

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת ואתחנן תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

בית גליאי - לשון גובה, גלי, בית כריא - לשון חפירה ושפלות. ועובדיהן כספיים - דבני נח נצטוו על עבודה זרה בסנהדרין (גז, א), ואמרין להם: כל מיתה האמורה לבני נח אינה אלא סיף. ולוקחם בורעים - שורען מתחלה לכך, ורבנן - דאסורין ואפילו לרבנן, שניגדלו - נעקרו מלחיותם והשתתחו גוי להם, בהמה תובית - שאינה מחובר ואינה נאסרת בהשתתחיה, דמדאסר רחמנא נעבד

לגבוה, דכתיב "מן הבקר" ולא כל הבקר, 1
להוציא הנעבד, בפרק "שור שנגח" (בבא קמא 2
מ, ב). מכלל דלחיותו שרי, דאי להדיטו אסור 3
למה לי קרא לגבוה? הא "ממשקת ישראל" 4
כתיב, מן המותר לישראל. מבהמה בעלת מום 5
דאינה נאסרת נמי אם השתתחו לה, ומהר 6
- דכי פרכה: מה לבמה? אף אני אביא כל 7
הלכך חשיבא ולא מיתסרא - הר יוכית, מה 8
להר שכן מחובר - בהמה תובית, וחור הדין כי 9
הצד השוה שבחן שאין תפיסת ידי אדם, וחור 10
טעם עצמו להחיותו, שכן יכולת לית 11
היתרן בטעם אחר, דאי אמרת היתרן משום 12
מחובר - דהרי בהמה, ואי משום חיים - דהרי דר, 13
על כרחך טעם היתרן משום דאין בהן תפיסת ידי 14
אדם, שדבריו זה וזהו שניה, אף אני אביא כל 15
השווין לזון בדבר זה שידו מותרין, והשתא 16
ליכא למיפרך: שכן לא נשנתו מבריות, דהא 17
בהמה נשנית במום, ומאילן יבש - נדשנתה 18
מבריות, ואפילו וכו' לא מיתסר, לרבנן דפלגי 19
עליה דרבי יוסי ברבי יהודה, הצד השוה שבחן 20
שאין בהם תפיסת ידי אדם לשם עבודה זרה, 21
דחסייה דנטיעה דמעיקרא לא הוית תפיסה 22
לרבנן, דלאו אילן הוא הוהו ששנו שנסעו 23
גרעין, ורבי יוסי ברבי יהודה דחשיב ליה תפיסה 24
ואסר ליה, משכחת לה באילן שעלה מאילו, 25
דאפילו לרבי יוסי לא מיתסר כל זמן שלא עשה 26
מעשה בגופו, לאהיב כתיב שקץ תשקצנו - 27
בעבודה זרה, דחשיב דהוה דאף על גב דאמא 28
מדינא להצד השוה להיתורא כדאמרן, לא 29
חייבתוהו להיתורא, ומששמועיה דקרא נפקא, 30
דמשמע: על דרושת שאלתו רחיק בעבודה זרה, 31
לא תדרש אלא אשה וקורא, ואין לך 32
להתיר בו אלא מה שחיתיר לך הכתוב בפירושו, 33
בני רבי חייא - יהודה דחוקיה שכן, דהי מעשה 34
דחייא איכא תפיסה, אלא, אלמנא בני רבי 35
חייא תפיסת ידי בעי, לעולם אימנא בני רבי 36
חייא - הוא דאמר דלא בעינן תפיסת ידי בדבר 37
תלוש ומד כבעלי חיים, בין בגוי בין בישראל, 38
ונאסרת מיד בהשתתחיה, וחכא - כגון שזקפה 39
ולא השתתחו לה, עבודה זרה של ישראל - 40
שדקים ישראל לעבדה, פלוגתא דרבי ישמעאל 41
ורבי עקיבא בפרק "רבי ישמעאל" (נא, א), ולמאן 42
אליבא דמאן קעי חזקה למלתייה: כיון 43
דאיתו לה תפיסת ידי אדם בעי, וזהו חזקה ביה 44
זרה הענמיה, בין חיי מעשה בין לא חיי מעשה 45
- דהי קראה עבודה זרה, ולמאן דאמר עבודה 46
זרה של ישראל אסורה מיד - הא נמי אסורה

מיד, ולמאן דאמר על שיעבודה - הא לא פלחה, ופשיטא דשריא לא צריבא כו' - לעולם אליבא דמאן דאמר עד שתיעבד קבעי ליה, ובגנן - דהשתתחו לה גוי אחר וקפיתו של ישראל, ולא אמרין: הא לאו דגוי הוא ואין יכול לאסור בהשתתחאה דבר שאינו שלו, וכדבר יהודה אמר שמואל כו, והאי מעשה דבעינן - משום גילוי דעתא, דאי לאו דגלי ישראל דעתיה לא הוה מיתסרא בהשתתחאה דגורא, אסורה - אפילו למאן דאמר עד שתיעבד, ולא אמרין: הא לאו דגוי הוא ואין יכול לאסור בהשתתחאה דבר שאינו שלו, דהי דאוקמה ישראל - גלי אדעתיה דנתיא ליה בעבודה זרה, וכי פלח לה גוי שליחותיה קא עביד, לבינה - בידי אדם נעשית, ונאסרת לדברי חכל, דהך זקופה דנקט משום גלוי דעתא חזק, דאי לא קופתי ישראל לשם עבודה זרה לא מיתסרא, דכיון דשל ישראל הוא אינה נאסרת בהשתתחאה שוה גוי, שדרי אינה שלו, דהאי טעמא מפרשין במלתייה דאפילו לקמן בפרק "רבי ישמעאל" (גג, ב), והכא נמי לענין גלוי דעתא קבעי לה חזקה, ולא משום מעשה, דבדבר תלוש ולאו בעלי חיים לא בעינא מעשה בגופו, ונאסר מיד בהשתתחאה לבני רבי חייא, וקמיעביא ליה לחזקה: דוקא לבינה דמינבאר וקפיה, שרובהו יורר על עבה וכשהוא וקופה טריא גבוה, ואיכא גלוי דעתא, אבל ביצה לא כו, נעבד - דבעלי חיים אסור לגבוה ואף על גב דשרי להדיטו, וקמיעביא ליה: מי חילי שם נעבד על המחובר לאסור לגבוה או לא.

אמר לו רבי עקיבא והלא כבר נאמר אבד תאבדון - תימה: הא איצטריך לרבי עקיבא למדרש: אבד ואחר כך תאבדון, כרבי יוסי ברבי יהודה דקם בשבת דרבי יוסי הגלילי, דלכאורה משמע דרבי עקיבא סבירא ליה במתניתין כרבי יוסי הגלילי, דאמר ליה: אבד ואחר כך תאבדון, ומתוך פירוש הקונטרס המתינותיני בגמ' משתמע הכי ויש לומר: דרואי לרבי אני אדון לפניך, ומתוך פירוש הקונטרס

אמר לו רבי עקיבא, והלא כבר נאמר: "אבד תאבדון". אם כן, מה תלמוד לומר "ואבדתם את שמכם מן המקום ההוא"? לכנות לה שם. יכול לשבח? לשבח סלקא דעתך? אלא, יכול לא לשבח ולא לגנאי? תלמוד לומר: "שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו פי חרם הוא", הא כיצד? הוי קורין אותה בית גליאי - קורין אותה "בית פרא", עין כל - עין קיין, תני תנא קמיה דרב שישת: תהוים העובדים את ההרים ואת הנקבוע - הן מותרין ועובריהן כספיים, ואת ההרעים ואת הירקות - הן אסורין ועובריהן כספיים. אמר ליה: דאמר לך מני? רבי יוסי בר יהודה היא, דאמר: אילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור, ולוקמה באילן שנטעו מתחלה לך, ורבנן! לא סלקא דעתך, דקתני דומיא דהר, מה הר שלא נטעו מתחלה לך, אף האי נמי שלא נטעו מתחלה לך. אימור: אבני הר שנגדלדלו - בני רבי חייא ורבי יוחנן, חד אמר: אסורות, וחד אמר: מותרות. מאי טעמא דמאן דאמר מותרות? פה, מה הר שאין בו תפיסת ידי אדם ומותר, אף הני שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותרין. - מה להר שכן מחובר? - בהמה תובית. - מה לבמה? שכן בעלת חיים! - הר יוכית, וחור הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השוה שבהן - שאין בהן תפיסת ידי אדם ומותר. - מה להצד השוה שבהן, שכן לא נטעו מתחלה לך, ואי נמי, מבהמה תמה ומאילן יבש. ומאן דאמר? להכי כתיב: "שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו", דאף על גב דאיתא מדינא להיתורא, לא תתיא, תסתיים דבני רבי חייא דשרו, דבעי חזקה: וקף ביצה להשתתחות לה, מהו? קא סלקא דעתך: להשתתחות לה והשתתחה לה, וקא מיפגיא ליה האי וקיפתה אי הוי מעשה אי לא הוי מעשה, אבל לא וקף - לא מיתסרא: שמוע מניה: בני רבי חייא דשרו. ולא, לעולם אימנא לך: בני רבי חייא דאסרי, דהשתתחו לה אף על גב דלא וקפה אסורה. וקאן כמאי עסקינן - בגון שזקף ביצה להשתתחות לה ולא השתתחה לה. - ולמאן? אי למאן דאמר: עבודה זרה של ישראל אסורה מיד - אסורה, אי למאן דאמר: עד שתיעבד - הא לא פלחה! - לא צריבא, בגון שזקף ביצה להשתתחות לה ולא השתתחה לה, ובא גוי והשתתחה לה, כי לא דאמר רב יהודה אמר שמואל: ישראל שזקף לבינה להשתתחות לה, ובא גוי והשתתחה לה - אסורה, וקא מיפגיא ליה: לבינה הוא דמינבאר וקיפתה, אבל ביצה לא, או דלמא לא שנא? תיקו, קעי רמי בר חמא: המשתתחה לה, ראינו מהו למפוח?

יש

ואם

עבודה רהה. כל הצלמים. פרק שלישי דף מז עמוד ב - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י תוספות

יש נעבד במחזור אצל גבוה או אין נעבד במחזור - נראה לי, דהמדרקדק בלשון בעיא זו דאמר דרמי בר חמא דקמיעא ליה, סבר דאיכא לחלק בין בעלי דיים בין מחזור, ולכן היה מסופק אם יש נעבד במחזור, והא דבעי במכשיריו - אם תמצא לומר קאמר, דאי פשטין דשרי - כל שכן מכשירי, אבל אי פשטין דאסור מכשיריו מאי **ואי** משום בית ה' - ובעית

לממר דבית הוי מחזור קאסר, ודרשת ליה הכי:

- לא תביא אתנן של בית, שאם נתן לה בית
- באתנה אסור להקדישו לצורך בנין בית המקדש,
- לשון רש"י, והוא שיהא שולטנו מנה פשרה
- למעלה גבי מילתיה דרבא, שכן פירש לעיל: אסור
- במחזור לגבוה - ואפילו למכשירי קרבן, דכתיב
- "בית" דמשמע אפילו לבנין הקל, ונראה דפה
- דקדק לפי שיטת התלמוד, וקל להבין, מיהו, מה
- פשריש הכא דאתנן דבית קרי מחזור, קשיא,
- דהא לקמן בשמעתין חשיב רב יהודה בית תולש
- משום דהוי תולש וחסדן חבורו לכן נראה לפרש:
- ואי משום "בית", תדרוש מיהו שיש על צד אבנים
- לבנות בית, ויהיה אסור להקדישן, וסתם עצים
- ואבנים שבונין מהם גיגלים להיות מחזורים
- במקומן, אי נמי, שי ליישב פירוש רש"י, דכתב
- רחמנא "בית" הלא חלק בין בית בנין לבית
- חצוב במערה שלא היה שם תולש מעולם. **יש**
- שינוי בנעבד כו' - הימנה במחזור מהיכא יליף
- לאסור - מאתנן, דן לבא מן הדין להיות כנדון,
- דבאתנן פשיטא דרש שיש להקדיש "ביתוהו" (בבא קמא סו, ב) "הם" ולא שנייהיהו ויש לומר:
- דמדאורייתא דאי פשיטא ליה דרש שינוי בנעבד
- כמו במא, אלא מדרבנן הוא דגב בעיני ליה,
- משום דעבודה ודהי ש לאסור אף על גב ששנתנה.
- כל** האסורין לגבי מחזב ולדוחין מותרין -
- משמע הכא דשינוי אינו מועיל כלום לגבי
- אם, וגבי שינוי קונה (בבא קמא נג, ב) למאן דאית
- ליה שינוי קונה, נתן, וכן רחל וגיולה חזרת
- בעיניה ואינו משלם אלא מה הפרה, אלא מאי
- שינוי לגבי אמו ויש לחלק: לגבי חתת השבים
- דקא מחזי, ולא לגבי מחזב, **בשנרבעו**
- ולבסוף עיבור - וגבול יש לה, בדאמרין לעיל
- פרק "שן מעמיד" (כו, ב),
- הכא

יש נעבד במחזור אצל גבוה, או אין נעבד במחזור
אצל גבוה? אם תמצא לומר יש נעבד במחזור
אצל גבוה, מכשירי קרבן בקרבן דמו או לא?
אמר רבא: קל וחומר, ומה אתנן שמוותר בתולש
להדיוט - אסור במחזור לגבוה, דכתיב: "לא
תביא אתנן זונה ומחזיר כלב", לא שגא תולש
ולא שגא במחזור, נעבד שסאסור בתולש להדיוט
אינו דין שסאסור במחזור לגבוה? אמר ליה רב
הונא בריה דרב יהושע לרבא: או חילוף, ומה
נעבד שסאסור בתולש אצל הדיוט - מותר במחזור
לגבוה, שסאמר: "אלהיהם על ההרים" ולא ההרים
אלהיהם, לא שגא להדיוט ולא שגא לגבוה, אתנן
שמוותר בתולש להדיוט - אינו דין שמוותר במחזור
לגבוה? ואי משום "בית ה' אלהיו" - מיבעי
ליה לכדתניא: "בית ה' אלהיו" - פרט לפרה
שאניה באה לבית, דברי רבי אליעזר, וחקמים
אומרים: לרבות את הריקועים! אמר ליה: אנא
קאמינא לחומרא ואת אמרת לקולא, קולא וחומרא
לחומרא פרכינן, אמר ליה רב פפא לרבא: וכל
היכא דאיכא קולא וחומרא, לקולא לא פרכינן?
והא הוהא דפסח דפליגי רבי אליעזר ורבי עקיבא,
דברי אליעזר סבר לחומרא וקא מתיב ליה לגבאי,
ורבי עקיבא לקולא ופטר, וקא פריך רבי עקיבא
לקולא! דתנן, השיב רבי עקיבא: או חילוף, ומה
הוהא שהיא משום שבות - אינה דוחה השבת,
שהיחא שהיא דאורייתא לא פל שפן? - הים
רבי אליעזר גמריה ואיכר ליה תלמודא, ואתא רבי

עקיבא לאדפוריה, והיינו דאמר ליה: רבי, אל תכפירי בשעת הדין, כך מקובל אני ממוך:
הוהא שבות, ואינה דוחה את השבת. פני רמי בר חמא: המשתחוה לקמת חטים, מהו
למנחות? יש שינוי בנעבד, או אין שינוי בנעבד? אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן, תא
שמע: כל האסורין לגבי מנחה - ולדוחיהן מותרים; ותני עלה: רבי אליעזר אוסר. - ולא
אתמר עלה, אמר רב נחמן אמר רבא בר אבהו: מחלוקת - בשנרבעו ולבסוף עיבור,

אבל

ואם תמצא לומר יש נעבד - אצל גבוה, אבתי מביעא ליה הכי: האי נעבד דלאו לקרבן
גופיה קא בעי לה, אלא לבנין מנחה, דמכשירי קרבן מי אמרינן בקרבן דמי ונעבד אסור
בין או לא? אסור במחזור לגבוה - ואפילו למכשירי קרבן, דכתיב: "בית ה'", דמשמע
אפילו לבנין הבית, וכתיב "אתנן" סתמא לא שגא תולש כו', או חילוף - בין דלא
משכחת קרא בהדיא דאסר אתנן במחזור
לגבוה, אלא משום דקרא סתמא כתיב אסרת
ליה במחזור, והדר ילפת נעבד מיניה
לאסורא - אינא איפכא, ומה דקרא סתמא
שרי נעבד במחזור, דכתיב [אלהיהם על
ההרים] ולא ההרים אלהיהם - אינא אפילו
לגבוה שריא, והדר נילף אתנן מיניה למשריה
במחזור, ואמ' משום בית ה' - ובעית לממר
דבית הוי מחזור קאסר, ודרשת ליה הכי: לא
באתא אתנן של בית, שאם נתן לה בית
באתנה אסור להקדישו לצורך בנין הבית,
הווא מיבעי ליה כו' - פרה דאנן שגא
באה לבית, ששחיתתה בהר חזיתים, דכתיב
"והוציא אותה אל מחוץ למחנה", ורקיעים -
וסה טסי שועשין ציפוי לכותל היכל לבית
קדשי הקדשים, דבאמרין בשקלים בפרק
"התרומה", ובין דין הוא מיתסר, פרכינן -
דינינן, וכל דין קל וחומר קרי ליה "פיכא"
משום דבלשון תימא ליה, הווא דפסח - טמא
מת תולש שביעי שלו לחיות בשבת בערב
הפסח, דרבי אליעזר - דן קל וחומר לחומרא,
דקתי, אמר רבי אליעזר: ועליה אני דן, ומה
מחשבה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת,
וז שמועש שבות אינו דין שדוחה ויהי עליו
ויתחייב בפסח, ורבי עקיבא פריך לקולא ופטר
מפסח, דקתי, אמר לו רבי עקיבא: או חילוף,
מה הווא דמשום שבות אינה דוחה שבת,
מחשבה דמשום מלאכה אינה דוחה, דין שלא
תתחייב אלמא קל וחומר לקולא פריך, דתנן
חשיב רבי עקיבא כו' - משום אתקפתיה דרישא
דמילתא נקט ואייתר לה הכא, ויחזו אתקפתיה
דרב פפא דאין חילוף" דרבי עקיבא קאמי,
ולבעי לרב הונא ברי חילוף דידיה, הים -
הווא "או חילוף" דרבי עקיבא, לא סלקא
אדעתא דרבי עקיבא דמילתא ולממר לא
תדייחיה שחיה את השבת, אלא משום דרבי
עקיבא איח מקביל ובא מביא אלמא עצמו
שחיה רבו שהווא אינה דוחה שבת, ואיכר ליה
תלמודא - דרבי אליעזר נשתכח הימנו הלכה,
ובעי למידן קמל וחומר מאשחיה דרדייא,
ואתי רבי עקיבא לאחוריה מגריה, ואמרה
למילתא בלשון "או חילוף", ודאין קל וחומר
שחיה מהווא דלא תדחה, אף על פי שאי

אפשר, דהא ודאי שחיה דדייא דכתיב "במועד" ואפילו בשבת, אלא כי הכי דנתיב לרבי אליעזר ליליבא לממר: כיון דקא יליף האי שחיה מהווא דלא תדחה, ודאי פשיטא ליה בהווא דלא דדייא, ומיהו לא איסתייעא מילתיה ולא איכרה, אלא הכי אהדר ליה עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה "בין הערבים במועד" ואפילו בשבת, אמר לו רבי עקיבא: הכא לי מועד לאלו, להווא ולחבאתו מחוץ לתחום, כמועד לשחיטה, ונימא ליה מימר: כך מקובלני ממך הווא אינה דוחה - לאו אורח ארעא, דכסיפא ליה מילתא לומר ששכח תלמודו, והיינו דקאמר ליה אל תכפירי בשעת הדין - כשאמר לו רבי עקיבא: הכא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה, כעס רבי אליעזר ואמר לו עקיבא, בשחיה השכחתי בשחיה מיתרן, ואמר לו רבי עקיבא: אל תכפירי בשעת דין זה שאנו חלוקין ודינן זה כנגד זה, תא חלד דברך ראשונים, חזור מה שלמדתי: הווא שבות כו', אלמא מנייה גמר ליה, המשתחוה לקמת חטים מה לו למנחות - להדיט ומשרא שרי, דא מחזר נאסר להדיט, ובי קמיעא ליה לגבוה, אם תמצא לומר יש נעבד במחזור אצל גבוה, הווא מאי בין דידר טוחן להו, יש שינוי בנעבד - דלא מיתסר לגבוה אלא בעיניה, אבל היכא דאישתני שפיר דמי, או אין שינוי בנעבד - ואסיר, דלא מחזי ליה שינוי, אית דגרסי: המשתחוה לחטין, קמח מזו למנחות: ואי אפשר לומר, כן, דכיון דתולש ניהו - נאסר בהינא להדיט, אפילו לאמא דבעי תפיסת ידי אדם בתולש, דהא איכא תפיסה טובא: ועימר ודישה, וכל שכן לגבוה דאסור, ובין דנאסר עבודה ורה תו מאי מזהל להו **הא שרי** - כגון מוקצה ועבד, ורבי אליעזר אוסר - וקא סלקא דעתך השתא דמערבת מערבית שריעבא או השתוהה לה סעיקין, ויש כן, וכל תנשעמא דלא דוחה אתה הווא, וכל שחיה מותרת, דמיעקרא עובר והשתא בהמה, ורבי אליעזר סבר: אין שינוי בנעבד, אלמא פלוגתא היא, הכי גרסינן: ויש כן, וכל שחיה מותרת, דמיעקרא עובר והשתא בהמה, ורבי אליעזר סבר: אין שינוי בנעבד, אלמא פלוגתא היא, הכי גרסינן: ולא מי אתמר עלה אמר רבא אמר רב נחמן מחלוקת כשנרבעו ולבסוף עיבור, וכדמפרש בתמורה בפרק "כל האסורין", דתנא קמא סבר: זה וזה גורם מותר, ורבי אליעזר סבר: זה וזה גורם אסור.

הכא מעיקרא חטים השתא סולת – תימה: הכא משמע דיותר יש להחיר חטים ועשאן סולת יותר מולדו. וכו' מרובה" (בבא קמא ס, א) משמע פאבא, דבית שמאי מוקמי "גם" לרבות שנייהם ומתירין ולדותיהם לוי לומר: דהתם גבי אתנן טעמא דבית שמאי – משום דלא ניחא ליה בבפוזא ולא עשה הולד אתנן, אבל לעילא ביה בבפוזא, דהכי נאמרי ר' יוחנן ב"ר חייא וכו'.

דלבריה הכל, דאין שנינו בעבד. ומחדר ליה תלמודא: הכי השתא? התם – באי אשתני? דמעיקרא במעי מאי היה קרוי בהמה והשתא קרוי בהמה. דש' אמר: הוא דרמזינן **באפא** – דלתי הרהם היו סגורין בפניו. לולבו מהו למצוה – אם חמצי לומר שיש עבד במחזור אצל גבוה, הכא לענין מצות לולב מאי? **אשירה** – שנאסרה אף להדיוט, וביטולא, כדאמרין במתניתין: נוטל מה שהחליף. וקמביעיא ליה אם ארזיה שוב למצוה או לאו. שי דהוי **אצל** מצות – מי הוי שייכא תורת דרורי במצות. דנימא: הואיל ואמרין בעודו אשירה ידחה עולמית. או אין דחוי – ומשתריא. אלא שחור ונתגלה – לאחר שביטלו הדרתו. הכי גיסינן: וחינון בה כי חור ונתגלה מאי הוי – או אידודי ליה מאמרין אן דחוי. כיון דכל זמן דלא נתגלה פטור מלכוסת. אידודי ליה מכוסיו. לא שנא לקולא – כגון גבי אשירה שבעלה, למיחדר לאשתרדיו לולבו למצוה. לא שנא לחומרא – כגון גבי כוסיו. דמתיירין למיחדר ולכוסיו. או דלמא ספוקי מספקא ליה – אי שי דחוי אי אין דחוי. ולחומרא אסרין – אין דחוי, הלכך גבי כוסיו חייב כדושה, אבל לקולא כגון הכא – לא מאמרין אן דחוי למשתריא. תיקו. ובהלכתה הנהיג – דבגדי כהונה לצורך עבודה, וקמביעיא לן ממשירי קרבן בקרבן דמא או לא? ואם תמצא לומר בקרבן דמא, דהכי דנשתנה כשצובעין אותו, שי שנינו בעבד להחירי לגבוה או לא? היינו בעיא דרמי בר חמא – דהך דרתי בעיי כעא רמי בר חמא לעיל בשמעתי. אי תבילת הציצית – וקמביעיא: הואיל דבר מצוה הוא, מי שנינו בעבד כללבה או לא. היינו דריש לקיש – דבעי בלולב. להצטרות – לשרש של קרבן דקיימא לן ב"החלי' דשרי מעבב את הקרבן. חלילין = לשלש' בלעו. **לפירות** – נמינן של כעור, קורד"ש בלעו. עיקר שירה בבלי – פלוגתא דהי בפרק "החלי' (סוכה ג, א). אשילו הכי אסור – מאיס. ואפילו אם תמצא לומר לענין דקל דמותר ללוב, הכא כיון דצורך קרבן מאיס טפי. מעין – אינו נאסר להחירי. דמחבר דהוא. אי לבבואה – ידיה, פרעון שלו. ותיבעי לך בספא להחירי – מדאיבעיא ליה במחבר ולגבוה, כמכלל דפשיטא ליה בדלתא דהאי גוונא אסירי להחירי. והא בתלשו נמי איכא למיבעיא למיא דקמיה – לעינן שהוא רואה עכשיו לפניו השתחוה. ודרי הלכו להם. וקמאי קמאי – כלומר, מהמקל. כל זמן שהמים באים ראשון ראשון וחולצין להם, והבאים אחרתיו מותרים. או דלמא לבינונא נהיר – לקולוח של גזר וחילוקי השתחוה, ודרי כל נהיר עבד, ואי שי עבד במחזור אסירי.

משנה מי שהיה כותל סמוך לעבודה זרה – שהיה אחד מכותלי עבודה זרה. והבית עצמו נעבד. אסור לבנותו – שבונה כותל לעבודה זרה. כונס לתוך קרקעו – ארבע אמות. היה שלו ושל עבודה זרה – שמקום עובי הכותל מצוי שלו.

אכל עיבור ולבסוף נרבעו דברי הכל אסורין – דהאי וולדה נרבעו. וגבי נעבד נמי – דהי וולדה נעבדו, ואסורין. ואף על גב דחור ונשתנה, אין שנינו בעבד להחירי מאיסורו. ואיכא דאמר – רב וזוטא גופיה לאיסורא הוה פשט, דהכי קאמור. ואתמר עלה אמר רבא דאמר רבי כו'. והכא נמי בעיבור ולבסוף נרבעו נתינו – ואסירי לדברי הכל, דאין שנינו בעבד. ומחדר ליה תלמודא: הכי השתא? התם – באי אשתני? דמעיקרא במעי מאי היה קרוי בהמה והשתא קרוי בהמה. דש' אמר: הוא דרמזינן **באפא** – דלתי הרהם היו סגורין בפניו. לולבו מהו למצוה – אם חמצי לומר שיש עבד במחזור אצל גבוה, הכא לענין מצות לולב מאי? **אשירה** – שנאסרה אף להדיוט, וביטולא, כדאמרין במתניתין: נוטל מה שהחליף. וקמביעיא ליה אם ארזיה שוב למצוה או לאו. שי דהוי **אצל** מצות – מי הוי שייכא תורת דרורי במצות. דנימא: הואיל ואמרין בעודו אשירה ידחה עולמית. או אין דחוי – ומשתריא. אלא שחור ונתגלה – לאחר שביטלו הדרתו. הכי גיסינן: וחינון בה כי חור ונתגלה מאי הוי – או אידודי ליה מאמרין אן דחוי. כיון דכל זמן דלא נתגלה פטור מלכוסת. אידודי ליה מכוסיו. לא שנא לקולא – כגון גבי אשירה שבעלה, למיחדר לאשתרדיו לולבו למצוה. לא שנא לחומרא – כגון גבי כוסיו. דמתיירין למיחדר ולכוסיו. או דלמא ספוקי מספקא ליה – אי שי דחוי אי אין דחוי. ולחומרא אסרין – אין דחוי, הלכך גבי כוסיו חייב כדושה, אבל לקולא כגון הכא – לא מאמרין אן דחוי למשתריא. תיקו. ובהלכתה הנהיג – דבגדי כהונה לצורך עבודה, וקמביעיא לן ממשירי קרבן בקרבן דמא או לא? ואם תמצא לומר בקרבן דמא, דהכי דנשתנה כשצובעין אותו, שי שנינו בעבד להחירי לגבוה או לא? היינו בעיא דרמי בר חמא – דהך דרתי בעיי כעא רמי בר חמא לעיל בשמעתי. אי תבילת הציצית – וקמביעיא: הואיל דבר מצוה הוא, מי שנינו בעבד כללבה או לא. היינו דריש לקיש – דבעי בלולב. להצטרות – לשרש של קרבן דקיימא לן ב"החלי' דשרי מעבב את הקרבן. חלילין = לשלש' בלעו. **לפירות** – נמינן של כעור, קורד"ש בלעו. עיקר שירה בבלי – פלוגתא דהי בפרק "החלי' (סוכה ג, א). אשילו הכי אסור – מאיס. ואפילו אם תמצא לומר לענין דקל דמותר ללוב, הכא כיון דצורך קרבן מאיס טפי. מעין – אינו נאסר להחירי. דמחבר דהוא. אי לבבואה – ידיה, פרעון שלו. ותיבעי לך בספא להחירי – מדאיבעיא ליה במחבר ולגבוה, כמכלל דפשיטא ליה בדלתא דהאי גוונא אסירי להחירי. והא בתלשו נמי איכא למיבעיא למיא דקמיה – לעינן שהוא רואה עכשיו לפניו השתחוה. ודרי הלכו להם. וקמאי קמאי – כלומר, מהמקל. כל זמן שהמים באים ראשון ראשון וחולצין להם, והבאים אחרתיו מותרים. או דלמא לבינונא נהיר – לקולוח של גזר וחילוקי השתחוה, ודרי כל נהיר עבד, ואי שי עבד במחזור אסירי.

משנה מי שהיה כותל סמוך לעבודה זרה – שהיה אחד מכותלי עבודה זרה. והבית עצמו נעבד. אסור לבנותו – שבונה כותל לעבודה זרה. כונס לתוך קרקעו – ארבע אמות. היה שלו ושל עבודה זרה – שמקום עובי הכותל מצוי שלו.

אכל עיבור ולבסוף נרבעו דברי הכל אסורין – דהאי וולדה נרבעו. וגבי נעבד נמי – דהי וולדה נעבדו, ואסורין. ואף על גב דחור ונשתנה, אין שנינו בעבד להחירי מאיסורו. ואיכא דאמר – רב וזוטא גופיה לאיסורא הוה פשט, דהכי קאמור. ואתמר עלה אמר רבא דאמר רבי כו'. והכא נמי בעיבור ולבסוף נרבעו נתינו – ואסירי לדברי הכל, דאין שנינו בעבד. ומחדר ליה תלמודא: הכי השתא? התם – באי אשתני? דמעיקרא במעי מאי היה קרוי בהמה והשתא קרוי בהמה. דש' אמר: הוא דרמזינן **באפא** – דלתי הרהם היו סגורין בפניו. לולבו מהו למצוה – אם חמצי לומר שיש עבד במחזור אצל גבוה, הכא לענין מצות לולב מאי? **אשירה** – שנאסרה אף להדיוט, וביטולא, כדאמרין במתניתין: נוטל מה שהחליף. וקמביעיא ליה אם ארזיה שוב למצוה או לאו. שי דהוי **אצל** מצות – מי הוי שייכא תורת דרורי במצות. דנימא: הואיל ואמרין בעודו אשירה ידחה עולמית. או אין דחוי – ומשתריא. אלא שחור ונתגלה – לאחר שביטלו הדרתו. הכי גיסינן: וחינון בה כי חור ונתגלה מאי הוי – או אידודי ליה מאמרין אן דחוי. כיון דכל זמן דלא נתגלה פטור מלכוסת. אידודי ליה מכוסיו. לא שנא לקולא – כגון גבי אשירה שבעלה, למיחדר לאשתרדיו לולבו למצוה. לא שנא לחומרא – כגון גבי כוסיו. דמתיירין למיחדר ולכוסיו. או דלמא ספוקי מספקא ליה – אי שי דחוי אי אין דחוי. ולחומרא אסרין – אין דחוי, הלכך גבי כוסיו חייב כדושה, אבל לקולא כגון הכא – לא מאמרין אן דחוי למשתריא. תיקו. ובהלכתה הנהיג – דבגדי כהונה לצורך עבודה, וקמביעיא לן ממשירי קרבן בקרבן דמא או לא? ואם תמצא לומר בקרבן דמא, דהכי דנשתנה כשצובעין אותו, שי שנינו בעבד להחירי לגבוה או לא? היינו בעיא דרמי בר חמא – דהך דרתי בעיי כעא רמי בר חמא לעיל בשמעתי. אי תבילת הציצית – וקמביעיא: הואיל דבר מצוה הוא, מי שנינו בעבד כללבה או לא. היינו דריש לקיש – דבעי בלולב. להצטרות – לשרש של קרבן דקיימא לן ב"החלי' דשרי מעבב את הקרבן. חלילין = לשלש' בלעו. **לפירות** – נמינן של כעור, קורד"ש בלעו. עיקר שירה בבלי – פלוגתא דהי בפרק "החלי' (סוכה ג, א). אשילו הכי אסור – מאיס. ואפילו אם תמצא לומר לענין דקל דמותר ללוב, הכא כיון דצורך קרבן מאיס טפי. מעין – אינו נאסר להחירי. דמחבר דהוא. אי לבבואה – ידיה, פרעון שלו. ותיבעי לך בספא להחירי – מדאיבעיא ליה במחבר ולגבוה, כמכלל דפשיטא ליה בדלתא דהאי גוונא אסירי להחירי. והא בתלשו נמי איכא למיבעיא למיא דקמיה – לעינן שהוא רואה עכשיו לפניו השתחוה. ודרי הלכו להם. וקמאי קמאי – כלומר, מהמקל. כל זמן שהמים באים ראשון ראשון וחולצין להם, והבאים אחרתיו מותרים. או דלמא לבינונא נהיר – לקולוח של גזר וחילוקי השתחוה, ודרי כל נהיר עבד, ואי שי עבד במחזור אסירי.

משנה מי שהיה כותל סמוך לעבודה זרה – שהיה אחד מכותלי עבודה זרה. והבית עצמו נעבד. אסור לבנותו – שבונה כותל לעבודה זרה. כונס לתוך קרקעו – ארבע אמות. היה שלו ושל עבודה זרה – שמקום עובי הכותל מצוי שלו.

אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ – ואפילו למאן דאמר (עבודה זרה מא, ב): אין עובדין לשבירים, אבא בימיא עסקין – בןן שהיתה עבודה זרה של ישראל, לא קא גרסי. והשתתחה לה ישראל, ונעשה למיך – כגון שהשתתחה לכל אבן ואבן, כן פירש הקורטנר.

בית שבנאו מתחלה לעבודה זרה – פירש רש"י: שתחילת בניינו לעבודה זרה, והיו עובדין את הבית עצמו, וכן בספדן גבי אבן שהצבה מתחלה לבימוס – מקום מושב של עבודה זרה, 1 ועובדיה ה' הבימוס כעבודה זרה עצמה, ורפה כזון בזה, ודואי צריך לומר שהבית והאבן נעשו לעיבר, דאי להיות משמש עבודה זרה – דא אמרינן (עבודה זרה ט, ט): כגון משמש עבודה זרה 2 אינן אסורין עד שיעברו, וכל בנימרא קאמר גבי בית: בנה אף על פי שלא השתתחה, וגבי אבן גמי, 3 מדיקתיה "חצבה מתחלה" משמע דלא עבר בה דבר, דלא עבר בה – מזה לי חצבה מתחלה לך? 4 דא גבי פתילין (ברכות כג, ב) אמרינן: ע"י ביה ולא אומניה, וכן וזי נמי לא לביעי חצבה מתחלה אי עבר בה מידו מתוך לשונו משמע שהבית והאבן נעשו לזניה עבודה זרה, ואגב עבודה זרה עובדים הבית והאבן, וקצת קשה, דגבי אסירה בספדן אי לפרש כן, שיהא טעם לשון תחתיו עבודה זרה 5 ואגב עבודה זרה עובדין ואתו האילן, דאא אמרינן בנימרא: רישא דרבי חבלי, ואילו רבי שמעון אומר: הווא לי אצורה הם עובדין תחת להם את האילן, ולא קאמר דאבא עבודה זרה עובדין את האילן, 6 לכן נראה לפרש בכל שלשתן שבנה וחצב ונטע להיות עבודה זרה עצמה, והיא נקט גבי אבן לבימוס, אף על גב דסתם בימוס גרעולת היא 7 להיות משמש עבודה זרה כמו בימוס של מלוכה, מכל מקום נקט בימוס, שלא היתה חשובה בעיניהם לעבודה אלא אותם שדומה לבימוס, 8 שבימה נתנין עליה עבודה זרה.

אבן שחוצבה מתחלה – ר' יהודה דוחה מצי 1 לנפסנא: וקפה להשתתחות לה, דאמר רבי יהודה (עבודה זרה מז, א) גבי לבנה, ונראה לי 2 דלא דמי, דאא דאמר רבי יהודה דוקיפתה אסורתה, דהיינו בהשתתחות לה רבי, דאמר שליחותיה דישאל עבדי כיון דגלי דעתיה לעבודה זרה נתכון, אבל הכא בחצבה לבד 3 נאסר, משום דהוי מנשה חשבו, והכי נמי אמר בגמרא: בנה אף על פי שלא השתתחה, דאא אמר 4 נמא: חצבה אף על פי שלא השתתחה, ומיהו, לפי מה שפירש הקורטנר בגמרא, דמתניתין אתיא 5 במאן דאמר אסורה מיד – דאי חזי רבותא טפי בוקפה אף על גב דלא חצבה, דמתסא אליה כדמשמע לעיל, כי לא נקט חצבה כמו בבית בנאו 6 ובאילן נטע בו, ושיך דלף מה, א"י לעובד ופסלו לעבודה זרה – פירש הקורטנר לעובד בגידולין 7 שיגרולו מטהו, ויהא קטנה עבודה זרה רק החדשה, ורפה כזון, שאם נתכבד הגוי לעקר לעשותו לעבודה זרה – דאי הכל אסור אף על פי שאלין מחובר, כיון שעשה מנשה בגוף האילן, דומיא דערפ דאפי' בה ברות שחיו ומערתו, עבדא נם שאר הקרקע על פיה שעת 8 בה מעשהו, ושיך דלף מה, **א"כ** גרסינן: העמיד תחתיו עבודה זרה ונטלה היא זו מותרת ואף על גב דכ"י לכל טעמי לא נקט אלא רבנן קא מקמינא לה בגמרא, דאמרינן: אילן שנטעו ולבסוף עבר מותר, והכא מסתמא לא נטע מתחלה לכך, מולא מפרש 9 עלה שנטעו מתחלה לכך, מכל מקום, כל זמן שלא בטלה איסורו דרבנן איכא, בשעשה שעבודה זרה נראית תחתיה נראה כאילו נטעה מתחלה לכך. **והא** נהגו בנה – הוה מצי 10 למימר: וליתעמיך, כימוס דחלוש הוה נמי אבן חצבה, אלא חצבה וזהו השתתחה, הכי נמי בנה והוא הדין השתתחה. **א**י הכי שלשה ארבעה הוו – גבי בימוס נמי איכא למיפרך 11 הכי, דא השתתחה לבימוס אסור, ובהז שניא מותר, **והוא** ססיד וכיד גופה של אבן 12 ואמר רבינו יצחק, כי לא דוקא נטל מה שחידש ותו לא, דאם כן אפילו לא סיד גופה של אבן נמי נטל מה שחידש, אלא, ונקב כל האבן מעבר לעבר כגון החדשה ונטל.

גדעו

נידון מחצה על מחצה – אותו חלק של עבודה זרה אינו עולה לו בכניסת ארבע אמות, אבל חלקו עולה לו, שאם היה עבוי שתי אמות – מונה האמות ורבעו עשר שלש אמות לזרן שלה, **אבניו ועציו ועפרו** – של אותו כותל, מטמאין כשרץ אפילו חלקו, לפי שאין ברירה, שרץ אין מטמא במשא, שקץ – לשון שרץ, נדה **מטמא במשא** – רדכיה: "וכל דונגע בכל כלי אשר חשב עליו", אלמא 1 סמימיה לכלי אשר נשאו אותה ואף על פי שלא נגעה, ואפילו דהו עשרה חלים או על הז כולל 2 בכלל "אשר חשב עליו" הו, תורם כמו דוח – עבודה זרה משמעו, **ומא** רעבי ליה בית 3 הכסא – שפנשה שם, והא **כני צניעותא** – ואנן 4 נתן דאסור לבנות כותל להפסיק בינו ובינו עבודה זרה, לפי שבנונה לעבודה זרה! במקום 5 שפנשה ביום – שערץ צניעות, ואף על גב דשנינו בפרק "הרואה" (ברכות סב, א) לא תמא 6 במוקש שיהא צריך לחצוץ בלילה בבית, אלא אימא: כדרך שפנשה ביום – שיהא נפרע 7 מושב וכשיעור שנתנו חכמים טפח וטפחיו, מכל מקום שמע מניה דרבינן נמי בלילה 8 צניעות, ואף ליכא צניעות, דחזו ליה בני עבודה זרה, חיזיו וחינו – קוצים וברקנים, 9 **משנה** שלשה בתים הן – לענן ביטול עבודה זרה, בית – שתחלה בנינו לעבודה זרה, והיו 10 עובדין את הבית עצמו, הרי זה אסור – דכל הבית היה עבודה זרה, ואם הגוי בנאו – אסור עד 11 שיבטלנו, שיתוך ממנו קצת, ואם של ישראל הוא – אסור עולמית אבניו ועציו ועפרו, 12 וכידו ועבודתו זרה – שהיה בית בני לידית אדם וקצתו לעבודה זרה, והוא כיון וישעו בו 13 צורין לעבודה זרה, נטל מה שחידש – אם בא ישראל לבטל – נטל מה שחידש ומותר הבית, 14 ואף על פי שלא ביטל גוי, או אפילו היתה של ישראל מוטעו, שאין עבודה זרה שלו בטילה – 15 חבא בטיל, שאין נאסר אלא חידשו, וההוא חידוש שבטל אסור בהנאה לעולם, ובגמרא 16 מוקי לה כגון שלא נעבר הבית מעולם, אבל אם השתתחה לה גוי תמיד – לא נאסר כל הבית, 17 ובעי גוי לבטלו, ואם השתתחה לה ישראל – אסורה עולמית, הנשים לחובו עבודה זרה – ואת 18 הבית עצמו לא נתכון לעבור, דאא קהצו לתמשש עבודה זרה, אלא על שעה הבנים 19 לחובו עבודה זרה, **גמרא** תלוש ולכפוף חברי אבני בית תלושין, ובנאן חברין בקרקע, אף על 20 פי שלא השתתחו – וקסבר תני דרבה: עבודה זרה אסורה מיה, ואף על פי שלא נעבר, לענין 21 ביטול בנה והשתתחה לה חשיב ליה – דבין בנה בין השתתחה – כולו אסור, אם של גוי היא צריך 22 גוי לבטלו, ואם של ישראל היא – אין לה

נידון מחצה על מחצה, אבניו, עציו ועפרו – מטמאין כשרץ, שנאמר: "שקץ תשקצנו". רבי עקיבא אומר: כנדה, שנאמר: "תורם כמו דוח דוח יא תאמר לו", מה נדה מטמאה במשא, אף עבודה זרה מטמאה במשא. גמרא והא קא מרונה לעבודה זרה! אמר רב הונא מפורא: דעבר ליה בית הכסא. והא בעי צניעותא? דעבר ליה בית הכסא דלילה. והא אמר מר: איחיו צניעו? הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום? ואף על גב דאוקימנא בפרדה, מהו צניעותא בעי למעשר? – דעבר ליה לתעוקות, אי נמי, דגידר ליה בחיזיו וחינו. משנה שלשה בתים הן: בית שבנאו מתחלה לעבודה זרה – הרי זה אסור; סידו וכידו לעבודה זרה וחידיש – נטל מה שחידש; הכנים לחוכה עבודה זרה והוציאה – הרי זה מותר. גמרא אמר רב: המשתתחה לבית, אסור. – אלמא קסבר: תלוש ולכפוף חברי תלוש דמי, והאנן "בנאו" תנן! – בנאו אף על פי שלא השתתחה לו, השתתחה אף על פי שלא בנאו. – אי הכי, הני שלשה – ארבעה הוו! – כיון דלענן ביטול בנה והשתתחה חר קא חשיב ליה. משנה שלש אבנים הן: אבן שחצבה מתחלה לבימוס – הרי זו אסורה; ססידה וכידה לשם עבודה זרה – נטל מה שפסיד וכידה, ומותרת; העמיד עליה עבודה זרה וסילקה – הרי זו מותרת. גמרא אמר רב אמי: והוא שפסיד וכידה בגופה של אבן. – והא דומיא דבית תנן, ובית לאו בגופה הוא ומיתסר! – בית נמי איכא ביני אוריבי. – מי לא עסקין? לשיע והדר שיעוריה? אלא, כי אתמור דכדי אמי – לענין ביטול אתמור, ואף על גב דססיד וכידה בגופה של אבן, כיון נטל מה שחידש – שפיר דמי? דמהו דתימא: כיון שפסיד וכידה בגופה של אבן, כאבן שחצבה מתחלה לעבודה זרה דמיא, ותיסר פוקה, קא משמע לן. משנה

בטילה עולמית. **משנה** שלש אבנים הן – לענן ביטול עבודה זרה, **אבן שחצבה** – מן החר. מתחלה לבימוס – מקום מושב עבודה זרה, שמושבי עליה ועובדין את הבימוס עבודה זרה עצמו. הרי זו אסורה – ואפילו לא העמיד עליה, ואם גוי חצבה צריך גוי לבטלה ולחסר ממנה עשר שתפגום, ואם ישראל חצבה לעבוד עליה עבודה זרה אסורה עולמית, ססידה וכידה לעבודה זרה – והיא היתה חצבה עולמית – נטל ישראל מה שחידש, וזורה לזרית. והאבן נעשה עבודה זרה אלא חידשו – הפסיד עליה עבודה זרה – לפי שעה, אלא הקצת את האבן לבימוס, וסילקה – הרי זו מותרת ואסור צריכה ביטול. **גמרא** והוא שסיד וכידה בגופה של אבן – שחקק בה צורה בבורל, אבל סיד וכידה עליו על פי טיח – מותרת לכל ביטול, והוא חליל עבודה גוי, ורואל – בית – סיד וכידה שלה אינה נעשה על ידי חקוקה, אלא טח על הכותל. בני אוריבי – כן לבניה לבניה מבניס, והיה ליה בגופה, מי לא עסקין – כלומר, מתניתין סיד וכיד ססיד קטני, ומי לא משתמע מיה איה בית שיע מתחלה קודם אסור, והדר אלא ושיעיה ליה עבודה זרה, וקטני, וטל, חליל ביטול כלא נטילת חידשו, לענין ביטול אתמור – ולא לענין תחלת איסור, לממרא דלא ניתרסא אלא אם כן סיד

לכטלה, או אם היתה של ישראל תאסר עולמית, קא משמע לן דלא חילי שם עבודה זרה אלא אחדדשו.

משנה

משנה הרי זו אסורה – עד שיבטלנה הגוי. גידעו – גוי או ישראל לעבודה זרה, לצורך עבודה זרה לעבוד הגידולין שגדלו בו מעתה, והוא כבר היה נטוע כשבא ישראל ליהנות ממנו. נוטל מה שהחליף – ושורפו כדן אשרה, ועיקרו מותר בהנאה.

גמרא והוא שחבריו – בגופו, מנחתה הברכה והרכבה היו חליפותיו, ודחה ליה

גידעו ופסלו אין לא גידעו ופסלו לא – תימה, הא דלא משני: גידעו ופסלו אף על פי שלא השתחוה, השתחוה אף על פי שלא גידעו, בדמיונו לעיל (מו, ג) בן ביתו ואין לפרש: משום דשמואל לית ליה דך שנייא, משום דקא פליג עליה דר' ואמר דבית הוי כמחבור, ולעיל גמי ליכא למימר לשמואל בנה אף על פי שלא השתחוה בו, בדברך "גמור הדין" (סנהדרין מו, ב) מסיק לשמואל: הבא במאי

קבר לעבודה זרה! ויש לומר: היינו טעמא דלא משני ליה הכי, דלעיל הדינא יש חילוק בין אילן לבית, דאילן שהוא מושרש בקרקע בטלה תפיסתו בדפרשייתו לעיל, הלכך גידעו ופסלו בלא השתחוות ודאי לא היה מועיל כלום. אפילו למאן דאמר עבודה זרה פס' גוי אסורה מיד – היינו דבדר תלוש, דכתיב "פסולי אלהים" כיון שפסלו נעשה לו אילול, אבל זה שהוא מחובר ואין דעתו שיהיה עבודה זרה רק מה שיחליף, אין לאסור את השתחוה, והכי נמי מצינו דהשביען ליה לתלוש גבי הא דאמר (תולין טז, א): בשביל שיהיה הכותל – הרי זה כיבי יתוך, ואילן דבר הנשרש בקרקע חשבינן למחבור, דאי לא תימא הכי לא מצינו שום דבר בלא הכשר, בדמיונו במשכנא – דמי, ודחתם הפירות מיהא תלושין, ואף על גב דהכחול מחובר במכשרי, אבל פירות שבאילן הכל מחובר, וקל להכיך, והא דלא משני ליה: "גידעו ופסלו" אינטיסיכא ליה, בדמיונו במשכנא – דשנינא דחיקא הוא, ונחיא ליה לאוקמי מתניתין כרבנן ושמואל כרבי יוסי בר הורדה. לא

דלמא תוספת לדברי הכל אסור, ובעיקרו פליגי, דרבי יוסי בר יהודה סבר: עיקרו נמי אסור, דכתיב: "ואשריהם תשרפון באש", ורנן סברי: עיקר אילן שרי, דכתיב: "ואשריהם תגרעו", איזהו אילן שגידעו אסור ועיקרו שרי? הוי אומר: אילן שנטעו ולבסוף עבדו וכי תימא: הא דלא מתריצין הכי – איפוד רבנן לדריבי יוסי בר יהודה ודרבי יוסי בר יהודה לרבנן! – אם כן, "גידעו ופסלו" מאן קתני לה? לא רבנן ולא רבי יוסי בר יהודה, אי רבנן – בלא גידעו ופסלו נמי תוספת אסורה, אי רבי יוסי בר יהודה – עיקר אילן נמי אסור! – אי בעית אימא: רבנן ואי בעית אימא: רבי יוסי בר יהודה; אי בעית אימא רבי יוסי בר יהודה, כי קאמר רבי יוסי בר יהודה בלא גידעו ופסלו עיקר אילן אסור – בסתמא, אבל גידעו ופסלו – גלי אדעתיה דבתוספת נחא ליה, בעיקר אילן לא נחא ליה. איבעית אימא רבנן, גידעו ופסלו אינטיסיכא ליה, סלקא דעתך אמינא: כיון דעבד ליה מעשה בגופיה, עיקר אילן נמי ליתסר, קמישמע לן. **משנה** איזו אשרה? כל שיש תחתיה עבודה זרה, רבי שמעון אומר: כל שעובדין אותה. ומעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו, ומצאו תחתיו גל, אמר להן רבי שמעון: בדקו את הגל הזה, ובדקוהו ומצאו בו צורה, אמר להן: הואיל לצורה הן עובדין, נמיר להן את האילן. **גמרא** איזהו אשרה? והא אנן "שליש אשרות" תנן? – הכי קאמר: שמים לדברי הכל, ואחת מחלוליה דרבי שמעון רבנן איזו היא אשרה שנהלקו בה רבי שמעון ותבמיים? כל שיש תחתיה עבודה זרה, רבי שמעון אומר: כל שעובדים אותה. איזו היא אשרה סתם? אמר רב: כל שפוקרים יושבין תחתיה ואין מועמין מפירותיה; ושמואל אמר: אפילו אמרי "הני תמרי לבי נציפן" – אסור, דרבי בי שיכא ושתי ליה ביום אידם. אמר אמירא, אמרו לי סבי דפוקמדיתא: הלכתא בשמואל.

משה

והו מאן קתני לה? הכי גרסינן: אי רבנן למא לי גידעו ופסלו בלא גידעו ופסלו נמי לא אסור – ומתניתין תני "מה שהחליף", והו להכך על כרחך שמואל גמאי. איבעית אימא רבנן בו – ולעולם דשמואל דברי הכל ואיבעית אימא רבי יוסי – דקשיא לך: האמר עיקר אילן אסור, ומתניתין קתני "מה שהחליף", והו לא לי, כי קאמר רבי יוסי עיקר אילן אסור בסתמא כו. עיקרו נמי ליתסר, והאילו ונעשה מעשה בגופו, קא משמע לן. **משנה** איזו אשרה? הכי – בממרא פריך. האנ קא "שליש אשרות" קתן כל שעובדין אותה – את האילן עצמו. אבל אם עובדין את עבודה זרה תחתיה – האילן מותר. **גמרא** והא אמר שלש קתן – למא לי מהמדר ומיבעי "איזו היא?" ועוד, הנתם תלת והבא תני חזא. שתיס דברי הכל – שהרי אילן עצמו עבודה זרה. איזוהי אשרה סתם – לאו אתירוצא דמתניתין קא, אלא מילתא באפי נפשה קאמר תלמודא, דפליגי בה אמוראי איזו היא אשרה סתם – אילן שלא חובר לו שיהא אשרה, באיזה סימן ניכר אם היא אשרה אם לאו. ואין פוקמין מפירותיה – דאי פלחי לה. כי נציפן – שם עבודה זרה שלהם.

משנה שלש אשרות הן: אילן שנטעו מתחלה לשם עבודה זרה – הרי זו אסורה; גידעו ופסלו לשם עבודה זרה והחליף – נוטל מה שהחליף; העמיד תחתיה עבודה זרה ונטלה – הרי זו מותרת. **גמרא** אמרי דבי רבי ינאי, והוא שהבריד והרביב בגופו של אילן. – והאנן "גידעו ופסלו" תנן! – אלא כי אימור דרבי ינאי – לענין פישול אימור, דאף על גב דהבריד והרביב בגופו של אילן, הוי נטל מה שהחליף – שפיר דמי; דמירו דתימא: כיון דהבריד והרביב בגופו של אילן, כאילו שנטעו מתחלה דמי, וליתסר כולה, קא משמע לן. אמר שמואל: הושתתהו לאילן – תוספתיה אסורה. מתיב רבי אלעזר: גידעו ופסלו לעבודה זרה והחליף – נוטל מה שהחליף; גידעו ופסלו – אין, לא גידעו ופסלו – לא! – אמר קד שמואל: הא מני? רבנן היא, ושמואל דאמר פרבי יוסי בר יהודה, דאמר: אילן שנטעו ולבסוף עבדו – אסור. מתקף לה רב אשי: ממיא דרבי יוסי בר יהודה ורבנן בתוספת פליגי?

דלמא תוספת לדברי הכל אסור, ובעיקרו פליגי, דרבי יוסי בר יהודה סבר: עיקרו נמי אסור, דכתיב: "ואשריהם תשרפון באש", ורנן סברי: עיקר אילן שרי, דכתיב: "ואשריהם תגרעו", איזהו אילן שגידעו אסור ועיקרו שרי? הוי אומר: אילן שנטעו ולבסוף עבדו וכי תימא: הא דלא מתריצין הכי – איפוד רבנן לדריבי יוסי בר יהודה ודרבי יוסי בר יהודה לרבנן! – אם כן, "גידעו ופסלו" מאן קתני לה? לא רבנן ולא רבי יוסי בר יהודה, אי רבנן – בלא גידעו ופסלו נמי תוספת אסורה, אי רבי יוסי בר יהודה – עיקר אילן נמי אסור! – אי בעית אימא: רבנן ואי בעית אימא: רבי יוסי בר יהודה; אי בעית אימא רבי יוסי בר יהודה, כי קאמר רבי יוסי בר יהודה בלא גידעו ופסלו עיקר אילן אסור – בסתמא, אבל גידעו ופסלו – גלי אדעתיה דבתוספת נחא ליה, בעיקר אילן לא נחא ליה. איבעית אימא רבנן, גידעו ופסלו אינטיסיכא ליה, סלקא דעתך אמינא: כיון דעבד ליה מעשה בגופיה, עיקר אילן נמי ליתסר, קמישמע לן. **משנה** איזו אשרה? כל שיש תחתיה עבודה זרה, רבי שמעון אומר: כל שעובדין אותה. ומעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו, ומצאו תחתיו גל, אמר להן רבי שמעון: בדקו את הגל הזה, ובדקוהו ומצאו בו צורה, אמר להן: הואיל לצורה הן עובדין, נמיר להן את האילן. **גמרא** איזהו אשרה? והא אנן "שליש אשרות" תנן? – הכי קאמר: שמים לדברי הכל, ואחת מחלוליה דרבי שמעון רבנן איזו היא אשרה שנהלקו בה רבי שמעון ותבמיים? כל שיש תחתיה עבודה זרה, רבי שמעון אומר: כל שעובדים אותה. איזו היא אשרה סתם? אמר רב: כל שפוקרים יושבין תחתיה ואין מועמין מפירותיה; ושמואל אמר: אפילו אמרי "הני תמרי לבי נציפן" – אסור, דרבי בי שיכא ושתי ליה ביום אידם. אמר אמירא, אמרו לי סבי דפוקמדיתא: הלכתא בשמואל.

משה

והו מאן קתני לה? הכי גרסינן: אי רבנן למא לי גידעו ופסלו בלא גידעו ופסלו נמי לא אסור – ומתניתין תני "מה שהחליף", והו להכך על כרחך שמואל גמאי. איבעית אימא רבנן בו – ולעולם דשמואל דברי הכל ואיבעית אימא רבי יוסי – דקשיא לך: האמר עיקר אילן אסור, ומתניתין קתני "מה שהחליף", והו לא לי, כי קאמר רבי יוסי עיקר אילן אסור בסתמא כו. עיקרו נמי ליתסר, והאילו ונעשה מעשה בגופו, קא משמע לן. **משנה** איזו אשרה? הכי – בממרא פריך. האנ קא "שליש אשרות" קתן כל שעובדין אותה – את האילן עצמו. אבל אם עובדין את עבודה זרה תחתיה – האילן מותר. **גמרא** והא אמר שלש קתן – למא לי מהמדר ומיבעי "איזו היא?" ועוד, הנתם תלת והבא תני חזא. שתיס דברי הכל – שהרי אילן עצמו עבודה זרה. איזוהי אשרה סתם – לאו אתירוצא דמתניתין קא, אלא מילתא באפי נפשה קאמר תלמודא, דפליגי בה אמוראי איזו היא אשרה סתם – אילן שלא חובר לו שיהא אשרה, באיזה סימן ניכר אם היא אשרה אם לאו. ואין פוקמין מפירותיה – דאי פלחי לה. כי נציפן – שם עבודה זרה שלהם.

עבודה זרה. כל הצלמים – פרק שלישי דף מט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – טשנינזליץ"
רש"י

והבריך והרכיב – אם הבריך ואם הרכיב יחוד של ערלה באילן זקן – מותרים פירותיהן מיד, אף על פי שלא מלאו לחן שני ערלה, וזהו גורם מותר. והכי נמי אמרינן בעלמא: לילה שסיבכה בקובה בטלה. לישן אחרי: אם נטע האגוז של ערלה שהוא איסור הנאה, ולבשגדול תעשה נטיעה הבריכה והרכיבה באילן הדירת – מותר, דאותן פירות שטוען אחר זמן באין נמי על ידי האילן של הדירת.

והקשה לי בליל הבריך ובליל הרכיב נמי איכא זה וזה גמרינן, אגוז האגוז ודקדקיה דיתרני שני לילה
לרבי יוסי בין עבודה ודקדקיה לשאר איסורין – דאף על גב דבשאר איסורין זהו זהו גורם מותר, סבירא דאמר אסור. כפרשני עבודה זרה – שן לקרבות עבודה זרה, וכן בעבודתו. תבוי – עד שתכלה מנחה כל שבת הובל, ותהא בורה ולא יזרענה. תריו – הכושט. מאי לאו את – דקדקני: שני תורע – רבי יוסי דאז, דרשמינן דאמר בני ערלה זהו זהו גורם מותר – ובא נמי תורע, והורעי גדלים על ידי זבל דאיסור וקרקע דיתר, וקשיא שטני ליה בין עבודה זרה לשאר איסורין, וקשיא אמתניתין. ופרה תשחי ותאכל, וכן היא דיתר גידלה קודם לכן על ידי שאר אכילות. והא – דקדקני: שני תורע – רבנן היא. דאמרי אף היא נעשית וכל כו'. והא דשרי מתניתין ורועין תתירה ירקות – את שנינן ליה: מה שטכסכס בבניה פוגם בבצל. הא רבי אליעזר והא רבנן – אבל לרבי יוסי, בעבודה זרה זהו זהו גורם אסור סבירא ליה, כדקדקני מתניתין. ואי משום שוחק חזרה – את שנינן ליה לעיל, ואי משום ערלה – שני ליה בין עבודה זרה לשאר איסורין. שאר של חולין – ושאר אחר של תרומה. שנפלו לתוך עיסה – של חולין. כדי לחמץ – עיסה זו. אחר אחיו אין בא – אותו שנפל אחריו, נשן חולין נפל אחריו – ביטל את הראשון ומותר לזרים, ואם של תרומה נפל – אחריו אסור לזרים. ואמר אבי לא שנו – דאמר רבי אליעזר: אם אחריו חולין שמונה, אלא קדם וסילק את האיסור קודם פניולו של זה, כששנפל אז ליכא למימר איסור מצינף לאיסור הדידות שיעור ליאסר. ואף על פי שכבר נתן חן האיסור בעיסה, ולא היתה מחומצת על ידי אחר (ואם) ואם לא בשביל ראשון, ואפילו הכי, כיון דלא היה בו מיעוט שיעור, חולין – ליכא למימר זהו זהו גורם, וביטל שני את הראשון. אבל אם לא קדם וסילק את האיסור – שאף על פי שנפל דיתר לבסוף, אסור, דזהו זהו גורם אסור. ולרבנן זהו זהו גורם מותר. משום דאחר אחיו אין בא – דקסבר גמור באיסור אסור, גמור דאמר מותר. אבל היכא דנפלו בבית אחת, לעולם קדמו לך: זהו זהו גורם מותר סבירא ליה נפל הימנה – עצים מן האשרה. מתניתין היא. חדש יותין – שררי נעשה ודחוק מאיסורי הנאה. יושן – שבר החוק, ואין דחוק אלא לאפת. יושן – שבר אמת את הפת – בין בחוש שצננו וחור ודחוק בעצי היער, בין בישר בהיסק של עצי איסור – דזהו ליה בתריוויין זהו זהו גורם, שהפת שנאפת בו בחוש בהיסק שני באה על ידי גורם דאיסור שנתחוק בהן ההנדר מראשיתו, וגורם דיתר דהאי היסק, תקנה הפת אסרה לרבי אליעזר עד שיוילק עד דמי עצים דאיסור ליה המלח, אלמא זהו זהו זהו גורם אסור. אלא רבנן דשאר – פליגי עליה, ואמר: זהו זהו גורם מותר, דקדקני אפילו נפל איסור בסוף, וכל שכן נפלו בבית אחת, מותר עד שיהא באיסור לבדו כדי לחמץ. אלא לרבי יוסף – הא דקדקני: שדה תורע – רבי יוסי, דרשמינן ליה בני ערלה דאמר מותר. ובני עבודה זרה דקאמר שוחק חזרה לרזו, ולא שני בין עבודה זרה לשאר איסורין. וטעמא לאו דרשמינן משום דאדיל לאיכא ודא דקדקני אף – רבי יוסי דמתניתין דבניה לבדיה דרבנן קאמר לה: לדידכו דקאמרתו זהו זהו גורם אסור, דקאמרי: אבל לא גורם דבניה. ואמר: ליכא גורם דאיסור, דמה שחשבונו בבניה פוגם בבצל. כולל עבודה זרה – שבא מרס פרים ועגלים הנעשית לעבודה זרה. דקרבות עבודה זרה ון ואסורין כגזא. אבל אמר "זבל זהו לעבודה זרה" אינו נאסר, כדנאית (עבודה זרה ומד, בא) אף הקדש לעבודה זרה. הלבא כרבי יוסי – דזהו זהו גורם מותר.

ש"א נטע והכריב – פירש בקונטרס בלשון אחרון: נטע האגוז ואחר כך בשנעשה אפילו הבריך והרכיב באילן של היתר. אותו לשון עיקר. ומה שהקשה קונטרס: אפילו הבריך והרכיב נמי, דאן, דאן בקרא "זהו זהו גורם" לאי בשנעשה מענין אחר, כמו הברכת איסור באילן היתר שנעשה אילן, וכמו וכל בניה וקרקע דלעיל, אבל אגוז וקרקע שני עניניהם הם. ומה שפירש בלשון ראשון: הבריך יחוד של ערלה באילן, והוי כמו לילה הסבכה בקובה דנבטלה – אף היתרון גמור דלעיל והדיא אפילו למאן דאמר זהו זהו גורם אסור – מותר, כיון שנטלה בקובה, וכן משמע לשון "בטלה". **ש"א** נטע – וזהו תאמר: מאי שבא גידולו אגוז של ערלה וגידולו נטע ומעשה שני חולין, ואפילו גידולו תרומה, אלא שגורו עליהן בשמונה עשר בדי: ושי לומר: דערלה שאסורה בהנאה של לאסור הגידולין, שגם זהו הנאה היא. אבל באיסור אבילה אין לאסור הגידולין, שאינו אובל האיסור עצמו.
שרה תורע – וכגון שאין הובל בעין, וזהו ליה זהו זהו גורם מותר, כדפרישית לעיל גבי נביא. והא דאמר שני דלעיל וזהו זהו גורם והרכיב – לאו משום דאית להו זהו זהו גורם מותר, אלא משום דמה שגדל מן האגוז עצמו היא מותר. ואסרי רבנן בעבודה זרה לעיל דאף היא נעשה זבל, והוא אסור לשאר איסורין. **עד** שיהא באיסור כדי לחמץ – פירשו: זהו אסור אפילו ש בחיור נמי כדי לחמץ. ואם תאמר: היכי מיתיי מדרבנן זהו זהו גורם מותר? דלמא שני זהו בין עבודה זרה לשאר איסורין, שני לומר: היכי דאסר אף מרבי אליעזר בשנפל ביה, וכי דאסר אף בשאר איסורין ואינו מחלק, רבנן נמי דשרו לא חלקו.
דלמא טעמא דרבי אליעזר כו' – פירשו: ולעולם זהו זהו גורם מותר. **אלא** רבי אליעזר ורבנן דעצים – משום דקאמר הא רבי אליעזר דהא רבנן מחריר אפלוניתיהו, דלפי זה חריזו ברייתות מחרירי אחר, הא רבי יוסי ורבנן דיהי דסרי זהו זהו גורם אסור, הא רבי אליעזר ורבנן. **וילך** תהא לים המלח – פירש בקונטרס: דהא עצי איסור, שמענו – ולכן תהא מותרת. וקשי: דאם כן, אפילו כל התורה נטע שני ליתר: הולכית הנאת העצים לכן נראה לפרש: הנאת הפת. ונחא, דלא פליגי רבי אליעזר ברישא, חרש יותין, ליתן לרזילין הנאת עצים שחוסק בהן לים המלח.
נתערבה באחרות – לא גרס רבינו הם "אחרות באחרות", וכן במשנת חבילי' תלתן דכלאי הכרם דמיתאי בפרק קמא דביצה (ב) לא גרסי ליה. ומביא ריהא, מדאסר שמואל (א) "נתערבו" (ומביא ע"ה) א ספק ספקא. ודחיק דהם לאשכחוי תנא דסבר כוותיה, וצריך ליתוי מדריבי יתורה דברייתא דרמוני דאין דאסר בספק ספקא, וצריך לרזוק: סבר להו דהא פליגי עלה חבא, דשמואל דקא בעבודה זרה אסור, דקאמר דהם: הנה לעבודה זרה חרש שפיקא אסורה עד סוף העולם. ואי גרסין ליה הכא – ליתיה חן משנה, דבעבודה זרה קיימא. וכן אי גרסין ליה נמי בחבילי' תלתן, והיה לו לחבילי המשנה דרבי מאיר, ונמי: סבר כוותיה חבא. ורבינו יצחק בר ברוך אמר דפירי גרסין ליה את דהם, ודלמא ליכא אלא חרש ספקא. דהכי פירשו: ואחרים – באריתם – כל אריתם נתערבו באחרים, ואפילו רזו חרש, דאיכא למימר אסורה ברובא איתיה. דהכי נמי אמר תלמודא דהם גבי טעטל של עבודה זרה דלעיל נפלה לתוך מאה טעטע – כולן אסורות. פירשו ששים למקום אחד וארבעים במקום אחד – הארבעים מותרים, דאמרין איסורא ברובא איתיה.

ארג כן את הבגד אסור בהנאה – בירושלמי דפיקדון פריך: מאי שנא מין נסך דאמרין: ימכר חוץ מדמיין וכן נסך שבו, דהבא נמי ימכר חוץ מדמיין אסור שבו והכי איתא הוה, אמר רבי חני: כד נחתית מן אילפא אשכחיה רבי יעקב בר אחא יתיב מקשי: נטל הימנה כרכר אסור בהנאה, ארג בו את הבגד אסור בהנאה, ונתנין: ימכר כולו לגוי חוץ מדמיין וכן נסך שבו

אמר רבי יעקב בר אחא: חגי קשיאת חגי קיימא,

מאי בדיקן תמן אין אדם בני אדם ליקח מן הגוי,

ברם הכא דבר אין אדם ליקח בגד מן הגוי, פירושו:

ולפיכך אסור למכור לגוי, ודחישינן שזמא עמכורו

לישראל, הוה אדם אין דרך ליקח מן הגוי, וכן יש

לומר באפה בו את הפת, דרך ליקח פת מן הגוי,

שקול ארבע זוז וזי, – ולמכור בן ארבע בנפ

עצמו אמר לו, כן כדפירש רש"י,

לא דכולי עלמא עובדין לשברים – פירש

בקונטרס: והא דאמר שמואל ברש פירקין במא,

א: אפילו שברי עבודה זרה מותרין להנאה,

למזנאן – הוה לא חזינן דנשתברה מאיליה,

דאמרין גי שברין, והכא מיירי בראינה

שנשתברה לא שבר הגוי, וקשה: דאם כן, מאי

מקשה ארבע זוז וזי, – לרבי שמעון בן לקיש מראש

דגוץ? שאני הוה שלא שברה גוי, דהא רבי שמעון

בן לקיש שמואל קמו כחד שיטה בשברי עבודה

זרה וכן נראה לפרש, והכא מיירי שדרכה לנשר

קסימין ונעפסין תדיר, דאמר שברי עבודה בכך,

ולכן יש לאסור הקסימין הנופלים ממנה, עוד יש

לומר, הוה מיירי בשברים שנמצאין לבדן בלא

עיקר עבודה זרה, ואלא הכא מיירי שכל השברים

ביחד, ובכי דהא גזירת אמור: עובדין לשברים, ומכל

מקום לפי זה קשיא: מאי פריך לעיל מראש דגוץ?

דהא הוה הוה חסל לשברים דיה, אבל הוה לא

היה דרכה לשבר, ואם כן אפילו עיקר עבודה זרה

קיימא מותר, דאמר אמור איהו לא אעלה ונפשה!

הדרן עלך כל הצלמים

רבי ישמעאל: אפילו תרתי נמי ליחסר –

שומעאל: חוץ דהוה מצי למימר: אפילו דהא

נמי ליחסר, אלא משום דבמתניתין נקט "שתים

מותרות" נקט נמי הכא שתי.

במקורות

עליהו? פליגי בה רב הונא ורבי חיאי בר רב, חד אמר:

דאמר מותרין, דתניא: גוי ששיפה עבודה זרה, לצרפו

הוא ושפאיה מותרין, לצרפה – היא

אסורה ושפאיה מותרין; וישראל ששיפה עבודה זרה, בין לצרפה בין לצרפו – היא ושפאיה

אסורין, איהמור: עבודה זרה שששתה – רב אמר: צריך לבטל כל קיסם וקיסם, ושמואל אמר:

עבודה זרה אינה בטלה אלא דרך גדילתה. – אדרבה, דרך גדילתה מי במפלא? – אלא הכי

קאמר: אין עבודה זרה צריכה לבטל אלא דרך גדילתה, לימא בהא קמפליג, דמר סבר: עובדין

לשברין, ומר סבר: אין עובדין לשברין? – לא, דכולי עלמא עובדין לשברין, והכא בשכרי שברים

קמפליג, מר סבר: שכרי שברים אסורין, ומר סבר: שכרי שברים מותרין, ואי בעית אימא:

דכולי עלמא – שכרי שברים מותרין, והכא בעבודה זרה של חליות ובהדיוט שכולי להחזירה

קמפליג, מר סבר: פיון דהדיוט יכול להחזירה לא בטלה; ומר סבר: אין עבודה זרה בטלה

אלא דרך גדילתה דהיינו אוהתיה, הא – לא גדילתה היא, ואין צריכה לבטל.

הדרן עלך כל הצלמים

רבי ישמעאל אמר: שלש אגנים זו בצד זו בצד מרקולים – אסורות, ושתיים – מותרות; והכמים

אוקרים: שפאות עמו – אסורות, ושפאין נראות עמו – מותרות, **גמרא** בשלמא רבנן

קסברי: עובדין לשברים; נראות עמו, דאיכא למימר מיניה נפל – אסורות, שפאין נראות עמו –

מותרות. אלא רבי ישמעאל מאי קסבר? אי עובדין לשברין – אפילו תרתי נמי ליחסר, אי אין

עובדין לשברים – אפילו תלת נמי לא! אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן: בידוע ששפאין

ממנו – דברי הכל אסורות; ואפילו למאן דאמר: אין עובדין לשברים – הני מילי עבודה זרה דלאו

היינו אוהתיה, אבל הכא דמעיקרא תפוזי מיתביר – היינו אוהתיה, כי פליגי – בסתמא.

במקורות

משנה כרכור = דיליו בלעז. **גמרא** בהא קאמר רבי אליעזר – דיש פרוין, לא שנא – דיש פרוין, אלא פת – משום דלא מנכרי ביה איסור ממש, אבל חבית – של יין נסך שנתערבה בחבית של היתר – כולן אסורות בהנאה, ואין לה תקנה בהנאה הנאה לים – הוצלח להחיה ולהמכר כל חבית לברא או לחשוקה מן חלקי חלמרים גוים, משום דאיתיה

לאיסור בעניה, אבל מוכרין כולן חוץ מדמיין

נסך שברין, והדחא לא מתהני מחבית

דאיסורא, ונשתרי לא – בהנאה, למכור לבד

לבד או לעשות מן חבית או בבבית או לחשוקה מן

למים, ולא דמיא דף מילתא לפלוגתא דרבן

שמעון בן גמליאל ורבנן דפליגי בפרק בתרא

(עבודה זרה דע, א) כיון נסך שפא לבד כולו

אסור בהנאה, רבן שמעון בן גמליאל אומר:

מוכר כולו לגוים חוץ מדמיין וכן נסך שבו, דהוה

תרווייהו סביר, דאין לומר כרכור דהכא, דאין פרוין

ליין נסך, ומתוה כי מיתו לוחן חוץ מדמיין וכן נסך

שבו לא מיתהני מיין נסך מיד, משום דליתיה

לאיסורא בעניה, **משנה** כיצד מפתלי – לצרפה

לאשירה, קייסם – קסימין יבישן שבאלין נטל

לצרכו לשפרין, דרי – דהדין לחן שבו, לצרפה

– ליפיתה, **גמרא** אותן שפאים – ששיפה

לצרכה, לא בטלה, מה תאמ' עליון – שפאין מי

בטילי או לאוי ישראל ששיפה בה אסור שאין

ישראל מנטל עבודה זרה, בר אמר – אף על פי

שנשתברה מאליה צריכה בטול, וכל קיסם

קסימין נשית עבודה זרה מפי עצמה, הלכך לא

טען לחד בבטולא דתריה, אין עבודה זרה

צריכה לבטל אלא בשארי דרך גרילתה – אבל

זו שנשתברה בטלה מעצמה, דמימר אמר: איהו

נפשה לא ממצלה, להוציא לברא ממצלה ליה? לא

דבול, עלמא עובדין לשברים – שמואל

מאלין: דהא דאמר שמואל ברש פירקין (מא,

א: אפילו שברי עבודה זרה מותרין בהנאה

למזנאן – הוה הוה לא חזינן לה דנשתברה

מאיליה, דאמרין: גי שברין, וואולין בת רובא,

דהא עבודה זרה דנשתברה מאיליה לא שכיחא,

והכא – דקאמר רב: כל קיסם וקיסם – לשון

שברי שברים, כגון דנשתברו שברים לשברים,

ובשכרי שברים וזו דפליג שמואל עליה, הכי

גרסינן: ואיבעית אימא דכולי עלמא אין עובדין

לשברי שברים, והכא בעבודה זרה שהיתה של

חליות דקן דהרי הן כשברי שברים, ונפלה

תנפלה לחיותה ספקין, והיינו יכול להחזירה

– שאין צריכה אומן, אין עבודה זרה

שנשתברה, צריכה לבטל, אלא דרך גרילתה –

כשהיא קיימא, כגון גבייה דמתניתין, דשברי

שברים הן, ששפאין חוץ עלה – אם כן

העלה עצמו משתבר לכמה שברים, ואפילו הכי

אסור משום דדרך גדילתה היא, דהיינו אורחיה

כל שותא, אבל הכא לאו היינו אורחיה ליפול

ולהתפרק, הלכך בטלה.

הדרן עלך כל הצלמים

משנה רבי ישמעאל, זו בצד זו – וכל שכן אחת

על גבי שתיים, דהוה עיקר מרקוליס

ותחלתו, בצד מרקוליס – מרקוליס גדול שכבר

עברדו חזקו עליו אבנים הרבה, שתיים מותרות –

ובגמרא מפרש טעמא, שנתראות עמו – דנראה

שנפלו משם – אסורות, בין שלש בן שתיים, ושפאין

נראין עמו – אין מסוכות לו – מתחרות, ואפילו

שלש, **גמרא** עובדין לשברים – כל האבנים

הנזקקות שם נחוסות על המרקוליס ונעשה גדול

עבודה זרה, ובשוק נטרותו דווי שברי עבודה זרה,

והדחא לא חשיב ליה תרבורה, אלא עבודה זרה

בפני עבודה זרה, מעיקרא תפוזי מיתביר – בסתמא

מתחברות, ודרכן כפול.

במקורות

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) – עבודה זרה" רש"י

במקורבות – כגון באמה וחצי אמה. מרוחקות – בארבע אמות. דודאי לאו מיניה נפול. עושין מרקולים קטן – כלומר, דרכן לעשות כן. נראות עמו – מקורבות מאד. שאין נראות עמו מותרות – דלאו מיניה נפול. אבנים שנשרו – היינו בידוע. נראות עמו – אבתי היה עבודה זרה. שאין נראות עמו – דהו לאו ששרים. תני שנמצאו – נראות עמו אסורות.

שממנו נפול. ושברים דמרקולים דאי אסורין, כדאמין. שאין נראות עמו מותרות – דלאו מיניה נפול. וכבר רבי ישמעאל שתי – בתוך ארבע אמותיו, מותרות; והתניא רבי ישמעאל אומר שתיים בתפיסה לו – וסתם תפיסה ארבע אמות. וקתני: אסורותו בתפיסה אחת – דהא דקתני אסורות – בתפיסה אחת. שאין הפסד בינם למרוחקות, ואסוריהו לרבי ישמעאל כל לרבנן, דכל תוך ארבע אמות "נראות עמו" קרי ליה. ובשלש מרוחקות הוא דפליגי. והא דאוקימנא לעיל פלוגתייהו בתוך ארבע אמות, ולרבי ישמעאל שתיים מותרות ולרבנן שמי מותרות – בשתי תפיסות, כדמפרש. דאיכא גובהא – תל מפקס בינם למרקולים. דהו לכו במרוחקות, דליכא למימר מיניה נפול. הלכך, לרבי ישמעאל שתיים מותרות. אבל שלש אסורות, דעושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול. כהאי גוונא – זו בצד זו. עיקר מרקולים – תחילתו. אבל קטן העבשה בצד הגדול ועובדין לו כל דהו. הכי גרסינן: אמצא קרי ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דהוא. מנין לקרבות כו' – והני תקרבות נינהו, דהוורין אבן למרקולים זו היא עבודה, הלכך לא עבודה וזה עצמה היא דחסיגי להו בביטול. כעין פנים – וזבחים שמבקש הוא דהוי תקרבות, כדכתיב (שמות כב): "זבח לאילים ירחים בלתי לה לבדו", אלמא דומה כלפנים קרי וזה עבודה זרה, ואבנים אין עובדין להם בפנים. מותרות

וסמרטאות, איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי. אמר רבי יוחנן: כגון של קדושים מהלך עליהו, ואנן נפרוש מינן? מאן ניהו "כגון של קדושים"? רבי מנחם ברבי סימא. ואמאי קרו ליה "כגון של קדושים"? דאפילו בצורתא דהוא לא מוסתפל. מאי שמעא דמאן דפרש? סבר לה פי הא דאמר רב גידל אמר רב היא בר יוסף אמר רב: מינן לתקרבות עבודה זרה שאין לה בטיילה עולמית? שפאמר: "ויצמדו לבטל פעור ויאכלו זבחי מתים", מה פת אין לו בטיילה לעולם, אף תקרבות עבודה זרה אין לה בטיילה לעולם. ומאן דלא פריש, אמר: בעינא פעין פנים, ליליא. אמר רב יוסף בר אבא: דאמר רב רבא: רבי רמיה לאתרין, ואמאי ואייתי מתנינא בידיה? גוי שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרמיטאות

מרקולים קטן בצד גדול היכא דאיכא גובהא בינתים. אבל שלש אסורות אפילו איכא גובהא, דכיון שחן זו בצד זו מוכחא מילתא דמרקולים עבידינהו. ורבנן סברי: לא שנת תפיסה אחת לא שנת שתי תפיסות. לא שנת שנים לא שנת שלש – נראות אסורות. אין נראות מותרות. דאין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול. ולעיל סלקא דעתך כן במרקובות דרבה שבראות עמו כלי נבלה כפליגי. רבי ישמעאל סבר משום דמילתא דהא מרקולים דעושין קטן בצד גדול, אף על דאין נראות עמו, אבל שתיים לא. כיון דאיכא גובהא כדסיקא, אבל שלש לא. אף על דא דאיכא גובהא עושין דוקא תוך ארבע אמות כדתינן: בצד מרקולים. והא דתני בבביתא: שלש אפילו מרוחקות, כיון דאין נראות עמו בשביל הגובהא "מרוחקות" קרי להו. וסבר רבי ישמעאל שתיים מותרות – פירושו: בתוך ארבע אמות. ונראה לי דהוא הדין דהוא מצי לאקשווי: וסבר רבי ישמעאל שלש חוץ לארבע מותרות. ולפי המסקנא נתיא. דוק. אבנן בית קוליס – דקשה רבינו רם: היאך מוכיזין שמה כיון שאינה כתובה בתורה, בדפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סג, ט) משמע דעבר איזשא אלהים אחריהם לא וכו' וכו' ואומר רבינו רם: ד"קוליס" בית שחן שמה, ודקסינן כנו אותה "קוליס" לשון "לעג וקול" (תהלים מד פסוק ד). והו "מרקולים" – חילוק קוליס, לשון "מר דחוטתה" פרק "גיד תשעה" (חולין צד, א). וכו'. רבינו: כגון של קדושים מהלך עליהם – לשון יחיד. וכן בסמוך: אפילו בצורתא דהוא לא מסתכל, דאריבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו, כדאייתא פרק בתרא דמועד קטן (כה, ב). כד נח נפשיה דרבי מנחם ברבי סימא אישתתן לא צולמניא משום דלא איסתכל בצורתא דהוא. ואם תאמר: מה חסידות איכא בה? הא אמרין פרק "שואל" (שבת קטט, א): דיוקנא עצמה אסורה להסתכל בחול, כדכתיב "אל תפנה אל האילים" וישמא בצורתא דהוא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפגנא, ואפילו הכי לא מסתכל. "בעיני" כעין פנים וליכא – פירש רבי לא שמיא בשם רב שלמה וזה שולחן ערוך זבחים דפים – דהוא הדין לכל שאר תקרבות דהוא, כגון קטור וניסוק. לכל שתיים לבני מנחם מיקר תקרבות עבודה זרה לעינן שאין יכולין ליהוי, והם כל שמי מנאכל, ודכתיב נחמנו: מיתנינא: ידיות שמינן וסתלות. הלכך דהא אבנים לא הוו תקרבות, מידא אתסורי הוא דמסתייר משום דנעשים עבודה זרה עצמה כדלמנן בשמעתין (נא, א). ובעבודה זרה דתני ביטול, והא בטלו – דחפז בהן דרכים. ושמעינן מהבא. דהני רות של שעשע שוביאיין דרון לעבודה זרה ומדליקין בפניהם. ומשכיבין הכומר מברס או נתנם לישראל – מותר בהנאה, ממה נפשך: אי תקרבות עבודה זרה הוי – אפילו ביטול

במקורבות – אסורות – פירש בקונטרס: מקורבות מאד, כגון באמה או בחצי אמה, דמיניה נפול. מרוחקות – כלומר בתוך ארבע אמות – מותרות, ולאו מיניה נפול. ובסמוך פירש: בתפיסה אחת – שאין הפסד בינם למרקולים, ואסורים לכלול עולמא, דכל תוך ארבע אמות "נראות עמו" קרי להם. ופלוסתייהו דלעיל בתוך ארבע אמות – בשתי תפיסות, דאיכא גובהא, דהו לכו במרוחקות, דליכא למימר מיניה נפול. וקשה בה טובא: חדא, דאין זו שיתת התלמוד שנשתנה הסברא כך, שמתחלה דרשתיס אסורות וטעם גובהא קורא אמת בתוך ארבע אמות "מרוחקות" וליכא למימר מיניה נפול, ולבסוף נאמר כי ליכא גובהא ודאי מיניה נפול ואפילו בתוך ארבע, ועוד, אי בליכא גובהא טעמא דרשתיס אסורות וטעם דמיניה נפול, מאי איריא שתיים אסורות: אפילו אחד נמי, והנה ליה למימר: רבי ישמעאל אומר בתפיסה אחת אמת אחת אסורה, שלש אפילו מרוחקותיו, וכו'. וכן דכל תוך ארבע אמות "נראות עמו" קרי להו ואסורות אף לרבנן, למד הזכיר רבי ישמעאל "בתפיסה לו אסורות" וזה מרבנן היה לו למר לשון "נראות עמו" דמי ברבנן, דהא אפילו רבנן נמי דאין נראות עמו היינו מרבנן, וזהו שכתבנו

ועוד, דמשמע אף לפי המסקנא בדמרקובות לא פליגי דאפילו איכא גובהא אסורות, והכי נמי אמרין לעיל: במרקובות לא פליגי, ולא הדר ביה תלמודא, דרב תימה הוא. דכיון שחן מרקובות כל כך, אם כן הגבוהין בקרוב למרקולים ממש היה ועובדין אותן והאבנים בשופלות, אם כן היה לו לומר שאין הגבוהא קרוב למרקולים אפילו מרוחקות אסורות ואילו לא היה גובהא, שכיון שעברו הגבוהה מה מיק לוח הגבוהה מכאן ואילך? מידו הא לא קשיא כליי אחי, דאיכא למימר דהכי קאמר: במקורבות תוך ארבע וליכא גובהא לכלול עולמא לא פליגי. אי ב איכא גובהא ואבני המרקולים אינם גבוהים יותר כי אם מבט בשוים נפולות אינם יכולות להתרחק. לכן נראה לפרש דלעולם כן היא הסברא: דבתוך ארבע אמות נמי יש שאין נראות, דהיינו לעיל "מרוחקות" תוך ארבע אמות. ודאי פירושו: כאן בתפיסה אחת – דליכא גובהא. ותוך ארבע אמות אף על גב שאין נראות קאמר רבי ישמעאל דאפילו שתיים אסורות, דאיכא למימר מרקולים קטן הם כיון שהם בתוך ארבע אמות, ודוקא שתיים, אבל אחת מותרת, דבאין נראות מיירי ואחת מרקולים לא עבדי. והא דקאמר לעיל: לרבי ישמעאל שתיים מותרות – מיירי בשתי תפיסות, כגון דאיכא גובהא, וכיון דאיכא גובהא אין לאסור שתיים, דלא שכיחי לעשות

מרקולים קטן בצד גדול היכא דאיכא גובהא בינתים. אבל שלש אסורות אפילו איכא גובהא, דכיון שחן זו בצד זו מוכחא מילתא דמרקולים עבידינהו. ורבנן סברי: לא שנת תפיסה אחת לא שנת שתי תפיסות. לא שנת שנים לא שנת שלש – נראות אסורות. אין נראות מותרות. דאין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול. ולעיל סלקא דעתך כן במרקובות דרבה שבראות עמו כלי נבלה כפליגי. רבי ישמעאל סבר משום דמילתא דהא מרקולים דעושין קטן בצד גדול, אף על דאין נראות עמו, אבל שתיים לא. כיון דאיכא גובהא כדסיקא, אבל שלש לא. אף על דא דאיכא גובהא עושין דוקא תוך ארבע אמות כדתינן: בצד מרקולים. והא דתני בבביתא: שלש אפילו מרוחקות, כיון דאין נראות עמו בשביל הגובהא "מרוחקות" קרי להו. וסבר רבי ישמעאל שתיים מותרות – פירושו: בתוך ארבע אמות. ונראה לי דהוא הדין דהוא מצי לאקשווי: וסבר רבי ישמעאל שלש חוץ לארבע מותרות. ולפי המסקנא נתיא. דוק. אבנן בית קוליס – דקשה רבינו רם: היאך מוכיזין שמה כיון שאינה כתובה בתורה, בדפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סג, ט) משמע דעבר איזשא אלהים אחריהם לא וכו' וכו' ואומר רבינו רם: ד"קוליס" בית שחן שמה, ודקסינן כנו אותה "קוליס" לשון "לעג וקול" (תהלים מד פסוק ד). והו "מרקולים" – חילוק קוליס, לשון "מר דחוטתה" פרק "גיד תשעה" (חולין צד, א). וכו'. רבינו: כגון של קדושים מהלך עליהם – לשון יחיד. וכן בסמוך: אפילו בצורתא דהוא לא מסתכל, דאריבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו, כדאייתא פרק בתרא דמועד קטן (כה, ב). כד נח נפשיה דרבי מנחם ברבי סימא אישתתן לא צולמניא משום דלא איסתכל בצורתא דהוא. ואם תאמר: מה חסידות איכא בה? הא אמרין פרק "שואל" (שבת קטט, א): דיוקנא עצמה אסורה להסתכל בחול, כדכתיב "אל תפנה אל האילים" וישמא בצורתא דהוא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפגנא, ואפילו הכי לא מסתכל. "בעיני" כעין פנים וליכא – פירש רבי לא שמיא בשם רב שלמה וזה שולחן ערוך זבחים דפים – דהוא הדין לכל שאר תקרבות דהוא, כגון קטור וניסוק. לכל שתיים לבני מנחם מיקר תקרבות עבודה זרה לעינן שאין יכולין ליהוי, והם כל שמי מנאכל, ודכתיב נחמנו: מיתנינא: ידיות שמינן וסתלות. הלכך דהא אבנים לא הוו תקרבות, מידא אתסורי הוא דמסתייר משום דנעשים עבודה זרה עצמה כדלמנן בשמעתין (נא, א). ובעבודה זרה דתני ביטול, והא בטלו – דחפז בהן דרכים. ושמעינן מהבא. דהני רות של שעשע שוביאיין דרון לעבודה זרה ומדליקין בפניהם. ומשכיבין הכומר מברס או נתנם לישראל – מותר בהנאה, ממה נפשך: אי תקרבות עבודה זרה הוי – אפילו ביטול

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף נ עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ) רש"י תוספות

ביטול לא צריך, ומותר בלא ביטול דלא דמי לתקורבת מזבח, ובתקורבת שאינו בעין פנים לא בעי ביטול. ואי נו של עבודה זרה היו ולגוי מדליקים אותו ושיך להו ביטול בעבודה זרה עצמה, מכל מקום מכיון שכיבן הכומר אין לך ביטול גדרל מזה, דשבו אינו רוצה להדליק לפני עבודה זרה בלא ליהנות הוא מתן ולצורכו נטלן, וחתכות של שעה שנתנונ נמי לעבודה זרה ומותרות, דאפילו ניו ליכא, ותקורבת

כעין פנים ליכא, ואין הקדש לעבודה זרה, ולא צריכי ביטול. וכברות שמביאין דרוון מותרין, שהיו אין מביאין לעבודה זרה כי אם לשמשם ולכומרים, ותקורבת עבודה זרה לא הוה, שאין דרכן להאכל לעבודה זרה כדורות ראשונים. כך נראה לרבינו יצחק, והך מלכודי כומרים, נוי שלם הוא ולא של עבודה זרה, ומותרין בלא ביטול. וכן כלי שקורין קליצא אין משמשין בו לעבודה זרה. אבל אותו כלי מהתה שמקטין בו, אסור משום משמש עבודה זרה, ועריך ביטול משום שקטריכו בו לעבודה זרה, וזכריתו לאו היינו ביטול, דקיימא לן כרבנן דפליגי אדריבי במתנינן (עבודה זרה גג א) במברה או כשמשבנה, ואמרי: ולא ביטול, וזאת הדין למשמש עבודה זרה, וכן כלי כלי, וזו כל כלי של עבודה זרה, כך פסק רבינו שמואל בשם רבינו שלמה. משמע מתוך פירושו שהיו הכברות לפי שאין עושין אותן תקורבת, ואם הם היו מבני אותם שנת עבודת זרה היו, אסורין, וכעין פנים הוא שהוא ראוי לתקריב לפנים, דדמיא למנחת מאפה תנור, ואף על גב דליכא זריקה ומשתברת. וכן משמע מתוך פירושו שרש"י, ומה שפירש כעין פנים וזוהי פירוש במקדש דהיו תקורבת כדכתיב (שמות כב) "וזבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו", אלא דאפילו זריקה שאינה משתברת כיון דהיא דלפנים קרי וזב עבודה זרה, ונמצא אין עובדין בהם בפנים, ואין נראה לרבינו יצחק, דהא בבבליה שמעתי משמע דאפילו בכעין פנים בעינן זריקה המשתברת. וכן משמע בסמוך, אפילו לעבודה זרה שדרכה לעבודה במקל, לכן נראה לפרש: כעין פנים – כעין וזיחה וזריקה, דבר המשתבר. ואין מלתינן וזיחה במועד – ומיידי כגון שאינו אבד בהמתנה עד לאחר המועד, דלא אן כן שרי, כיון דאוקומי אילנא חזק מדשרי לה בשביעית, וזוהי דבר האבד חומר במועד. אי נמי, אפילו לא אבד חומר איכא למימר דאסור במועד משום טירחא יתיירא, כדאמרין בפרק קמא דמועד קטן (ד, א) דאסור להשקות זרעים במי קילון משום טירחא יתיירא, אף על פי שהותר להקשות במי גשמים משום דבר האבד. ומשקין אותו עד ראש השנה – פירש הקונטרס: אף על פי שגבורת האילן אסורה שלשים יום לפני ראש השנה, חבא שרי שלא ימותו המנועיות, דהך שלשים יום דרבנן חבא וזוהי גזירה. וקשה: כמאן אי כרבי עקיבא – האמר תוספת שביעית דאורייתא מביחריש ובקציר תשובת, ואי כרבי ישמעאל – והכלה למשה מסיני היא אלא שי ישמעאל – בשביעית מזה הוה הרבנן, ורבי היא כדאמר אביי בפרק קמא דמועד קטן (ג, ב) ולרבא השקאה תולדה היא, ואבות אסור רחמנא תולדות לא. עוד שי לומר: דדוקא מלאכות של חרישה וזו דאורייתא, אבל שאר מלאכות אינן אלא מדרבנן. שבר מקל

מותרות – דבטלניהו גוי. נגר בן נגר – חכם בן חכם, דירפיקנה – שיוכל לתרעה. ולקמן מפרש מאי קא קשיא ליה. דרב גירל – דאין ביטול לתקורבת, והבא קמיה מותרות. מתליעין – נטלין תולעת שבאילן. ומוחזין – כשיש מכה באילן ונשרה קצת קליפתו, מדביקין שם ובל וקשרין שלא ימות. ולא דמי האי "לאן מובליך" דמועד קטן (ג, א). ויהתם וזול דקרקע והויה עבודה שביעיה ושכברס. כאן וזאן – שביעית ומועד, אין מגומין – קטע את דרוך בך שיוציא נפות דרבה סיבותיו גיזוס. אלא פכין בן לניום – כדי שלא ימות האילן אם גנוס קודם לכן. מלאכה שהיא עבודת קרקע אסור דרומנא. והני לאו מלאכת קרקע גינהו, דאוקומי אילנא בעלמא הוא אילן מותר, ואין מביחריש לאילן אלא מעמידו בכמות שהוא. אלא ויהוה – שביעית גיזוס שביעית קשיא ליה. דקתני: כאן וזאן אין מגומין, אוקומי – שלא יתקלקל בכמות שהוא, אלא אינו משביחו. אבירוי – מחזיקו ומשביחו. ועושין להם בתים – גדר אמה גובה סביבותיו, וממלאין אותו עפר. עד ראש השנה – על ערב שביעית. אף על פי שעבודת האילן אסור שלשים יום לפני ראש השנה – הבא שרי, שלא ימותו דגטיעות, דהך שלשים יום מדרבנן הו, והבא לא גזיר. דרב עוקבא – במסכת סוכה בפרק "לולב וערבה". קישקיש – פחיתת תחת הושיטם, סומוי פיל – אם נתגלו שרישי האילן – שרי, דאוקומי הוא. את הפנין – פני תאניה, כיון אותו בשמן כשהו תחנין כדי שיהו שמינות. מפסטיין וזאן – ממלאין את תבקיין בשמן. פנין: אינו פירי עשמו בשגדל מעט. האי אוקומי והאי אוקומי – ויהוה נמי אוקומי הוא. מדשרי ליה בשביעית כדשנין לעיל: מאי שזא סיכה דשרי, דקתני שכן שמן גיזוס כו. עבודה זרה עושבין מרבחא – במקל – כדמשקשין לפניה במקל, שבר מקל בפניה חיוב – כדאמרין בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין ס, ב) דכל עבודות שבפנים שעבר בהן עבודה זרה, בין דכבא בכך בין שאין דכבא בכך – חיוב, דכתיב "וזבח לאלהים", אלא מדי דלש אסור לכל עבודה זרה. ודבר שאינו כעין פנים, דרבה בכך – חיוב, דנפקא לן מ"איכה יעבדו הגוים האלה" וגו', דאן דרבה בכך – פטור, וזו, אם לא היו עובדין אותה במקל לא מחייב משום מקל. דלא שייכא בפנים, ואם היו עובדין אותה בוריקת מקל לא מצי למידיק: זרק מקל בפניה פטור. אלא בשביית מקל פלזי לה – כשפשת דחייב, ואפילו לא דמי לפנים, אלא כגון שהיו עובדין אותה בקשקש מקל או בענין אחר. הלכך, שבר מקל בפניה חיוב ואף על פי שאין עבודתה בכך, דכיון דדמי שבייה לזבית בהמה של פנים ששורב מרבחא – הרי"ז נאמר דרבה שריגילה כו. אבל זרק – פטור, והואיל ואין עבודתה בכך, והא לא דמיא לעבודת פנים כדמפרש לקמן, וזריקה המשתברת – כגון זריקה דם של פנים, מותרות, אלא משתבר – האביכל ונפול טיפים טיפים. ספת לה צואה – האביכל צואה.

חיוב

חיוב

לפניה חיוב – והוא הדין שבר אבנים לפני מרקוליס, שדרכו בוריקה. ספת לה צואה – פירש בקונטרס: האביכל צואה, לשון "ספ ספ לך מאליה" בריש פסחים (ג, ב). ולשון "ספת" קשה, שהיה לומר "ספה". ועוד, דבלשון משנה לא מצינו אביכל בלשון ספיה. לכך נראה לפירש: להכללה בצואה, לשון טיבול, כמו: "לא יספות במלח ויחבל" דפרק "הפועלים" (בבא מציעא פט, ב).

חיוב

בשבתה, דא אינה גיילט בו – מע העי למומיה לחך דרב יהודה לימא באתה שרגילה במקל. וכן הדיא מתיבב צריך לומר ששברתה אותה בחבוב בחשטה, דאי אינה גיילט בו – מע העי למומיה לחך דרב יהודה לימא

נָח, מְדַלֵּל אֲשַׁמְעִינָךְ אוֹחַ וְהַרְגִּילוּ
 שְׂדֵהֶם מִמֶּנּוּ. רִבְנָן - סְבִירָא לֹא
 הָיְתָה עֵצָא זְבוּחָהּ. וְדְבִילִי עֲלִיבָא
 בְּעִין זְבוּחָה - וּבִמְקָל אֲפִילוּ רַב
 וְלִיתָא לְדָרְבִּי, דְּבִעֵין פְּנִים בְּעִין
 לְחִיבָהּ. כְּגוֹן דְּלֵה וְעוֹף וּבְהֵמָה
 רִאיוֹנִי לְחִיבָה, וְשֹׁאֵנִי תֵּנֵב הוּאִיל
 לְתַבְחָה - דִּישׁ לֵה צוֹאֵר בְּתַבְחָה,
 רַבִּי יְהוּדָה, דְּבִעֵין שְׂדֵהֶם פְּנִים
 מִקָּל לְפָנֵי חַיִּים נִאֲסָרָת - הַמְקָל,
 נִתְּנָה בְּתַבְחָה בִּין שְׂאֵין עֲקוּבָתָה
 לְעִבְדָּה לְהַרְחִיקָהּ, וְהָיָא מְקוּרָבִי
 מִנֵּךְ, דְּבִעֵין זְבוּחָה חֵיא. וְזִק מִקָּל
 - וּכְגוֹן שְׂעוּבָתָה בְּזִרְיָת מִקָּל,
 דְּרִי. וְאִינֵה נִאֲסָרָת - הַמְקָל, דְּלֹא
 אֵילֵּא מִיד דְּבִעֵין פְּנִים. אֵילֵּא מִתָּה
 פְּנִים, אֲבִינֵי הַנְּחוּרִים לְמַרְקוּלִיס
 כְּמִגְדָּל עֲבוּדָה זֶה - הַתּוֹסֵפֶת עַל
 חֵיבִי; בְּשִׁלְמָא עֲבִישׁ שֶׁל מִימֵי תְּרִלִּים - אֵיפֹא יִרְקָה
 מִשְׁתַּבְּרָתָּ, אֵלֶּא צוֹאֵה - מֵאֵי יִרְקָה מִשְׁתַּבְּרָתָּ אֵיפֹא?
 - בְּצוֹאֵה לְחֵת. לִימָא פְתָנָא: שְׂחַט לֵה חֲגֵב -
 רַבִּי יְהוּדָה מְחִיב, וְחֻכְמִים פּוֹמְרִים; מֵאֵי לֹא בְּהָא
 כִּמְפִילָנִי, דְּמֵר סָבֵר: אֲמִירֵין פְּעִין זְבוּחָה, וְגֵר סָבֵר:
 לֹא אֲמִירֵין פְּעִין זְבוּחָה אֵלֶּא פְּעִין פְּנִים? - לֹא,
 דְּבִילִי לְשִׁלְמָא - לֹא אֲמִירֵין פְּעִין זְבוּחָה, אֵלֶּא פְּעִין
 פְּנִים בְּעִינֵן, וְשֹׁאֵנִי חֲגֵב, הוּאִיל וְצוֹאֵר דּוֹמֵה לְצוֹאֵר
 בְּתַבְחָה. אֲמִר רַב נִתְּנָן אֲמִר רַבָּה בַּר אֲבָהוּ אֲמִר רַב:
 עֲבוּדָה זֶה שְׂעוּבָדִין אוֹתָהּ בְּמִקָּל, שְׂבֵר מִקָּל בְּפִנְיָה
 - חֵיבִי, וְנִאֲסָרָת; וְזִק מִקָּל לְפִנְיָה - חֵיבִי, וְאִינֵה
 נִאֲסָרָת. אֲמִר לִיָּה רַבָּא לְרַב נִתְּנָן; מֵאֵי שְׂנָא שְׂבֵר?
 דְּהוּאִי לִיָּה פְּעִין זְבוּחָה, וְזִק נְמִי הוּאִי לִיָּה פְּעִין
 וְיִרְקָה! אֲמִר לִיָּה: בְּעִינֵן יִרְקָה מִשְׁתַּבְּרָתָּ וְלִיפֹא. -

15 אֵלָא מַעֲתָה, אַכְנִי בֵּית מַרְקוּלִים בְּמָה יֶאֱסֹר? אַמֵּר
לִיה: אָף לִדְרִי קִשְׁיָא לִי, וְשִׁאלְתִּיהּ לְרַבָּה בַּר אֲבָהוּ, וְרַבָּה בַּר אֲבָהוּ לְחִיָּיא בַּר
16 בַּר רַב לְרַב, וְאָמַר לִיה: נַעֲשֶׂה כְּמַגֵּד עֲבוּדָה זֹרָה. - הֵנִיחָא לְמָאן דְּאָמַר: עֲבוּד
17 גּוֹי אֲסוּרָה מִדְּ, אֵלָא לְמָאן דְּאָמַר: עַד שֶׁתַּעֲבֹד, תִּשְׁתַּחֲוֶי, דְּהָא לֹא פִלְחָה; אֲכִי
18 אַחַת וְאַחַת נַעֲשִׂית עֲבוּדָה זֹרָה וְתַקְרֹבֶת לְחִבְרָתָהּ. - אִי הֵכִי, בְּתַרְיִיתָא מִיָּד
19 אָמַר לִיה: אִי יִדְעַת לָהּ זֶל שְׁקָלָהּ, רַב אַשֵּׁי אָמַר: כָּל אַחַת וְאַחַת נַעֲשִׂית תַּקְרֹב
20 וְתַקְרֹבֶת לְחִבְרָתָהּ. תַּנּוּ: מִצָּא שְׂרָשׁוֹ כְּסוּת וַיַּעֲזוּת אִז כָּלִים - הֲרִי אֵלֹו מוֹתִי
21 עֲנִינִים, וְעֲסוּרוֹת שֶׁל שְׂבָלִים, וַיַּעֲזוּת, שְׂמִינִים וְסִלְחוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁשְׂבִיחָא בּוֹ קָרַב
22 - אֲסוּר; בְּשִׁלְמָא יַגּוּת שְׂמִינִים וְסִלְחוֹת - אִיבָא קַעֲיִן פְּגִים וְאִיבָא קַעֲיִן יִרְקָה
23 אֵלָא פְּרִיבִיל עֲנִינִים וְעֲסוּרוֹת שֶׁל שְׂבָלִים - לֹא קַעֲיִן פְּגִים אִיבָא, וְלֹא קַעֲיִן יִרְקָה
24 אִיבָא! אָמַר רַבָּא אָמַר עוֹלָא: כְּגוֹן שֶׁבְּצִרְן מִתְחַחֵל לְכַד. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר
25 מִיָּן לִזְבֹּחַ הַבָּמָה בְּעֵלֵת מוֹם לְעֹבְדֵי זֹרָה, שְׁהוּא פְּסוּרִי? שְׁנַמְיָר: "זִבְחָ לֵּא
26 בְּתִי לֵה" לְכַדוֹ, וְלֹא אֲסוּרָה תַּקְרֹבֶת אֵלָא קַעֲיִן פְּגִים. הָיוּ בַּר רַבָּה, בְּמִאִי? אִילֵּי
27 שְׂבִיחָה, הִשְׁתָּא לְבָנֵי נַח חֵזִיא לְגִבְוַת בְּכַמְתָּה דִּירְהוּ, לְעֹבְדֵי זֹרָה מִיַּבְּנָא? אִילֵּי
28 אֲבָר, וְכִרְבִּי אֲלַעוּר, דְּאָמַר רַבִּי אֲלַעוּר: מִנּוּן מִתְחַפֵּסר אֲבָר שְׁהוּא אֲסוּר לְבָנֵי
29 "מִבְּלָ חֲחִי מִכַּל שְׁנִים מִכַּל", אָמְרָה תוֹרָה: הֵבֵא בְּהֵמָה שְׁחִין רִאשִׁי אִי
30 - הָאִי "מִבְּלָ חֲחִי" מִיַּבְּעִי לִיה לְמַעֲזוּי טְרִיפָה! - "מִלְּחִיחוֹת זֹרַע" נִפְקָא. - הֵ
31 דְּאָמַר: טְרִיפָה אֵינָה יוֹלְדָת, אֵלָא לְמָאן דְּאָמַר: טְרִיפָה יוֹלְדָת, מִאי אִיבָא לְמִינִי
32 קְרָא: "אַתָּה", אַתָּה - בְּרוּמִין לָד. - וְדִלְמָא נַח גּוֹפִיָה טְרִיפָה הוּא! - "תְּמִינִים" פִּ
33 דִּלְמָא תְּמִינִים בְּדִרְכִּיו! - "צִדִּיק" בְּתִיב בִּיה. - דִּלְמָא תְּמִינִים בְּדִרְכִּיו, וְצִדִּיק בְּמִינִי
34 מִצִּית אֲמִרָתָּ דִּנַּח גּוֹפִיָה טְרִיפָה הוּא, דְּאי סִלְקָא דַּעְתָּךְ נַח טְרִיפָה הוּא, אָמַר
35 דְּבוֹרְתָךְ עֵזִיל, שְׁלִמִין לֹא תַעֲזִיל? הִשְׁתָּא דִּנְפָקָא מִ"אַתָּה", "לְחִיחוֹת זֹרַע" לְמִי
36 מִ"אַתָּה", הָוָה אֱמִינָא לְעֻזּוֹתָא בְּעָלְמָא, וְאַפִּילוּ וְזָן וְאַפִּילוּ סְרִיס, קָא מִשְׁמַע לִי
37 זֹרַע". אָמַר רַבִּי אֲלַעוּר: מִנּוּן לְשׁוֹחֵט הַבָּמָה לְמַרְקוּלִים שְׁהוּא חֵיב? שְׁנַמְיָר:
38 עוֹד אַתָּה וְכִהִיָּם לְשַׁעֲרִים, אִם אֵינּוּ עֲנִין לְכִדְרָפָה, דְּכִתְיִב: "אִיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם
39 אֶלְהֵיהֶם", תַּנּוּהוּ עֲנִין לְשִׁלָּא בְּדִרְפָּה. - וְהָא לְהִכִּי הוּא דְּאִתָּא? הָאִי מִיַּבְּעִי לִיה
40 לֹא נִפְקָא מִלְּחִיחוֹת זֹרַע. בְּרוּמִין

טרופה. הלכך "מכל הדח" למחוסר
 גרמא נח גופיה טרופה חיה – ואף על גב דחיה כמה שנים – דלמא טרופה חיה סבירא ליה. הלכך לא נפקא מארך" למעוטי טרופה, ואחא "מכל הדח" ד"דחיה" דא טרופה חיה, אלא מרביא, ומפרשים להאי "דחיה" לשון בריאות, וטרופה הוא דאימעיט אבר לאו לחיות ודחיה למה י – הא טרופה הוא דאמעיט, אבל קו וסרי מנחת חיה, דאנא אימאני לעצות אבר דרמנא ניעולנינה, וטרופה לא ניעול שמותו בחייה, אבל לא ואפילו קו וסרי ניעול, קמשעוהו – אף על פי שאן עבודתו בוביחה. לבידיה – לעבודת חיה שעבודתה בוביחה, דהא נפקא לן מ"אי

אפילו מים ומלח אסור – פירושו ואפילו שאין עבודתו בכך, דאי עבודתו בכך – אפילו בבלי צוואה נמי, והטעם, שלפנים מן הקלקלון מקריבין כל דבר אף על פי שאינו נוי, וטעם האיסור מטעם שאלו דברים חוץ לקלקלון, דבר של נוי אסור מטעם תקרבותו, שאינו של נוי מותר, כי אין מקריבין שם אלא לרוב של נוי. ודלא כפירוש הקונטרס, שפירש דהוץ לקלקלון אין שם תקרבותו, ודבר של נוי אסור משום "ולא תחמוד כסף וחלב", אם כן גבי פטור קאמר חוץ

- כפנים דמיתסר, ואמאי? כיון שאין מביאין חוץ
- לקלקלון דבר של תקרבותו, ומים ומלח אינו לנוי
- תנודו

עַד כָּאֵן הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהַקִּדְשִׁין בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת וְהַקִּרְבָּן בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת, שֶׁהָרִי עוֹלָשֵׁן אֲמֹר, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבְיֹאוּ וְגו'." עוֹנֵשׁ שֶׁמֻּעָנֵה, אֲחֵרָה מִנֵּי? תַלְמוּד לומֵר: "כֵּן

תַּעֲלֶה עֲלֵהֶיךָ"; וְכִדְרָבִי אֲבִין אֲמִר רַבִּי אֵילָא, דְּאֲמַר רַבִּי אֲבִין אֲמִר רַבִּי אֵילָא: כֵּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר "הַשֶּׁמֶר" ו"כֵּן" ו"אֵל" – אֵינוֹ אֵלָא בְּלֹא תַעֲשֶׂה; מִכָּאֵן וְאֵילָךְ הוּא מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהַקִּדְשִׁין בִּשְׁעַת הַיִּתֵּר הַקְּבֻמוֹת וְהַקִּרְבָּן בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר: "לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת וְכֹחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם וְכֹחֵיהֶם – שֶׁהִתְרִיתִי לָךְ כִּבְרָ, "עַל פְּנֵי הַשְּׂדֶה" – מְלֻמֵּד שֶׁכָּל הַזֹּחֶבֶת בְּכָמֶה בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת, מְעַלָּה עָלֶיהָ הַתְּכֻבֹּת בְּשֶׁלֹּוּ הַזֹּחֶב עַל פְּנֵי הַשְּׂדֶה; וְהִבְיֹאם לָהּ" – זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה מִנֵּי? תַלְמוּד לומֵר: "וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת וְכֹחֵיהֶם"; וְכֹל יֵהָא עוֹנֵשׁ כִּרְתָּ? תַלְמוּד לומֵר: "חֲקַת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם", וְזֹאת לָהֶם – וְלֹא אַחֲרֵית לָהֶם! אֲמִר רַבָּא, קָרִי בִיה: "וְלֹא יִזְבְּחוּ", וְקָרִי בִיה: "וְלֹא עוֹד".

מִשְׁנֵה מִצָּא בְּרֵאשׁוֹ מְעוֹת, כְּסוּת אוֹ פִּלִּים – הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִין; פְּרִיפְלִי עֲנָבִים, וְעִמְרוֹת שֶׁל שְׂבִלִים, וְיִינוֹת וְשִׁמְנִים וְסִלְחוֹת, וְכָל דָּבָר שֶׁיִּצְאָה בּוֹ קֶרֶב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ – אִסוּר. גְּמָרָא מְנַהֵג מִיָּלֵד? אֲמִר רַב חִיָּיא בְּרִי יוֹסֵף אֲמִר רַבִּי אוֹשְׁעִיָּה, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וְתִרְאוּ אֶת שְׁקוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלְלֵיהֶם עֵץ וְאָבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמְהֶם", וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "לֹא תַחַמּוּ כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם", הָא מִיָּדֵי? עִמְהֶם דִּמְיָא דְעֲלֵיהֶם, מָה עֲלֵיהֶם – דָּבָר שֶׁל נוֹי אִסוּר, שְׁאִינוֹ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר, אֵף עִמְהֶם – דָּבָר שֶׁל נוֹי אִסוּר, וְשְׁאִינוֹ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר. – וְאֵימָא: עֲלֵיהֶם דִּמְיָא דְעִמְהֶם, מָה עִמְהֶם – כֹּל מָה שֶׁעִמְהֶם, אֵף עֲלֵיהֶם – כֹּל שֶׁעֲלֵיהֶם! – אִם כֵּן, לֹא יֵאמֹר "עֲלֵיהֶם". מְעוֹת דָּבָר שֶׁל נוֹי הוּא! אֲמִר דְּבִי רַבִּי ינָאי: בְּכִים קָשׁוֹר וְתָלוּי לוֹ בְּצוּאָרוֹ. כְּסוּת דָּבָר שֶׁל נוֹי הוּא! אֲמִר דְּבִי רַבִּי ינָאי: בְּכִסּוֹת מְקוּפֶּלֶת וּמוֹנַחַת לַעַל רֵאשׁוֹ. כָּלִי דָּבָר שֶׁל נוֹי הוּא! אֲמִר רַב כָּפָא: דְּסָחִיפָא לִיה מְשִׁכִּילָא אֲרִישִׁיָּה. אֲמִר רַב

אִסִּי בְּרִי ינָאי: כֹּל שֶׁהוּא לִפְנִים מִן הַקִּלְקִלִין – אִפְּלוּ מִים וּמִלַּח אִסוּר, חוּץ לְקִלְקִלִין – דָּבָר שֶׁל נוֹי אִסוּר, שְׁאִינוֹ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר. אֲמִר רַבִּי יוֹסִי בְּרִי חֲנִינָא, נִקְמִינִן: אִין קִלְקִלִין לֹא לַפְעוֹר וְלֹא לְמַרְקוּלִים. לִמָּא? אִילִּימָא דְאַפְּלוּ פָּנִים בַּחוּץ דְּמִי יִשְׂרָאֵל, הִשְׁתָּא פְּעוֹרִי מִפְּעוֹרֵן קָמִיָּה, מִים וּמִלַּח לֹא מְקַרְבִּין לִיה? אֵלָא, אִפְּלוּ חוּץ בְּכַפְּנִים דְּמִי וְאִסוּר. מִשְׁנֵה עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁהִיָּה לֵה גִיָּה אוֹ מִרְחֵץ – נִהְיִין מִהֵן שְׁלֹא בְּטוֹבָה, וְאִין נִהְיִין מִהֵן בְּטוֹבָה; הִיָּה שְׁלֵה וְשֵׁל אַחֲרִים – נִהְיִין מִהֵן בִּין בְּטוֹבָה וּבִין שְׁלֹא בְּטוֹבָה. עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נְכָרִי אִסוּרָה מִיָּד, וְשֵׁל יִשְׂרָאֵל – אִין אִסוּרָה עַד שְׁתִּיעֵבֶר. גְּמָרָא אֲמִר אֲבִי: בְּטוֹבָה – בְּטוֹבָת מוֹמְרִין, שְׁלֹא בְּטוֹבָה – שְׁלֹא בְּטוֹבָת מוֹמְרִין, לֹא פּוֹקִין טוֹבָת עוֹבְדֵי דְשֶׁרִי. אֵיפֹא דְמִתְנִי לֵה אִסִּיפָא: הִיָּה שְׁלֵה וְשֵׁל אַחֲרִים – נִהְיִין מִהֵן בְּטוֹבָה וּבְטוֹבָה בְּטוֹבָה; אֲמִר אֲבִי: בְּטוֹבָה – בְּטוֹבָת אַחֲרִים, שְׁלֹא בְּטוֹבָה – שְׁלֹא בְּטוֹבָת מוֹמְרִין, וְאִין דְּמִתְנִי אִסִּיפָא – כֹּל שֶׁכֵּן אֲרִישָׁא, וְאִמָּא דְמִתְנִי אֲרִישָׁא, אֲבָל אִסִּיפָא כִּיּוֹן דְּאִיפֹא אַחֲרִים בְּהִרָה, אִפְּלוּ בְּטוֹבָת מוֹמְרִין נְמוֹ שְׁפִיר דְּמִי. "עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נְכָרִי אִסוּרָה מִיָּד". מִתְנִיתִין מִנֵּי? רַבִּי עֲקִיבָא הִיא; דְּתִנָּי: "אֲבָר תֹּאבְדוּן אֶת כָּל הַמִּקְוֹת אֲשֶׁר עֲבָדוּ שֵׁם הַגּוֹיִם" – כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְעֻבְדוּת זָרָה הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר; וְכֹל עֲשָׂאוֹם וְלֹא גְמֻרוֹם, גְּמֻרוֹם וְלֹא הִבְיֹאוֹם, הִבְיֹאוֹם וְלֹא נִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן, וְכֹל יֵהוּ אִסוּרִים? תַּלְמוּד לומֵר: "אֲשֶׁר עֲבָדוּ שֵׁם הַגּוֹיִם" – שְׁאִין אִסוּרִין עַד שֶׁיַּעֲבֹדוּ; מִכָּאֵן אֲמִר: עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נְכָרִי אֵינָה אִסוּרָה עַד שְׁתִּיעֵבֶר, וְשֵׁל יִשְׂרָאֵל – אִסוּרָה מִיָּד, דְּבִרִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, חִילוּף הַדְּבָרִים: עֲבֻדָּה זָרָה שֶׁל נְכָרִי אִסוּרָה מִיָּד, וְשֵׁל יִשְׂרָאֵל – עַד שְׁתִּיעֵבֶר. אֲמִר מִר: כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְעֻבְדוּת זָרָה הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר. הָא "מִקְוֹת" כְּתוּבִי! – אִם אֵינוֹ עוֹנֵן לְמִקְוֹמוֹת, דְּלֹא מִיתְסֵר, דְּכִתְּבִי: "אֲלֵהֶם עַל הַהָרִים" – וְלֹא הַהָרִים אֲלֵהֶם,

תנודו

ממנה שלא בטובת – שלא יעלו שכר לכומרים, דאין הקדש לעבודה זרה, כדאמרן בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מד, ב). **גְּמָרָא עוֹרֵרָה** – מִיָּה הַעוֹבְדִין אוֹתָהּ, לֹא אִיפִּסַּת לֵן אִי הִיבִינן לָהּ שָׂאָר טוֹבָת הִנָּאָה פּוֹרְתָא. כֹּל שֶׁכֵּן אֲרִישָׁא – דִּכִּין כְּדוּלָה דְעֻבְדוֹר הוּא אִסוּר לַת שֹׂכֵר. כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְקֻבְרָה וְרַח הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא מִקְוֹמוֹת כְּתוּבִי מִכָּאֵן אֲמִר עֻבְדוֹר זָרָה שֶׁל נוֹי – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא כִּכְלִים אִקְוִימָתָה, עֻבְדוֹר זָרָה מִנְּלוֹ דַּעַד שְׁתִּיעֵבֶר; חִילוּף הַהָרִים – וְלִמְעַן מִפְּרַשׁ טַעְמָא. אֶת אֲלֵהֶם – "אֶת אֲלֵהֶם" כְּתוּבִי בְּהִיאָה קִרָא כְּתוּבִי.

עַד כָּאֵן – הָאִי "וְלֹא יִזְבְּחוּ" בְּפִרְשַׁת שְׁחוּטֵי חוּץ כְּתוּבִי, וְעַד פִּסּוּק זֶה הִעֲנִין מְדַבֵּר בְּקִדְשִׁים שֶׁהַקִּדְשִׁים בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת, לֹאֲחֵר שְׁחוּקָם הַמִּשְׁכָּן, וְהַקִּרְבָּן בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת. שֶׁהָרִי עוֹנֵשׁ אֲמֹר – שְׂדֵיחַ לָךְ הִעֲנִין אֵת עוֹנֵשׁ שֶׁהָרִי בְּכִרַּת. מִכָּאֵן וְאֵילָךְ – הָאִי "וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד". בִּשְׁעַת הַיִּתֵּר – קוֹרֵם שְׁדוּקָם הַמִּשְׁכָּן, וְהוֹדִיר הַתְּכֻבֹּת שָׁאָף עַל פִּי שְׁחִי וּמוֹקְדִשִׁין לְשֵׁם הַקְּרִבָּה בְּמָה לֹא יִקְרִיבוּם עוֹד בְּבִמָּה לְגִבְרָה, שְׁנִאמָר: "אֶת וְכֹחֵיהֶם" – וְכֹחֵיהֶם הַעוֹמְדִים קוֹדֵם לְכֵן שְׁחִיתֵיהֶם בְּבִמָּה לְגִבְרָה בִּשְׁעַת אִיסוּר הַקְּבֻמוֹת – כְּדוּבָה עַל פְּנֵי הַשְּׂדֶה לְעֻבְדוֹת זָרָה. זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה – כֹּאֵלֹ שְׁחוּקָדְשׁ קוֹדֵם הַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן וְהַקִּרְבָּן אֲחֵרִי כֵן בְּבִמָּה, שְׁעוֹבֵר בִּשְׁעָה. יְבִיל יֵהָא עוֹנֵשׁ כִּרְתָּ – כֹּאֵלֹ מוֹקְדִשִׁין כְּסוּת אִיסוּר הַקִּרְבָּן, דְּעוֹנֵשׁ בְּהֵן כְּרַת לְעֵילִי וְזֹאת לָהֶם – עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וְאִין אַחֲרֵית לָהֶם – כְּרַת. אֲמִלָּא לֹאֲחֵרָה שְׁחוּטֵי חוּץ קִדְשִׁים שְׁחוּקָדְשׁ בִּשְׁעַת הַיִּתֵּר הַקְּבֻמוֹת וְהַקִּרְבָּן מְקוּפֶּלֶת מְנֻלָּה קָרִי בִיה "וְלֹא יִזְבְּחוּ וְקָרִי בִיה וְלֹא עוֹד – וְהָאִי "עוֹד" לֹא אִינִיטְרִיךְ, שְׂדִי אֲחֵרָה אֲחִרִיָּהוּ וְהַחֲשִׁבָה תִּרִי לֹאִי. מִשְׁנֵה מִצָּא בְּרֵאשׁוֹ – שֶׁל מְקוּלִים מְעוֹת בְּכִסּוֹת פִּלִּים – מוֹתְרִין, שְׁאִינוֹ שֶׁל נוֹי, כְּדַמְפֵּרֶשׁ בְּגִמְרָא. גְּמָרָא עֵץ וְאֵבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמְהֶם – מְשַׁמְעֵה שְׁחִי מְקַרְבִּין עֵץ וְאֵבֶן וְכֶסֶף וְזָהָב כֶּסֶף וְזָהָב, וְקָרִי לִיה קִרָא שְׁקוּצִים, וְלִמְעַן כֹּל מָה דְּמְקַרְבִּין מְקִיָּה מִתְסֵר, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר לֹא תַחַמּוּן כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם – אֲבָל עֵץ וְאֵבֶן לֹא כְּתוּבִי. הָא מִיָּדֵי? עֵץ וְאֵבֶן דִּמְיָא דְעֲלֵיהֶם – מָה "עֲלֵיהֶם" דָּבָר שֶׁל נוֹי אִסוּר, דִּהָא כֶּסֶף וְזָהָב הוּא, אֲמִר "עוֹמְדִין דְּכִתְּבִי עַד וְאֵבֶן, אִם שֶׁל נוֹי הוּא אִסוּר וְאִם לֹא מוֹתֵר. וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא מְעוֹת דָּבָר שֶׁל נוֹי הוּא! כֹּל שֶׁמְכַמֵּם – דִּהָא כְּתוּבִי מִיָּד עֵץ וְאֵבֶן, וְסִתָּה עֵץ וְאֵבֶן לֹא דְנִיָּה, וְכֹל אִם כֵּן אֵי יִצְמֵר עֲלֵיהֶם – כְּדוּבָה קִרָא לֹא אִינִיטְרִיךְ, דִּהִשְׁתָּא מָה שְׁעוֹמָן דִּאֲנִין עֵלִי מִמֶּשׁ אִינִיטְרִיךְ קִרָא דְשְׁקוּצִים בְּנִיָּה וְאִסוּרִי, שְׁעִלִיָּהן מִבְּעִיָּה לָךְ לִשְׁחֵן אַחֲרִי: כֹּל שְׁעוֹמָן, דִּהָא "אֲשֶׁר יִזְבְּחוּ" מִיָּדֵי. מְעוֹת דָּבָר שֶׁל נוֹי הוּא – "דִּמְיָא" תַּקְנִי מִתְנִיתִין דְּמוֹתֵי מִקְוֹתָה = מְכּוּפֶּלֶת, מְפִלִידָא לְבַע, דְּכִסִּיפָא לֵה מְשִׁכִּילָא אֲרִישָׁא – כְּדוּבָה לֵה גִבְיָה אֲרִישִׁיָּה, וְאֵינָה עוֹשִׂיָה בְּכִין כְּדוּבָה, אֵלָא כֹּל אֲרִיךְ, וְכֹלשׁוֹן כְּעֵן אֲקִדְרִי, וְנִתְחַנֵּן בּוֹ מִים כְּדִאֲמִרִין (שבת עז, ע): מְשִׁכִּילָא מִשִׁי כְּדוּלָה, מְכַבְּסִין בּוֹ בִּרְמִים וְרוֹחֲצִין בּוֹ דִּיקוּן, קִלְקִלִין מִחִיצָה הִיא פְּרִיסָה לְפָנֵי עֻבְדוֹר זָרָה, וְלִקְלִלִין הוּא כְּבוֹד שֶׁל קְלַעִים. אִפְּלוּ מִים וּמִלַּח – וְלֹא לְנִיָּה הוּא, כִּיּוֹן דְּכַעַן פָּנִים נִינְהוּ הוּא תְּקֻבָּה. חוּץ לְקִלְקִלִין – לֹא מְשׁוּם תְּקֻבָּה אִינִיָּה. הַלְכֵךְ שֶׁל נוֹי אִסוּר – דְּנַפְקָא מִיֵּאֶשׁר עֲמָחָן, שְׁאִינוֹ שֶׁל נוֹי מוֹתֵר – אֲפִילוּ חוּץ מִכֵּן פָּנִים, דִּהָא חוּץ לְקִלְקִלִין לֹא מְנִיד תְּקֻבָּה. אִין קִלְקִלִין – אִין תּוֹרַת קִלְקִלִין לֹא לַפְעוֹר וְלֹא לְמַרְקוּלִים, לִמָּא הַחֲסֵבֶת אִין אֵל קִלְקִלִין אֲבִי נִימָא – דְּלֹא וְלִמְעַן דָּבָר שֶׁל נוֹי לְפָנִים מְקַלְקִלִין דִּידִיה, כְּשֹׂאָר עֻבְדוֹר זָרָה. הִשְׁתָּא פְּעוֹרִי מִפְּעוֹרֵין קָמִיָּה – מִתְרִיָּין לְפָנֵי. אִפְּלוּ חוּץ בְּכִסּוֹת דְּמִי – וּמִתְסֵר, שְׁחִי כֹל עֻבְדוֹר דְּרִיךְ בּוּיָן, וְקִלְקִלִין הוּי עֻצְרוֹת לְכַבְּדוֹ, הַלְכֵךְ לֹא שִׁיכִי בִיה וְלֹא מִפְּסָקִי. מִשְׁנֵה נִתְנִין

ממנה שלא בטובת – שלא יעלו שכר לכומרים, דאין הקדש לעבודה זרה, כדאמרן בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מד, ב). **גְּמָרָא עוֹרֵרָה** – מִיָּה הַעוֹבְדִין אוֹתָהּ, לֹא אִיפִּסַּת לֵן אִי הִיבִינן לָהּ שָׂאָר טוֹבָת הִנָּאָה פּוֹרְתָא. כֹּל שֶׁכֵּן אֲרִישָׁא – דִּכִּין כְּדוּלָה דְעֻבְדוֹר הוּא אִסוּר לַת שֹׂכֵר. כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְקֻבְרָה וְרַח הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא מִקְוֹמוֹת כְּתוּבִי מִכָּאֵן אֲמִר עֻבְדוֹר זָרָה שֶׁל נוֹי – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא כִּכְלִים אִקְוִימָתָה, עֻבְדוֹר זָרָה מִנְּלוֹ דַּעַד שְׁתִּיעֵבֶר; חִילוּף הַהָרִים – וְלִמְעַן מִפְּרַשׁ טַעְמָא. אֶת אֲלֵהֶם – "אֶת אֲלֵהֶם" כְּתוּבִי בְּהִיאָה קִרָא כְּתוּבִי.

ממנה שלא בטובת – שלא יעלו שכר לכומרים, דאין הקדש לעבודה זרה, כדאמרן בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מד, ב). **גְּמָרָא עוֹרֵרָה** – מִיָּה הַעוֹבְדִין אוֹתָהּ, לֹא אִיפִּסַּת לֵן אִי הִיבִינן לָהּ שָׂאָר טוֹבָת הִנָּאָה פּוֹרְתָא. כֹּל שֶׁכֵּן אֲרִישָׁא – דִּכִּין כְּדוּלָה דְעֻבְדוֹר הוּא אִסוּר לַת שֹׂכֵר. כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְקֻבְרָה וְרַח הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא מִקְוֹמוֹת כְּתוּבִי מִכָּאֵן אֲמִר עֻבְדוֹר זָרָה שֶׁל נוֹי – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא כִּכְלִים אִקְוִימָתָה, עֻבְדוֹר זָרָה מִנְּלוֹ דַּעַד שְׁתִּיעֵבֶר; חִילוּף הַהָרִים – וְלִמְעַן מִפְּרַשׁ טַעְמָא. אֶת אֲלֵהֶם – "אֶת אֲלֵהֶם" כְּתוּבִי בְּהִיאָה קִרָא כְּתוּבִי.

ממנה שלא בטובת – שלא יעלו שכר לכומרים, דאין הקדש לעבודה זרה, כדאמרן בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מד, ב). **גְּמָרָא עוֹרֵרָה** – מִיָּה הַעוֹבְדִין אוֹתָהּ, לֹא אִיפִּסַּת לֵן אִי הִיבִינן לָהּ שָׂאָר טוֹבָת הִנָּאָה פּוֹרְתָא. כֹּל שֶׁכֵּן אֲרִישָׁא – דִּכִּין כְּדוּלָה דְעֻבְדוֹר הוּא אִסוּר לַת שֹׂכֵר. כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְקֻבְרָה וְרַח הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא מִקְוֹמוֹת כְּתוּבִי מִכָּאֵן אֲמִר עֻבְדוֹר זָרָה שֶׁל נוֹי – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא כִּכְלִים אִקְוִימָתָה, עֻבְדוֹר זָרָה מִנְּלוֹ דַּעַד שְׁתִּיעֵבֶר; חִילוּף הַהָרִים – וְלִמְעַן מִפְּרַשׁ טַעְמָא. אֶת אֲלֵהֶם – "אֶת אֲלֵהֶם" כְּתוּבִי בְּהִיאָה קִרָא כְּתוּבִי.

ממנה שלא בטובת – שלא יעלו שכר לכומרים, דאין הקדש לעבודה זרה, כדאמרן בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מד, ב). **גְּמָרָא עוֹרֵרָה** – מִיָּה הַעוֹבְדִין אוֹתָהּ, לֹא אִיפִּסַּת לֵן אִי הִיבִינן לָהּ שָׂאָר טוֹבָת הִנָּאָה פּוֹרְתָא. כֹּל שֶׁכֵּן אֲרִישָׁא – דִּכִּין כְּדוּלָה דְעֻבְדוֹר הוּא אִסוּר לַת שֹׂכֵר. כִּכְלִים שֶׁנֶּשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן לְקֻבְרָה וְרַח הַתְּכֻבֹּת מְדַבֵּר – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא מִקְוֹמוֹת כְּתוּבִי מִכָּאֵן אֲמִר עֻבְדוֹר זָרָה שֶׁל נוֹי – וְלִמְעַן פִּרְיָ: הָא כִּכְלִים אִקְוִימָתָה, עֻבְדוֹר זָרָה מִנְּלוֹ דַּעַד שְׁתִּיעֵבֶר; חִילוּף הַהָרִים – וְלִמְעַן

עבודה זרה. רבי ישמעאל – פרק רביעי דף ג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ) – רש"י תוספות

בין דאסורה בטל – וגבי כלים לעיל (עמוד א) דלא קאמר הכי – דמיירי בכלים של תקרובת עבודה זרה שאין להם בטול, ודלא כפרש"י הקונטרס שנשתמשו בהן לעבודה זרה. **ברוך** אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי – שהקדשנו אחרים תחתיהם. ואף על גב דמאורייתא לא מחסרי, ודלקדש גינהו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואם כן להדיט שרי, מכל מקום קנסו לאסור לגבוה.

והא דמייתי מהדאי קרא לקמן (נד, ב) למלתיה דעולא דכיון ששחב בה סימן אחד אסרה, דמייתי אף להדיט דבמכבד בחילוקי פתר שני (מ, א), הכי מייתי: מדאסר לגבוה במעשה וזוטא שלא נשתנה הכלי, אם כן במעשה רבה יש לאסור אף להדיט. **משום** כספה והדבה של ירושלים – שהיה המטבע של כסף ושל זהב. **דינרי** אדריינא טירינאי שיפא – פירש בקונטרס: על שם מלכי רומי נעשו הדורות, ושעם אדריינא טירינא. שיפא – שנישוק ואין צורתה נכרת מחמת וישהו. וקשה לרבינו תם, דאין אמרינן ב"הנולד קמא" (בבא קמא צו, ב); איהו מטבע של ירושלים – דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקדש מצד אחרו וקושקש כפרש"י הקונטרס. ונראה לי לתרץ בעובדי דרבינו תם, דהוא אדריינא וטוריינוס כמשמלו על ישראל פסלו צורת מטבע הראשונה ודחמו בה שם, ולאחר החרוב הרבה בקשו לגנון. ונראה לרבינו תם לפרש: אדריינא – עול, שלחן "הזרוא דבכנתא" (חולין קיג, א), טוריינא – גידול כתרטיא, כדאמרינן: המלוח את חבירו על המטבע אפילו כנפה כתרטיא. שיפא – שנישוק ואין אדנותיות ניכרות בו, שהיו דוד ושלמה שנים במטבע אלו, שזרעם, כדאמרינן לעיל (מג, ב) דצורת אדם אסורה, ומתוך שנישוק לא היו יכולין להכיר. אבל

בין דאסורה בטל – וגבי כלים לעיל (עמוד א) דלא קאמר הכי – דמיירי בכלים של תקרובת עבודה זרה שאין להם בטול, ודלא כפרש"י הקונטרס שנשתמשו בהן לעבודה זרה. **ברוך** אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי – שהקדשנו אחרים תחתיהם. ואף על גב דמאורייתא לא מחסרי, ודלקדש גינהו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואם כן להדיט שרי, מכל מקום קנסו לאסור לגבוה.

בין דאסורה בטל, **טומאה נמי בטלה**. **פי** קא מיפגעא ליה – **תקרובת לעבודה זרה של אוכלין, מאי? בין דאסוריה לא בטיל כדרך גידל** – **טומאה נמי לא בטלה, או דלמא איסור דאורייתא לא בטיל, טומאה דרבנן בטילה? תיקו. בעא מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי: פלים ששימשו בהן בבית חוניו, מהו שישתמשו בהן בבית המקדש? וקא מיפגעא ליה אליבא דמאן דאמר: בית חוניו לאו בית עבודה זרה היא, דתנן: כהנים ששימשו בבית חוניו לאי, שישמשו במקדש שבידושלים, ואינו צריך לומר דרבנן אחר; כהנים הוא דקנסוניהו רבנן משום דבני דעה גינהו, אבל פלים לא, או דלמא לא שנא? אמר לו: אסורים הן, ומקרא היה בידו ושכחנהו. איתביה: "כל הכלים אשר הניח המקדש אחו במלכותו במעלו הכהן והקדשנו", מאי לאו "כהנו"? דאמבלינהו, "הקדשנו"? דאקדישנהו? אמר לו: ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי, "כהנו" – שגנונום, "הקדשנו" – שהקדשנו אחרים תחתיהם. לימא מסייע ליה: מורחית צפונות – בה גנו בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצו אנשי יון, ואמר רב ששת: ששקצו לעבודה זרה? אמר רב פפא: הנהם קרא אשפה וזרש, דכתבי: "ובאו בה פריצים וחללה", הכי נעביד? ניתברניהו – "אבנים שלמות" אמר רחמנא, ננסריניהו – "לא תניף עליהם ברזל" אמר רחמנא. ואמאי? ליתברניהו ולישקליניהו לנפשייהו? מי לא אמר רב אשינאי: בקשו לגנון כל כסף וזהב שבעולם משום כסףא ודבהא של ירושלים; ויתנין בה: ירושלים הוא רובא דעלמא? אלא אמר אביי: בקשו לגנון דינריא דתריינא טוריינא שיפא, מפני טבעה של ירושלים, עד ששמצאו לה מקרא מן התורה שהוא מותר: "ובאו בה פריצים וחללה"! – הנהם לא אשתמשו בהו לגבוה. הכא בין דאשתמשו בהו לגבוה – לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיקא. **משנה נכרי מכבט עבודה זרה שלו ושל חבירו, וישראל אין מכבט עבודה זרה של נכרי. המכבט עבודה זרה – מכבט משמשיה, ביטל משמשיה – משמשין מותרין והיא אסורה. גמרא** מוני ליה רבי לרבי שמעון ברבי: נכרי מכבט עבודה זרה שלו ושל חבירו. אמר לו: רבי, שנית לנו בילדותך: נכרי מכבט עבודה זרה שלו ושל ישראל. **וישראל מי קא מבעל?** והא "ושם כסתר" כתבי: נכרי רבי הילל ברבי ורבי וולס: **אזכרה, שיש לו בה שותפות. בילדותו מאי קסבר, ובגזנותו מאי קסבר? בילדותו סבר: ישראל אדעתא דנכרי פלה, בין דנכרי מכבט דנפשיה – דישאל נמי במטלה; ובגזנותו סבר: ישראל אדעתא דנפשיה פלה, פי מכבט נכרי – דנפשיה, דישאל לא בטיל. איפא דמתני לה אסיפא: ישראל אינו מכבט עבודה זרה של נכרי. – פשיטא! אמר רבי הילל ברבי דרבי****

וחזו להו דידה, ובשנשתמשו בהן לעבודה זרה נאסרו. אסרי – הנך דבית חשמונאי שנצנצו: הכי נעביד? ניתברניהו – שאין בהם פגמות, ואפילו בפגמות סכין שחתרו בה צפורן פוסלת בהן, כדאמרינן ב"בבא שוחטין" (חולין יח, א). ננסריניהו – לאחר שבירתן, להשוות פגמותן – "לא תניף עליהם ברזל" כתבי. ועמוד וגזנום. ונתברניהו – כדי לבטל מעבודה זרה. ונשקליניהו לנפשייהו – שהיו חולין הן, ובקדאמרת: "ובאו בה פריצים וחללה". משום כספה וזהבה של ירושלים – שרובה הקדש. טירינא טירינא שיפא – מטבעות של ירושלים טירינא אדריינא. על שם מלכי רומי נעשו הדורות ושעם טוריינא אדריינא. שיפא – יטן ביותר, שנישוק מחמת וישהו ואין הצורה ניכרת. **משנה** ישראל אינו מכבט עבודה זרה של נכרי – דנכרי פוסל אלוהו ליפקן, ולא ישראל, וכל שכן דישאל אינו נשאל אבנא שישאל וזה דישאל, דאין לה בטילה עולמית, דהא "ושם כסתר" כתבי. **גמרא** שנית לנו בילדותך שלו ושל ישראל – ועבשו אתה שונה לנו: ושל חבירו, אבל של ישראל לא. ומקשי תלמודא: דישאל מי בטלה – והא "ושם כסתר" כתבי שיש לו לנו בה שותפות – ובגזנות חזר בו, דאף על גב שיש לו שותפות אינו יכול לבטל חלקו של ישראל. ואיכא דמתני לה – לרבי חלולין, ובין דנפקי לחולין קנינהו בהפקרא דרבי

וחזו להו דידה, ובשנשתמשו בהן לעבודה זרה נאסרו. אסרי – הנך דבית חשמונאי שנצנצו: הכי נעביד? ניתברניהו – שאין בהם פגמות, ואפילו בפגמות סכין שחתרו בה צפורן פוסלת בהן, כדאמרינן ב"בבא שוחטין" (חולין יח, א). ננסריניהו – לאחר שבירתן, להשוות פגמותן – "לא תניף עליהם ברזל" כתבי. ועמוד וגזנום. ונתברניהו – כדי לבטל מעבודה זרה. ונשקליניהו לנפשייהו – שהיו חולין הן, ובקדאמרת: "ובאו בה פריצים וחללה". משום כספה וזהבה של ירושלים – שרובה הקדש. טירינא טירינא שיפא – מטבעות של ירושלים טירינא אדריינא. על שם מלכי רומי נעשו הדורות ושעם טוריינא אדריינא. שיפא – יטן ביותר, שנישוק מחמת וישהו ואין הצורה ניכרת. **משנה** ישראל אינו מכבט עבודה זרה של נכרי – דנכרי פוסל אלוהו ליפקן, ולא ישראל, וכל שכן דישאל אינו נשאל אבנא שישאל וזה דישאל, דאין לה בטילה עולמית, דהא "ושם כסתר" כתבי. **גמרא** שנית לנו בילדותך שלו ושל ישראל – ועבשו אתה שונה לנו: ושל חבירו, אבל של ישראל לא. ומקשי תלמודא: דישאל מי בטלה – והא "ושם כסתר" כתבי שיש לו לנו בה שותפות – ובגזנות חזר בו, דאף על גב שיש לו שותפות אינו יכול לבטל חלקו של ישראל. ואיכא דמתני לה – לרבי חלולין, ובין דנפקי לחולין קנינהו בהפקרא דרבי

הלכה ח מתני' המורדת על בעלה, פוחתין לה מכתבתה שבקעה דינרין בשבת. רבי יהודה אומר, שבקעה טרפעיין. עד מתי הוא פוחת, עד כנגד כתבתה. רבי יוסי אומר, לעולם הוא פוחת וחולף, שמה תפול לה ירשה ממקום אחר, גובה הימנה. וכן המורד על אשתו, מוסיפין לה על כתבתה שלשה דינרין בשבת. רבי יהודה אומר, שלשה טרפעיין:

גמ' חכא את מר שבקעה וחכא את מר שלשה אמר רבי יוסי בר חנינה היא על ידי שהיא חכבת לו שבע הוא פוחת ממנה שבע והוא על ידי שהוא חייב לה שלשה הוא מוסיף לה שלשה חנע עצמו שהכניסה לו עבדים הרי אינה חכבת לו כלום חנע עצמו שהתנה עמה לא שאר ולא כסות ולא עונה הרי אינו חייב לה כלום מאי כדון ביי דמר רבי יוחנן צערו של איש מרבה יותר מן האשה הדיא הוא דכתיב (שופטים טז) ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו. מהו ותאלצהו? אמר רבי יצחק בר לעזר שהיתה שומטת עצמה מתחתיו ותקצר נפשו למות הוא קצרה נפשו למות היא לא קצרה נפשה למות ויש אומרים שהיתה עושה צורכה באחרים כל שכן דתבעה דאמר רב נחמן בשם רב נחמן האבר הזה שבאדם הרעיכתו – השביעתו. הרעיכתו –

[דף ל"ח ע"א]

וכרבי אליעזר עד כמה הוא פוחת נשמעינה מן הדיא תני רבי חייא ארוסה וחולף נדה ושומרת יבם פותבין לה אגרת מרד על כתובתה מה אנו קיימין אם בשמירתה עליו והיא נדה התורה המרדתה עליו אלא בן אנו קיימין שמירתה עליו עד שלא באת נדה ובאת לנידה הרי אינה ראויה למרוד ואף אמר פותבין וכה פוחת מה מיפחות מפרא פרננו דידה נישמעינה מן הדיא רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת וחולף שמה תפול לה ירשה ממקום אחר ויחזיר ויגבה ממנה לא אומר אלא ירושה דבר שאינו מצוי הדיא אמרה אפילו לפחות מפרא פרננו דידה פוחת ר"ז בשם שמואל פותבין אגרת מרד על הארוסה ואין פותבין אגרת מרד על שומרת יבם והתני רבי חייא נדה וחולף ארוסה ושומרת יבם פותבין לה אגרת מרד על כתובתה כאן כמשנה הראשונה כאן כמשנה האחרונה אמר רבי יוסי בר בון אפילו תימר בן כמשנה אחרונה בית דין שאחריהן מתירין בה ארבע שבתות והיא שוכרת כתובתה ויוצאה רבי חנינה בשם רבי ישמעאל בי רבי יסא היוצאה משם שם רע אין לה בליות מורדת יש לה רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי המורדת והיוצאת משם שם רע אין לה לא מזונות ולא בליות אמר רבי יוסה אילין דכתבין אין שגא אין שגאת תניי ממוזן ותנן קיים:

הלכה ט מתני' המשרה את אשתו על ידי שלישי, לא יפחות לה משני קבין חמין, או מארבעה קבין שעורים, אמר רבי יוסי, לא פסק (לה) שעורים, אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום.

[דף ל"ח ע"ב]

גמ' דברים אמורים לשון נקי שמעון בר בא בשם ר' יוחנן אכילה ממש על דעתיה דרב אוכלת משלו על דעתיה דרבי יוחנן אוכלת משלה יין אין לה שאין עניות ישראל שותות יין ועשירות שותות והתני מעשה במרתא בת ביתוס שפסקו לה חכמים סאתים יין בכל יום ובית דין פוסקין יין אמר רבי חייא בר אבא על שום (הושע ד) זנות ויין ותירוש יקח לב. והא תנינן אם היתה מניקה פותחין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה מהו מוסף רבי יהושע בן לוי אמר יין שהוא מרבה את החלב רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי יוחנן אף לתבשיליה פסקו אף על פי כן קללה אותן ואמרה להן כד תתנו לבנותיכם אמר ר' אחא וענינו אחריה אמן אמר רבי אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו וקראתי עליה הפסוק הנה (דברים כח) הרבה כד והעננה וגו' (שיר השירים א) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו' והתני מעשה במרים בתו של שמעון בן גוריון שפסקו לה חכמים בחמש מאות דינר קפה בשמים בכל יום ולא היתה אלא שומרת יבם אף על פי כן קללה אותן ואמרה להן ככה תתנו לבנותיכם אמר רבי אחא וענינו אחריה

אמן אמר רבי אלעזר בר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה קשורה בשערה בזנב הפוסם בעכו
וקראתי עליה הפסוק הזה (דברים כח) הרפה כף והענגה כו':

פרק ו

הלכה א מתני' מציאה האשה ומעשה ידיה של בעלה וירשתה הוא אוכל פרות בתייה בשתה
ופגמה שלה רבי יהודה בן בתיירה אומר בזמן שהן בסתר לה שני חלקים ולו אחד ובזמן שהן בגלוי
לו שני חלקים ולה אחד, שלו נותנין מיד ושלם ילקח בהן קרקע והוא אוכל פרות.

[דף ל"ט ע"א]

גמ' רבי חזקיה בשם רבי אימי איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש חד אמר דברי הכל וחרנא
אמר במחלקת ולא ידענא מאן אמר דא ומאן אמר דא מסתברא דרבי שמעון בן לקיש הוא דא אמר
במחלקת דא פתר לה במעלה לה מזונות ואינו נותן לה מעה בסף לצרכיה ותנינן ואם אינו נותן לה
מעה בסף לצרכיה מעשה ידיה שלה מעשה ידים שהן במציאה אתא רבי יעקב בר אימי בשם רבי
שמעון בן לקיש דברי הכל היא הווי דעיון דעיון אית לרבי שמעון בן לקיש למי נצרכה לרבי מאיר
אף על גב דלרבי מאיר עבד יד העבד פיר רבו זכתה האשה זכה בעלה מודה שאין עליה אלא אכילת
פרות בלבד תמן תנינן מציאות בנו ובתו חקטנים ועבדו ושפחתו הפגעים ומציאות אשתו הרי אילו
שלו שהוא יכול לשנותן למלאכה אחרת מה טעמא אמרין מציאות בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו
העבדים הרי אילו שלחן שאינו יכול לשנותן למלאכה אחרת ואת אמר מציאותה שלו אמר רבי יוחנן
טעם אחר יש באשה מהו טעם אחר באשה אמר רבי חניי מפני קטטה ר' יוסי לא אמר בן אלא שלא
תהא מברחת משל בעלה ואומרת מציאה מצאתי חנע עצמה שנתן לה אחר מתנה קול יוצא למתנה
ואין קול יוצא

[דף ל"ט ע"ב]

למציאה חנע עצמה שמצאה בעדים זו מפני זו אמר רבי יוחנן בשאין טפולין לאביהן אבל אם היו
טפולין לאביהן מציאתן שלו הורי ר' יצחק בהן דמשביק אינתתיה ולא ממרק לה פורנא שהוא מעלה
לה מזונות עד שעה שהוא ממרקה ר' רדיפה ר' אחא בשם ר' בון בר כהנא דלא מחמד לה בסתר
למה נוטל מפני צערן שמצטרע עמה:

הלכה ב מתני' הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיד הייתי רוצה לתן ולך אי אפשרי לתן:

גמרא ולא דברים שהן קניני באמירה הן תני בר קפרא פוסק לשם כתובה על מנת לכנוס וכיני הפוסק מעות לבתו קטנה בופין אותו לתן היא לגדולה לא אמר רבי אבון בופין אותו לתן גמ:

הלכה ג מתני' פסקה להכנים לו אלה דינר הוא פוסק בנגדו בחמשה עשר מנה בנגד השום הוא פוסק פחות חמש שום מנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר בארבע מאות היא נותנת חמש מאות ומה שהחתן פוסק הוא פוסק פחות חמש:

גמ' מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה ובשום פחות חמש אמר רבי יוסי בן חנינה

[דף מ' ע"א]

שמין דעתה של אישה שהיא רוצה לכלות את בליה ולפחות אותן חומש שמין דעתו של איש רוצה לישא וליתן בהן ולעשותן באחד ומחצה אמר רבי יוסה זאת אומרת שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו דלמא רבי חייא ורבי יסא ר' אימי סלקון לשומא דברתה דרבי יוסי בן חנינה אמרין ליה פחות חומש וכפל אמר לון פחות חומש ואינו כופל שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן הכניסה לו זהב בשוייו ותני בן תקשטיין לעשותן דינר באחד ומחצה דינר לעשותן תקשטיין בשוייהו רבי אחא בר פפא בעא קומי רבי אימי הכניסה לו בהמה אמר ליה בשוייה הכניסה לו קרקע אמר ליה בשוייה ואינו משתבר וגובה קרקע אין לו אלא אכילת פירות:

גמ' פסקה להכנים לו בחמש מאות דינר שום עשה אותו ארבע מאות לא עשה בן אלא עשה אותו אלה אם עשת קיצותא גובה את הכל ואם לאו מיגרע חמשה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת פסקה להכנים לו חמש מאות דינר כספים עושה אותן שבע מאות ומחצה לא עשה בן אלא עשה אותן אלה אם עשת קיצותא גובה את הכל ואם לאו מיגרע

[דף מ' ע"ב]

ששה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת פסקה להכנים לו אלה וזו צריך לעשותן חמשה עשר מנה לא עשה בן אלא פתב לה שדה שוה בשנים עשר מנה תחת אלה וזו אם עשתה קיצותא גובה את הכל ואם לאו אין פותחין לכתולה ממאותים ולא למנה ממנה הקא את מר מיגרע והקא את מר אינו

מיגרע באן בנטלה מקצת באן בשלא נטלה מקצת הכא את מר נוגע בתוספת והכא את מר אינו נוגע בתוספת תמן הוסיף ולא פחת ברם הכא פחת ולא הוסיף תניא בין בשום בין בכספים בשום מה לפי מה שהוא פחת לפי מה שהוא מוסיף לפי מה שהיה מכנסת ביני מתניתא וקופת בשמים הכל מנה אמר רבי יוחנן עשו הנזית בשמים בהנזית כספים אמר רבי אבין עשו הנזית פריה ורביה בהנזית כספים בהדא תלמידוי דרבי יוסי סלקון לקדשין אשכחנינו ערירין אמרון לון אתניתון ביניכון אם התניתם ביניכם הרי יפה ואם לאו הכל במנהג המדינה:

הלכה ה מתני' המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים וזו פסק להכניסה ערומה לא יאמר הפעל בשתבוא לביתי אכסנה בכפותי אלא מכסה ועודה בבית אביה וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים וזו ואם יש בפים מפרנסין אותה לפי כבודה:

[דף מ"א ע"א]

גמ' רבי אבא מרי אחוי דרבי יוסי בעי לא בן תני מניין אפילו אמר הריני עומד ערום ומכסה אין אומרים לו שיעמוד ערום ויכסה אלא מכסה בראוי לה תמן אורחא דבר נשא מימר הני לי מיקום ערטיילי ומכסייא איתתי ברם הכא לכן התנה עמה מתחילה ביני מתניתא וכן המפרנסין את היתומה אמר רבי חננא זאת אומרת שאומרים לפרנסין ללוות דו פתר לה בשאין בפים לוויז עד חמשים אבל אם יש בפים מוסיף אמר רבי יוסי זאת אומרת שאין אומרים לפרנסין ללוות דו פתר לה בשיש בפים אבל אם אין בפים פחת בהדא בילדה אתת ביומוי דרבי אפי אמר ושתבוק למועדא אמר ליה רבי זעירא גרמית יפסוד אלא יתבול דמריה דמועדא קיים ותייא דרבי חנינא ברבי זעירא ודרבי יוסי ברבי אימי:

הלכה ו מתני' יתומה שהשיאתה אמה ואחיה וכתבו לה במאה או בחמשים וזו יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי להננות לה רבי יהודה אומר אם השיא הבת הראשונה ינתן לשניה בדרך שנתן הראשונה וחכמים אומרים פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין את הנכסין ונותנין לה:

גמרא ביני מתניתא אם השיא את הבת הראשונה ינתן דברי חכמים שפעמים שאדם משיא את בתו ונותן עליה מעות ופעמים שאדם משיא את בתו ונותן עליה מעות רבי זעירא שאל לרב נחמן בר יעקב ולרב אמי בר פפי

[דף מ"א ע"ב]

מאן תנא עישור נכסים אמר לו רבי זעירה בשם רב ורמיה עישור נכסים כרבי בעון קומי רבי חרי שהיו עשר נקיבות וכן אם נמלה הראשונה עישור נכסים והשנייה עישור נכסין והשלישית והרביעית והחמישית וכן עד לעשירית אין בן לא נשתיר לבן כלום אמר להן הראשונה נמלת עישור נכסין ויוצאה והשנייה נמלת עישור נכסים מן המשתתיר והשלישית מן המשתתיר והרביעית מן המשתתיר עד עשירית מן המשתתיר נמצאו הכנות נמלות תרין חולקין פרא ציבחר והבן נמל חד חולק ואוף ציבחר חרי שהיו שתי נקיבות וכן אחד ונמלה הראשונה עישור נכסים לא הספיקה השנייה לימול עישור נכסים עד שמת הבן רבי חנינה סבר מימר השנייה נמלת עישור נכסים והשאר חולקות אותו בשוה אמר ליה רבי יוחנן תפון בשלא היה להתפרנס ביום הכא תמכור את השאר ותתפרנס ממנו ר' טבי בשם רבי יאשיה טעמא דרבי חנינה אין מן המשוועדין היא גובה לא כל שכן ממה שלפניה רבי יוחנן בדעתיה דמר רבי זעירה רבי יוחנן לא גבי מאן גבי רבי חנינה גבי רבי יסא איתפקד גביה מודל דיתמין והנה תפון יתמיין בעיין מפרנסא אעול עובדא קומי רבי אלעזר וקומי רבי שמעון בר יקים אמר רבי שמעון בר יקים לא מוטב שיתפרנסו משל אביהן ולא מן הצדקה אמר ליה רבי אלעזר דבר שאילו יבוא לפני רבותינו ואין רבותינו נוגעין ואנו עושין אותו מעשה אמר רבי יוסי אגא יהיב לון ואין קמון יתמי וערון אגא יהיב לון אפילו בן חמון ולא עירון רבי זעירה בעא קומי רבי יוסי חיד עבדין עובדא אמר ליה כרבי חנינה וכן נפק עובדא כרבי חנינה רבי אבון בשם רבי הילא רואין את הנכסין באילו חריבין:

הלכה ז מתני' המשליש מעות לכתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה שלישי מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר אמר רבי יוסי

[דף מ"ב ע"א]

וכי אינה אלא שדה אחת והיא רוצה למוכרה והרי היא מוכרה מעכשו בפה דברים אומרים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום:

גמ' מתניתא בפסק מן האירוסין אבל אם פסק מן הנשואין אף רבי מאיר מודי השליש מן הנשואין היא המחלוקת האומר תנו לבניי שקל בשבת והן ראויין לימול סלע נותנין להן סלע אל תתנו להן אלא שקל נותנין להן שקל ולמזון האשה והכנות בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להן שקל תני רבן שמעון בן גמליאל אומר מאיר היה אומר האומר תנו לבניי שקל בשבת והן ראויין לימול

סלע נותנין להן שקל והשאר מתפרנס מן הצדקה וחכמים אומרים גובין והולכין עד שיקלו הנכסים והשאר יתפרנסו מן הצדקה אמר רבי יוסי הלא פשטה שאילתא דהילפי אמרי אייתיבון על גיף נהרא דלא אפיקת מתנייה דרבי חיה רבא מן מתניתא וירקוני לנתרא מה הוה מימר יעשה שליש מה שהושלש בידו מתו וירשו אחרים לא כן אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל הלשונות אדם מוצה חוץ מלשון ירושה לית בן ירתון אלא וילון רבי זעירא בעא קומי רבי מנא בן במתנה איתפלגון כתב כל נכסיו לשני בני אדם פאחת כתב לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אמר רבי אלעזר מפיון שזכה בו בלשון מתנה זכה זה בלשון ירושה אמר רבי יוחנן נראין דברים בלשון מתנה זכה בלשון ירושה לא זכה אמר רבי פינחס אתא עובדין קומי רבי ירמיה מפיון דרבי אלעזר אמר אולפן ורבי יוחנן אמר נראין הלכה ברבי אלעזר אמר רבי שמואל לא רבי מאיר אמרה ואינן נראות

[דף מ"ב ע"ב]

שקא בלום היא לא כן אמר רבי יסא בשם ר' יוחנן צמר הבכור שטרפו בטל ברוכ ואיתי רבי חיה ציפורי קומי רבי אימי לימרא בשמונה ולא הורי ליה דמר רבי יסא לא מתניתא היא האורג מלא חסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד משער הנזיר ומפטר חמור בשק ידלק השק הדיא מתניתא פליגא על רבי יוחנן כתב בין בתחילה בין באמצע בין בסוף בלשון מתנה דבריו קיימין תפון לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה ברם הכא כל אחד ואחד בלשון מתנה כל אחד ואחד בלשון ירושה ר' חניי בעא קומי רבי יוסי ואינו חב לאחרים אמר ליה בשאין שם אחין ואינו חב לאחרים אביו רבי חנניה בריה דרבי הילל רוצה הוא בתקנת ביתו יותר מקרוביו:

ברק ז

הלכה א מתני' המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד לה פרנס יותר מיפן יוציא ויתן פתובה רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן פתובה

[דף מ"ג ע"א]

בכחנות שנים יקיים שלשה יוציא ויתן פתובה:

גמ' תפון תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המיטה וכא את מר הכין תפון במדידה מגופו ברם הכא במדידה מנכסיו ויש אדם נודר שלא לפרוע את חובו אמר רבי יוסי בן חנניה מפיון שהוא עתיד לגרשה וליתן לה פתובה ולמעט ממזונותיה כמי שאין בו חוב ותיא יושבת וממתנת ואם גירש הרי

יפה ואם לאו יעלה לה מזונות כמאן דמר אין מזונות האשה מדבר תורה כהדא דתני אין בית דין
 פוסקין לאשה מזונות מדמי שביעית אבל נזנית היא אצל בעלה בשביעית ויעשו אותה כפועל שאינו
 שונה פרוטה הדא אמרה שאין עושין אותה כפועל שאינו שונה פרוטה ויעמיד פרנס כהדא איש פלוני
 מודר מפני הנזירה ואינו יודע מה לעשה יעמיד פרנס

[דף מ"ג ע"ב]

רשות ביד האשה לומר אי איפשי להתפרנס מאחר אלא מפעלי והתנינן המשרה את אשתו על ידי
 שליח כאן בשקיבלה עליה וכאן בשלא קיבלה עליה אי בשלא קיבלה עליה אפילו יום אחד לא יעמיד
 מנלגלת עמו שלשים יום שמא ימצא פתח לנדרו שמואל אמר במדירה שלשים יום אבל במדירה
 לעולם מיד יוציא ויתן כתובה רבי זעירא רבי אבינא בשם רב ואפילו במדירה לעולם מנלגלת עמו
 ל' יום שמא ימצא פתח לנדרו אית תנאי תנאי ל' יום ואית תנאי תנאי עד ל' מאן דמר שלשים מסייע
 לרב ומאן דמר עד שלשים מסייע לשמואל רבי יוסי אומר בכהנות פליגין יותר מיכן יוציא ויתן
 כתובה בסוף שנים רבי יהודה אומר בישראל חודש אחד ימים ושנים יוציא ויתן כתובה בסוף שנים
 ובכהנות שנים ימים שלשה יוציא ויתן כתובתה בתחילת שלש ותנאי פליג בסוף שלשה דברי רבי
 מאיר אמר ליה רבי מנא הן דלא תניתה פליגא את עבד ליה פליגא אלא בישראל פליגין יותר מיכן
 יוציא ויתן כתובה בתחילת שנים ר' יודה אומר בישראל חודש אחד ימים ושנים יוציא ויתן כתובה
 בתחילת שנים ובכהנות שנים ימים שלשה יוציא ויתן כתובה בסוף שלשה ותנאי בן בסוף שלשה
 דברי חבלי:

[דף מ"ד ע"א]

הלכה ב מתני' חמדיר את אשתו שלא תאכל באחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה רבי יהודה
 אומר בישראל חודש א' ימים ושנים יוציא ויתן כתובה ובכהנות שנים ימים שלשה יוציא ויתן
 כתובה:

גמ' ויש אדם שמדיר את חבירו מחיים אלא בשנדרה אשה ושמע בעלה ואמר לה אם תאכלי מחפץ
 פלוני תהא אסורה מנכסיו אכלה מאותו החפץ ותהא אסורה מנכסיו והני ראשון דפירקא אלא
 בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא היפר לה וכמאן דמר הוא נתן אצבעו בין שיניה יוציא ויתן כתובה
 אמר רבי חונה אפילו כמאן דמר היא נתנה אצבעו בין שיניה תצא שלא בכתובה מודי במקניטה
 ונדרה:

מִסְכַּת עֲבוּדָה זָרָה פָּרָק שְׁבִיעִי

ז, א פָּרָה שִׁפְטָמָה בְּכָרְשִׁינִי עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים, וְרָדִי גִנָּה שְׁזַבְלָה בְּזָבֵל עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים, וְכוּר קָלָא וְכוּר גִּנָּה שְׁנִטְעָה בַּעֲצֵי אֶשְׁרָה, וְכוּר קָלָא אֵילָן שְׂרָשֵׁם בַּעֲצֵי אֶשְׁרָה - יִשְׂרָף. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מִטִּילִין אוֹתָהּ לַחֲמֵר, עַד שִׁיַּחֲזִרוּ מֵרְאִיו לְכַמּוֹת שְׁהִיָּה. חֲלִילִין שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - אֲסוּר לְסַפּוֹד בָּהֶן. וְאִם הִיָּה מַעֲלִין שָׂכָר לְמַדִּינָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְצַרֵּךְ עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - מִתֵּר לְסַפּוֹד בָּהֶן. חֲנִיּוֹת שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - מִתֵּר לְשַׂכֵּר מֵהֶן. גִּבְאִין שֶׁל עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - אֲסוּר לְתַן לָהֶן. אִם הָיוּ מַעֲלִין שָׂכָר לְמַדִּינָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְצַרֵּךְ עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - מִתֵּר לְתַן לָהֶן. הַמֵּיחָד בֵּיתוֹ לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיאָה. וְהַעוֹבֵר לְתוֹכָהּ - כְּעוֹבֵר בְּבֵית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים. אִם הִיָּתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מִפְּסָקָתָה - אֵינוֹ טֵמֵא אֶלָּא אוֹתוֹ דֶּרֶךְ בַּלְבֵּד.

ז, ב הַסּוֹמֵךְ בֵּיתוֹ לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיאָה. סָמְכוּ לוֹ הֵן - אֵין כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיאָה, אֶלָּא אוֹתוֹ כְּתֹל נִדּוֹן מַחֲצָה לְמַחֲצָה, נָפַל - אֲסוּר לְבָנּוֹתוֹ, בָּנָאוּ - חִזּוּר לְתַחֲלָתוֹ. בָּנְאוּהוּ הֵן - אֵין כָּלוּ מִטְמֵא בְּבִיאָה, אֶלָּא אוֹתוֹ הַכְּתֹל נִדּוֹן מַחֲצָה לְמַחֲצָה. הַמוֹכֵר בֵּיתוֹ לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - דָּמִיו אֲסוּרִין, וְיִוְלִיד הַנָּאָה לִים הַמֶּלֶח. אֲבָל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים שְׁאֵנְסוּ אֶת אֶחָד וְנִטְלוּ אֶת בֵּיתוֹ וְהַעֲמִידוּ בוֹ עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - דָּמִיו מִתְרִין, וְכוֹתֵב וּמַעֲלָה בְּעַרְכָּאִין. הַמַּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - טֵמֵא. כָּלִי חֶרֶס שֶׁהַכְּנִיס אַחֲרָיו לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - טֵמֵא. הַסִּפְסָלִין וְהַקְּתָדְרִיּוֹת שֶׁהַכְּנִיס רַבּוֹ לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - טֵמְאִין.

ז, ג כָּל מְקוֹמוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ לְשִׁבַּח עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - מַכְנִין אוֹתָן לְגִנְאִי. אֶת שְׁקוֹרְאִין 'עֵין כּוֹס' - קוֹרִין אוֹתוֹ 'עֵין קוֹץ'. 'גְּרִיא' - קוֹרִין אוֹתוֹ 'גְּלִיא'. מִי שֶׁנִּפְזָרוּ מְעוֹתָיו לְפָנֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - לֹא יִהְיֶה שׁוֹחֵה לְפָנָיו וּמִלְקָט, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּשׁוֹחֵה לַעֲבוּדַת

כּוֹכְבִּים. אֲבָל הוֹפֵךְ לְאַחֲרָיו, וּמִמָּקוֹם שְׂאֵינוֹ נִרְאָה - מִתֵּר. מַעֲזִין מִים הַיּוֹצֵא מִבֵּית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים - לֹא יִהְיֶה שׁוֹחֵה לְפָנָיו וְשׁוֹחֵה, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּשׁוֹחֵה לְפָנֵי עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים, אֲבָל הוֹפֵךְ לְאַחֲרָיו וְשׁוֹחֵה. וּבְמִקּוֹם שְׂאֵינוֹ נִרְאָה וְשׁוֹחֵה - מִתֵּר. פְּרָצוּפוֹת הַמִּטִּילִין מִים לְכַרְפִּין - לֹא יֵנִיחַ פִּיו עַל פִּי פְּרָצוּף, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּנֹשֵׁק לַעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים. אֲבָל מִקְבֵּל בֵּידוֹ וְשׁוֹחֵה. יִתֵּר עַל כֵּן אָמְרוּ: לֹא יֵנִיחַ פִּיו עַל פִּי הַסִּילוֹן וְיִשְׁתָּה, מִפְּנֵי סִכְנַת נַפְשׁוֹת. שְׂאֵלוֹ פִּילוֹסוֹפִין אֶת הַזְּקֵנִים בְּרוּמֵי: אִם אֵין רְצוֹנוֹ בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים, מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ מְבַטְלָה? אָמְרוּ לָהֶן: אֵלּוֹ לְדַבֵּר שְׂאֵין הָעוֹלָם צָרָךְ בָּהֶן הֵיוּ עוֹבְדִין - הִיָּה מְבַטֵּלוֹ, הֲרִי הֵן עוֹבְדִין לַחֲמָה וְלִלְבָנָה לְכוֹכְבִּים וְלַמַּזְלוֹת, יֵאָבֵד עוֹלָמוֹ מִפְּנֵי הַשּׁוֹטִים! אֶלָּא הֵנָּח לְעוֹלָם שִׁיִּנְהֵג כְּמִנְהַגוֹ, וְשׁוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ - עֲתִידִין לְתַן אֶת הַדִּין. גִּבְבִּי זֶרַעִים לְזֶרַע - לֹא סוֹפֵן לְצִמָּח? ! כָּא עַל אֶשֶׁת אִישׁ - אֵין סוֹפוֹ לִילֵד? ! אֶלָּא הֵנָּח לְעוֹלָם שִׁיִּנְהֵג כְּמִנְהַגוֹ, וְשׁוֹטִים שֶׁקִּלְקְלוּ - יָבוֹאוּ וְיִתְּנוּ אֶת הַדִּין.

ז, ד הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים הָעוֹבְדִין אֶת הַהָרִים וְאֶת הַגְּבָעוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִתְרִין, עוֹבְדֵיהֶן - בְּסָקִילָה. אָדָם הַנֶּעֱבֵד, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתֵּר, עוֹבְדָיו - בְּסָקִילָה. אֵיזִהּוּ אֶשְׁרָה? כָּל שֶׁהָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים עוֹבְדִין וּמִשְׁמְרִין אוֹתָהּ וְאֵין טוֹעֲמִין מִפְּרוֹתֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ אֲשֵׁרוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חֲרוּשׁ שֶׁבְּכָפָר פֶּטֶם, וְשֶׁבְּכָפָר פֶּגֶשָׁה, שֶׁקָּמָה שְׁבָרָאִי וְשֶׁבְּכָרְמֶל. אֶשְׁרָה - זֹרַעִין תַּחֲתֶיהָ יְרֻקוֹת בִּימוֹת הַגִּשְׁמִים, אֲבָל לֹא בִימוֹת הַחֲמָה. הַחִזְרִין - לֹא בִימוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימוֹת הַגִּשְׁמִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אֵף לֹא זֶרַעִין וְלֹא יְרֻקִין בִּימוֹת הַגִּשְׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵלִין נוֹשְׂרִין וְהִיָּה לָהֶן לְזָבֵל.

ז, ה הַנֶּכְנֵס תַּחֲתָיו - כְּנִכְנֵס לְבֵית עֲבוּדַת כּוֹכְבִּים. אִם הִיָּתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים מִפְּסָקָתָה - הֲרִי זֶה מִתֵּר. יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּסַל אֶת הָאֶשְׁרָה,

בְּמַרְקוּלִים מֵהוּ אוֹמֵר? (מִשְׁלֵי כו) כְּצֹרֹר אֶבֶן
בְּמַרְגָּמָה כֵּן נוֹתֵן לְכִסִּיל כְּבוֹד. כֶּשֶׁם שֶׁזּוֹרֵק
אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - מְכַבְּדוֹ וְאֵין יוֹדֵעַ כְּבוֹד,
כֵּן כָּל הַמְּכַבֵּד רֶשַׁע - מְכַבְּדוֹ וְאֵין יוֹדֵעַ
כְּבוֹד. דְּבַר אַחֵר: כְּצֹרֹר אֶבֶן, כֶּשֶׁם שֶׁזּוֹרֵק
אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - עוֹבֵד עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, כֵּן
כָּל הַמְּכַבֵּד רֶשַׁע - הֵרִי זֶה כְּעוֹבֵד עֲבוּדַת
כּוֹכָבִים. דְּבַר אַחֵר: כְּצֹרֹר אֶבֶן, כֶּשֶׁם
שֶׁזּוֹרֵק אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ, כֵּן
הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּיצְרוֹ - מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ. רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בִּשְׁוֹנָה לְתַלְמִיד
רֶשַׁע מֵהוּ אוֹמֵר? כְּצֹרֹר אֶבֶן בְּמַרְגָּמָה,
כֶּשֶׁם שֶׁזּוֹרֵק אֶבֶן בְּמַרְקוּלִים - עוֹבֵד עֲבוּדַת
כּוֹכָבִים, כֵּן הַשְׁוֹנָה לְתַלְמִיד רֶשַׁע - כְּעוֹבֵד
עֲבוּדַת כּוֹכָבִים.

מִסְכַּת עֲבוּדָה זָרָה פָּרָק שְׁמִינִי

ח, א בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִין: אֵין בּוֹצְרִין עִם
הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵין דּוֹרְכִין עִם יִשְׂרָאֵל
הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה, אֲבָל דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד
כּוֹכָבִים. חֲזָרוּ לוֹמַר: אֵין דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד
כּוֹכָבִים, וְאֵין בּוֹצְרִין עִם יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה
בְּטַמְאָה, אֲבָל בּוֹצְרִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים,
וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ חֲבִיּוֹת חֲדָשׁוֹת אֲבָל לֹא
יִשְׁנוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:
אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד יִשְׁנוֹת - מְסִיעִין אוֹתוֹ
עַד שֶׁנִּתְעַלֵּם מִשְׁנִיחֵן. נִתְעַלֵּם מִשְׁנִיחֵן -
נֶעֱשֶׂה יֵין נֶסֶף. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין
מְסִיעִין אֶת הַנִּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה, וְאֵין
מוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לַתְּנוּרָה. חֲזָרוּ לוֹמַר:
מְסִיעִין אֶת הַנִּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה,
וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לַתְּנוּרָה. וּבִסְוִירָא -
מְסִיעִין אֶת הַנִּחְתּוֹם הָעוֹשֶׂה בְּטַמְאָה,
וּמוֹלִיכִין עִמּוֹ גְּרִיצוֹת לַתְּנוּרָה.

ח, ב יִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים
בְּגַת - הֵרִי זֶה מַעֲלָה אֶת הַלֶּחֶם לִגְבֵי תְּפוּחַ,
וּמוֹרִיד אֶת הַלֶּחֶם מִגְּבֵי תְּפוּחַ, אֵף עַל פִּי
שֶׁהֵיִן צָף עַל יָדָיו - מִתֵּר, שְׂאִין דֶּרֶכֶן לְנֶסֶף.
כֵּן. וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הָעוֹשֶׂה עִם יִשְׂרָאֵל
בְּגַת - הֵרִי זֶה מַעֲלָה הַלֶּחֶם לִגְבֵי תְּפוּחַ,
וּמוֹרִיד אֶת הַלֶּחֶם מִגְּבֵי תְּפוּחַ, אֵף עַל פִּי

בֵּין לְצָרְכּוֹ בֵּין שְׁלֹא לְצָרְכּוֹ - אֲסוּר. וְעוֹבֵד
כּוֹכָבִים שֶׁפָּסַל אֶת הָאֲשֵׁרָה, לְצָרְכָּהּ - הִיא
אֲסוּרָה וְהוּא מִתֵּר. לְצָרְכּוֹ - בֵּין זֶה וּבֵין זֶה
אֲסוּר. לֹא יַעֲלֶה אָדָם לְרֹאשׁ הַבֵּימוֹס אֶפִּילוּ
לְנוֹלוֹ לְטַנְפּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג):
”וְלֹא יִדְבֹק בִּידֶךָ מְאוּמָה”. לֹא יֵאמֶר אָדָם
לְחִבְרוֹ: הֵמָּתֵן לִי בְּצַד עֲבוּדַת כּוֹכָבִים
פְּלוֹנִית, וְאֵנִי אִמְתִּין לָךְ בְּצַד עֲבוּדַת
כּוֹכָבִים פְּלוֹנִית, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג): וְשֵׁם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכִּירוּ וְגו’.

זו, עֲבוּדַת כּוֹכָבִים וְכָל מֵה שֶׁעָלֶיהָ - הֵרִי זו
אֲסוּרָה. מֵצֵא עָלֶיהָ יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלִתוֹת,
וְכָל דְּבַר שֶׁכּוֹפֵצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ -
אֲסוּר. כָּלִים הַמִּשְׁתַּמֵּשׁוֹת בָּהֶן, בְּגוֹפָה -
אֲסוּרִין, שְׁלֹא בְּגוֹפָה - מִתֵּרִין. אֵף כָּלִים
הַמִּשְׁתַּמֵּשׁוֹת בָּהֶן וּבְגוֹפָה, גִּנְבוֹם כּוֹמְרִים
וּמְכָרוֹם - הֵרִי אֵלּוֹ מִתֵּרִין.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (דְּבָרִים ז): לֹא תַחֲמַד כֶּסֶף.
וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר: כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶן.
כִּי־צַד יִתְקִימוּ שְׁנֵי כְּתוּבִים הֵלָלוּ? בֵּין
שֶׁגוֹפֵן לְבוֹשׁ בָּהֶן, בֵּין שְׂאִין גּוֹפֵן לְבוֹשׁ
בָּהֶן - אֲסוּרִין. ”עִמָּהֶן” אֶת שֶׁגוֹפָה לְבוֹשׁ
בָּהֶן - אֲסוּרִין, אֶת שְׂאִין גּוֹפָה לְבוֹשׁ בָּהֶן -
מִתֵּרִין. אֵף כָּלִים שֶׁגוֹפָה לְבוֹשׁ בָּהֶן, גִּנְבוֹם
כּוֹמְרִים וּמְכָרוֹם - הֵרִי אֵלּוֹ מִתֵּרִין.
מַרְקוּלִים וְכָל מֵה שֶׁעָלָיו - הֵרִי זֶה אֲסוּר.
מֵצֵא עָלָיו יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלִתוֹת, וְכָל דְּבַר
שֶׁכּוֹפֵצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ - אֲסוּר.
מַעוֹת וְכָלִים - הֵרִי אֵלּוֹ מִתֵּרִין. אֲחֵרִים
אוֹמְרִים: מַעוֹת וְכָלִים שֶׁעַל גְּבֵי אֶבֶן
הָעֲלִיוֹנָה - הֵרִי אֵלּוֹ אֲסוּרִין. אֲבָנִים שֶׁנִּפְשׁוּ
מִן הַמַּרְקוּלִים, אִם הָיוּ נִרְאוֹת עִמּוֹ -
אֲסוּרוֹת, וְאִם לֹא - מִתֵּרוֹת. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ תְּפוּסוֹת לוֹ - אֲסוּרוֹת, וְשְׂאִינָן
תְּפוּסוֹת לוֹ - מִתֵּרוֹת. יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים
מִן הַמַּרְקוּלִים - הֵרִי אֵלּוֹ אֲסוּרוֹת, מִפְּנֵי
שֶׁנֶּאֱסָרוּ לְעֲבוּדַת כּוֹכָבִים. עוֹבֵד כּוֹכָבִים
שֶׁהֵבִיא אֲבָנִים מִן הַמַּרְקוּלִים - הֵרִי אֵלּוֹ
מִתֵּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּעֲבוּדַת כּוֹכָבִים
שֶׁהֵנִיחָהּ בַּעֲלֶיהָ, וּמַרְקוּלִים שֶׁנֶּעֱקָר
מִמָּקוֹמוֹ - מִתֵּר בִּהְנָאָה. בְּזוֹרֵק אֶבֶן

כּוֹכְבִים אַחַת. יִשְׂרָאֵל שְׁטֵהר יֵינוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְנִתְּנוּ בִשְׁתֵּי חֲצֵרוֹת אוֹ בִשְׁתֵּי עִירוֹת, אֵף עַל פִּי שִׁיּוּצָא וְנִכְנַס מִחֲצֵר זוֹ לַחֲצֵר זוֹ, וּמַעִיר זוֹ לַעִיר זוֹ - מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֻזְקָת מִשְׁתַּמֵּר. אִם הִיתָה חֻזְקָה לוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד - אֲסוּר. פְּרוּזָא שִׁישְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים כּוֹנְסִין לְתוֹכּוֹ יֵין, אֵף עַל פִּי שְׁחֲבִיּוֹת פְּתוּחוֹת וְהָעוֹבֵד כּוֹכְבִים יוֹשֵׁב וּמִשְׁמֵר - מִתֵּר מִפְּנֵי שְׁבֻחֻזְקָת הַמִּשְׁתַּמֵּר.

ח,ד הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת חֲצֵי הַיּוֹם בְּאִסוּר וְחֲצֵי הַיּוֹם בְּהֵתֵר, וְנִתֵּן כֶּלֶן בְּכָרֶךְ אֶחָד - כֶּלֶן אֲסוּרוֹת. אֵלּוּ בִּפְנֵי עֲצָמָן וְאֵלּוּ בִּפְנֵי עֲצָמָן, רֵאשׁוֹנוֹת - אֲסוּרוֹת, וּשְׁנִיּוֹת - מִתְּרוֹת. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עֲמוֹ מִלֵּאכָה, וְלַעֲתוֹתֵי עֶרֶב אָמַר לוֹ: "הוֹלֵךְ לִי אֶת הַלֵּגִין הַזֶּה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׁכָרוֹ - מִתֵּר. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לָרֶכֶב עָלֶיהָ, וְאָמַר לוֹ: "תִּנֶּה לִּי אֶת הַלֵּגִין הַזֶּה עָלֶיהָ" אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׁכָרוֹ - מִתֵּר. אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּלְפּוֹעֵלוֹ: צֵאוּ וְאָכְלוּ בְּדִינָר זֶה, צֵאוּ וּשְׁתוּ בְּדִינָר זֶה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשֵּׁם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשֵּׁם שְׁבִיעִית וּמִשֵּׁם יֵין נֶסֶךְ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: צֵאוּ וְאָכְלוּ כֹפֶר וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמִיָּה, צֵאוּ וּשְׁתוּ רִבִּיעִית וְאֵינוֹ נוֹתֵן אֶת דְּמִיָּה - הֵרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשֵּׁם מַעֲשָׂרוֹת וּמִשֵּׁם שְׁבִיעִית וּמִשֵּׁם יֵין נֶסֶךְ. הַנּוֹתֵן צֶמֶר לַצֶּבֶע עוֹבֵד כּוֹכְבִים לַצֶּבֶע לוֹ - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא צָבְעוֹ בְּחֻמֶּץ שֶׁל יֵין נֶסֶךְ. אִם בָּאוּ לְבֵית חֶשְׁבּוֹן - אֲסוּר.

ח,ה הַמְּנִיחַ יֵינוּ בַּפּוֹנֵדֵק וְנִכְנַס לְכֶרֶךְ, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׂהָה לְזָמֵן מִרְבֵּה - מִתֵּר. וְאִם הוֹדִיעֵנו, אוֹ שָׁנַעַל עָלָיו בַּפּוֹנֵדֵק - אֲסוּר. הַמְּנִיחַ יֵינוּ בַּסְּפִינָה וְנִכְנַס לְכֶרֶךְ, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׂהָה לְזָמֵן מִרְבֵּה - מִתֵּר. וְאִם הוֹדִיעֵנו אוֹ שֶׁהִפְלִיגָה סְפִינָתוֹ בֵּינָם - אֲסוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר: הִיא שֵׁם לֵגִין מִלֵּא וְקָשׁוֹר לְכָרְעֵי הַמָּטָה, וְאֵין הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים יוֹדֵעַ בּוֹ - מִתֵּר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא פֶשֶׁתָם נִכֵּר בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמַטָּה, אֵלֵא כְּדִי שִׁפְתָח וְיִגָּף וְיִנְגַּב. הַמְּשַׁלֵּחַ חֲבִית שֶׁל יֵין

שֶׁהֵיִן צָף עַל גִּבֵּי יָדָיו - מִתֵּר שֶׁאֵין דִּרְכָן מִנְסָכִים כֶּךָ. הַשּׁוֹקֵל עֲנָבִים בְּכָף מֵאֲזוּנִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵיִן צָף עַל גִּבֵּי יָדָיו - מִתֵּר שֶׁאֵין דִּרְכָן מִנְסָכִין כֶּךָ. הַדּוֹרֵס עֲנָבִים בְּחִבִּית, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵיִן צָף עַל גִּבֵּי יָדָיו - מִתֵּר שֶׁאֵין דִּרְכָם מִנְסָכִין כֶּךָ. נָפַל לְבָאֵר וְנָגַע בּוֹ טֶפֶח כָּל שְׁהוּא - אֲסוּר. יָרְדוּ לְשָׁלוֹת חֲרָצִיץ וְזָגִין מִן הַבָּאֵר, זֶה הִיא מַעֲשָׂה, וּבָאוּ וּשְׁאָלוּ אֶת חֲכָמִים וְאָמְרוּ: יִמְכְּרוּ כֶּלֶן לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים. עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁהִיא מַעְלָה עֲנָבִים בְּסִלִּין וּבִדְרָדוֹרִין לִגְתָּ, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁפָּצוּ לִגְתָּ וְהֵיִן מִנְתָּז עַל גִּבֵּי עֲנָבִים - מִתֵּר שֶׁאֵין דִּרְכָן מִנְסָכִין כֵּן. הַלּוֹקֵחַ עֶבֶט שֶׁל עֲנָבִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וּמִצָּא תַּחְתּוֹתָיו גִּמְמִיּוֹת - מִתֵּר. בְּצִדוֹ גִּמְמִיּוֹת - אֲסוּר. אָדָם שֶׁשָּׁשֵׁט יָדוֹ לַחֲבִית, כְּמִדְמָה שֶׁהִיא שֶׁל שָׁמֶן וְנִמְצְאָתָה שֶׁל יֵין, זֶה הִיא מַעֲשָׂה, וּבָאוּ וּשְׁאָלוּ אֶת חֲכָמִים וְאָמְרוּ: יִמְכְּרוּ כָּלָם לְעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים. אֲגִרְדָּמָן שִׁטְעָם מִן הַכּוֹס וְהִחֲזִירוֹ לַחֲבִית - אֲסוּר. קָדַח בְּמִנִּיקָתוֹ, וְנִפְלָה מִמֶּנָּה טֶפֶח כָּל שְׁהִיא - אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שִׁטְפָּה שֶׁל יֵין אֲסוּרָה וְאוֹסֵרָתָה כָּל שְׁהִיא.

ח,ג יִשְׂרָאֵל שֶׁהִכְנִיס יֵינוּ לְרִשּׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִים, אִם יֵשׁ עָלָיו מִפְּתָח אוֹ חוֹתָם - מִתֵּר, וְאִם לֹא - אֲסוּר. לָוֶה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ עָלָיו מִפְּתָח אוֹ חוֹתָם - אֲסוּר עַד שִׁיּוֹשִׁיב שׁוֹמֵר. יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׁטֵהר יֵינוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְנִתְּנוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ עָלָיו מִפְּתָח אוֹ חוֹתָם - אֲסוּר. אִם הִיא אוֹצֵר פְּתוּחַ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים - מִתֵּר. בְּעִיר שֶׁכֻּלָּה עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים - אֲסוּר עַד שִׁיּוֹשִׁיב שׁוֹמֵר. יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׁטֵהר יֵינוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְנִתְּנוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ, וְהֵלֵא כָּתַב לוֹ: "הַתְּקַבְּלֵתִי מִמֶּךָ מְעוֹת" - מִתֵּר. אֲבָל אִם יִרְצֶה יִשְׂרָאֵל - אֵין מְנִיחוֹ עַד שִׁיתֵּן אֶת מְעוֹתָיו. זֶה הִיא מַעֲשָׂה בְּבֵית שְׁאָן, וְאָמְרוּ: אֵין זוֹ אֵלֵא עֲרָמָה. יִשְׂרָאֵל שֶׁשְׁטֵהר יֵינוּ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְנִתְּנוּ בְּרִשּׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֶחָד, זֶה הִיא מַעֲשָׂה, וּשְׁאָלוּ אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר וְאָמַר: רִשּׁוֹת עוֹבֵד

באור והן טהורין. וכלן שנשתמש בהן עד שלא יגעיל, וטבל ולבן - הרי זה מתר.

טג מי שהיו גתיו ובדיו טמאין, ומבקש לטהרן, הדפס והלולבים והעדשות - מנגבן והן טהורין. העקלין של נצרים ושל בצבון - צריך לנגב. של חשיפה ושל גמי - צריך לישן. וכמה מישנן? שנים עשר חדש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מגת לגת ומבד לבד. רבי יוסי אומר: הרוצה לטהרן - או חולטן מיד בחמין, או מולגן במי זיתים. רבן שמעון בן גמליאל אומר משם רבי יוסי: נותנן בנהר שמימיו מהלכין מלא עינו. הצנור שמימיו מקלחין - כשם שמנגב לטהרה, כך מנגב לזין נסך.

טד על שבע מצות נצטוו בני נח: על הדינין, ועל עבודת כוכבים, ועל גלוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל הגזל, ועל אבר מן החי. על הדינין פיצד? כשם שישקאל מצוין להושיב בתי דינין בצירות שלהן - כך בני נח מצוין להושיב בתי דינין בעיר שלהם. על עבודת כוכבים ועל ברכת השם פיצד? עובד כוכבים שעבד עבודת כוכבים וברך את השם. לא נתנה מיתה לבני נח אלא בסוף בלבד. על גלוי עריות פיצד? כל ערוה שבית דין של ישראל ממיתין עליה - בני נח מזהרים עליה, וכל ערוה שבית דין של ישראל מזהרים עליה - בני נח מומתין עליה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הרבה עריות שאין בית דין ממיתין עליה - בני נח מזהרים עליה. בא על עריות ישראל - נדון בדיני ישראל. בא על עריות העובדי כוכבים - נדון בדיני העובדי כוכבים. ואין לי אלא נערה מארסה בלבד. ועל שפיכות דמים פיצד? עובד כוכבים בעובד כוכבים, עובד כוכבים בישראל - חייב. ישראל בעובד כוכבים - פטור. על הגזלה פיצד? גנב גזל פת תאר, וכן פיוצא בו, עובד כוכבים בעובד כוכבים, עובד כוכבים בישראל - אסור. ישראל בעובד כוכבים - מתר. על אבר מן החי פיצד? אבר המדלדל בבמה

ביד בתו, ושל ציר ושל חמץ ושל מוריס ושל שמן ושל דבש ביד העובד כוכבים, אם היה מכיר חותמו ושמו - מתר, ואם לאו - אסור. יינו אצל העובד כוכבים, מהסתם - אסור משם יין נסך. אבל הציר והמוריס והדבש, אם ראה אותו שמנסכין - אסורין, ואם לאו - מתרין. ישראל החשוד - שותין במרתפו ואין שותין מלגינו. ואם היה חשוד על השתיה - אף ממרתפו אסור.

כו עובד כוכבים שהיה חייב מעות לישראל, אף על פי שמכר יין נסך והביא לו, עבודת כוכבים והביא לו - מתר. אבל אם אמר לו: המתן עד שאמכר יין נסך ואביא לך, עבודת כוכבים ואביא לך - אסור. המוכר יינו לעובד כוכבים ופסק עמו, אף על פי שעתיד למחות את המחצלאות ואת המדות - מתר. וחונני, בין כך ובין כך - אסור. מפני שראשון ראשון זקוף עליו. עובד כוכבים ששלח לגנה אצל ישראל, ומקצת עכבת יין לתוכו - הרי זה ממלא לו הלגין ונועל ונוטל ממנו דמי כלן ואינו חושש.

מסכת עבודה זרה פרק תשיעי

טא המערה מפלי לכלי קלוח, משכנגד שפתח של חבית ולמטה - הרי זה אסור. הגת והמחץ והמשפף של עובדי כוכבים - רבי מתיר, וחכמים אסרין. ומודה רבי בקנקנים - שהן אסורות. מפני מה אלו אסורות ואלו מתרות? אלו - עשויות למכנס, ואלו - עשויות שלא למכנס. של עץ ושל אבן - צריך לנגב. אם היו זפותין - צריך לקלף.

טב הלוקח כלי תשמיש מן העובד כוכבים, דברים שלא נשתמש בהן - מטבילין והן טהורין. דברים שנשתמש בהן, כגון כוסות וצלוחית - ידיחן בצונן. כגון היורות והמחמין והטונגין וקמקומוסין - ידיחן ברותחין. כגון הספינין והשפודים והאסכלאות - מלבנן

אג, חמר בהוריה שאין בדיני נפשות. בדיני נפשות שאין בהוריה. שבהוריה - עד שהורו כלן כאחד. ובדיני נפשות - הולכין אחר הרב. שבהוריה - עד שהורו בית דין שבלשפת הגזית. ובדיני נפשות - נותנין בכל מקום. יחיד שהורה עצמו על פיו - הרי זה חייב, שנאמר (במדבר טו, ל): "והנפיש אשר תעשה ביד רמה":

אד, האוכל שקצים - זה מומר. כיצד מומר אוכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים. האוכל בשר חזיר, והשוטה יין נסך, או המחלל את השבת, והמנסף. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף הלוכש כלאים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף העושה דבר שאין היצר תאב לו:

אה, הורו בית דין שהוא מוצאי שבת, ואחר כך זרחה חמה - אין זה הוריה אלא טעות. הורו בית דין לעקור את כל הגוף, אמרו: אין דם בתורה, אין חלב בתורה, אין פגול בתורה - הרי אלו פטורין. הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת - הרי אלו חייבין. כיצד? אמרו: יש דם, אבל אין חייבין אלא על דם הקרב לשלמים. יש חלב בתורה, אבל אין חייבין אלא על חלב הקרב לשלמים. יש פגול בתורה, אבל אין חייבין אלא על פגול שבשלמים - הרי אלו חייבין, שנאמר: דבר. נאמר כאן דבר, ונאמר להלן דבר. מה דבר האמור להלן - מקצתו ולא כלו, אף דבר האמור כאן - מקצתו ולא כלו. אתה אומר דבר מקצתו ולא כלו, או אינו אלא כלו? תלמוד לומר (דברים יז, ח): "בין דם לדם" - ולא כל דם. בין דין לדין - ולא כל דין. בין נגע לנגע - ולא כל נגע. הא אין צריך לומר בלשון הראשון, אלא בלשון האחרון. נאמר כאן דבר, ונאמר להלן דבר. מה דבר האמור להלן - מקצתו ולא כלו. אף דבר האמור כאן - מקצתו ולא כלו. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: חטאו ששה והן רבן, או שבעה אף על פי שאינו רבן - הרי חייבין:

ואין בו להעלות ארוכה, בשר המדלדל בבהמה ואין בו להעלות ארפה - אסור לבני נח ואין צריך לומר לישראל. ואם יש בו להעלות ארפה - מתר לישראל ואין צריך לומר לבני נח. נטל צפור שאין בה זבית ואכלה - רבי פוסט, ורבי אלעזר ברבי שמעון מחיב. ומה על אבר מן החי ממנו - חיב, כלו - לא יהא חיב! חנקה ואכלה - פטור. רבי חנניא בן גמליאל אומר: אף על דם מן החי. רבי חדקא אומר: אף על הסרוס. רבי שמעון אומר: אף על הכשפים. רבי יוסי אומר: כל האמור בפרשה - בני נח מזהרין עליה, שנאמר (דברים יח): לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' וחובר חכר כי תועבת ה'. אפשר שכתוב ענש עד שלא יזהיר? אלא מזהיר ואחר כך עונש, מלמד: שהזהיר ואחר כך עונשן. רבי אלעזר אומר: [אף] על הכלאים. מתר לבני נח לזרע וללבוש כלאים. אסור להרביע ולהרביב אילנות.

מסכת הוריות פרק ראשון

אא, הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו. או שהיה אחד מן התלמידים ותיקים יושב לפניו וראוי להוראה כשמעון בן עזאי, והלך ועשה על פיהן - הרי זה חיב, מפני שלא תלה בבית דין:

אב, הורו בית דין, ועשו כל הקהל או רבן על פיהן, בזמן שהוראתו הוראת בית דין - פטורין, והעושין על פיהם - מביאין פר. ואין הוריתן הורית בית דין - מביאין פר. העושין על פיו - מביאין כשבה או שעירה. הורו בית דין, ועשו שנים או שלשה שבטים או רבן על פיהם, בזמן שהוראתן הורית בית דין - פטורין, והעושין על פיהן - מביאין פר. אין הוריתן הוריות בית דין - חייבין. ועושין על פיהן - מביאין כשבה או שעירה. עשו על הורית עצמן - פטורים. הוריות כהן משיח - חייבין. הורו בית דין ואחד מהן אינו שם - פטורין. רבי אומר: אומר אני: עד שיהא מפלא שבהן:

הַכַּפּוּרִים, וְעִשְׂרִית הָאִיפָה. לֹא פּוֹרֵעַ, וְלֹא פּוֹרֵם. אָבֵל פּוֹרֵם מִלְמָטָה, וְהַהֲדִיּוֹט מִלְמַעְלָה. אֵין מִטְמֵא לְקִרְוָבִין. וּמִצְוָה עַל הַבְּתוּלָה, וּמִזְהָר עַל הָאֵלֶמְנָה, וּמַחְזִיר אֶת הַרוֹצֵחַ, וּמַקְרִיב אוֹנָן וְאִינוּ אוֹכֵל. מַקְרִיב חֶלֶק בְּרֹאשׁ, וְנוֹטֵל חֶלֶק בְּרֹאשׁ. וְכָל עֲבוֹדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים - אֵינָה כְּשֶׁרָה אֶלָּא בּוֹ. וּפְטוּר עַל טְמֵאת מַקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו. וְכֵלָן נוֹהֲגִין בְּמִרְבֵּה בְּגָדִים שֶׁעֹבֵר, חוּץ מִפָּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת. כֵּלָן אֵינָן נוֹהֲגִין בְּמִשׁוּחַ מִלְחָמָה - חוּץ מִחֻמְשָׁה דְּבָרִים שֶׁפָּרַשׁ הַכְּתוּב בְּפָרָשָׁה. לֹא פּוֹרֵעַ, וְלֹא פּוֹרֵם, וְאֵין מִטְמֵא לְקִרְוָבִין, וּמִצְוָה עַל הַבְּתוּלָה, וּמִזְהָר בְּאֵלֶמְנָה, וּמַחְזִיר אֶת הַרוֹצֵחַ; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין מַחְזִיר אֶת הַרוֹצֵחַ:

בב, אֵיזְהוּ נָשִׂיא? [נָשִׂיא] יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נָשִׂיא שֶׁבֶט. נָשִׂיא יִשְׂרָאֵל וְנָשִׂיא בֵּית דָּוִד - זֶה מְבִיא לַעֲצָמוֹ, וְזֶה מְבִיא לַעֲצָמוֹ:

בג, אֵיזְהוּ מְשִׁיחַ? מְשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. אֵין בֵּין מְשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְמִרְבֵּה בְּבָגָדִים, אֶלָּא שֶׁהַמִּרְבֵּה בְּבָגָדִים - צָרִיךְ לְהִבָּיֵא פֶּר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵינוּ צָרִיךְ לְהִבָּיֵא פֶּר:

בד, פֶּר מְשִׁיחַ וּפֶר הָעֵדָה - פֶּר מְשִׁיחַ קֹדֶם לְפֶר הָעֵדָה בְּכָל מַעֲשֵׂיו, הוֹאִיל וּפֶר מְשִׁיחַ מְכַפֵּר, וְהָעֵדָה מִתְּכַפֶּרֶת, מוֹטָב שִׁיקָדִים הַמְּכַפֵּר לְמִתְכַּפֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז, ו): "וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ" וְגו'. פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת - קֹדֶם לְפֶר וְשַׁעִיר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים. וּפֶר וְשַׁעִיר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים - קֹדֶם לְשַׁעִיר שֶׁל נָשִׂיא. וְשַׁעִיר שֶׁל נָשִׂיא - קֹדֶם לְשַׁעִיר שֶׁל יָחִיד. וְשַׁעִיר שֶׁל יָחִיד - קֹדֶם לְכִבְשָׁה שֶׁל יָחִיד. שְׁתֵּי הַלָּחִם - קוֹדְמוֹת לְכִבְשָׁיִם. הָעֹמֵר - קֹדֶם לְכִבֵּשׁ הַקָּרֵב עִמּוֹ. זֶה הַכֵּלָל: הַבָּא בְּגִין הַיּוֹם - קֹדֶם לְבָא בְּגִין הַלָּחִם:

בה, הוּא וְאִבּוֹ וְרַבּוֹ עוֹמְדִין בְּשָׂבִי - הוּא קֹדֶם לְרַבּוֹ, וְרַבּוֹ קֹדֶם לְאִבּוֹ, וְאִמּוֹ קוֹדֶמֶת

א, הוֹרֵי בֵּית דִּין שֶׁל אַחֵד מִן הַשִּׁבְטִים, וְעֹשֶׂה אוֹתוֹ הַשִּׁבֵּט עַל פִּיהֶן - אוֹתוֹ הַשִּׁבֵּט חָיִב, וְשֹׁאֵר הַשִּׁבְטִים פְּטוּרִין. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הוֹרֵאת בֵּית דִּין עִם כָּל שִׁבֵּט וְשִׁבֵּט - כִּהוֹרֵאת בֵּית דִּין לַצְבוּר, שְׂאִין בֵּית דִּין וּמְשִׁיחַ חִיבִין אֶלָּא עַל הָעֵלֶם דְּבָר עִם שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה, וְהָעֵלֶם דְּבָר בְּבֵית דִּין וְשִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה בִּקְהָל. עֲשׂוֹ עַל הוֹרֵית עֲצָמָן - פְּטוּרִין. עַל הוֹרֵית כֹּהֵן מְשִׁיחַ - חִיבִין. אֵין חִיבִין אֶלָּא עַל דְּבָר שִׁזְדוֹנוֹ כֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת, וְכֹהֵן מְשִׁיחַ, וְלֹא בְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים, אֶלָּא עַל דְּבָר שִׁזְדוֹנוֹ כֶּרֶת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת. מְשִׁיחַ בְּעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים - חָיִב עַל שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: הָרִי הוּא כְּשֹׁאֵר כָּל מִצְוֹת הָעֵלֶם דְּבָר עִם שִׁגְגַת הַמַּעֲשֶׂה - מְבִיא אָשֶׁם תְּלוּי:

אז, אֵין חִיבִין עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבְּמַקְדָּשׁ, וְאֵין מְבִיאִין אָשֶׁם תְּלוּי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבְּמַקְדָּשׁ. וּמְבִיא אָשֶׁם תְּלוּי עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבְּנֶדֶה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מַה חִיבִין עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁבְּנֶדֶה? מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן לֹא תַעֲשֶׂה. וְעוֹד רַבִּי יְהוּדָה הֵיכָה אוֹמֵר בָּהֶן כֵּלָל: כְּשֶׁהֵיכָד בְּאָשֶׁם תְּלוּי - נָשִׂיא כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּמְשִׁיחַ וּבֵית דִּין פְּטוּרִין. וְכִשְׁהוּא בְּאָשֶׁם וְדָאִי - נָשִׂיא וּמְשִׁיחַ כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין:

אח, שְׁמִיעַת הַקּוֹל, וּבִטּוּי שְׁפָתִים, וְטִמְאֵת מַקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו - בֵּית דִּין פְּטוּרִין, יָחִיד נָשִׂיא וּמְשִׁיחַ חָיִב. אֶלָּא שְׂאִין הַנָּשִׂיא חָיִב עַל שְׁמִיעַת הַקּוֹל, וְלֹא עַל טְמֵאת מַקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו - שֶׁהֵן בְּעוֹלָה וְיֹוֶרֶד. נָשִׂיא - כִּיּוֹצֵא בּוֹ, וּמְשִׁיחַ וּבֵית דִּין - פְּטוּרִין. כְּשֶׁהוּא בְּקַבּוּעָה, יָחִיד וְנָשִׂיא וּמְשִׁיחַ - מְבִיאִין שְׁעִירָה, וּבֵית דִּין - פֶּר וְשַׁעִיר, [פֶּר] לְעוֹלָה וְשַׁעִיר לַחֲטָאת:

מִסְכַּת הוֹרֵיּוֹת פָּרָק שְׁנִי

בא, אֵלוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין כֹּהֵן גָּדוֹל לְכֹהֵן הַדִּיּוֹט: פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּפֶר יוֹם

א. (לד): "וּמִשַּׁח אוֹתוֹ שֶׁם צְדוֹק הִכְהֵן וְנָתַן הַנִּבְיָא" - הַקְדִּים צְדוֹק לְנָתַן. וְאוֹמֵר (וְכָרְיָה ג. ח): "שָׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ הִכְהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּהָ וְרַעְיָךְ הַיּוֹשִׁבִים לְפָנֶיךָ" וְגו'. יְכוֹל בְּנֵי אָדָם הַדִּיּוֹטוֹת הֵיוּ? תִּלְמֹד לֹמֵר: "כִּי אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הֵמָּה", אֵין מוֹפֶת אֶלָּא נְבִיא, שְׁנֶאֱמַר (דְּכָרִים יג. ב): "וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֶת":

ב. ט. מְשוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה - קוֹדֵם לְמִרְבָּה בְּגָדִים. מִרְבָּה בְּגָדִים - קוֹדֵם לְמְשׁוּחַ מִלְחָמָה. מְשׁוּחַ מִלְחָמָה - קֵדָם לְסָגֵן. סָגֵן - קוֹדֵם לְרֹאשׁ מְשֻׁמֵּר. רֹאשׁ מְשֻׁמֵּר - קֵדָם לְרֹאשׁ בֵּית אָב. רֹאשׁ בֵּית אָב - קֵדָם לְמִרְכָּל. - קֵדָם לְגִזְבֹּר. גִּזְבֹּר - קֵדָם לְכֹהֵן הַדִּיּוֹט. כֹּהֵן הַדִּיּוֹט - קֵדָם לְלוֹי. לְלוֹי - קֵדָם לְיִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל - לְמַמְזֵר. מַמְזֵר - לְנִתְיָן. נִתְיָן - לְגֵר. גֵּר - לְעַבְדֵי מִשְׁחָרֵר. אִימָתִי? בְּזִמָּן שְׂכָלָן שׁוֹיֵן, אָכַל אִם הָיָה מַמְזֵר תִּלְמִיד חֶכֶם, וְכֹהֵן גָּדוֹל עִם הָאָרֶץ - מַמְזֵר תִּלְמִיד חֶכֶם קֵדָם לְכֹהֵן גָּדוֹל עִם הָאָרֶץ, שְׁנֶאֱמַר (מְשָׁלִים ג. טו): "יִקְרָה הָיָה מִפְּנִינִים וְכָל חִפְצֶיךָ לֹא יִשּׁוּ בָּהּ!" רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: בְּדִין הוּא שִׁיקָדִים עֹבְדֵי מִשְׁחָרֵר לְגֵר, מִפְּנֵי שֶׁזֶה גָּדֹל בְּקִדְשָׁהּ, וְזֶה שָׁלָא בְּקִדְשָׁהּ, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁזֶה הָיָה בְּכָלִל אֲרוּר, וְזֶה לֹא הָיָה בְּכָלִל אֲרוּר:

ב. י. מִפְּנֵי מָה הַכֹּל קוֹפְצִין לִישָׁא אֶת הַגִּיּוּרָתָא, וְאֵין הַכֹּל קוֹפְצִין לִישָׁא אֶת הַמִּשְׁחָרֵרָתָא? מִפְּנֵי שֶׁהַגִּיּוּרָתָא - הִיְתָה בְּחֻזְקָתָא מִשְׁמֶרֶת, וְשִׁפְחָה מִשְׁחָרֵרָתָא - הִיְתָה בְּחֻזְקָתָא מִפְּקָרָתָא. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁמִּצְוֵי לְקַלְלָהּ בְּפִי כָּל הַבְּרִיּוֹת. מִפְּנֵי מָה הַכֹּל נִשְׁאָלִין עַל הָעֶבֶד? מִפְּנֵי שֶׁעֶסְקוּ רַע עִם הַבְּרִיּוֹת:

ב. יא. (תְּהֵלִים קל"ה, יט): "בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת ה', [בֵּית אֶהְרֹן בָּרְכוּ אֶת ה'], בֵּית הַלְוִי בָּרְכוּ אֶת ה', יִרְאִי ה' בָּרְכוּ אֶת ה'". נִמְצָאוּ: יִשְׂרָאֵל - מְבָרְכִין אַחַת. בֵּית אֶהְרֹן - שְׁתֵּים. בֵּית הַלְוִי - שְׁלֹשׁ. יִשְׂרָאֵל יִרְאִי ה' - מְבָרְכִין אַרְבַּע:

לְכָל אָדָם. אֵיזְהוּ רַבּוֹ? רַבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ תוֹרָה, לֹא שְׁלֹמֹדוֹ אוֹמְנוּת. וְאֵיזְהוּ? זֶה שִׁפְתָּח לוֹ תַּחֲלָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: רַבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ חֻכְמָה, לֹא רַבּוֹ שְׁלֹמֹדוֹ תוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שָׂרֵב תִּלְמוּדוֹ מִמֶּנּוּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל שֶׁהָאִיר עֵינָיו בְּמִשְׁנָתוֹ:

ב. ו. הָאִישׁ - קֵדָם לְאִשָּׁה, לְהַחְיּוּתוֹ, לְהַשִּׁיב אֲבָדָה. וְאִשָּׁה - קוֹדֶמֶת לְאִישׁ, לְכֹסֶת, וּלְהוֹצִיא מִבֵּית הַשָּׂבִי. בְּזִמָּן שִׁשְׁנִיהֶן עוֹמְדִין בְּקַלְקֵלָה - הָאִישׁ קֵדָם. מַעֲשֵׂה שֶׁהֵלֵךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרוּמִי, אָמְרוּ לוֹ: יֵשׁ כָּאֵן תִּינּוֹק אֶחָד יְרוּשְׁלָמִי יִפֶּה עֵינָיו וְטוֹב רָאִי עוֹמֵד לְקָלוֹן, הֵלֵךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְבִדְקוֹ, פִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְפָתַח, קָרָא אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה (וְשַׁעֲיָהוּ מ"ב): מִי נָתַן לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבוֹזִיּוֹם. נִעְנָה אוֹתוֹ תִּינּוֹק וְאָמַר (שם): הֲלֹא ה' זֶה חֲטָאנוּ לוֹ וְגו'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַעִיד אֲנִי עָלֶי אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ שְׂאִינִי זֶה מִכָּאֵן עַד שְׂאִינִי פוֹדֶה אוֹתוֹ מִמָּוֶן הַרְבֵּה. פָּדָאוֹ בְּמָוֶן הַרְבֵּה, וְשִׁגְרוֹ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעָלָיו נֶאֱמַר (אִיכָּה ד, ב): "בְּנֵי צִיּוֹן הַיִּקְרִים הַמִּסְלָאִים בְּפוֹ" וְגו':

ב. ז. מִנֵּין שְׂכָל הַשּׁוֹנָה פֶּרֶק אֶחָד לְחִבְרוֹ, מַעֲלָה עָלָיו הִכְתוּב כָּאֵלוֹ הוּא יִצְרוֹ וְרַקְמוֹ וְהִבִּיאוֹ לְעוֹלָם? שְׁנֶאֱמַר (יִרְמְיָה טו, יט): "אִם תּוֹצִיא יִקְרַם מְזוּלִל כְּפִי תִהְיֶה", כָּאוֹתוֹ הִפֶּה שׁוֹרֵק נִשְׁמָה בְּאָדָם הָרֹאשׁוֹן, כִּךְ כָּל הַמְכֻנִּים בְּרִיָּה אַחַת תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה - מַעֲלִין עָלָיו כָּאֵלוֹ יִצְרוֹ וְרַקְמוֹ וְהִבִּיאוֹ לְעוֹלָם. יִקְרָה - הַתּוֹרָה, שְׁנֶאֱמַר (מְשָׁלִים ג. טו): "יִקְרָה הָיָה מִפְּנִינִים". וְאוֹמֵר (מְשָׁלִים כ, טו): "יֵשׁ זֶהָב וְרַב פְּנִינִים וְכָלִי יִקְרַם שִׁפְתִּי דַעַת":

ב. ח. חֶכֶם - קֵדָם לְמַלְךְ יִשְׂרָאֵל. מֵת חֶכֶם - אֵין לָנוּ כִּיּוּצָא בּוֹ. מֵת מַלְךְ יִשְׂרָאֵל - כָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִם לְמַלְכוּת. הַמֶּלֶךְ - קֵדָם לְכֹהֵן גָּדוֹל, שְׁנֶאֱמַר (מְלָכִים א, לג): "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קַחוּ עִמָּכֶם אֶת עַבְדֵי אֲדוֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֶה בְנִי עַל הַפָּרְדָּה אֲשֶׁר לִי" וְגו'. כֹּהֵן גָּדוֹל קֵדָם לְנְבִיא, שְׁנֶאֱמַר (שם)

הדרן עלך תוספתא סדר נזיקין

מסכת קרבנות פרק ראשון

א. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן - כשרין, אלא שלא עלו לבצלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת. הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן. רבי אליעזר אומר: אף האשם, הפסח בזמנו וחטאת והאשם בכל זמן. רבי אליעזר אומר: חטאת באה על חטאת, ואשם בא על אשמה, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו. אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בחטאת, שדמה נתן למעלה, לפיכך אם שחטה שלא לשמה - פסולה, תאמר באשם שדמו נתן למטה, ואם שחטו שלא לשמו - כשר, אף אשם שדמו נתן למטה, אם שחטו שלא לשמו - יהא פסול. אמר לו רבי יהושע: לא, אם אמרת בפסח שיש לו זמן קבוע, ואם שחטו שלא לשמו פסול, תאמר באשם שאין לו זמן קבוע? ואם שחטו שלא לשמו - כשר. ואמר לו רבי אליעזר: חטאת תוכיח, שאין לה זמן קבוע, ואם שחטה שלא לשמה - היא פסולה, אף אשם שאין לו זמן קבוע, אם שחטו שלא לשמו - יהא פסול. אמר לו רבי יהושע: נחזר חלילה. חזר רבי אליעזר ואמר: אף חטאת היא ואשם היא, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו. אמר לו רבי יהושע: בחטאת הוא אומר: "ושחט אותה לחטאת" - שתהא שחיטתה לשם חטאת, בפסח הוא אומר (שמות יב, כז): "זבח פסח הוא לה" - שתהא זביחה לשם פסח, אבל אשם, אינו אומר "אשם הוא", אלא בשעת הקטר חלביו, הוא עצמו אף על פי שלא הקטיר חלבו - כשר.

ב. אשם בן שנה שהביאו בן שנים, ובן שנים שהביאו בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בבצלים - תעבר צורתו ויצא לבית השרפה. עולת נזיר ועולת יולדת, ועולת מצרע ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד, או ששחטן מחסר זמן בבצלים, ועולין על גבי מזבח וטעונין נסכים, אלא שלא עלו לבצלים לשם חובה. זה הוא כללו של דבר: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל בעולה, וכל הפוסל בחטאת - פוסל באשם, חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו.

ג. כבשים ששחטן לשם כבשים, ונמצאו אילים - עלו לצבור לשם אילים. אילי צבור ששחטן לשם אילים, ונמצאו כבשים, עלו לצבור לשם כבשים, והשאר יעלו על גבי המזבח וטעונין נסכין.

ד. שחטו לשמו, ומלקו שלא לשמו - כשר, שכבר הכשר בשחיטה, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבים עליו כרת. חוץ למקומו וחוץ לזמנו - פסול ואין בו כרת, ורבי שמעון מכשיר בהלוקה. וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו. אמר רבי שמעון: מצאני יוסי ברבי בצידן, ואמר לי: הלוקה, שהיה רבי מאיר פוסל בו, מה אתה בו, אמרתי לו: מכשיר אני. אמר לי: מאיזה טעם? אמרתי לו: לפי שאי אפשר לעבודה שלא שחטה, ושלא קבלה ושלא זרקה, אבל אפשר שלא בהלוקה. רבי אליעזר אומר: כל הלוקה שעבודה צריכה לו - פוסל בעבודה, וכל הלוקה שאין עבודה צריכה לו - אינו פוסל בעבודה. איזהו הלוקה שעבודה צריכה לו? שחטו וקבל לילך, ולזרקו על גבי המזבח, ובשעת הלוכו חשב עליו - זה הלוקה שעבודה צריכה לו. אבל שחט, וקבל לילך להניחו במקום אחר, ובשעת הלוכו חשב עליו - זה הוא הלוקה שאין עבודה צריכה לו.

בחוז - כְּשֶׁר. הַזֹּרֵק בְּחוּץ - פְּסוּל. קְבֻלוּהוּ פְּסוּלִין - אֵין חֵיבִין עָלָיו. זִרְקוּהוּ - פְּסוּלִין - חֵיבִין עָלָיו. אָמַר לוֹ: הֶעֱבֹדָה! שְׁלֹא הִטִּיתָה יָמִין וּשְׂמָאל. אֲנִי שֹׁמֵעִתִּי וְלֹא הָיָה לִי לִפְרֹשׁ, וְאַתָּה דוֹרֵשׁ וּמַסְכִּים לְהִלָּכָה, הָא כָּל הַפּוֹרֵשׁ מִמָּד כְּפֹרֵשׁ מִחֲיָיו.

ז. דָּם פֶּרֶת חֲטָאת, שׁוֹחֵט בִּימִינוֹ וּמִקְבֵּל בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזֶּה בְּאֶצְבַּע הַיְּמִנִית, וְאִם שְׁנֵה - פְּסוּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּימִינוֹ הָיָה שׁוֹחֵט וְנוֹתֵן אֶת הַסִּכִּין לְפָנָיו, אוֹ לְזֶה שְׁעוֹמֵד בְּצִדוֹ וּמִקְבֵּלוֹ בִּימִינוֹ, וּמַעֲרָה בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזֶּה בְּאֶצְבַּע הַיְּמִנִית. וְאִם שְׁנֵה - פְּסוּל. הַזֵּיוֹת שֶׁבִּפְרָה, הֵזֶן שְׁלֹא לִשְׁמֹן, אוֹ שְׂאִינָן מְכֻנּוֹת, אוֹ שִׁחְסֵר אַחַת מֵהֶן שֶׁטָּבַל אַחַת וְהִזָּה שְׁתֵּים, אוֹ שֶׁטָּבַל שְׁתֵּים, וְהִזָּה אַחַת - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלוֹת. הַזֵּיוֹת שֶׁבִּמְצָרַע, שֶׁהֵזֶן שְׁלֹא לִשְׁמֹן שְׂאִינָן מְכֻנּוֹת - הָרִי אֵלּוֹ כְּשֵׁרוֹת. דָּם אֲשָׁמוֹ שֶׁל מִצְרָע - מִקְבֵּל בִּימִינוֹ וּמַעֲרָה בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזֶּה בְּאֶצְבַּע הַיְּמִנִית. וְאִם שְׁנֵה - פְּסוּל. פָּנָה מִשְׂמָאלוֹ לִימִינוֹ, וַעֲרָה לִשְׂמָאלוֹ, וְחִזֹּר וְהִזָּה בִּימִינוֹ - פְּסוּל, לֹא מִפְּנֵי שֶׁשְׁנֵה - פְּסוּל, אֲלֹא שִׁחְסֵר הַלּוֹג טַפָּה כָּל שֶׁהוּא.

ח. דָּם כָּל הַנִּתְּנִין לְמַעַלָּן, שֶׁנִּתְּנָן שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ, אוֹ שְׂאִינָן מְכֻנּוֹת - הָרִי אֵלּוֹ כְּשֵׁרִין. דָּם הַנִּתְּנִין לְמַגֵּץ, שֶׁנִּתְּנָן שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ, אוֹ שֶׁמֶכֶן שְׁלֹא כִּנְגַד הִסּוּד - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין. דָּם כָּל הַנִּתְּנִין לְמַעַלָּן, מִקְצֵת כְּלִי וְנוֹתֵן בִּיד, וְאִם נָתַן בְּכָלִי - פְּסוּל. לֵג שֶׁמֶן שֶׁל מִצְרָע, נוֹטֵל בִּימִינוֹ וּמִקְבֵּל בְּשִׂמְאָלוֹ, וּמִזֶּה בְּאֶצְבַּע הַיְּמִנִית. וְאִם שְׁנֵה - פְּסוּל. אָבֵל בְּעוֹף אֵינוֹ כֵּן, אֲלֹא שֶׁבְּעוֹלַת הָעוֹף מִמִּצֵּה מַעֲצָמוֹ, וּבְחֲטָאת הָעוֹף - מִזֶּה וּמִמִּצֵּה מַעֲצָמוֹ. בָּלָן שֶׁקְּבִלוֹ בִּיד וְהִזָּה בְּכָלִי, בְּכָלִי וְהִזָּה בִּיד - הָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין. הַקָּטֵר חִלְבִּין וְאִמּוּרִין וְעֵצִים, שֶׁנִּתְּנָן עַל גְּבִי הָאִישִׁים, בֵּין בִּיד בֵּין בְּכָלִי, בֵּין בְּשִׂמְאָלוֹ בֵּין בִּימִינוֹ - הָרִי אֵלּוֹ כְּשֵׁרִין. הֵיזֵן שֶׁנִּסְכּוֹ בְּקִסְוָה, הַקֵּמֶץ וְהַלְבוּנָה, וּמִנַּחַת כֹּהֲנִים וּמִנַּחַת כֹּהֵן מִשִּׁית, וּמִנַּחַת נִסְכִּים שֶׁקָּדְשׁוּ בְּכָלִי, שֶׁנִּתְּנָן עַל גְּבִי הָאִישִׁים, בֵּין בִּיד בֵּין בְּכָלִי, בֵּין

ח. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֶפְלוּ רִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הָרִצְפָּה - פְּסוּל. רִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הָרִצְפָּה, וְרִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הַלְּבָנָה, וְרִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הָרִצְפָּה, וְרִגְלוֹ אַחַת עַל גְּבִי הַכְּלִי, שֶׁאִם יִנְטֵל הַכְּלִי וַיִּכּוֹל לַעֲמֹד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ - כְּשֶׁר, וְאִם לֹא - פְּסוּל. קְבֵל בִּימִינוֹ וּבְשִׂמְאָלוֹ כְּאַחַד - פְּסוּל. רַבִּי שִׁמְעוֹן מִכְשִׁיר. הֵיטָה שִׂמְאֵל מְסִיעֵת אֶת הַיְּמִין - הַכֵּל מוֹדִים שֶׁהוּא כְּשֶׁר. הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יָד - טְעוֹן יָמִין, וְכָל שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ יָד - אֵין טְעוֹן יָמִין. כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'אֶצְבַּע' - טְעוֹן יָמִין, וְכָל שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ 'אֶצְבַּע' - אֵין טְעוֹן יָמִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִתְּנֵת יָד, שְׁנֵה בְּמִתְּנָה - פְּסוּל. בְּקִבְלָה - כְּשֶׁר. וְכָל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קִבְּלַת יָד, שְׁנֵה בְּקִבְלָה - פְּסוּל. בְּמִתְּנָה - כְּשֶׁר. קְבֵל הַכֵּהָן, קְבֵל הַכְּשֶׁר, קְבֵל בִּימִינוֹ, קְבֵל בְּכָלִי הַקָּדֵשׁ, קְבֵל כְּשֶׁר חִזֹּר וּקְבֵל פְּסוּל, קְבֵל בְּשִׂמְאֵל, קְבֵל בְּכָלִי חָל - פְּסוּל. קְבֵל הַכְּשֶׁר וְזֹרֵק הַפְּסוּל, קְבֵל הַפְּסוּל וְזֹרֵק הַכְּשֶׁר - פְּסוּל.

ו. דָּרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָה: מִנֵּין לְקִבְּלַת הָדָם שְׁלֹא תִּהְיֶה אֲלֹא בִּכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת? תִּלְמוּד לֹאמַר (וַיִּקְרָא ט, ט): "וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן אֶת הָדָם אֲלֵינוּ!" יָכוֹל זֶה זִרְיָקָה, כִּשֶּׁהוּא אוֹמֵר: "וְזִרְקוּ" - זֶה זִרְיָקָה אֲמוּרָה, הָא אֵינוֹ אוֹמֵר כֵּאֵן "וְהִקְרִיבוּ" אֲלֹא זֶה קִבְּלָה, מִקִּישׁ קִבְּלָה לְזִרְיָקָה, מֵה זִרְיָקָה בִּכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת, אִף בְּקִבְּלָה בִּכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת. וְלֵהֲלֹץ הוּא אוֹמֵר: "וּמִשְׁחַת אוֹתָם וְכִהְנוּ לִי", מֵה כֹּהֵן הָאָמוֹר לֵהֲלֹץ בִּכְהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת, אִף כֹּהֵן הָאָמוֹר כֵּאֵן כֹּהֵן תָּמִים וּבְכָלִי שְׂרֵת. אָמַר לוֹ רַבִּי טַרְפוֹן: עֲקִיבָה! עַד מָתִי אֶתָּה מִגְּבִב וּמִבֵּיא עָלֵינוּ? אֶקְפֹּחַ אֶת בְּנֵי אִם לֹא הִפְרַשׁ שִׁמְעִיתִי בֵּין קִבְּלָה לְזִרְיָקָה, וְאַתָּה הַשְׁוֵיתָה קִבְּלָה לְזִרְיָקָה. אָמַר לוֹ: תִּרְשְׁנִי לֹאמַר לְפָנֶיךָ מֵה שֶׁלֹּאמַדְתִּי? אָמַר לוֹ: אָמֹר! אָמֹר! אָמַר לוֹ: קִבְּלָה, לֹא עֲשֵׂה בָּהּ מַחְשָׁבָה כְּמַעֲשֵׂה. זִרְיָקָה, עֲשֵׂה בָּהּ מַחְשָׁבָה כְּמַעֲשֵׂה. הַמִּקְבֵּל

בְּיָמֵינוּ בֵּין בִּשְׁמַאל - הָרִי אֵלּוּ כְּשָׂרִי. וְכֵן
שֹׁנְסֻכּוֹ בִּקְסוּהָ וְנִסְכּוֹ בַּהֵן - כְּשָׂר. בְּיָד
וּבְכָלִי חַל - פָּסוּל. אֶחָד נִסּוּךְ הַמִּים, וְאֶחָד
נִסּוּךְ הַיֵּן, שֹׁנְסֻכּוֹ בֵּין בַּהֵן בֵּין בִּקְרָקְעוֹת,
בֵּין בִּקְסוּהָ בֵּין בַּמִּנְיָקוֹת - הָרִי אֵלּוּ כְּשָׂרִי.

א. השוחט הזבח לזרק דמו בחוץ, או מקצת דמו בחוץ, להקטיר אמוּריו בחוץ, או כזית מאמוּריו בחוץ, לאכל בשרו בחוץ, או כזית מבשרו בחוץ - פסול ואין בו כרת. וכן אתה אומר בערלים וטמאים. פיצד? השוחט את הזבח על מנת שִׁזְרְקוּ ערלים וטמאים בחוץ, או מקצת דמו בחוץ, על מנת שִׁיקְטִירוּ ערלים וטמאים בחוץ, או אמוּריו בחוץ, או כזית מאמוּריו בחוץ - פסול ואין בו כרת. לזרק דמו למִּחָר, או מקצת דמו למִּחָר, להקטיר את אמוּרֵי לְמִחָר, או כזית מאמוּריו למִּחָר, לאכל בשרו למִּחָר, או כזית מבשרו למִּחָר - פגול וחיִבִּין עָלָיו כרת. וכן אתה אומר בערלים ובטמאים, פיצד? השוחט את הזבח, על מנת שִׁזְרְקוּ ערלים וטמאים את דמו למִּחָר, או מקצת דמו למִּחָר, על מנת שִׁיקְטִירוּ ערלין וטמאין את אמוּרֵי לְמִחָר, או כזית אמוּריו למִּחָר, על מנת שִׁיאָכְלוּ ערלים וטמאים את בשרו למִּחָר, או כזית מבשרו למִּחָר - פגול וחיִבִּין עָלָיו כרת.

ב. השוחט את העולה לזרק את דמה בחוץ, או מקצת דמה בחוץ, לאכול בשדה בחוץ, או כזית מבשרה בחוץ – פסולה, ואין בה פרת. וכן אתה אומר בערלים ובעטמאים. השוחט את הזבח לאכול כזית מעור האליה חוץ למקומה – פסול, ואין בה פרת. חוץ לזמנה – פגול וחיבין עליו פרת. רבי אלעזר בן יהודה איש אוכלים אומר משום רבי יצחק, וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכוס אומר משום רבי

¹ הֵינוּ לְהַקְטִיר.

י"א

וְאֶתְחַנּוּן אֶל־יְ-הוָה בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר:

וְצִלִּיתִי קָדָם יְיָ בַּעֲדָנָא הֵהוּא לְמִימַר:

וְאֶתְחַנּוּן – אין חנוּן בְּכָל מְקוֹם אֲלָא לְשׁוֹן מִתְּנַת חֲנָם. אַף עַל פִּי שֵׁישׁ לָהֶם לְצַדִּיקִים לְתַלּוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אִין מִבְקָשִׁים מֵאֵת הַמְּקוֹם אֲלָא מִתְּנַת חֲנָם. לְפִי שְׁאֵמַר לוֹ: "וְחַנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן", אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן וְאֶתְחַנּוּן. דְּבַר אַחֵר, זֶה אֶחָד מֵעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שְׁנִקְרְאוּת תְּפִלָּה, כְּדֹאִיתָא בְּסִפְרֵי. **בַּעַת הֵהוּא** – לְאַחֵר שְׁכַבְשְׁתִּי אֶרֶץ סִיחּוֹן וְעוֹג, דְּמִיתִי שְׁמָא הֵמֶר הַגָּדֵר. **לֵאמֹר** – זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שְׁאֵמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַמְּקוֹם: אִינִי מִנִּיחָךְ עַד שְׁתַּדְּוִיעֵנִי אִם תַּעֲשֶׂה שְׁאֲלָתִי אִם לֹא.

אֶל־דְּנִי יְ-הוָה אַתָּה הַחַלּוֹת לְהַרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֻלָּתְךָ וְאֶת־יְדְּךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וּכְגִבּוּרְךָ:

יְיָ אֱ-לֹהִים אַתָּה שְׂרִיתָא לְאַחְזָאָה יְתַ עַבְדְּךָ יְתַ רַבּוּתְךָ וְיְתַ יְדְךָ תְּקִיפְתָּא דְּאַתָּה הוּא אֱלֹהָא דְּשְׁכִינְתְּךָ בְּשָׁמַיָא מְלַעֲיָלָא וְשְׁלִיט בְּאַרְעָא לִית דִּיעְבִּיד כְּעוֹבְדְךָ וּכְגִבּוּרְךָ:

ה' אֱ-לֹהִים – רַחוּם בְּדִין. **אַתָּה הַחַלּוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ** – פִּתַּח לְהִיּוֹת עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, אַף עַל פִּי שְׁנַגְנִירָה גְּזֵרָה. אָמַר לוֹ: מִמָּד לְמַדְתִּי, שְׁאֵמַרְתָּ לִּי: "וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִּי". וְכִי תוֹפֵס הִיּוֹת בְּךָ? אֲלָא לְפִתּוּחַ פִּתּוּחַ, שְׁבִי הִנֵּה תְּלוֹי לְהַתְפַּלֵּל עָלֶיְהֶם. כְּמוֹ כֵּן הִיּוֹת סְבוּר לַעֲשׂוֹת עֲכָשׁוּ. **אֶת גְּדֻלָּתְךָ** – זֶה מִדַּת טוֹבָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְעַתָּה יִגְדַּל נָא פָנֶי אֶל־דְּנִי". **וְאֶת יְדְךָ** – זֶה יְמִינְךָ, שְׁהִיא פְּשׁוּטָה לְכָל בְּאִי עוֹלָם. **הַחֲזָקָה** – שְׁאֵתָה כּוֹבֵשׁ בְּרַחֲמִים אֶת מַדַּת הַדִּין בְּחֲזָקָה. **אֲשֶׁר מִי אֵל וְגוֹמֵר** – אֵינְךָ דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ בְּשׁוֹר וְדָם, שֵׁישׁ לוֹ יוֹעֲצִין וְסִנְקִתְרִין הַמְּמַחֲוִין בִּידוֹ כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד וְלַעֲבֹר עַל מִדּוֹתָיו; אַתָּה – אִין מִי שְׁיִמְחָה בִּינְךָ אִם תִּמְחַל לִי וּתְבַטֵּל גְּזֵרְתְּךָ. וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ, **אַתָּה הַחַלּוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ** מִלְּחַמַּת סִיחּוֹן וְעוֹג, כְּדַכְתִּיב: "רְאֵה הַחַלְתִּי תַת לְפָנֶיךָ"; הִרְאֵנִי מִלְּחַמַּת שְׁלֹשִׁים וְאַחַד מְלָכִים.

אֶעֱבְרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהוּא הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבָּנוּ:

אֶעֱבֵר כְּעוֹן וְאֶחְזִי יְתַ אַרְעָא טְבָתָא דְּבַעֲבָרָא דִּירְדְנָא טוֹרָא טְבָא הַדִּין וּבֵית מְקַדְשָׁא:

אֶעֱבְרָה נָא – אִין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה. **הַהוּא הַטּוֹב הַזֶּה** – זֶה יְרוּשָׁלַיִם. וְהַלְבָּנוּ – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וַיַּתְּעֵבֶר יְ-הוָה בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵלַי רַב־לֹךְ אֶל־תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה:

וַהוּא רָגַז מִן קָדָם יְיָ עָלַי בְּדִילְכוֹן וְלֹא קָבִיל מִנִּי וַאֲמַר יְיָ לִי סָגִי לָךְ לֹא תוֹסִיף לְמַלְלָא קְדָמִי עוֹד בְּפִתְגָמָא הַדִּין:

וַיַּתְּעֵבֶר ה' – נִתְמַלֵּא חֲמָה. **לְמַעַנְכֶם** – בְּשִׁבְלִיכֶם; אַתֶּם גְּרַמְתֶּם לִּי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּקְצִיפוּ עַל מִי מְרִיכָה וַיַּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם". **רַב לָךְ** – שְׁלֹא יֵאמְרוּ: הֵרֵב כְּמָה קִשָּׁה, וְהַתְּלִמִּיד כְּמָה סָרְכָן וּמִפְצִיר. דְּבַר אַחֵר: **רַב לָךְ** – הִרְבֵּה מְזִנָּה שְׁמוֹר לָךְ, רַב טוֹב הַצָּפוֹן לָךְ.

עֲלֵה | רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשֹׂא עֵינֶיךָ יִמָּה וְצַפְנָה וְתִימְנָה וּמִזְרְחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:

סָק לְרִישׁ רַמְתָּא וּזְקָף עֵינְךָ לְמַעֲרְבָא וּלְצַפּוֹנָא וּלְדִרּוֹמָא וּלְמִדְנָחָא וְחֲזִי בְּעֵינְךָ אַרְיָ לֹא תַעֲבֹר יְתַ יַרְדְנָא הַדִּין:

וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ – בְּקִשְׁתָּ מִמֶּנִּי "וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה", אֲנִי מְרַאֶה לָךְ אֶת כָּלָה, שְׁנַאֲמַר: "וַיַּרְאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ".

וַיֹּצֵו אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְשִׁנְקָהוּ וְאִמְצָהוּ כִּי־הוּא יַעֲבֹר לְפָנַי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יִנְחִיל אוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

וּפָקִיד יְתַ יְהוֹשֻׁעַ וְתַקִּיפְהִי וְעֲלִימְהִי אַרְיָ הוּא יַעֲבֹר קָדָם עַמָּא הַדִּין וְהוּא יַחֲסִין יְתַהוֹן יְתַ אַרְעָא דְּתַחְזִי:

וַיֹּצֵו אֶת יְהוֹשֻׁעַ – עַל הַטְּרָחוֹת וְעַל הַמִּשְׁאָלוֹת וְעַל הַמְּרִיבוֹת. וְשִׁנְקָהוּ וְאִמְצָהוּ – בְּדַבְּרִיךָ. שְׁלֹא יִרְדָּה לְבוֹ לֹמֵר: כְּשֵׁם שְׁנַעֲנַשׁ רַבִּי עָלֶיְהֶם, כָּךְ סוֹפִי לַעֲנֹשׁ עָלֵיהֶם; מִבְּטִיחוּ אֲנִי **כִּי הוּא יַעֲבֹר וְהוּא יִנְחִיל. כִּי הוּא יַעֲבֹר** – אִם יַעֲבֹר לְפָנֵיהֶם – יִנְחִלוּ, וְאִם לֹא – לֹא יִנְחִלוּ. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא כְּשֶׁשָּׁלַח מִן הָעָם אֶל הָעֵי וְהוּא יֵשֵׁב, "וַיַּכּוּ מִקֵּם אֲנָשֵׁי הָעֵי" וְגוֹמֵר. וְכִינּוּן שְׁנַפֵּל עַל פָּנָיו, אָמַר לוֹ: "קָם לָךְ", "קָם לָךְ" כְּתִיב; אַתָּה הוּא הָעוֹמֵד בְּמִקְוָם וּמִשְׁלַח אֶת בְּנֵי מִלְחָמָה? "לָמָּה זֶה אַתָּה נָפַל עַל פָּנֶיךָ"? לֹא כָּךְ אֲמַרְתִּי לְמֹשֶׁה רַבִּי: אִם הוּא עוֹבֵר – עוֹבְרִין, וְאִם לֹא אִין עוֹבְרִין?.

וַיִּנָּשֵׁב בְּגִיָּא מוֹל בֵּית פְּעוֹר:

וַיִּתִּיבְנָא בְּחִלְתָּא לְקָבִיל בֵּית פְּעוֹר:

וַיִּנָּשֵׁב בְּגִיָּא וְגוֹמֵר – וַיִּצְמַדְתֶּם לַעֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים; וְאֵף עַל פִּי כּוֹ, "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֶל הַחֲקִים", וְהַפֵּל מַחוּל לָךְ, וְאֲנִי – לֹא יָכִיתִי לְמַחֵל לִי.

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע אֱלֹהֵי־הַחֲקִים וְאֱלֹהֵי־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּתְּחוּ וּבְאֶתְכֶם

וְכַעַן יִשְׂרָאֵל שְׁמַע לְקִימָיָא וּלְדִינָיָא דְּאַנָּא מְלִיף יְתַכּוֹן לְמַעַבְדַּב בְּדִיל דְּתִיחּוֹן וְתִיעֲלוֹן וְתִירְתּוֹן יְתַ אַרְעָא דִּינִי אֱלֹהָא דְּאַבְהֶתְכּוֹן יְהִיב לְכוֹן:

	וירשׁתם את־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ־הֵנָּה אֶל־לְהִי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם:
לֹא תִסָּפּוּן עַל פִּתְגָמָא דְאַנָּא מִפְקִיד יִתְכוּן וְלֹא תִמְנְעוּן מִנִּיה לְמִטְר יֵת פְּקוּדִיָּא דִּינִי אֶלְהֵכוּן דְאַנָּא מִפְקִיד יִתְכוּן:	לֹא תִסָּפּוּ עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְנֶה אֲתָכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת־מִצְוֹת יְיָ־הֵנָּה אֶל־לְהִיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצְנֶה אֲתָכֶם:
לֹא תִסִּיפוּ – כְּגוֹן חֲמֵשׁ פְּרָשִׁיּוֹת בַּתְּפִלִּין, חֲמִשָּׁת מִיָּנִין בְּלוּלָב, וְחֲמֵשׁ צִיצִיּוֹת; וְכֵן לֹא תִגְרְעוּ.	
עֵינֵיכֶם הָרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְיָ־הֵנָּה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרָי בְּעַל־פְּעוֹר הַשְּׂמִידוֹ יְיָ־הֵנָּה אֶל־לְהִיךָ מִקְרָבָךְ:	עֵינֵיכֶם הָרְאוֹת יְיָ בַּפִּלְחִי בְּעֹלָא פְעוֹר אַרִי כָל גּוֹבְרָא דְהַלִּיף בְּתֵר בְּעֹלָא פְעוֹר שְׂיִצְיִיָּה יְיָ אֶלְהֵךְ מִבִּינְךָ:
וְאַתֶּם הַדְּבָלִים בִּי־הֵנָּה אֶל־לְהִיכֶם חַיִּים פְּלֶכֶם הַיּוֹם: כּוֹלְכוֹן יוֹמָא דִּין:	וְאַתֶּם הַדְּבָלִים בִּי־הֵנָּה אֶל־לְהִיכֶם חַיִּים פְּלֶכֶם הַיּוֹם: כּוֹלְכוֹן יוֹמָא דִּין:
שׁוּנִי	
רָאָה ׀ לְמַדְתִּי אֲתָכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי יְיָ־הֵנָּה אֶל־לְהִי לַעֲשׂוֹת כֹּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:	חֲזוּ דְאַלִּיפִית יִתְכוּן קִימִין וְדִינִין כְּמָא דְפִקְדִנִי יְיָ אֶל־ לְהִי לְמַעַבְד כֹּן בְּגוֹ אֶרְעָא דְאַתוֹן עָאֲלִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:
וּשְׁמִרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם־חַכְמָם וְנִבְּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה:	וְתִשְׁרֹן וְתַעֲבְדוֹן אַרִי הִיא חֲכַמְתְּכוֹן וְסוּכְלַתְנוּתְכוֹן לְעֵינֵי עַמְמִיָּא דִּישְׁמְעוּן יֵת כָּל קִימִיָּא הָאֲלִין וְיִימְרוֹן לְחֻד עַם חֲכִים וְסוּכְלַתְן עֲמָא רַבָּא הַדִּין:
וּשְׁמִרְתֶּם – זֶה מִשְׁנָה. וַעֲשִׂיתֶם – כְּמִשְׁמְעוּ. כִּי הוּא חֲכַמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם וּגֹמֵר – בְּזֹאת תִּחְשְׁבוּ חֲכָמִים וְנִבְּוִנִים לְעֵינֵי הָעַמִּים.	
כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֶל־לְהִים קְרֹבִים אֵלָיו כִּי־הֵנָּה אֶל־לְהִינִי בְּכָל־קְרָאנִי אֵלָיו:	אַרִי מֵאֵן עַם רַב דְּלִיָּה אֵלֶּה קְרִיב לִיָּה לְקַבְּלָא צְלוֹתִיָּה בְּעֵדוֹן עֲקֻתִּיָּה כִּינִי אֶלְהֵנָּא בְּכָל עֵדוֹ דְאַנְחָנָא מְצִלָן קְדָמוּהִי:
וּמִלִּי גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקָם כָּל־ הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם:	וּמֵן עַם רַב דְּלִיָּה קִימִין וְדִינִין קִשְׁיִטִין כָּל־אוֹרִיתָא הַדָּא דְאַנָּא יְהִיב קְדָמִיכוֹן יוֹמָא דִּין:
חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקָם – הַגּוֹנִים וּמְקַבְּלִים.	
רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וּשְׁמֹר נִפְשָׁךְ מֵאֵד פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן־יִסּוּרוּ מִלִּבְבְּךָ כֹּל יָמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְנֶיךָ:	לְחֻד אִסְתַּמַּר לָךְ וְטֵר נִפְשָׁךְ לְחֻדָּא דְלִמָּא תַתְנָשִׁי יֵת פִּתְגָמִיָּא דְחֻזָּאָה עֵינְךָ וְדְלִמָּא יַעֲדוֹן מִלְבָּבְךָ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ וְתַהוֹדַעְנוּן לְבָנְךָ וּלְבָנֵי בְנְךָ:
רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וּגֹמֵר פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים – אַז, כְּשֶׁלֹּא תִשְׁכַּחוּ אוֹתָם וְתַעֲשׂוּם עַל אִמְתָּתָם, תִּחְשְׁבוּ חֲכָמִים וְנִבְּוִנִים; וְאִם תַּעֲנוּנוּ אוֹתָם מִתּוֹךְ שִׁכְחָה, תִּחְשְׁבוּ שׁוֹטִים.	
יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לְפָנַי יְיָ־הֵנָּה אֶל־לְהִיךָ בְּחֶרֶב בְּאַמֶּר יְיָ־הֵנָּה אֵלָי הַקֶּה־לִּי אֶת־הָעָם וְאַשְׁמַעֵם אֶת־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן:	יוֹמָא דְקַמְתָּא קְדָם יְיָ אֶלְהֵךְ בְּחֹרֵב כַּד אָמַר יְיָ לִי כְּנוֹשׁ קְדָמִי יֵת עֲמָא וְאַשְׁמְעֵנוּן יֵת פִּתְגָמִי דִּינִילְפוֹן לְמַדְחֵל קְדָמִי כָל יוֹמִיָּא דְאַנּוֹן קִימִין עַל אֶרְעָא וְיֵת בְּנִיָּהוֹן יִלְפוּן:
יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ – מוֹסֵב עַל מִקְרָא שְׁלִמְעֵלָה מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ בְּחֶרֶב, אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת הַקּוּלוֹת וְאֶת הַלְפִידִים. יִלְמְדוּן – יִילְכוּן, לַעֲצָמָם.	

<p>וּתְקַרְבוּ וּתַעֲמִידוּ תַּחַת הַהָר וְהָיָה בְּעֵינֵי בָאֵשׁ עַד- לֵב הַשָּׁמַיִם תִּשָּׁד עֲנָן וְעַרְפֶּל:</p>	<p>וּקְרִיבְתוּ וּקְמַתוּ בְּשִׁפּוּלֵי טוֹרָא וְטוֹרָא בְּעֵינֵי בָאֵשׁ תֵּא עַד צִית שְׁמַיָא תִּשׁוּכָא עֲנָנָא וְאַמְטָתָא:</p>
<p>וַיְדַבֵּר י-הוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוֹלָתִי קוֹל:</p>	<p>וּמְלִיל יְיָ עֲמָכוֹן מְגוֹ אִישׁתָא קַל פִּתְגָמִין אַתּוּן שְׁמַעִין וּדְמוֹ לִיתִיכוֹן חֲזוֹ א-לֵהִיז קְלָא:</p>
<p>וַיִּגַּד לָכֶם אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֹׂרֵת הַדְּבָרִים וַיְכַתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לְחוֹת אֲבָנִים:</p>	<p>וְחוּי לְכוּן יְת קְנִמִּיה דְּפִקִּיד יְתִיכוֹן לְמַעַבְד עֲשִׂרָא פִּתְגָמִין וּכְתַבְנוּן עַל תְּרִין לוחֵי אֲבָנִיָא:</p>
<p>וְאֵלֵי צִוָּה י-הוָה בְּעַת הַהוּא לִלְמַד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשֹׂתְכֶם אַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:</p>	<p>וְיְתִי פִקִּיד יְיָ בְּעַדְנָא הַהוּא לֹא לְפָא יְתִיכוֹן קְנִמִּין וְדִינִין לְמַעַבְדְכוֹן יְתִהוֹן בְּאַרְעָא דְאַתּוּן עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:</p>
<p>וְאֵלֵי צִוָּה ה' בְּעַת הַהוּא לִלְמַד אֶתְכֶם – תּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה. וּנְשַׁמְרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל- תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבָר י-הוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:</p>	<p>וְאֵלֵי פִקִּיד יְיָ בְּעַדְנָא הַהוּא לֹא לְפָא יְתִיכוֹן קְנִמִּין וְדִינִין לְמַעַבְדְכוֹן יְתִהוֹן בְּאַרְעָא דְאַתּוּן עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:</p>
<p>כָּן-תִּשְׁחַתּוּ וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל-סֶמֶל תְּבֻנִית זָכָר אֹו נִקְבָּה:</p>	<p>דְּלִמָּא תִּחְבְּלוּן וּתַעֲבִדוּן לְכוּן צִילִם דְּמוֹת כָּל צוֹרָא דְּמוֹת דְּכָר אֹו נִקְבָּא:</p>
<p>סֶמֶל – צוֹרָה. תְּבֻנִית כָּל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּבֻנִית כָּל-צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֶה בְּשָׁמַיִם:</p>	<p>וּתְסַמְרוּן לַחֲדָא לְנַפְשֵׁיכוֹן אֲרִי לֹא תִּזְיָתוּן כָּל דְּמוֹ בְּיוֹמָא דְּמְלִיל יְיָ עֲמָכוֹן בְּחוֹרֵב מְגוֹ אִישׁתָא:</p>
<p>תְּבֻנִית כָּל-רֶמֶשׂ בָּאֲדָמָה תְּבֻנִית כָּל-דָּגָה אֲשֶׁר- בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאֶרֶץ:</p>	<p>דְּלִמָּא תִּחְבְּלוּן וּתַעֲבִדוּן לְכוּן צִילִם דְּמוֹת כָּל צוֹרָא דְּמוֹת דְּכָר אֹו נִקְבָּא:</p>
<p>וְכָן-תִּשְׂא עֵינֶיהָ הַשְּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת- הַיָּרֵחַ וְאֶת-הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וּנְדַחְתָּ וְהַשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק י-הוָה א-לֵהִיז אַתֶּם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם:</p>	<p>דְּמוֹת כָּל בְּעִירָא דְּבְאַרְעָא דְּמוֹת כָּל צִפּוֹר גִּפָּא דְּפִרַח בְּאַוִיר רְקִיעַ שְׁמַיָא:</p>
<p>וְכָן תִּשְׂא עֵינֶיהָ הַשְּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת- הַיָּרֵחַ וְאֶת-הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וּנְדַחְתָּ וְהַשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק י-הוָה א-לֵהִיז אַתֶּם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם:</p>	<p>דְּמוֹת כָּל רַחֲשָׂא דְּבְאַרְעָא דְּמוֹת כָּל נוֹי דְּבְמִיָא מְלַרְע לְאַרְעָא:</p>
<p>וְכָן תִּשְׂא עֵינֶיהָ הַשְּׁמַיְמָה וְרָאִיתָ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת- הַיָּרֵחַ וְאֶת-הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וּנְדַחְתָּ וְהַשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק י-הוָה א-לֵהִיז אַתֶּם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם:</p>	<p>וְדְלִמָּא תִּזְקוּף עֵינְךָ לְשְׁמַיָא וְתַחֲזִי יְת שְׁמַשָּׁא וְיְת סִיְהָרָא וְיְת פּוֹכְבִּיָא כָּל חִילֵי שְׁמַיָא וְתַטְעִי וְתַסְגּוֹד לְהוֹן וְתַפְלַחְזִין דְּזַמִּין יְיָ אֱלֹהֶךָ יְתִהוֹן לְכֹל עַמְּמִיָא תַּחַת כָּל שְׁמַיָא:</p>
<p>וְכָן תִּשְׂא עֵינֶיהָ – לְהַסְתַּכֵּל בְּדָבָר וּלְתַת לֵב לְטַעוֹת אַחֲרֵיהֶם. אֲשֶׁר חָלַק ה' – לְהַאִיר לָהֶם. דְּבָר אַחֵר, לְאַלְהוּת; לֹא מְנַעַן מִלְטַעוֹת אַחֲרֵיהֶם, אַלֹּא הַסְתַּלֵּקֶם בְּדַבְרֵי הַבְּלִיָּה לְטַרְדֵּם מִן הָעוֹלָם; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "כִּי הַסְתַּלֵּק אֵלָיו בְּעֵינָיו לְמַצָּא עֲוֹנוֹ לְשׂוֹנֵא".</p>	<p>וְדְלִמָּא תִּזְקוּף עֵינְךָ לְשְׁמַיָא וְתַחֲזִי יְת שְׁמַשָּׁא וְיְת סִיְהָרָא וְיְת פּוֹכְבִּיָא כָּל חִילֵי שְׁמַיָא וְתַטְעִי וְתַסְגּוֹד לְהוֹן וְתַפְלַחְזִין דְּזַמִּין יְיָ אֱלֹהֶךָ יְתִהוֹן לְכֹל עַמְּמִיָא תַּחַת כָּל שְׁמַיָא:</p>
<p>וְאַתְּכֶם לָקַח י-הוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרָזָל מִמַּצְרַיִם לְהִנֹּחַ לוֹ לַעֲם נַחֲלָה בְּיוֹם הַזֶּה:</p>	<p>וְיְתִיכוֹן קְרִיב יְיָ לְדַחְלַתִּיה וְאַפִּיק יְתִיכוֹן מִכּוּרָא דְּבְרָזָלָא מִמַּצְרַיִם לְמַהוּי לִיָּה לַעֲם אַחְסָנָא בְּיוֹמָא הַדִּין:</p>
<p>מִכּוּר – כּוּר הוּא כְּלִי שְׁמוֹקִים בּוֹ אֵת הַזֶּהָב.</p>	<p>וּמִן קֶדֶם יְיָ הָיָה רָגֹז עָלַי עַל פִּתְגָמִיכוֹן וְקִנִּים בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַבְרֵי יְת יִרְדְּנָא וּבְדִיל דְּלֹא לְמִיעַל לְאַרְעָא טְבָתָא דִּי אֱלֹהֶךָ יְהִיב לָךְ אַחְסָנָא:</p>
<p>הַתְּאֵנָה – נְתַמְלָא רָגֹז. עַל דְּבָרֵיכֶם – עַל אוֹדוּתֵיכֶם, עַל עֲסָקֵיכֶם.</p>	<p>וְיְתִיכוֹן קְרִיב יְיָ לְדַחְלַתִּיה וְאַפִּיק יְתִיכוֹן מִכּוּרָא דְּבְרָזָלָא מִמַּצְרַיִם לְמַהוּי לִיָּה לַעֲם אַחְסָנָא בְּיוֹמָא הַדִּין:</p>
<p>כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֵינֶנִּי עֹבֵר אֶת-הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים וַיִּרְשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת:</p>	<p>אַרִי אֲנָא מְאִית בְּאַרְעָא הַדָּא לִית אֲנָא עֹבֵר יְת יִרְדְּנָא וְאַתּוּן עֹבְרִין וְתִירְתּוּן יְת אַרְעָא טְבָתָא הַדָּא:</p>
<p>כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגוֹמֵר אֵינֶנִּי עֹבֵר – מֵאַחֵר שְׁמַת מַהִיכָן יַעֲבֹר? אֲלֹא אִף עֲצָמוֹתֵי אִינָם עוֹבְרִים.</p>	<p>כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגוֹמֵר אֵינֶנִּי עֹבֵר – מֵאַחֵר שְׁמַת מַהִיכָן יַעֲבֹר? אֲלֹא אִף עֲצָמוֹתֵי אִינָם עוֹבְרִים.</p>

<p>אִסְתָּמְרוּ לָכוֹן דְּלִמָּא תַתְּנִישׁוּן יִת קִימָא דִּינִי אֱלֹהִיכוֹן דְּגִזְר עִמָּכוֹן וְתַעֲבָדוֹן לָכוֹן צִילָם דְּמוֹת כּוֹלָא דְּפַקְדָּה יִי אֱלֹהֵיהּ:</p>	<p>הַשְׁמִירוּ לָכֶם פְּרִי־תַשְׁפְּחוּ אֶת־בְּרִית יְ-הוָה אֶ-לֵהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד:</p>
<p>תְּמוּנַת כָּל – תְּמוּנַת כָּל דְּבָר: אֲשֶׁר צִוָּה ה' – אֲשֶׁר צִוָּה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת.</p>	
<p>אֲרִי יִי אֱלֹהֵיהּ מִימְרִיהּ אִישָׁא אֲכֹלָא הוּא אֵל קִנָּא:</p>	<p>כִּי יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד אֲשֶׁ אֲכָלָה הוּא אֵל קִנָּא:</p>
<p>אֵל קִנָּא – מִקִּנָּא לְנָכֶם, אִינִפְרִינְדֵּר"א [בְּלַעַז, מִתְחַרָּה עַל רְגִזּוֹ לְהַפְרַע מַעֲבָדֵי עֲבוּדָה זָרָה.</p>	
<p>אֲרִי תִילְדוֹן בְּנִי וּבְנִי בְנִי וְתַתְּעַתְקוֹן בְּאַרְעָא וְתַחֲבִלּוֹן וְתַשְׁתַּתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל וַעֲשִׂיתֶם הֲרַע בְּעֵינֵי יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד לְהַכְעִיסוֹ:</p>	<p>כִּי־תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנִים וְנוֹשְׁתֶּם בְּאַרְץ וְהַשְׁתַּתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל וַעֲשִׂיתֶם הֲרַע בְּעֵינֵי יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד לְהַכְעִיסוֹ:</p>
<p>וְנוֹשְׁתֶּם – רָמַז לָהֶם שִׁיגְלוֹ מִמֶּנָּה לְסוּף שְׁמוּנָה מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים וּשְׁתֵּים שָׁנָה, כְּמִנְיָן "וְנוֹשְׁתֶּם". וְהוּא הַקָּדִים וְהַגָּלִם לְסוּף שְׁמוּנָה מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים, וְהַקָּדִים שְׁתֵּי שָׁנִים ל"וְנוֹשְׁתֶּם", כְּדִי שְׁלֹא יִתְקַנֵּם בָּהֶם "כִּי אֲבַד תֵּאבְדוּן". וְזֶהוּ שְׁנַאמְר: "וַיִּשְׁקַד עַל הָרַעָה וַיְבִיאָהּ עָלֵינוּ כִּי צָדִיק ה' אֶ-לֵהִינוּ"; צָדִיקָה עָשָׂה עִמָּנוּ, שְׁמַהֲר לְהַבִּיאָהּ שְׁתֵּי שָׁנִים לִפְנֵי זְמַנָּה.</p>	
<p>אִסְתִּידִית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יִת שְׁמִיָּא וְיִת אַרְעָא אֲרִי מִיבַד תִּיבָדוֹן בְּפָרִיעַ מַעַל אַרְעָא דְּאִתּוֹן עֲבָרִין יִת יִרְדְּנָא לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ לֹא תִירְכוֹן יוֹמִין עֲלֶיהּ אֲשְׁתִּיצָאָה תַשְׁתִּיצוֹן:</p>	<p>הַעִידִיתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־ אֲבַד תֵּאבְדוּן מִהָרָּ מַעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתְּם עֲבָרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׁמָהּ לְרַשְׁתָּהּ לֹא־תֹאריְכוּן יָמִים עָלֶיהָ כִּי הַשָּׁמַד תַשְׁמָדוֹן:</p>
<p>הַעִידִיתִי בָכֶם – הִנְנִי מְזַמֵּינִם לְהִיּוֹת עֲדִים שְׁהַתְרִיתִי בָכֶם.</p>	
<p>וַיְבַדֵּר יִי יִתְכוֹן בִּינֵי עִמָּמִיָּא וְתַשְׁתִּאֲרוֹן עִם דְּמִנְיָן בְּעִמָּמִיָּא דִּידְבַר יִי יִתְכוֹן לְתַמָּן:</p>	<p>וְהַפִּיץ יְ-הוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים וְנִשְׁאַרְתֶּם מְתֵי מִסְפָּר בְּגוֹלָם אֲשֶׁר יִנְהַג יְ-הוָה אֶתְכֶם שְׁמָהּ:</p>
<p>וְתַפְלַחוֹן תַּמָּן לְעִמָּמִיָּא פְּלַחֵי טַעֲוֹתָא עוֹבַד יְדֵי אֲנִישָׁא אַעָא וְאַבְנָא דְּלֹא חֲזָן וְלֹא שְׁמַעִין וְלֹא אֲכִלִין וְלֹא מְרִיחִין:</p>	<p>וַעֲבַדְתֶּם־שָׁם אֶ-לֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֲבָן אֲשֶׁר לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאכְלוּן וְלֹא יִרְיָחוּן:</p>
<p>וַעֲבַדְתֶּם שָׁם אֶ-לֹהִים – כְּתַרְגוּמוֹ; מִשְׁאַתֶּם עוֹבָדִים לְעוֹבְדֵיהֶם, כְּאֵלוֹ אִתְּם עוֹבָדִים לָהֶם.</p>	
<p>וְתַתְּבַעוֹן מִתַּמָּן יִת דַּחֲלָתָא דִּינִי אֱלֹהֵיהּ וְתַשְׁפַּח אֲרִי תְּבַעֵי מִן קְדָמוּהֵי בְּכָל לְבָד וּבְכָל נַפְשָׁהּ:</p>	<p>וּבִקְשַׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד וּמַצָּאתֶּ כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשָׁהּ:</p>
<p>כַּד תִּיעֲזוֹק לָךְ וַיִּשְׁכַּחוּנָךְ כָּל פִּתְגָמִיָּא הָאֵלִין בְּסוּף יוֹמִיָּא וְתַתּוּב לְדַחֲלָתָא דִּינִי אֱלֹהֵיהּ וְתַקְבִּיל לְמִימְרִיהּ:</p>	<p>בַּצֹּר לָךְ וּמַצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד־יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלוֹ:</p>
<p>אֲרִי אֱלֹהָא רַחֲמָנָא יִי אֱלֹהֵיהּ לֹא יִשְׁבַּקְנָךְ וְלֹא יַחֲבִלְנָךְ וְלֹא יַתְנַשִּׁי יִת קִימָא דְּאַבְהָתָהּ דְּקַיִים לְהוֹן:</p>	<p>כִּי אֵל רַחוּם יְ-הוָה אֶ-לֵהִיד לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתָךְ וְלֹא יִשְׁפַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם:</p>
<p>לֹא יִרְפֶּךָ – מִלְּהַחֲזִיק בָּךְ בְּיַדְיוֹ. וְלִשׁוֹן לֹא יִרְפֶּךָ – לִשׁוֹן לֹא יַפְעִיל הוּא, לֹא יִתֵּן לָךְ רַפְיוֹן, לֹא יַפְרִישׁ אוֹתָךְ מֵאַצְלוֹ. וְכֵן "אַחֲזַתִּיו וְלֹא אֲרַפְנוּ", שְׁלֹא נִנְקַד אֲרַפְנוּ. כָּל לִשׁוֹן רַפְיוֹן – מוֹסֵב עַל לִשׁוֹן מַפְעִיל וּמִתְפַּעֵל, כְּמוֹ: "הִרְפָּה לֵה", תֵּן לֵה רַפְיוֹן; "הִרְפָּה מִמֶּנִּי", הִתְרַפָּה מִמֶּנִּי.</p>	
<p>אֲרִי שְׂאֵל כְּעוֹן לְיוֹמִיָּא קְדָמָאי דַּחֲוִי גְדָמָהּ לְמָן יוֹמָא דְּבָרָא יִי אָדָם עַל אַרְעָא וּלְמַסְכְּפֵי שְׁמִיָּא וְעַד סִינְפִי שְׁמִיָּא הַהוּא כְּפִתְגָמָא רַבָּא הָדִין אוּ הַאשְׁתַּמַּע דְּכֻנְתִּיהּ:</p>	<p>כִּי שְׂאֵל־נָא לְיָמִים רְאשֻׁנִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמָן־ הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֶ-לֹהִים אָדָם עַל־הָאָרֶץ וּלְמַקְצָה הַשָּׁמַיִם וְעַד־קִצָּה הַשָּׁמַיִם הִנֵּה־הִנֵּה כַּדְבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוּ הַנִּשְׁמַע כְּמַהוּ:</p>
<p>לְיָמִים רְאשֻׁנִים – עַל יָמִים רְאשֻׁנִים. וּלְמַקְצָה הַשָּׁמַיִם – וְגַם שְׂאֵל לְכָל הַבְּרוּאִים אֲשֶׁר מְקַצָּה אֵל קִצָּה; זֶהוּ פְּשׁוּטִי. וּמִדְרָשׁוֹ: מְלַמֵּד עַל קוּמְתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהִיתָה מִן הָאָרֶץ עַד הַשָּׁמַיִם, וְהוּא הַשְׁעוּר עֲצוּמוֹ אֲשֶׁר מְקַצָּה אֵל קִצָּה. הִנֵּה־הִנֵּה כַּדְבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה – מַהוּ הַדְּבָר הַגָּדוֹל? "הַשְׁמַע עִם" וְגוֹמֵר.</p>	

הַשְׁמַע עִם קוֹל אֱ-לֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ-הָאֵשׁ כְּאֲשֶׁר- שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ נִיחִי:	הַשְׁמַע עִמָּא קַל מִימְרָא דִּי מִמְלִיל מַגּוּ אִישְׁתָּא כְּמָא דְּשָׁמַעְתָּ אֹתָּ וְאַתְקִיָּים:
--	---

אוּ הַנִּסָּה אֱ-לֹהִים לְבֹא לְקַחַת לּוֹ גוֹי מִקְרֹב גּוֹי בְּמִסַּת בָּאֵתָת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָגַד חֲזָקָה וּבְזִרְזוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֻלִּים כָּלֵל אֲשֶׁר-עָשָׂה לָכֶם י-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעִינְיָהּ:	אוּ נִסִּין עֲבַד יְיָ לְאַתְגְּלָאָה לַמִּפְרָק לִיה עִם מַגּוּ עִם בְּנִסִּין בָּאֵתִין וּבְמוֹפְתִין וּבְקִרְבָּא וּבְיָגַד תְּקִיפָא וּבְזִרְעָא מְרַמָּא וּבְחֲזוּנִין רַבְרְבִין כָּלֵל דְּעֲבַד לְכוּן יְיָ אֱלֹהֵכוּן בְּמִצְרַיִם לְעִינְיָכוּן:
---	--

אוּ הַנִּסָּה אֱ-לֹהִים – הָכִי עָשָׂה נִסִּים שׁוּם אֱ-לֹהִים לְבֹא לְקַחַת לּוֹ גּוֹי וְגוֹמֵר? כָּל הַיּוֹם הַלֵּלוּ תְּמִיּהוּת הוֹ, לְכָךְ נְקוּדוֹת הֵן בְּחֻטָּף פִּתְחֵ: הַנִּהְיָה?
הַנִּשְׁמַע? הַשְׁמַע? הַנִּסָּה? בְּמִסַּת – עַל יְדֵי נִסְיוֹנוֹת הוֹדִיעָם גְּבוּרוֹתָיו, כְּגוֹן: "הַתַּפְאָר עָלֵי" אִם אוֹכַל לַעֲשׂוֹת כֵּן, הָרִי זֶה נִסְיוֹן. בָּאֵתָת –
בְּסִימָנִים, לְהַאֲמִין שֶׁהוּא שְׁלֹחַחוֹ שֶׁל מְקוֹם, כְּגוֹן: "מָה זֶה בִּינְדָּה". וּבְמוֹפְתִים – הֵם נִפְלְאוֹת, שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם מַכּוֹת מִפְּלֹאוֹת. וּבְמִלְחָמָה – בָּיִם,
שְׁנָאֵמֵר: "כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם".

אַתָּה הָרָאֵת לְדַעַת כִּי י-הוָה הוּא הָאֱ-לֹהִים אֲיִן עוֹד מִלְכָּדוּ:	אַתָּה אַתְחַזִּיתָא לְמַדַּע אָרִי יְיָ הוּא אֱ-לֹהִים לִית עוֹד בָּר מִנִּיה:
---	--

הָרָאֵת – כְּמַרְגּוּמוֹ, "אַתְחַזִּיתָא". כְּשֶׁנִּמֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה, פִּתַּח לָהֶם שְׁבַעַה רְקִיעִים, וּכְשֶׁם שֶׁקִּרַע אֶת הָעֲלִיּוֹנִים כִּךְ קִרַּע אֶת
הַתַּחְתּוֹנִים וְרָאוּ שֶׁהוּא יְחִידִי; לְכָךְ נֵאֻמֵּר: אַתָּה הָרָאֵת לְדַעַת.

מִן-הַשָּׁמַיִם הַשְׁמִיעַךְ אֶת-קוֹל לִיפְסֹךְ וְעַל-הָאָרֶץ הָרָאךָ אֶת-אֲשׁוֹ הַגְּדוּלָּה וְדִבְרֵיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:	מִן שָׁמַיָא אֲשָׁמַעְךָ יָת קַל מִימְרִיהָ לְאַלְפוּתְךָ וְעַל אֲרַעָא אַתְחַזְנִךָ יָת אִישְׁתִּיהָ רַבְתָּא וּפְתַגְמוּהִי שָׁמַעְתָּא מַגּוּ אִישְׁתָּא:
--	--

וַתַּחַת כִּי אָהַב אֶת-אַבְרָהָם וַיִּבְחַר בְּזִרְעוֹ אַתְרֵיו וַיּוֹצֵאֵךְ בְּפָנָיו בְּכַחַז הַגָּל מִמִּצְרַיִם:	וַחֲלַף אָרִי רַחֲמִים יָת אַבְרָהָם וְאַתְרֵי בְּבִנְיָהוֹן בְּתַרְיָהוֹן וְאַפְסֵךְ בְּמִימְרִיהָ בְּחִילִיהָ רַבָּא מִמִּצְרַיִם:
--	---

וַתַּחַת כִּי אָהַב – וְכָל זֶה, תַּחַת אֲשֶׁר אָהַב. וַיּוֹצֵאֵךְ בְּפָנָיו – כְּאֵדָם הַמִּנְהִיג בְּנוֹ לְפָנָיו, שְׁנָאֵמֵר: "וַיִּסַּע מִלֶּאֶד הָאֱ-לֹהִים הַחֲלָף" וְגוֹמֵר "וַיִּלְךְ
מֵאַחֲרֵיהֶם". דָּבָר אַחֵר: וַיּוֹצֵאֵךְ בְּפָנָיו – בְּפָנֵי אַבְרָהָם, כְּמָה שְׁנָאֵמֵר: "וַיִּגַּד אַבְרָהָם עָשָׂה פֶלֶא". וְאַל תַּתְּמָה עַל שֶׁהִזְכִּירָם בְּלִשׁוֹן יְחִידִי, שֶׁהָרִי
כְּתוּבָם בְּלִשׁוֹן יְחִידִי: וַיִּבְחַר בְּזִרְעוֹ אַתְרֵיו.

לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֻלִּים וַעֲצָמִים מִמֶּךָ מִפְּנֵיךָ לְהִבְיָאֲךָ לְתַת-לֶךְ אֶת-אַרְצָם נַחֲלָה כְּיוֹם הַזֶּה:	לְתַרְכָּא עַמִּמִּין רַבְרְבִין וְתַקִּיפִין מִנְךָ מִן הַדְּמָךְ לְאַעְלוּתְךָ לְמַתָּן לָךְ יָת אֲרַעָהוֹן אַחְסָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין:
--	---

מִמֶּךָ מִפְּנֵיךָ – סָרְסָהוּ וְדָרְשָׁהוּ: "לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךָ גְּדֻלִּים וַעֲצָמִים מִמֶּךָ". כְּיוֹם הַזֶּה – כְּאֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה הַיּוֹם.

וַיַּדַּעְתָּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-לִבְכֶּךָ כִּי י-הוָה הוּא הָאֱ-לֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֲיִן עוֹד:	וַתַּדַּע יוֹמָא דִּין וְתַתִּיב לְלַבָּךְ אָרִי יְיָ הוּא אֱ-לֹהִים דְּשְׁכִינְתִּיהָ בַּשָּׁמַיָא מִלְּעִילָא וְשְׁלִיט עַל אֲרַעָא מִלְּרַע לִית עוֹד:
--	---

וְשִׁמְרָתָּ אֶת-תַּקְיָו וְאֶת-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָה אַתְרֵיךָ וּלְמַעַן תִּתְּרִיךָ יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר י-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ כָּל- הַיָּמִים:	וְתַטֵּר יָת קִנְמוּהִי וְיָת פְּקוּדוּהִי דְּאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין דְּיִיטֵב לָךְ וּלְבִנְךָ בְּתַרְךָ וּבְדִיל דְּתוֹרִיךָ יוֹמִין עַל אַרְעָא דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ כָּל יוֹמֵיָא:
---	---

שְׁלִישִׁי	פְּרָשַׁת עֶבֶר הִיכְרָדוֹן
------------	-----------------------------

אֲזַי נִבְדִּיל מִשָּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הִיכְרָדוֹן מִזְרַחָה שְׁמִשׁ:	בְּכִין אִפְרִישׁ מִשָּׁה תְּלַת קְרוּיִן בְּעֶבְרָא דְּהִיכְרָדָא מִדְּנַח שְׁמִשָּׁא:
---	--

אֲזַי נִבְדִּיל – נִמֵּן לֵב לְהִיּוֹת חֶרֶד לְדָבָר, שְׁיִבְדִּילָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינֶן קוֹלְטוֹת עַד שֶׁיִּבְדְּלוּ אוֹתָן שְׁבַעֲרִץ כְּנַעַן, אָמַר מִשָּׁה: מִצְוָה שְׁאִפְשֹׁר
לְקַיְמָה, אֲמִינָמָה. בְּעֶבֶר הִיכְרָדוֹן מִזְרַחָה שְׁמִשׁ – בְּאוֹתוֹ עֶבֶר שֶׁבְּמִזְרַחוֹ שֶׁל יִכְרָדוֹן. מִזְרַחָה שְׁמִשׁ – לְפִי שֶׁהוּא דְּבוּק, וְקוּדָה רִי"ש בְּחֻטָּף: מִזְרַח
שֶׁל שְׁמִשׁ, מְקוֹם זְרִיסַת הַשְּׁמִשׁ.

לָנֶס שְׁמָה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצֶחַ אֶת־רֵעֵהוּ בְּבַל־לִי־לַעַת וְהוּא לֹא־שָׁנָא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֵשָׁם וְנֹס אֶל־אַחַת מִן־הַעָרִים הָאֵל וְחָי:	למעַרַק לַתְּמָן קְטוּלָא דִּיקְטוּל יִת חֲבֵרִיה בְּלֹא מִדְעִיה וְהוּא לֹא שְׁנִי לִיה מֵאַתְּמָלִי וּמִדְקֻמוּהִי וַיַּעְרוֹק לַחֲדָא מִן קַרְנֵיָא הָאֵלִין וַיִּתְקַצִּים:
אֶת־בְּצָר בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ הַמִּישֹׁר לְרֵאוּבֵנִי וְאֶת־רֵאמֶת בַּגִּלְעָד לְגָדִי וְאֶת־גּוֹלָן בְּבָשָׁן לְמִנְשֵׁי:	יִת בְּצָר בַּמִּדְבָּרָא בְּאַרְע מִישְׁרָא לְשִׁיבֵט רְאוּבֵן וְיִת רֵאמֹת בַּגִּלְעָד לְשִׁיבֵט גָּד וְיִת גּוֹלָן בְּמִתְנֵן לְשִׁבְטָא דְּמִנְשֵׁה:
וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:	וְדָא אִוְרִיתָא דְּסִדְר מֹשֶׁה קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְזֹאת הַתּוֹרָה – זֶה שֶׁהוּא עֲתִיד לְסַדֵּר אַחֵר פְּרָשָׁה זֹאת.	
אֵלֶּה הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם:	אֵלִין סִהֲדוּתָא וּקְיָמָא וְדִינָא דְּמַלְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּפְקָהוֹן מִמִּצְרַיִם:
אֵלֶּה הָעֲדוֹת וְגוֹמַר אֲשֶׁר דִּבֶּר – הֵם הֵם אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם, חֲזָר וּשְׁנָאָה לָהֶם בְּעֶרְבוֹת מוֹאָב.	
בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם:	בְּעֶבְרָא דִּי־רִדְנָא בְּחֻלְתָא לְקַבִּיל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְע סִיחּוֹן מֶלְכָא אֱמֹרָאָה דִּי־תִיב בְּחֻשְׁבּוֹן דְּמָחָא מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּפְקָהוֹן מִמִּצְרַיִם:
וַיִּירָשׁוּ אֶת־אַרְצוֹ וְאֶת־אַרְצָן עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן שְׁנִי מֶלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח שְׁמֹשׁ:	וַיִּרִיתוּ יִת אֶרְעִיה וְיִת אֶרֶע עוֹג מֶלְכָא דְּמִתְנֵן תְּרִין מֶלְכֵי אֱמֹרָאָה דְּבְעֶבְרָא דִּי־רִדְנָא מִדְּנַח שְׁמֹשָׁא:
אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן – שֶׁהוּא בְּמִזְרַח; שֶׁהֶעֱבֵר הַשְּׁנִי הָיָה בַּמַּעֲרָב.	
מִעֶרְוֹ אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אַרְנוֹן וְעַד־הַר שִׂיאוֹן הוּא תְּרִמּוֹן:	מִעֶרְוֵר דְּעַל כִּיף נַחְלָא דְּאַרְנוֹן וְעַד טוּרָא דְּשִׂאוֹן הוּא תְּרִמּוֹן:
וְכָל־הָעֲרָבָה עֹבֵר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָהּ וְעַד יָם הָעֲרָבָה תַּחַת אֲשַׁדַּת הַפִּסְגָּה:	וְכָל מִישְׁרָא עֹבְרָא דִּי־רִדְנָא מִדְּנַח וְעַד יָמָא דְּמִישְׁרָא תַּחַת מִשְׁפּוֹד מִי־רִמְתָּא:
רביעי פְּרָשַׁת מַעֲמַד הַר סִינִי	
וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יִת קִימָא וְיִת דִּינָא דְּאָנָא מִמְלִיל קְדָמִיכוֹן יוֹמָא דִּין וְתִילְפוֹן יִתְהוֹן וְתִשְׁרוֹן לְמַעַבְדֵּהוֹן:	וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יִת קִימָא וְיִת דִּינָא דְּאָנָא מִמְלִיל קְדָמִיכוֹן יוֹמָא דִּין וְתִילְפוֹן יִתְהוֹן וְתִשְׁרוֹן לְמַעַבְדֵּהוֹן:
יִי־אֱלֹהֵנָּא גִּזְר עֲמָנָא קָנָם בְּחוּרָב:	יִי־הִנֵּה אֶ־לִּהֲיֵנוּ כְּרַת עֲמָנוּ בְּרִית בְּחוּרָב:
לֹא עִם אֲבֹתֵינוּ כְּרַת יִי־הִנֵּה אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנֻחְנוּ אֵלֶּה כֹּה הַיּוֹם כָּלְנוּ חַיִּים:	לֹא עִם אֲבֹתֵינוּ כְּרַת יִי־הִנֵּה אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנֻחְנוּ אֵלֶּה כֹּה הַיּוֹם כָּלְנוּ חַיִּים:
לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ – בְּלִבְד כְּרַת הִי וְגוֹמַר, כִּי אֲתָנוּ.	
כְּנִים בְּכִנִּים דְּבָר יִי־הִנֵּה עֲמָכֶם בְּהַר מַתְּוֶה הָאֵשׁ:	מִמְלַל עִם מִמְלַל מְלִיל יִי עֲמָכוֹן בְּטוּרָא מְגוֹ אִישְׁתָּא:
כְּנִים בְּכִנִּים – אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה: כֹּךְ אָמַר מֹשֶׁה, אֵל תֹּאמְרוּ: אֲנִי מִטְעָה אֶתְכֶם עַל לֹא דְבָר, כְּדָרָךְ שֶׁהִסְרִסוּר עוֹשֶׂה בֵּין הַמוֹכֵר לַלּוֹקֵם; הָרִי הַמוֹכֵר עֲצָמוֹ מְדַבֵּר עִמָּכֶם.	

אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין-יְ-הוָה וּבֵינֵיכֶם בַּעֲת הַהוּא לְהַגִּיד
לָכֶם אֶת-דְּבַר יְ-הוָה כִּי יֵרָאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא-
עֲלִיתֶם בָּהֶר לֵאמֹר:

לֵאמֹר – מוֹסֵב עַל דְּבַר ה' עִמָּכֶם בָּהֶר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ לֵאמֹר אֲנֹכִי ה' וְגוֹמֵר, וְאֲנֹכִי עוֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם.

אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ דֹּאפִיקֶתְךָ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית
עֲבָדוּתָא לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹה אַחֲרָיִךְ בְּרַ מִנִּי:

אֲנֹכִי יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִבֵּית עֲבָדִים לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֶ-לֹהִים אַחֲרִים עַל-פְּנֵי:

עַל פְּנֵי – בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי שָׁם, וְזֶהוּ כָּל הָעוֹלָם. דְּבַר אַחֵר: כָּל זְמַן שְׂאֵנִי קוֹם. עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת כְּכֹר פְּרָשִׁתִּים.

לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל כְּלִי-תְמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מַמְעַל
וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ:

לֹא-תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל כְּלִי-תְמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מַמְעַל
וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ:

לֹא תִסְגֹּד לַהוֹן וְלֹא תִפְלַח בִּין אֲרֵי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל
קָנָא מִסָּעַר חוֹבֵי אֲבָהוֹן עַל בְּנֵי מִרְדִּין וְעַל דָּר תְּלִיתַי
וְעַל דָּר רַב־עַאֲי לְשֹׁנָאֵי כַּד מִשְׁלָמִין בְּנִיָּא לְמַחֲטִי בְּתַר
אֲבָהֶתְהוֹן:

לֹא-תַשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְ-הוָה
אֶ-לֹהֶיךָ אֵל קָנָא פֶלֶקַד עֲוֹן אֲבֹת עַל-בָּנִים וְעַל-
שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבָּעִים לְשֹׁנָאֵי:

וְעַבִּיד טִיבּוֹ לְאַלְפֵי דָרִין לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי:

וְעַשֶׂה חֶסֶד לְאַלְפִים לֹאֲהָבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי:

לֹא תִימֵי בַשָּׁמַא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ לְמַגְנָא אֲרֵי לֹא יִזְכִּיר יְיָ יְת
דִּימֵי בַשָּׁמִיָּה לְשִׁקְרָא:

לֹא תַשָּׂא אֶת-שֵׁם יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא
יִנָּקֶה יְ-הוָה אֶת אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹ לְשׁוֹא:

טַר יְת יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּתִיהָ כְּמָא דְּפַקְדָּךְ יְיָ
אֱלֹהֶיךָ:

שָׁמֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה
אֶ-לֹהֶיךָ:

שָׁמֹר – וּבְרָאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר: "זְכוֹר" ? שְׁנֵיהֶם בְּדַבּוּר אֶחָד וּבְתִיבָה אַחַת נֶאֱמָרוּ וּבְשִׁמְעָה אַחַת נִשְׁמְעוּ. כַּאֲשֶׁר צִוָּה – לְקַדֵּם מִפְּנֵי תוֹרָה, בְּמֶרֶה.

שָׁתָא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבִיד כָּל עֲבִידְתָּךְ:

שְׁשֵׁת יָמִים תַּעֲבִיד וְעֲשִׂיתָ כָּל-מְלָאכְתָּךְ:

וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבִיד כָּל
עֲבִידָא אֶת וּבְרָךְ וּבְרָכָךְ וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָּךְ וְתוֹרָךְ וְחִמְרָךְ
וְכָל בְּעִירָךְ וְגִיּוֹרָךְ דְּבִקְרָנָךְ בְּדִיל דִּינֹת עַבְדָּךְ וְאַמְתָּךְ
כּוֹתָךְ:

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לִי-הוּא אֶ-לֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל-
מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ-וְנֹאמְרָךְ וְשׁוֹרְךָ
וְחִמְרְךָ וְכָל-בְּהֶמְתְּךָ וְגִרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן
יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ כְּמוֹךָ:

וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְ-הוָה
אֶ-לֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה עַל-פְּנֵי צוּר
יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת:

וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ וְגוֹמֵר – עַל מִנַּת כּוֹן פִּדְיוֹן, שְׁתַּחֲוֶה לוֹ עֶבֶד וְתַשְׁמֵר מִצְוֹתָיו.

יִקַּר יְת אַבּוּךָ וְיְת אִמָּךְ כְּמָא דְּפַקְדָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּדִיל
דִּינִירְכוּן יוֹמָךְ וּבְדִיל דִּיטִיב לָךְ עַל אַרְעָא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ
יִהְיֶה לָּךְ:

כִּבְד אֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה
אֶ-לֹהֶיךָ לְמַעַן | יִאֲרִיכוּ יָמֶיךָ וְלִמְעַן יִיטֵב לָּךְ עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ:

כַּאֲשֶׁר צִוָּה – אַף עַל כִּבּוּד אָב וְאִם נִצְטוּי בְּמֶרֶה, שְׁנַאֲמַר: "שֵׁם שָׁם לֹא חֵק וּמִשְׁפָּט".

לֹא תִרְצַח וְלֹא תִנָּאֵף וְלֹא תִגְנוֹב וְלֹא תִגְנוֹב וְלֹא תִסְהִיד
בְּחִבְרָךְ סִהְדוּתָא דְּשִׁקְרָא:

לֹא תִרְצַח וְלֹא תִנָּאֵף וְלֹא תִגְנוֹב וְלֹא-תַעֲנֶה בְּרַעְיָךְ
עַד שָׁוֵא:

וְלֹא תִנָּאֵף – אִין לְשׁוֹן נֶאֱוָף אֵלָּא בְּאִשְׁתִּי אִישׁ.

וְלֹא תִחְמַד אִשָּׁת רֵעֶךָ וְלֹא תִתְאַוֶּה בֵּית רֵעֶךָ שְׂדֵהוּ
וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שׁוּרֹו וְחִמְלֹו וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ:

וְלֹא תִחְמַד אִשָּׁת חֲבֶרְךָ וְלֹא תִרְוֹג בֵּית חֲבֶרְךָ חֲקִלִּיהּ
וְעַבְדֶּיהָ וְאִמָּתֶיהָ תִּזְרִיחַ וְחֲמָרֶיהָ וְכָל דְּלִחְבֶּרְךָ:

לא תתאוה – "לא תרוג", אף הוא לשון חמדה, כמו "נחמד למראה" דמתרגמינן "דמרגג למחזי".

חמישי

אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְ-הוָה אֶל־כָּל־קְהֵלְכֶם
בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַעֲנָן וְהָעֶרְפֶּל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסַף
וַיִּכְתַּבְם עַל־שְׁנֵי לְחֹת אֲבָנִים וַיִּתֵּנָם אֵלָי:

יֵת פִּתְגָמִיָּא הָאֵלִין מִלִּיל יי עִם כָּל קְהֵלְכוֹן בְּטוֹרָא מִגֹּ
אִישָׁתָא עֲנָנָא וְאִמָּשְׁתָּא קֵל רַב וְלֹא פָסִיק וּכְתַבְנוֹן עַל
תְּרִין לוחֵי אֲבָנִיָּא וַיִּתְּנֵם וַיִּתְּנֵם לִי:

וְלֹא יָסַף – מתרגמינן "ולא פסק", כי קולו חזק וקיים לעולם. דבר אחר: וְלֹא יָסַף, לא הוסיף להראות באותו פמבי.

וַיְהִי כְשֶׁמִּעַבְתֶּם אֶת־הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בָּעַר
בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּן אֵלָי כָּל־רָאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם:

וְהָיָה כְּשֶׁמִּעַבְכוֹן יֵת קֵלָא מִגֹּ חֹשׁוֹכָא וְטוֹרָא בָּעַר
בְּאִישָׁתָא וּקְרִיבְתוֹן לְנָתִי כָל רִישֵׁי שְׁבֻטֵיכוֹן וְסָבִיכוֹן:

וַתֹּאמְרוּ הֵן הִרְאָנוּ יְ-הוָה אֶ־לְהִינֹו אֶת־כְּבוֹדוֹ וְאֶת־
גְּדֻלּוֹ וְאֶת־קִלּוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הַיּוֹם הַזֶּה רָאִינוּ
כִּי־יִדְבָּר אֶ־לֵּהִים אֶת־הָאָדָם וְחַי:

וַתֹּאמְרֵינוּ הָאֵ אֶתְּחִינָא יי אֵלֶּהנָא יֵת יִקְרִיָּה וְיֵת רַבּוּתִיהּ
וְיֵת קֵל מִימְרֵיהָ שְׁמַעְנָא מִגֹּ אִישָׁתָא יוֹמָא הַדִּין חֲזִינָא
אַרִי מִמְלִיל יי עִם אֲנָשָׁא וּמִתְקִיִּים:

וַעֲתֵה לָמָּה נָמוּת כִּי תֹאכְלֵנוּ הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת
אִם־יִסָּפִים | אֲנַחְנוּ לְשֹׁמֵעַ אֶת־קוֹל יְ-הוָה אֶ־לְהִינֹו
עוֹד וּמִתְנוּ:

וְכַעַן לָמָּה נָמוּת אַרִי תִיכְלֹנָא אִישָׁתָא רַבָּתָא הָדָא אִם
מוֹסָפִין אֲנַחְנָא לְשֹׁמֵעַ יֵת קֵל מִימְרָא דִּיִּי אֵלֶּהנָא עוֹד
מִיִּתִּין אֲנַחְנָא:

כִּי מִי כָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֶ־לֵּהִים חַיִּים מְדַבֵּר
מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כְּמִנּוּ וַיָּחִי:

אַרִי מִן כָּל בָּשָׂרָא דְשָׁמַע קֵל מִימְרָא דִּיִּי קִיָּמָא מִמְלִיל
מִגֹּ אִישָׁתָא פִּוְתָנָא וְאִתְקִיִּים:

קָרַב אֶתְּהּ וְשָׁמַע אֶת כָּל־אֲשֶׁר יֹאמֵר יְ-הוָה
אֶ־לְהִינֹו וְאֶתְּהּ | תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר יִדְבָּר
יְ-הוָה אֶ־לְהִינֹו אֵלֵיךְ וְשָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ:

קָרַב אֶת וְשָׁמַע יֵת כָּל דִּיִּימֵר יי אֵלֶּהנָא וְאֶת תְּמַלִּיל
עֲמָנָא יֵת כָּל דִּימְלִיל יי אֵלֶּהנָא עֲמָךְ וּנְקַבִּיל וְנַעֲבִיד:

וְאֶת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ – הַתְּשִׁתֶּם אֶת פִּחֵי כְּנֻקָּה, שְׁנַצְטַעְרָתִי עֲלֵיכֶם, וְרַפִּיתֶם אֶת יָדִי, כִּי רִאִיתִי שְׂאֵינְכֶם חֲרָדִים לַהֲתַקְרַב אֵלָיו מֵאַהֲבָה. וְכִי לֹא
הָיָה יָפָה לָכֶם לִלְמַד מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְלֹא לִלְמַד מִמֶּנִּי?

וַיִּשְׁמַע יְ-הוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרָכֶם אֵלָי
וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵלָי שְׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה
אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי הִיטִיבוּ כָל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ:

וַיִּשְׁמִיעַ קֹדֶם יי יֵת קֵל פִּתְגָמִיכוֹן בְּמַלְלוּתְכוֹן עִמִּי וַאֲמַר
יי לִי שְׁמִיעַ קֹדֶם יֵת קֵל פִּתְגָמִי עֲמָא הַדִּין דְּמַלִּילוּ
עֲמָךְ אֶתְקִינוּ כָּל דְּמַלִּילוּ:

מִי־יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר
אֶת־כָּל־מִצְוֹתִי כָל־הַיָּמִים לְמַעַן יִיטֹב לָהֶם
וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם:

לֹוי דִּיהִי לָבָא הַדִּין לַהוֹן לְמַדְחַל קֹדֶם יֵת וּלְמִשְׁר יֵת כָּל
פְּקוּדֵי כָל יוֹמִיָּא בְּדִיל דִּיִּיטֹב לַהוֹן וּלְבָנֵיהוֹן לְעֹלָם:

לֹךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם:

אִיזִיל אִימַר לַהוֹן תּוּבוּ לָכוֹן לְמִשְׁכְּנֵיכוֹן:

וְאִתְּהָ פַּחַ עֲמִיד עֲמִיד וְאִדְבָּרָה אֵלַיְךָ אֶת כָּל־הַמִּצְוָה
וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּלְמַדְם וְעָשׂוּ בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר אֲנֹכִי נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ:

וְאִתְּהָ קֹבָא קוּם קֹדֶם יֵת וְאִמְלִיל עֲמָךְ יֵת כָּל תְּפָקִידָתָא
וּקְיָמָא וְדִינָא דְּתִלְפִּנוֹן וְנַעֲבִדוֹן בְּאַרְעָא דְּאָנָא יְהִיב
לַהוֹן לְמִירְתָּהּ:

וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צֻוְּהָ יְ-הוָה אֶ־לְהִיכֶם
אֲתִכֶּם לֹא תִסְרוּ יָמִין וּשְׂמָאל:

וּתְשַׁרְרוּן לְמַעַבַּד כְּמָא דְּפָקִיד יי אֵלֶּהכוֹן יִתְכוֹן לָא
תִּסְטוֹן לִימִינָא וּלְשְׂמָאלָא:

בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶ-לֵהֵיכֶם אֶתְכֶם תִּלְכוּ לַמַּעַן תַּחֲיִיו וְטוֹב לָכֶם וְהֵאֲרַכְתֶּם יָמִים בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּ:	בְּכָל אֹרֶחַת דְּפַקִּיד יְיָ אֱלֹהֶכּוֹן יִתְכוֹן תַּהֲכִין בְּדִיל דְּתִיחּוֹן וְיִיטֵב לָכוֹן וּתִירְכוֹן יוֹמִין בְּאַרְעָא דְּתִירְתּוֹן:
וְנָתַת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶ-לֵהֵיכֶם לִלְמַד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:	וְדָא תַּפְקִידְתָּא קִימְיָא וְדִינְיָא דְּפַקִּיד יְיָ אֱלֹהֶכּוֹן לְאַלְפָּא יִתְכוֹן לַמַּעֲבַד בְּאַרְעָא דְּאִתּוֹן עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:
לַמַּעַן תִּירָא אֶת־יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר אֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ אִתָּהּ וּבִנְךָ וּבִנְךָ בִּנְךָ כָּל יָמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכוּ יָמֶיךָ:	בְּדִיל דְּתַדְחַל גְּדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמִטְרָה יֵת כָּל קִימּוּהִי וּפְקוּדוּהִי דְּאִנָּא מִפְּקִיד לָךְ אַתָּה וּבְרַךְ וּבְרַךְ כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ וּבְדִיל דְּיִירְכוֹן יוֹמֶיךָ:
וְשִׁמַּעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וְאֲשֶׁר תִּרְבוֹן מְאֹד כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וְדָבָשׁ:	וְתַקְבִּיל יִשְׂרָאֵל וְתִטְרָה לַמַּעֲבַד דְּיִיטֵב לָךְ וְדְתַסְגִּין לְתַדָּא כְּמָא דְּמַלִּיל יְיָ אֱלֹהָא דְּאִבְהֵתְךָ לָךְ אֶרֶע עֲבָדָא חֵלֶב וְדָבָשׁ:
שִׁישִׁי	פְּרָשַׁת שְׁמַע
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ יְ-הוָה אֶחָד:	שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵנָּא יְיָ חֵד:
ה' אֶ-לֹהֵינוּ ה' אֶחָד – ה' שְׁהוּא אֶ-לֹהֵינוּ עֵתָה וְלֹא אֶ-לֹהֵי הָאֲמוֹת, הוּא עֲתִיד לְהִיּוֹת ה' אֶחָד, שְׁנֵאֲמַר: "כִּי אַז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם ה'", וְנֵאֲמַר: "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד".	ה' אֶ-לֹהֵינוּ ה' אֶחָד – ה' שְׁהוּא מִיִּרְאָה, כְּשֶׁהוּא מְטָרִים עָלָיו – מִנִּיחוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ. בְּכָל לִבְכָּה – בְּשִׁנֵּי יְצִירָה. דְּבַר אַחֵר: בְּכָל לִבְכָּה, שְׁלֹא יִהְיֶה לִבְכָּה חֲלוּקָה עַל הַמָּקוֹם. וּבְכָל נִפְשָׁה – אֶפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נִפְשָׁה. וּבְכָל מְאֻדָּה – בְּכָל מְמוּנָה, יֵשׁ לָהּ אֲדָם שְׁמֻמוֹנוֹ חֲכִיב עָלָיו מְגוּפוֹ, לִכְךָ נֵאֲמַר "בְּכָל מְאֻדָּה". דְּבַר אַחֵר: וּבְכָל מְאֻדָּה – בְּכָל מְדָה וּמְדָה שְׁמוּדָה לָהּ, בֵּין בְּמְדָה טוֹבָה בֵּין בְּמַדַּת פְּרָעָנוּת. וְכֵן בְּדוֹד אוֹמֵר: "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשֶׁא" וְגוֹמֵר "צָרָה וְגִזּוֹן אֲמַצָּא".
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְכָּה:	וְיִהּוֹן פְּתַגְמִיָּא הָאֵלִין דְּאִנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין עַל לִבְכָּה:
וְהָיוּ הַדְּבָרִים – מֵהוּ הָאֲחֻבָּה? וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, שְׁמִתּוֹךְ כֹּךְ אִתָּהּ מִפִּיר בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִתְדַבֵּק בְּדַרְכָּיו. אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם – לֹא יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדִיּוּטְגָמָא יְשָׁנָה שְׁאִין אֲדָם סוֹפָנָה, אֵלֹא כְּחֻדְשָׁה שְׁהֵל רָצִין לְקִרְאָתָהּ. "דִּיּוּטְגָמָא" – מִצּוֹת הַמִּלָּה הַבָּאָה בְּמִכְתָּב.	
וּשְׁנִנְתֶּם לִבְנֵיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבִשְׁכֻבְךָ וּבְקוּמְךָ:	וְתַנְיִינוּ לִבְנֵךְ וְתַמְלִיל בְּהוֹן בְּמִתְבָּךְ בְּבֵיתְךָ וּבְמִתְבָּךְ בְּאֹרֶחַת וּבְמִשְׁכְּבְךָ וּבְמִקְוִימְךָ:
וּשְׁנִנְתֶּם – לְשׁוֹן חֲדוּד הוּא, שְׁיִהְיוּ מְחַדָּדִים בְּפִיךָ; שְׁאֵם יִשְׁאַלְךָ אֲדָם דְּבַר – לֹא תִהְיֶה צִרִיךְ לְגַמְגֵּם בּוֹ, אֵלֹא אֲמַר לוֹ מִיָּד. לִבְנֵיךָ – אֱלֹו הַתַּלְמִידִים. מִצִּינוּ בְּכָל מָקוֹם שְׁהַתַּלְמִידִים קְרוּיִים בְּנִים, שְׁנֵאֲמַר: "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֶ-לֵהֵיכֶם", וְאוֹמֵר: "בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בֵּית אֵל"; וְכֵן בְּחֻזְקָהּוּ שְׁלֵמַת תּוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּקְרָאֵם בְּנִים, שְׁנֵאֲמַר: "בְּנֵי עֵתָה אֵל תִּשְׁלוּ". וְכַשֵּׁם שְׁהַתַּלְמִידִים קְרוּיִים בְּנִים, כֹּךְ הֵרֵב קְרוּי אֵב, שְׁנֵאֲמַר: "אֲבִי אֲבִי רַכֵּב יִשְׂרָאֵל" וְגוֹמֵר. וְדִבַּרְתָּ בָּם – שְׁלֹא יִהְיֶה עֶקֶר דְּבוּרְךָ אֵלֹא בָּם; עֵשֶׂם עֶקֶר, וְאֵל תַּעֲשֵׂם טַפֵּל. וּבִשְׁכֻבְךָ – יְכוֹל אֶפְלוּ שִׁכְבַּת בְּחֻצֵי הַיּוֹם? תַּלְמוּד לּוֹמֵר וּבְקוּמְךָ, יְכוֹל אֶפְלוּ עֲמַד בְּחֻצֵי הַלֵּילָה? תַּלְמוּד לּוֹמֵר בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ; דֶּרֶךְ אֶרֶץ דְּבִרָה תּוֹרָה, זְמַן שְׁכִיבָה וְזְמַן קִימָה.	
וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ:	וְתַקְטְרְנוּן לְאוֹת עַל יָדְךָ וְיִהּוֹן לְתַפְלִין בֵּין עֵינֶיךָ:
וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדְךָ – אֱלֹו תַפְלִין שְׁבִזְרוּעַ. וְהָיוּ לְטַטְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ – אֱלֹו תַפְלִין שְׁפִרְאֲשׁ. וְעַל שֵׁם מְנַן פְּרָשִׁיּוּתִיהֶם נִקְרְאוּ טַטְפֹּת; "טט" בְּכַתְפִּי – שְׁתִּימָם, "פֹּת" בְּאַפְרִיקִי – שְׁתִּימָם.	
וּכְתַבְתֶּם עַל־מַזְזוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:	וְתַכְתּוּבְנוֹן עַל מַזְזִינוֹן וְתַקְבַּעְנוֹן בְּסִפֵּי בֵיתְךָ וּבְתַרְעֶיךָ:

מְזוֹזוֹת בַּיָּתָהּ – 'מְזוֹזוֹת' כְּתִיב, 'שְׂאִין צָרִיד אֵלָא אַחַת. וּבִשְׁעָרֶיהָ – לְרַבּוֹת שְׁעָרֵי חֲצֵרוֹת וְשְׁעָרֵי מְדִינוֹת וְשְׁעָרֵי עִירוֹת.

וְהָיָה כִּי יָבִיאוּךָ יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאִצְחָק וּלְיִצְחָק לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדֹלֹת וְטֹבַת אֲשֶׁר לֹא-בְנִיתָ:

וְהָיָה אֲרִי נִעְלָנָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא דְקַיִים לְאַבְרָהָם לְאִצְחָק וּלְיִצְחָק לָתֵת לָךְ קְרוֹיָו רַבְרָבוֹ וְטָבוֹ דְלֹא בְנִיתָ:

וּבְתֵינִי מָלֵן כָּל טוֹב דְלֹא מְלִיתָא וְגוֹבִין פְּסִילָן דְלֹא פִסְלָתָא פְּרָמִין וְנִיתִין דְלֹא נִצְבָּתָא וְתִיכּוֹל וְתִשְׁבַּע:

וּבְתֵינִי מְלָאִים כָּל-טוֹבִי אֲשֶׁר לֹא-מְלָאֲתִי וּבְרַת חֲצוֹבִים אֲשֶׁר לֹא-חֲצַבְתָּ כְּרָמִים וְנִיתִים אֲשֶׁר לֹא-נִטְעַתִּי וְאִכְלָתִּי וְשִׁבְעַתִּי:

חֲצוֹבִים – לִפִּי שֶׁהוּא מְקוֹם טְרָשִׁין וְסִלְעִים, נוֹפֵל בּוֹ לִשְׁוֹן חֲצִיכָה.

אֲסַתְמַר לָךְ דְלִמָּא תַתְנָשִׁי יָת דַּחְלָתָא זֵינִי דְאַפְקָהּ מֵאַרְעָא דְמַצְרַיִם מִבֵּית עַבְדוּתָא:

הַשְׁמַר לָךְ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְיָ-הוֹה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

מִבֵּית עַבְדִּים – כְּתַרְגוּמוֹ, "מִבֵּית עַבְדוּתָא", מְקוֹם שֶׁהָיִיתָ שָׁם עַבְדִּים.

יָת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תַדְחַל וּקְדָמוּהִי תַפְלַח וּבִשְׁמִיָּה תִקְיִים:

אֶת-יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיךָ תִירָא וְאֵתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִשְׁבַּע:

וּבִשְׁמוֹ תִשְׁבַּע – אִם יֵשׁ בָּךְ כָּל הַמַּדּוֹת הַלָּלוּ, שְׂאֵתָה יִרְא אֵת שְׁמוֹ, תַהֲא זִהִיר בְּשׁוֹבְעָתָהּ; וְאִם לֹא, לֹא תִשְׁבַּע.

לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֶל-לְהִי הָעֲמִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם:

לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֶל-לְהִי הָעֲמִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם – הוּא הַדִּין לְרַחוּקִים; אֵלָא לִפִּי שְׂאֵתָה רוֹאָה אֵת סְבִיבוֹתֶיהָ תוֹעִים אַחֲרֵיהֶם, הֲצָרָה לְהִזְהִיר עֲלֵיהֶם בְּיוֹתֵר.

אֲרִי אֵל קִנָּא יְיָ אֱלֹהֶיךָ שְׁכִינְתִּיהָ בֵּינָה דְלִמָּא יִתְקַהּ רוּגְזָא זֵינִי אֱלֹהֶיךָ בָּךְ וַיִּשְׁאַלְנָהּ מַעַל אִפִּי אֲרַעָא:

כִּי אֵל קִנָּא יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיךָ בְּקִרְבָּךְ פֶּן-יִחַרָה אַחֲ-יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיךָ בָּךְ וְהִשְׁמִידָךְ מַעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:

לֹא תִנְסֹו אֶת-יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיכֶם פֶּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמָּסָה:

לֹא תִנְסֹו אֶת-יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיכֶם פֶּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמָּסָה:

בַּמָּסָה – כְּשִׁנְיָאוֹ מִמַּצְרַיִם, שְׁנִסּוּהוּ בְּמִים, שְׁנִנְאָמַר: "הִישׁ ה' בְּקִרְבְּנוֹ".

מִשָּׁר תִּטְרוּן יָת פְּקוּדֵיָא זֵינִי אֱלֹהֶכּוֹן וְסִהֲדוּתִיהָ וּקְנִמוּהִי דְפִקְדָּהּ:

שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת-מִצְוֹת יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִיכֶם וְעַדְתִּיו וְתִקְיוֹ אֲשֶׁר צִוָּהּ:

וְתַעֲבִיד דְכָשֶׁר וְדַתְקִין קָדָם יְיָ בְּדִיל דְיִיטֵב לָךְ וְתִיעוֹל וְתִירַת יָת אֲרַעָא טְבָתָא דְקַיִים יְיָ לְאַבְרָהָם:

וְעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְיָ-הוֹה לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּבָאתָ וְיִרְשַׁתְּ אֶת-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע יְיָ-הוֹה לְאַבְרָהָם:

הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב – זֶה פְּשָׁרָה, לִפְנֵים מִשׁוֹרַת הַדִּין.

לְמַתְבֵּר יָת כָּל בְּעָלֵי דְבָבָךְ מִן קְדָמָה כְּמָא דְמִלִּיל יְיָ:

לְהַצִּיחַ אֶת-כָּל-אִיבֵיהָ מִפְּגִיָּה פֶּאֲשֶׁר דָּבָר יְיָ-הוֹה:

כְּאֲשֶׁר דָּבָר – וְהִיכֵן דְבָר? "וְהִמָּתִי אֵת כָּל הָעָם" וְגוֹמַר.

אֲרִי יִשְׁאַלְנָה בְּנֵה מִחַר לְמִימַר מָא סִהֲדוּתָא וּקְנִמוּתָא וְדִינָיָא דְפִקִּיד יְיָ אֱלֹהֵנָּא יִתְכוּן:

כִּי-יִשְׁאַלְנָה בְּנֵה מִחַר לְאֹמַר מָה הָעֲדָת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ-הוֹה אֶל-לְהִינוּ אֶתְכֶם:

כִּי יִשְׁאַלְנָה בְּנֵה מִחַר – יֵשׁ מִחַר שֶׁהוּא אֲחֵר זָמָן.

וְתִימַר לְבָרָךְ עַבְדִּין הוֹינָא לְפָרְעָה בְּמַצְרַיִם וְאַפְקָנָא יְיָ מִמַּצְרַיִם בְּיַד תִּזְנָקָה:

וְאֹמַרְתָּ לְבָנָךְ עַבְדִּים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמַצְרַיִם וַיִּצְאָנוּ יְיָ-הוֹה מִמַּצְרַיִם בְּיַד תִּזְנָקָה:

וַיִּתֵּן יְ-הוָה אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וְרָעִים בַּמִּצְרַיִם בַּפְּרָעָה וּבְכָל-בֵּיתוֹ לַעֲיֹנָיו:	וַיַּהֲב יְיָ אֶתִּין וּמוֹפְתִין רַב־רַבִּין וּבִישִׁין בַּמִּצְרַיִם בַּפְּרָעָה וּבְכָל אָנָּשׁ בֵּיתִיה לַעֲיֹנָא:
וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֹתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵינוּ:	וַיִּתְּנָא אִפְיָק מִתַּמָּן בְּדִיל לֹא־עָלָא יִתְּנָא לְמַתָּן לָנָא יֵת אֶרֶעָ דְּקַיִים לַאֲבָהֵתְנָא:
וַיִּצְוָנוּ יְ-הוָה לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַחֲקִים הָאֵלֶּה לִּירְאָה אֶת-יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל-הַיָּמִים לַחַיֵּתָנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה:	וּפְקֻדָּנָא יְיָ לְמַעַבְד יֵת כָּל קִימִיָּא הָאֵלִין לְמַדְחַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא דִּיטֵּב לָנָא כָּל יוֹמִיָּא לְקִימוֹתְנָא כְּיוֹמָא הַדִּין:
וַיִּצְדָּקָה תְּהִיָּה-לָנוּ כִּי-נִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְ-הוָה אֶ-לֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צֻוְּנוּ:	וְזָכוּתָא תְּהִי לָנָא אַרִי גִטֵּר לְמַעַבְד יֵת כָּל תַּפְקִידָתָא הַדָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא כְּמָא דְּפְקֻדָּנָא:

שביעי	פְּרַשְׁת הַזֹּהֶרֶת שְׁבַעַת הָעַמִּים
כִּי יָבִיֵאֵךְ יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם-רַבִּים מִפְּנֶיךָ הַחַתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי וְהָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי שְׁבַעַת גּוֹיִם רַבִּים וְעַצוּמִים מִמֶּךָ:	אַרִי נַעֲלִנְדָּךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ לְאַרְעָא דְּאַתָּה עָלִיל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ וַיִּתְּרִיךָ עַמָּמִין סְגִיֵּאִין מִן קְדָמְךָ חַתִּי וְגִרְגִּישִׁי וְאֲמֹרֵאִי וְכְנַעֲנֵאִי וּפְרָזֵאִי וְחִזִּי וַיְבוּסֵאִי שְׁבַעַת עַמָּמִין סְגִיֵּאִין וְתַקִּיפִין מִמֶּךָ:

וְנָשַׁל – לְשׁוֹן הַשְׁלָכָה וְהַתָּזָה; וְכֵן: "וְנָשַׁל הַכְּנַעֲנִי".	וַיִּמְסְרוּנוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ קְדָמְךָ וְתַמְחִינוּ גִּמְרָא תַּגְמֵר יִתְּהוֹן לֹא תַגְזֹר לַהוֹן קִיָּם וְלֹא תִרְחִים עָלֵיהוֹן:
וְנִתְּנָם יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתָם הַתָּרֵם תַּחֲרִים אֲתָם לֹא-תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִתְּנָם:	וְלֹא תִתְּנָם – לֹא תַתֵּן לָהֶם חֵן. אֲסוּר לֹא לְאָדָם לֹא־מֵר: כְּמָה נָאָה גוֹי זֶה. דְּכָר אַחֵר: לֹא תַתֵּן לָהֶם חֲנִיָּה בְּאַרְצָךְ.
וְלֹא תִתְּחַתֵּן בָּם בְּתֶךָ לֹא-תִתֵּן לִבְנֹו וּבְתוֹ לֹא-תִקַּח לִבְנֶךָ:	וְלֹא תִתְּחַתֵּן בְּהוֹן בְּרַתְךָ לֹא תַתִּין לְבָרִיָּה וּבְרַתִּיהָ לֹא תִסַּב לְבָרְךָ:

כִּי-יָסִיר אֶת-בְּנֶךָ מֵאַחֲרִי וְעַבְדוֹ אֶ-לֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף-יְ-הוָה בָּכֶם וְהִשְׁמִידֶךָ מִהָר:	אַרִי יִטְעִין יֵת בְּרַךְ מִבְּתֵר פּוֹלְחֵי וַיִּפְלְחוּן לְטַעוֹת עַמָּמִיָּא וַיִּתְּקֶךָ רוּגְזָא דִּי בְכוֹן וַיִּשְׁיַצִּינְךָ בַּפְּרִיעַ:
כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרִי – בְּנוֹ שֶׁל כְּנַעֲנִי, כְּשִׁישָׂא אֶת בְּתוּךָ, יָסִיר אֶת בְּנֶךָ אֲשֶׁר תִּלְד לוֹ בְּתוּךָ מֵאַחֲרֵי; לְמַדְנֵי שֶׁכֵּן בְּתוּךָ הִבָּא מִן הַכְּנַעֲנִי קְרוֹי בְּנֶה. אֲבָל כֵּן בְּנֶה הִבָּא מִן הַכְּנַעֲנִית אֵינֶה קְרוֹי בְּנֶה, אֲלֵא בְנֶה, שֶׁהָרִי לֹא נֶאֱמַר עַל בְּתוֹ "לֹא תִקַּח" "כִּי תִסִּיר אֶת בְּנֶה מֵאַחֲרֵי", אֲלֵא כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶה וְגוֹמֵר.	כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרֵי – לְמַדְנֵי שֶׁכֵּן בְּתוּךָ הִבָּא מִן הַכְּנַעֲנִי קְרוֹי בְּנֶה. אֲבָל כֵּן בְּנֶה הִבָּא מִן הַכְּנַעֲנִית אֵינֶה קְרוֹי בְּנֶה, אֲלֵא בְנֶה, שֶׁהָרִי לֹא נֶאֱמַר עַל בְּתוֹ "לֹא תִקַּח" "כִּי תִסִּיר אֶת בְּנֶה מֵאַחֲרֵי", אֲלֵא כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶה וְגוֹמֵר.

כִּי-אִם-כָּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבַּחַתִּיהֶם תִּתְּצוּ וּמִצִּבְתָּם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵהֶם תַּגְדִּעוּן וּפְסִילִיָּהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ:	אַרִי אִם כְּדִין תַּעֲבָדוּן לַהוֹן אִיגוּרִיָּהוֹן תִּתְּרַעוּן וְקַמְתְּהוֹן תִּתְּבְּרוּן וְאֲשִׁירִיָּהוֹן תִּקְצְצוּן וְצִלְמִיָּהוֹן תִּיקְדוּן בְּנוֹרָא:
מִזְבַּחַתִּיהֶם – שֶׁל בְּנֵי. וּמִצִּבְתָּם – אֲבָן אֶחָת. וְאֲשִׁירֵהֶם – אֵילָנוֹת שְׁעוֹבְדֵין אוֹתָן. וּפְסִילִיָּהֶם – צִלְמִים.	

כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לִי-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ בָּךְ בְּתֵר יְ-הוָה אֶ-לֹהֶיךָ לַהֲנוֹת לוֹ לַעֲם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה:	אַרִי עַם קְדִישׁ אַתָּה קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ בָּךְ אַתְרַעִי יְיָ אֱלֹהֶךָ לְמַהְוִי לִיָּה לַעֲם חַבִּיב מִכָּל עַמָּמִיָּא דְּעַל אִפִּי אֶרֶעָ:
לֹא מִרְבָּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים חֲשֹׁק יְ-הוָה בָּכֶם וַיִּבְחָר בָּכֶם כִּי-אַתֶּם הַמַּעֲט מִכָּל-הָעַמִּים:	לֹא מִדְּסִגִּיֵּאִין אַתּוֹן מִכָּל עַמָּמִיָּא צָבִי יְיָ בְכוֹן וְאַתְרַעִי בְכוֹן אַרִי אַתּוֹן זַעֲרִין מִכָּל עַמָּמִיָּא:

לֹא מִרְבָּכֶם – כְּפִשׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ: לִפִּי שְׂאִין אַתֶּם מַגְדִּילִים עֲצָמְכֶם כְּשִׂאֲנִי מִשְׁפִּיעַ לָכֶם טוֹבָה, לִפְיֶכָה חֲשֹׁק ה' בָּכֶם. כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט – הַמִּמְעָטִין עֲצָמְכֶם, כְּגוֹן אֲבָרְהָם, שְׂאֵמֵר: "וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְנָאֵפֵר", וְכַגּוֹן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שְׂאֵמֵר: "וְנִחַנְנוּ מֵה"; לֹא כְּנִבּוּכְדֶּנֶאצַּר, שְׂאֵמֵר: "אֲדַמָּה לַעֲלִיּוֹן", וְסִנְחָרִיב, שְׂאֵמֵר: "מִי כָּל אֶ-לֹהֵי הָאָרְצוֹת", וְחִירָם, שְׂאֵמֵר: " מוֹשֵׁב אֶ-לֹהִים יִשְׁבְּתִי". כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט – הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "דָּהָא".

<p>כִּי מֵאַהֲבַת י-הוָה אֶתְכֶם וּמִשְׁמְרוֹ אֶת־הַשְּׁבִעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָם וְהוֹצִיא י-הוָה אֶתְכֶם בְּיַד חֲזָקָה וַיַּפְדֶּךָ מִבַּיִת עַבְדִּים מִיַּד פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרָיִם:</p>	<p>אֲרִי מְדַרְחִים יִי יִתְכוֹן וּמִדְּנֹטָר יֵת קִנְיָא דְקַיִים לְאַבְרָהָם אֲפִיק יִי יִתְכוֹן בְּיַד תְּקִיפָא וּפְרָקָא מִבַּיִת עַבְדוּתָא מִיַּד דְּפַרְעָה מֶלְכָּא דְּמִצְרַיִם:</p>
<p>כִּי מֵאַהֲבַת ה' – הָרִי כִי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֵלָּא": "לֹא מִרְבָּכֶם חֹשֶׁק ה' בָּכֶם אֵלָּא מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם". וּמִשְׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבִעָה – מִחֲמַת שְׁמִרוֹ אֶת הַשְּׁבִעָה.</p>	<p>כִּי מֵאַהֲבַת ה' – הָרִי כִי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֵלָּא": "לֹא מִרְבָּכֶם חֹשֶׁק ה' בָּכֶם אֵלָּא מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם". וּמִשְׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבִעָה – מִחֲמַת שְׁמִרוֹ אֶת הַשְּׁבִעָה.</p>
<p>וַיַּדְעֵתָ כִּי־י-הוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים הָאֵל־לִי הַנֶּאֱמָן שִׁמְרַת הַבְּרִית וְהַחֲסֹד לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָו לְאַלְף דּוּר:</p>	<p>וַיַּדְעֵתָ כִּי־י-הוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים הָאֵל־לִי הַנֶּאֱמָן שִׁמְרַת הַבְּרִית וְהַחֲסֹד לְאַהֲבָיו וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָו לְאַלְף דּוּר:</p>
<p>לְאַלְף דּוּר – וּלְהֵלֶן הוּא אוֹמֵר "לְאַלְפִים" ? כָּאן, שֶׁהוּא סְמוּךְ אֶצְל לְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו, הוּא אוֹמֵר לְאַלְף; וּלְהֵלֶן, שֶׁהוּא סְמוּךְ אֶצְל לְאַהֲבֵי, הוּא אוֹמֵר "לְאַלְפִים". לְאַהֲבֵיו – אֵלּוֹ שְׁעוֹשִׁין מֵאַהֲבָה. וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו – אֵלּוֹ הַעוֹשִׁין מִירְאָה.</p>	<p>לְאַלְף דּוּר – וּלְהֵלֶן הוּא אוֹמֵר "לְאַלְפִים" ? כָּאן, שֶׁהוּא סְמוּךְ אֶצְל לְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו, הוּא אוֹמֵר לְאַלְף; וּלְהֵלֶן, שֶׁהוּא סְמוּךְ אֶצְל לְאַהֲבֵי, הוּא אוֹמֵר "לְאַלְפִים". לְאַהֲבֵיו – אֵלּוֹ שְׁעוֹשִׁין מֵאַהֲבָה. וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו – אֵלּוֹ הַעוֹשִׁין מִירְאָה.</p>
<p>וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאָיו אֶל־פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵז לְשִׁנְאוֹ אֶל־פָּנָיו יִשְׁלָם־לוֹ:</p>	<p>וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאָיו אֶל־פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵז לְשִׁנְאוֹ אֶל־פָּנָיו יִשְׁלָם־לוֹ:</p>
<p>וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאָיו אֶל פָּנָיו – בְּחִיּוֹ מִשְׁלָם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב, כְּדִי לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא.</p>	<p>וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאָיו אֶל פָּנָיו – בְּחִיּוֹ מִשְׁלָם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב, כְּדִי לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא.</p>
<p>וּשְׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצוּקָה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:</p>	<p>וּשְׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצוּקָה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:</p>
<p>וְתִטֵּר יֵת תְּפִקִּידָתָא וְיֵת קִנְיָא וְיֵת דִּינָיָא דְאַנָּא מִפְּקִיד לְךָ יוֹמָא דִּין לְמַעַבְדָּהוֹן:</p>	<p>וְתִטֵּר יֵת תְּפִקִּידָתָא וְיֵת קִנְיָא וְיֵת דִּינָיָא דְאַנָּא מִפְּקִיד לְךָ יוֹמָא דִּין לְמַעַבְדָּהוֹן:</p>
<p>הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם – וּלְמַחֵר, לְעוֹלָם הַבָּא, לְטַל שְׂכָרָם.</p>	<p>הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם – וּלְמַחֵר, לְעוֹלָם הַבָּא, לְטַל שְׂכָרָם.</p>

כה גַם-אֵלֶּה מִשְׁלִי שְׁלֹמֶה אֲשֶׁר הֶעֱתִיקוּ אֲנָשִׁי
 חִזְקִיָּה מֶלֶךְ-יְהוּדָה: כְּכֹד אֱ-לֹהִים הַסֵּתֶר דְּבָר
 וּכְכֹד מַלְכִים חָקֵר דָּבָר: שָׁמַיִם לְרוֹם וָאָרֶץ לְעֹמֶק
 וְלֵב מַלְכִים אֵין חָקֵר: הִגְוּ סִיגִים מִפֶּסֶף וַיֵּצֵא
 לַצִּרְף פָּלִי: הִגְוּ רָשָׁע לִפְנֵי-מֶלֶךְ וַיִּכּוֹן בַּצֵּדֶק
 כְּסָאוֹ: וְאֶל-תַּתְּהֶדֶר לִפְנֵי-מֶלֶךְ וּבִמְקוֹם גְּדֻלִּים
 אֶל-תַּעֲמֹד: כִּי טוֹב אִמְרֵ-לֹךְ עֲלֵה-תֵנָה מִהַשְׁפִּילֹךְ
 לִפְנֵי גֹדִיב אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיהָ: אֶל-תֵּצֵא לְרֹב מִחֵר
 פֶּן מִה-תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ בְּהַכְלִים אֶתְךָ רַעֲךָ:
 שְׂרִיבֶךָ רִיב אֶת-רַעֲךָ וְסוּד אַחֵר אֶל-תִּגְלֹל: פֶּן-
 יַחֲסֹדֶךָ שִׁמְעֵ וְדַבַּתְךָ לֹא תִשׁוּב: יִתְפּוֹתִי זָהָב
 בְּמִשְׁפִּיּוֹת כֶּסֶף דָּבָר דְּבָר עַל-אֶפְנָיו: יִגְזֹם זָהָב
 וְחִלִּי-כֶתֶם מוֹכִיחַ חֲכָם עַל-אֶזֶן שֹׁמֵעַת: כִּכְצֻנַּת-
 שֶׁלֹּג בְּיוֹם קָצִיר צִיר גִּאֲמֹן לְשַׁלְּחֹתוֹ וּנְפֹשׁ אֶ-דִּגְוִי
 יָשִׁיב: וְגִשְׁיָאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אֵין אִישׁ מִתְהַלֵּל
 בְּמַתַּת-שָׁקֶר: בְּאַרְךָ אִפְסִים יִפְתָּה קֶצֶץ וּלְשׁוֹן
 רָפָה תִשְׁבֹּר-גָּרֶם: מִדְּבַשׁ מִצָּאת אֲכָל דִּיךָ פֶּן-
 תִּשְׁבַּעְנִי וְהִקְאֵתוֹ: הִתְקַר רִגְלֶךָ מִבֵּית רַעֲךָ פֶּן-
 יִשְׁבַּעְךָ וּשְׁנֵאֲךָ: מִמִּפִּיץ וְחֵרֵב וְחֵץ שְׁנוֹן אִישׁ עֲנָה
 בְּרַעְיוֹ עַד שָׁקֶר: יִשְׁוֹן רַעֲךָ וְרִגְלִי מוֹעֲדַת מִבְטָח
 בּוֹגֵד בְּיוֹם צָרָה: בְּמַעֲדָה-בִּגְד בְּיוֹם קָרָה חֲמִץ עַל-
 גִּתֶּר וְשֶׁר בְּשָׂרִים עַל לִב־רַע: אִם-רַעֲב שְׁנֵאֲךָ
 הִאֲכִלְהוּ לֶחֶם וְאִם-צָמָא הִשְׁקֵהוּ מַיִם: כִּכִּי גִחְלִים
 אֶתָּה חֲתָה עַל-רֵאשׁוֹ וַי-הִזֵּה יִשְׁלֹם-לֹךְ: כִּירוּחַ
 צָפוֹן תִּחְוֹלֵל גֶּשֶׁם וּפְגִימִים נִזְעָמִים לְשׁוֹן סֵתֶר:
 כִּטוֹב שָׁבַת עַל-פִּנַּת-גִּג מֵאֲשַׁת מִדְיָנִים וּבֵית
 חֶבֶר: כִּמַּיִם קָרִים עַל-נֶפֶשׁ עֵיפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה
 מֵאַרְץ מִרְחָק: כִּמַּעֲנִין גִּרְפֹּשׁ וּמִקְוֹר מִשְׁחַת צִדִּיק
 מִט לִפְנֵי-רָשָׁע: כִּאֲכָל דְּבַשׁ הַרְבוֹת לֹא-טוֹב וְחָקֵר
 כְּכֹדִם כְּבוֹד: כִּיעִיר פְּרוּצָה אֵין חוֹמָה אִישׁ אֲשֶׁר
 אֵין מַעֲצָר לְרוּחוֹ:

כו אֲשֶׁלֶּג בְּחִיץ וּכְמִטֶּר בִּקְצִיר כֶּן לֹא-נִאֲוָה
 לְכַסִּיל כְּבוֹד: כִּכְצֹר לְנוֹד כְּדָרוֹר לְעוֹף כֶּן קִלְלַת
 חֲנֹם לוֹ תְּבֹא: שְׁוֹט לְסוֹס מִתֵּג לְחִמּוֹר וְשִׁבְט לְגֹ
 כְּסִילִים: וְאֶל-תַּעֲן כְּסִיל כְּאֻלְתּוֹ פֶּן-תִּשְׁוֶה-לּוֹ
 גַם-אֶתָּה: הִעֲנָה כְּסִיל כְּאֻלְתּוֹ פֶּן-יִהְיֶה חֲכָם
 בְּעֵינָיו: מִקְצָה רִגְלִים חֲמָס שִׁתָּה שְׁלֹחַ דְּבָרִים
 בִּיד־כְּסִיל: יְדִלּוּ שְׂקִים מִפֶּסֶף וּמִשָּׁל בְּפִי

כְּסִילִים: כִּכְצֹרֹר אָבוֹן בְּמִרְגָּמָה כֶּן-נוֹתָן לְכַסִּיל
 כְּבוֹד: שְׁחוֹת עֲלֵה בִיד־שָׁפוֹר וּמִשָּׁל בְּפִי כְּסִילִים:
 רַב מִחֻלֵּל-כָּל וְשֹׁכֵר כְּסִיל וְשֹׁכֵר עֲבָרִים: כִּכְכָּלֵב
 שָׁב עַל-קֵאוֹ כְּסִיל שׁוֹנָה בְּאֻלְתּוֹ: כִּירְאִית אִישׁ
 חֲכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכַסִּיל מִמֶּנּוּ: אִמְרֵ עֲצֵל שְׁחַל
 בְּדָרֶךְ אֲרִי בֵין הַרְחָבוֹת: הִדְדֵלַת תִּסּוֹב עַל-צִירָה
 וְעֲצֵל עַל-מִטָּתוֹ: מִטָּמֹן עֲצֵל יָדוֹ בַּצִּלְחַת לִלְאָה
 לְהַשִּׁיבָה אֶל-פִּיו: חֲכָם עֲצֵל בְּעֵינָיו מִשְׁבַּעַה
 מִשִּׁיבֵי טַעַם: מִחֲזִיק בְּאֻזְנֵי-כָּלֵב עֶבֶר מִתַּעֲבֹר
 עַל-רִיב לֹא-לוֹ: כִּכְמַתְּלֵהְלֵה הִיָּרָה זָקִים חֲצִים
 וּמוֹת: כִּכְכֹּן-אִישׁ רִמָּה אֶת-רַעְיוֹ וְאִמְרֵ הִלֵּא-
 מִשְׁחָק אָנִי: כִּכְכָּפֶס עֲצִים תִּכְבֶּה-אֵשׁ וּבִאֵין גִּרְגֹן
 יִשְׁתַּק מִדּוֹן: כִּכְכָּתֵם לְגִחְלִים וְעֲצִים לֵאשׁ וְאִישׁ
 מִדְיָנִים לְחִרְמֵר-רִיב: כִּכְדְּבָרִי גִרְגֹן כְּמַתְּלֵה מַיִם
 וְהֵם יִרְדּוּ מִדְּרִי-בֶטֶן: כִּכְכָּסֶף סִיגִים מִצָּפָה עַל-
 חֲרָשׁ שְׁפָתִים דְּלָקִים וְלִב־רַע: כִּכְבִּשְׁפָתוֹ יִנְכָּר
 שׁוֹנָא וּבִקְרָבּוֹ יִשְׁתִּי מִרְמָה: כִּכִּי-יִחְנֹן קוֹלוֹ אֶל-
 תִּאֲמוֹ-כּוֹ כִּי שְׁבַע תוֹעֲבוֹת בְּלִבּוֹ: כִּכְתִּפְסָה שְׁנֵאֲהָ
 בְּמִשְׁאֹן תִּגְלֵה רַעְיוֹ בְּקִהֵל: כִּכְכָּרָה-שְׁחַת בָּהּ יִפּוֹל
 וְגוֹלֵל אָבוֹן אֵלָיו תִּשׁוּב: כִּכְלְשׁוֹן-שָׁקֶר יִשְׁנֵא דְכִּי
 וּפָה חֲלָק יַעֲשֶׂה מִדְּחָה:

כז אֶל-תַּתְּהַלֵּל בְּיוֹם מִחֵר כִּי לֹא-תִזַּע מִה-יִלָּד
 יוֹם: כִּי־תִלָּךְ זָר וְלֹא-פִיךָ נִכְרִי וְאֶל-שְׁפָתֶיךָ:
 כִּכְכֹּד-אָבוֹן וְגִטֵּל הַחֹל וְכַעַס אֲוִיל כְּכֹד מִשְׁנִיָּהֶם:
 וְאַכְזָרִיוֹת חֲמָה וְשִׁטָּף אָף וּמִי יַעֲמֹד לִפְנֵי קִנְיָה:
 כִּטוֹבָה תוֹכַחַת מִגְלָה מֵאַהֲבָה מִסִּתְרָת: וְגִאֲמִנִים
 פִּצְעֵי אוֹהֵב וְנִעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא: גִּנְפֹשׁ שְׁבַעַה
 תְּבוּס גִּפַּת וּנְפֹשׁ רַעֲבָה כִּל־מֵר מִתּוֹק: כִּכְצֹר
 נוֹדֶדֶת מִן-קִנְיָה כֶּן-אִישׁ נוֹדֶד מִמְּקוֹמוֹ: שְׁמֹן
 וְקִטְרֵת יִשְׁמַח-לֵב וּמִתֵּק רַעְיוֹ מַעֲצַת-נֶפֶשׁ: רַעֲךָ
 וְרַע אֲבִיךָ אֶל-תַּעֲזֹב וּבֵית אֲחִיךָ אֶל-תִּבּוֹא בְּיוֹם
 אִידֶךָ טוֹב שָׁכֵן קָרוֹב מֵאַח רָחוֹק: כִּכְחֲכָם בְּנִי
 וְשִׁמַּח לִבִּי וְאַשִּׁיבָה חֲרָפִי דְּבָר: כִּכְעָרוֹם רָאָה רַעֲךָ
 נִסְתָּר פְּתָאִים עֲבָרוּ נַעֲנָשׁוּ: כִּכְח־בְּגָדוֹ כִּי-עָרַב זָר
 וּבַעַד נִכְרִיָּה תִבְלֵהוּ: כִּכְכָּרֶךְ רַעְיוֹ בְּקוֹל גְּדוֹל
 בְּבִקְרֵי הַשָּׂפִים קִלְלָה תִּחְשָׁב לוֹ: כִּכְדִּלֵּף טוֹרֵד בְּיוֹם
 סִגְרִיר וְאַשַׁת מִדְיָנִים נִשְׁתָּוָה: כִּכְצִפְנִיָּה צָפוֹן-רוּחַ
 וְשִׁמֹן יְמִינוֹ יִקְרָא: כִּכְכָּרֵל בְּבִרְזֵל יִחַד וְאִישׁ יִחַד

פְּנֵי־רַעְהוּ: ^הנֹצֵר תֵּאֵנָה יֹאכֵל פְּרִיָּה וְשֹׁמֵר אֶ־דָּגָיו יִכְבֵּד: ^יכַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כֹּן לִב־הָאָדָם לָאָדָם: שְׂאוּל וְאַבְדָּה לֹא תִשְׁבַּעְנָה וְעֵינֵי הָאָדָם לֹא תִשְׁבַּעְנָה: ^כמִצָּרָה לִפְסָה וְכוֹר לְזָהָב וְאִישׁ לְפִי מִהֲלָלוֹ: ^{כא}אִם־תִּכְתּוֹשׁ־אֶת־הָאֵוִיל בַּמִּכְתָּשׁ בְּתוֹךְ הָרִיפּוֹת בַּעֲלֵי לֹא־תִסּוֹר מֵעֲלֵיו אוֹלָתוֹ: ^{כב}יָדַע תִּדַּע פְּנֵי צֹאנָה נְשִׁית לִבָּהּ לַעֲדָרִים: ^{כג}כִּי לֹא לְעוֹלָם חֶסֶד וְאִם־יָנֹר לְדוֹר וָדוֹר: ^{כד}הִגְלָה חֲצִיר וְנִרְאָה־גִּשְׁא וְנִאֲסָפוּ עֲשׂוֹבוֹת הָרִים: ^{כה}כַּבָּשִׁים לְלִבּוֹשָׁה וּמִחִיר שָׂדֶה עֲתוּדִים: ^{כו}וְדִי חֵלֶב עֲזִים לְלַחֲמָה לְלַחֵם בֵּיתָה וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיהָ:

כז ^אנָסוּ וְאִין־רָדָה רָשָׁע וְצַדִּיקִים כַּכִּפִּיר יִבְטַח: בַּכֶּשֶׁשׁ אֶרֶץ רַבִּים שָׁרִיָּה וּבְאָדָם מִבֵּין יָדַע כֹּן יֵאָרֶיךָ: ^בגִּבְרַרְשׁ וְעִשְׂק דָּלִים מָטָר סִחָף וְאִין לָחֵם: ^געֲזָבִי תוֹרָה יִהְלָלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ בָּם: ^דאֲנִישֵׁי־רָע לֹא־יִבְיִנוּ מִשְׁפָּט וּמִבִּקְשֵׁי י־הוֹה יִבְיִנוּ כָל: ^הטוֹב־רֹשׁ הוֹלֵךְ בְּתִמּוֹ מַעֲקֹשׁ דָּרָכִים וְהוּא עָשִׁיר: ^ונֹצֵר תוֹרָה כֹּן מִבֵּין וְרַעַה זוֹלָלִים יִכָּלִים אָבִיו: ^זמִרְבָּה הוֹנּוּ בַּגֶּשֶׁף וּתְרַבִּית לַחֲוֹנָן דָּלִים יִקְבָּצוּ: ^חמִסִּיר אֲזָנוֹ מִשְׁמַע תוֹרָה גַּם תִּפְלֹתוֹ תוֹעֵבָה: ^טמִשְׁגָּה יִשְׂרָיִם בְּדָרְךָ רָע בִּשְׁחֻתוֹ הוּא־יִפּוֹל וְתַמִּימִים יִנָּחֲלוּ־טוֹב: ^יחֲתָכֶם בַּעֲיֵנָיו אִישׁ עָשִׁיר וְדָל מִבֵּין יִחַקְרוּ: ^{יא}בַּעֲלֵץ צַדִּיקִים רַבָּה תִפְאָרֶת וּבָקוֹם רָשָׁעִים יִחַפֵּשׂ אָדָם: ^{יב}מִכֶּסֶה פֶשַׁעַיו לֹא יִצְלִית וּמוֹדָה וְעֹנֵב יִרְחָם: ^{יג}אֲשֶׁרִי אָדָם מִפְתָּח תְּמִיד וּמִקְנֶה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרַעַה: ^{יד}וְאִרִי־גַהֵם וְדָב שׁוֹקֵק מוֹשֵׁל רָשָׁע עַל עַם־דָּל: ^{טו}נִגִּיד חֶסֶד תִּבּוֹנוֹת וְרַב מַעֲשָׂקוֹת שֵׁנָא בָּצַע יֵאָרֶיךָ יָמִים: ^{טז}אָדָם עֹשֶׂק בְּדָם־נֶפֶשׁ עַד־כּוֹר יָנוֹס אֶל־יְתִמְכוּ־בוֹ: ^{יז}הוֹלֵךְ תַּמִּים יוֹשֵׁעַ וְנַעֲקֹשׁ דָּרָכִים יִפּוֹל בְּאַחֶת: ^{יח}עֲבָד אֲדָמָתוֹ יִשְׁבַּע־לָחֵם וּמִרְדָּה רִיקִים יִשְׁבַּע־רִישׁ: ^{יט}אִישׁ אֲמוֹנוֹת רַב־בְּרָכוֹת וְאֵץ לְהַעֲשִׁיר לֹא יִנָּקֶה: ^כהִכְר־פָּנִים לֹא־טוֹב וְעַל־פֶּת־לָחֵם יִפְשַׁע־גָּבֵר: ^{כא}נִבְהֵל־לַהוֹן אִישׁ רָע עֵין וְלֹא־יָדַע כִּי־חֶסֶד יִבְאָנוּ: ^{כב}מוֹכִית אָדָם אַחֲרֵי חֹן יִמָּצֵא מִמַּחֲלִיק לָשׁוֹן: ^{כג}הִזְזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר אִין־פֶּשַׁע חֶבֶר הוּא לֹאִישׁ מִשְׁחִית: ^{כד}רַחֲב־נֶפֶשׁ יִגְרָה מִדּוֹן וּבִטָּח עַל־י־הוֹה יִדְשָׁן: ^{כה}בּוֹטָח בְּלִבּוֹ הוּא כָסִיל

וְהוֹלֵךְ בְּחֻכְמָה הוּא יִמָּלֵט: ^{כו}נֹתָן לָרֹשׁ אִין מַחֲסוֹר וּמַעֲלִים עֵינָיו רַב־מֵאֲרוֹת: ^{כז}בָּקוֹם רָשָׁעִים יִסְתֵּר אָדָם וּבְאָבָדָם יִרְבּוּ צַדִּיקִים:

כח ^אאִישׁ תּוֹכָחוֹת מִקְשָׁה־עָרָה פֶּתַע יִשְׁבֹּר וְאִין מִרְפָּא: ^בבְּרָבוֹת צַדִּיקִים יִשְׁמַח הָעָם וּבִמְשָׁל רָשָׁע יִאֲנָח עָם: ^גאִישׁ־אֶהָב חֻכְמָה יִשְׁמַח אָבִיו וְרַעַה זוֹנוֹת יִאֲבֹד־הוֹן: ^דהוֹלֵךְ בַּמִּשְׁפָּט יַעֲמִיד אֶרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יִהְרֹסְנָה: ^הגָּבֵר מַחֲלִיק עַל־רַעְהוּ יִרְשֵׁת פּוֹרֵשׁ עַל־פְּעַמָּיו: ^ובַּכֶּשֶׁשׁ אִישׁ רָע מוֹקֵשׁ וְצַדִּיק גֵּרוֹן וְשִׁמַּח: ^זיָדַע צַדִּיק דֵּין דָּלִים רָשָׁע לֹא־יִבְיִן דַּעַת: ^חאֲנִשֵּׁי לָצוֹן יִפְיחוּ קִרְיָה וְחֻכְמַיִם יִשְׁיִבוּ אָף: ^טאִישׁ־חֲכָם גִּשְׁפָּט אֶת־אִישׁ אֵוִיל וְרָגַז וְשִׁחַק וְאִין נֶחֱת: ^יאֲנִשֵּׁי דָמִים יִשְׁנֹאוּ־תָם וְיִשְׂרָיִם יִבְקָשׁוּ נִפְשׁוֹ: ^{יא}כָּל־רוֹחוֹ יוֹצִיא כָסִיל וְחֲכָם בְּאַחֶר יִשְׁבַּחְנָה: ^{יב}מֹשֵׁל מִקְנֵיב עַל־דְּבַר־שָׁקָר כָּל־מִשְׁרָתוֹ רָשָׁעִים: ^{יג}רֹשׁ וְאִישׁ תִּכְכִּים נִפְגָּשׁוּ מֵאִיר־עֵינֵי שְׂנֵיָהֶם י־הוֹה: ^{יד}הוֹלֵךְ שׁוֹפֵט בְּאַמֶּת דָּלִים כָּסֹאֹ לַעַד יָפוֹן: ^{טו}שָׁבֵט וְתוֹכַחַת יִתֵּן חֻכְמָה וְנַעַר מִשְׁלָח מִכִּישׁ אִמּוֹ: ^{טז}בְּרָבוֹת רָשָׁעִים יִרְבָּה־פֶשַׁע וְצַדִּיקִים בַּמִּפְלָתָם יִרְאוּ: ^{יז}יִסָּר בְּנֵה וְיִנִּיחָהּ וְיִתֵּן מַעֲדָנִים לְנִפְשָׁהּ: ^{יח}בָּאִין חֲזוֹן יִפְרַע עָם וְשֹׁמֵר תוֹרָה אֲשֶׁרֵהוּ: ^{יט}בְּדָבָרִים לֹא־יִנָּסֵר עֶבֶד כִּי־יָבִין וְאִין מַעֲנָה: ^כחֲזִיתִי אִישׁ אֵץ בְּדָבָרָיו תִּקְוָה לְכָסִיל מִמֶּנּוּ: ^{כא}מִפְּנֵק מִנַּעַר עֲבָדוֹ וְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה מָנוֹן: ^{כב}אִישׁ־אָף יִגְרָה מִדּוֹן וּבַעַל חֻמָּה רַב־פֶּשַׁע: ^{כג}גִּאֲנוֹת אָדָם תִּשְׁפִּילְנוּ וְשִׁפְל־רוּחַ יִתְמָךְ כְּבוֹד: ^{כד}חוֹלֵק עַם־גָּבֵר שׁוֹנֵא נִפְשׁוֹ אֵלֶּה יִשְׁמַע וְלֹא יִגִּיד: ^{כה}חֲרָדַת אָדָם יִתֵּן מוֹקֵשׁ וּבּוֹטָח בִּי־הוֹה יִשְׁגָּב: ^{כו}רַבִּים מִבִּקְשֵׁים פְּנֵי־מוֹשֵׁל וְיִמִּי־הוֹה מִשְׁפָּט־אִישׁ: ^{כז}תוֹעֵבַת צַדִּיקִים אִישׁ עָוֹל וְתוֹעֵבַת רָשָׁע יִשְׂר־דָּרָה:

ל ^אדְּבָרֵי אֲגוּר בּוֹ־יִקָּה הַמִּשְׁא נָאֻם הַגָּבֵר לְאִיתִיָּאל לְאִיתִיָּאל וְאָכַל: ^בכִּי בָעַר אֲנִכִּי מֵאִישׁ וְלֹא־בִינַת אָדָם לִי: ^גוְלֹא־לְמַדְתִּי חֻכְמָה וְדַעַת קְדָשִׁים אֲדַע: ^דמִי עָלָה־שָׁמַיִם וַיֵּרֶד מִי אֲסַף־רוּחַ בְּחַפְזָיו מִי צָר־מִים בְּשִׁמְלָה מִי הִקִּים כָּל־אֲפָסִי־אֶרֶץ מֵה־שָׁמוֹ וּמֵה־שָׁם־בָּנוּ כִּי תַדַּע: ^הכָּל־אֲמָרַת

א-לוה צרופה מגן הוא לחסים בו: ואל-תוסף על-
דבריו פן-יוכית בך ונכזבת: ושמים שאלתי
מאתך אל-תמנע ממני בטרם אמות: ושוא ודבר-
פזב הרחק ממני ראש ועשר אל-תתן-לי
הטריפני לחם חקי: פן-אשבע וכחשתי ואמרתי
מי-י-הנה ופן-אנרש וגנבתי ותפשתי שם א-להי:
אל-תלשן עבד אל-אדנו פן-יקללך ואשמת:
ידור אביו יקלל ואת-אמו לא יברך: ידור טהור
בעיניו ומצאתו לא רחץ: ידור מה-רמו עיניו
ועפעפיו ינשאו: ידור חרבות שניו ומאכלות
מתלעתיו לאכל עניים מארץ ואביונים מאדם:
לעלוקה שתי בנות הב הב שלוש הנה לא
תשבענה ארבע לא-אמרו הון: ושאלו ועצר
רחם ארץ לא-שבעה מים ואש לא-אמרה הון:
יעין תלעג לאב ותבז ליקהת-אם יקרוה ערבי-
גחל ויאכלוה בני-נשר: שלשה המה נפלאו
ממני וארבעה לא ידעתים: ידרה הנשר בשמים
דרה נחש עלי-צור דרד-אניה בלב-ים ודרה גבר
בעלמה: כן דרה אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה
ואמרה לא-פעלתי און: כאתחת שלוש רגזה ארץ
ותחת ארבע לא-תוכל שאת: כאתחת-עבד כי
ימלוד ונבל כי ישבע-לחם: כאתחת שנואה כי
תבעל ונפחה פי-תירש גברתה: כארבעה הם
קטני-ארץ והמה חכמים מחכמים: כהנמלים עם
לא-עז ויכינו בקיץ לחמם: כשפנים עם לא-עצום
וישימו בסלע ביתם: כמלך אין לארבה ויצא
חצץ פלו: כשממית בנדים תתפש והיא בהיכלי
מלך: כשלשה המה מיטיבי צעד וארבעה מיטבי
לכת: ליש גבור בבהמה ולא-ישוב מפני-כל:
כזרזיר מתנים או-תיש ומלך אלקום עמו: כאם-
נבלת בהתנשא ואם-נמות יד לפה: כפי מיץ חלב
יוציא חמאה ומיץ-אף יוציא דם ומיץ אפים

יוציא ריב:

לא אדברי למואל מלך משא אשר-יסרתו אמו:
מה-דברי ומה-בר-בטני ומה בר-נדרי: אל-תתן
לנשים חילך ודרך-יך למחות מלכיו: אל למלכים
למואל אל למלכים שתו-יין ולרוזנים אי שכר:
פן-ישתה וישכח מתקק אישנה דין כל-בני-עני:
תנו-שכר לאובד ויין למרי גפש: וישתה וישכח
רישו ועמלו לא יזכר-עוד: פתח-פיה לאלם אל-
דין כל-בני חלופ: פתח-פיה שפט-צדק ודין עני
ואביון: אשת-חיל מי ימצא ורחק מפנינים
מכרה: כבטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר:
כגמלתהו טוב ולא-רע כל ימי חייה: ידרשה צמר
ופשתים ותעש בחפץ פפיה: יהיתה פאניות
סוחר ממרחק תביא לחמה: ונתקם בעוד לילה
ותתן טרף לביתה וחק לנערתייה: כזממה שדה
ותקחהו מפרי כפיה בטעה פרים: כחגרה בעוז
מתניה ותאמץ זרועתייה: כטעמה פי-טוב סתרה
לא-יכבה בלילה גרה: כגדיה שלחה בפיגור
וכפיה תמכו פלך: כפפה פרשה לעני וידיה שלחה
לאביון: כלא-תירא לביתה משלג כי כל-ביתה
לבש שנים: כמרבצים עשתה-לה שש וארגמן
לבושה: כגודע בשערים בעלה בשבתו עם-זקני-
ארץ: כסדין עשתה ותמפר וחגור נתנה לפנעני:
כעז-והדר לבושה ותשחק ליום אחרון: כפיה
פתחה בחכמה ותורת חסד על-לשונה: כצופיה
הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל: כתקמו בניה
ויאשרוה בעלה ויהללה: כשרבות בנות עשו חיל
ואת עלית על-פלנה: כשקר חסד והבל היפי אשה
יראת-י-הזה היא תתהלל: כאתנו-לה מפרי ידיה
ויהללוה בשערים מעשייה:

ספר איוב

ויהי האיש הזה גדול מפל-בני-קדם: ויהלכו
בניו ועשו משתה בית איש יומו ושלחו וקראו
לשלשת אחייתיהם לאכל ולשתות עמם: ויהי
כי הקיפו ימי המשטה וישלח איוב ויקדשם
והשכים בבקר והעלה עלות מספר כלם כי אמר

א איש הנה בארץ-עוץ איוב שמו והנה האיש
ההוא תם וישר וירא א-להים וסר מרע: וינלדו
לו שבעה בנים ושלוש בנות: ויהי מקנהו שבעת
אלפי-צאן ושלשת אלפי גמלים וחמש מאות
צמד-בקר וחמש מאות אתונות ועבדה רבה מאד

אִיּוֹב אוֹלִי חֲטָאוּ בְּנִי וּבָרְכוּ אֶ-לֹהִים בְּלִבָּבָם כַּכֹּה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל-הַיָּמִים: וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱ-לֹהִים לְהִתְיַצֵּב עָלֵי-הָהָה וַיָּבֹאוּ גַם-הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן מֵאֵין תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת-י-הוָה וַיֹּאמֶר מִשּׁוֹט בְּאָרֶץ וּמַהֲתַלֵּךְ בָּהּ: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן הַשָּׁמַת לְבָבְךָ עַל-עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיֹּשֶׁר יָרָא אֶ-לֹהִים וְסָר מֵרָע: וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת-י-הוָה וַיֹּאמֶר הֲחַנּוּם יָרָא אִיּוֹב אֶ-לֹהִים: הֲלֹא-אַתָּה שֹׂכֵת בַּעֲדוֹ וּבַעֲד-בֵּיתוֹ וּבַעֲד כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ מִסָּבִיב מַעֲשֶׂה יָדָיו בִּרְכָתָהּ וּמִקְנֶהוּ פָרֶץ בְּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר שְׁלַח-נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל-אֲשֶׁר-לוֹ אִם-לֹא עַל-פָּנֶיךָ יִבָּרְכְּךָ: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן הִנֵּה כָל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּיָדְךָ רַק אֱלֹוֹ אֶל-תִּשְׁלַח יָדְךָ וַיִּצָּא הַשָּׁטָן מִעַם פָּנֵי י-הוָה: וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָיו וּבְנֹתָיו אֹכְלִים וְשׂוֹתִים לִין בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר: וּמִלֶּאךָ בָּא אֶל-אִיּוֹב וַיֹּאמֶר הַבֶּקֶר הָיוּ חֲרָשׁוֹת וְהָאֲתָנוֹת רַעוֹת עַל-יָדֵיהֶם: וַתִּפֹּל שָׂבֵא וַתִּקְחֵם וְאֶת-הַנְּעָרִים הָכֹו לְפִי-חֲרָב וְאֶמְלִטָה רַק-אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: וַעֲזוֹד זֶה מִדִּבָּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר אִשׁ אֶ-לֹהִים נִפְלָה מִן-הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַר בַּצָּאן וּבַנְּעָרִים וַתֹּאכְלֵם וְאֶמְלִטָה רַק-אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: וַעֲזוֹד זֶה מִדִּבָּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר כֹּש-דִּים שָׁמוּ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל-הַגְּמָלִים וַיִּקְחוּם וְאֶת-הַנְּעָרִים הָכֹו לְפִי-חֲרָב וְאֶמְלִטָה רַק-אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: וַעֲזוֹד זֶה מִדִּבָּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֹכְלִים וְשׂוֹתִים לִין בְּבֵית אֲחִיהֶם הַבְּכוֹר: וַוְהַנֵּה רֹוֹת גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר וַיַּגַּע בָּאֲרָבֶעַ פְּנוֹת הַבֵּית וַיִּפֹּל עַל-הַנְּעָרִים וַיָּמֹותוּ וְאֶמְלִטָה רַק-אֲנִי לְבָדִי לְהַגִּיד לָךְ: וַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת-מְעָלוֹ וַיִּגָּז אֶת-רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל אָרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ: וַיֹּאמֶר עֲרֹם יָצָאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעֲרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה י-הוָה נָתַן וַי-הוָה לָקַח יְהִי שֵׁם י-הוָה מְבָרָךְ: בְּכָל-זֹאת לֹא-חָטָא אִיּוֹב וְלֹא-נָתַן תִּפְלָה לֹא-לֹהִים:

ב וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱ-לֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל-י-הוָה וַיָּבֹאוּ גַם-הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם לְהִתְיַצֵּב עַל-י-הוָה: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן אֵי מִזֶּה תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת-י-הוָה וַיֹּאמֶר מִשּׁוֹט מִשָּׁט בְּאָרֶץ

וּמַהֲתַלֵּךְ בָּהּ: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן הַשָּׁמַת לְבָבְךָ עַל-עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיֹּשֶׁר יָרָא אֶ-לֹהִים וְסָר מֵרָע: וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת-י-הוָה וַיֹּאמֶר מִשּׁוֹט בְּאָרֶץ וּמַהֲתַלֵּךְ בָּהּ: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן הִנֵּה כָל-אֲשֶׁר לְאִישׁ יָתֵן בַּעֲד נַפְשׁוֹ: הֲאוּלָם שְׁלַח-נָא יָדְךָ וְגַע אֶל-עַצְמוֹ וְאֶל-בָּשָׂרוֹ אִם-לֹא אֶל-פָּנֶיךָ יִבָּרְכְּךָ: וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-הַשָּׁטָן הִנּוּ בְּיָדְךָ אֶת-נַפְשׁוֹ שְׁמָר: וַיִּצָּא הַשָּׁטָן מֵאֵת פָּנֵי י-הוָה וַיָּךְ אֶת-אִיּוֹב בַּשָּׁחִין רָע מִכַּף רַגְלוֹ וַעֲד קַדְקָדוֹ: וַיִּקְח-לוֹ חֲרָשׁ לְהִתְגַּרֵּד בּוֹ וְהוּא יָשָׁב בְּתוֹךְ-הָאֶפֶר: וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֲדָה מִחַזְנִיק בְּתַמְתָּךְ בָּרָךְ אֶ-לֹהִים וְנָתַת: וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלּוֹת תְּדַבְּרִי גַם אֶת-הַטּוֹב נִקְבֹּל מֵאֵת הָאֱ-לֹהִים וְאֶת-הָרָע לֹא נִקְבֹּל בְּכָל-זֹאת לֹא-חָטָא אִיּוֹב בַּשָּׁפְתָיו: וַיִּשְׁמְעוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעֵי אִיּוֹב אֶת כָּל-הָרָעָה הַזֹּאת הַבָּאָה עָלָיו וַיָּבֹאוּ אִישׁ מִמָּקוֹמוֹ אֵלֶיכָּז הַתִּימְנִל וּבִלְעָד הַשׁוּחִי וְצוּפָר הַנַּעֲמָתִי וַיַּוְעֲדוּ יַחְדָּו לָבֹא לָנוֹד-לוֹ וּלְנַחֲמוֹ: וַיִּשְׁאֲלוּ אֶת-עֵינֵיהֶם מִרְחוֹק וְלֹא הִפִּיחוּ וַיִּשְׁאֲלוּ קוֹלָם וַיַּבִּקוּ וַיִּקְרַעוּ אִישׁ מְעָלוֹ וַיִּזְרְקוּ עֹפֶר עַל-רֹאשֵׁיהֶם הַשָּׁמַיְמָה: וַיִּשְׁבּוּ אֹתוֹ לָאָרֶץ שְׁבַעַת יָמִים וְשַׁבַּעַת לַיְלוֹת וְאֵין-דִּבָּר אֱלֹוֹ דִּבָּר כִּי רָאוּ כִּי-גָדַל הַכָּאָב מְאֹד:

ג אַחֲרֵי-כֵן פָּתַח אִיּוֹב אֶת-פִּיהוּ וַיִּקְלַל אֶת-יְוֹמוֹ: ב וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: גִּלְגַּל יוֹם אֲנוּלָד בּוֹ וְהַלִּילָה אֲמַר תָּרָה גִּבֹּר: הַיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה-חֲשֹׁךְ אֶל-יָדְרָשׁוֹ אֶ-לֹוֶה מִמְּעַל וְאֶל-תּוֹפֵעַ עָלָיו נִהְרָה: הִיגָאֵלְהוּ חֲשֹׁךְ וְצִלְמוֹת תִּשְׁכּוּ-עָלָיו עֲנִנָּה יִבְעַתְהוּ כְּמִרְיֵי יוֹם: וְהַלִּילָה הַהוּא יִקְחָהוּ אֶפֶל אֶל-יָסַד בְּיָמֵי שָׁנָה בְּמִסְפָּר יָרָחִים אֶל-יָבֹא: הִנֵּה הַלִּילָה הַהוּא יִהְיֶה גִלְמוּד אֶל-תִּבּוֹא רִנְנָה בּוֹ: וַיִּקְבְּהוּ אַרְרֵי-יּוֹם הָעֲתִידִים עָרָר לוֹיָתָן: וַיַּחֲשֹׁכוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפּוֹ יְקוֹ-לָאוֹר וְאֵין וְאֶל-יָרָאָה בַּעֲפַעֲפֵי-שָׁחַר: כִּי לֹא סָגַר דִּלְתִּי בִטְנִי וַיִּסְתַּר עֲמָל מֵעֵינַי: לָמָּה לֹא מִרְחָם אֲמוֹת מִבֶּטֶן יִצְאָתִי וְאֶגָּע: וַמְדוּעַ קִדְמוֹנִי בִּרְכִּים וּמִה-שָׁ-זִים כִּי אֵינִק: כִּי-עָתָה שִׁכַּבְתִּי וְאֶשְׁקוּט לִשְׁנָתִי אֲזַי יָנוּחַ לִי: וְעַם-מַלְכִּים וַיַּעֲצִי אָרֶץ הַבָּנִים חֲרָבוֹת לָמוֹ: וַיָּאוּ עַם-שָׂרִים

זָהָב לָהֶם הַמַּמְלָאִים בְּתִיבָהּ כֶּסֶף: ^אוְאִי כִנְפֹל טָמוּן
 לֹא אֶהְיֶה כְּעֹלָלִים לֹא־רָאוּ אֹר: ^בשֵׁם רָשָׁעִים
 תִּדְלוּ רָגֹז וְשֵׁם לְבוֹחוֹ יִגְיעֵי כֶחַ: ^גיִחַד אֲסִירִים
 שְׁאֲנָנוּ לֹא שָׁמְעוּ קוֹל נִגְשׁ: ^דקָטָן וְגָדוֹל שֵׁם הוּא
 וְעָבַד חֲפָשִׁי מֵאֲדָנָיו: ^הלָמָּה יִתֵּן לַעֲמֹל אֹר וְחַיִּים
 לְמָרִי גֹפֶשׁ: ^והַמִּתְקִים לַמָּוֶת וְאִיגָנוּ וַיִּתְפָּרְהוּ
 מִמִּטְמוּנִים: ^זהַשְׁמֵחִים אֱלֹהֵי־גִיל יִשְׁיִשׁוּ כִּי
 יִמְצְאוּ־קָבָר: ^חלִגְבֹר אֲשֶׁר־דָּרְכוּ נִסְתָּרָה וַיִּסְדֹּ
 אֶ־לוֹה בַּעֲדוֹ: ^טכִּי־לִפְנֵי לַחֲמִי אֲנֹחֲתִי תִבָּא וַיִּתְּכוּ
 כַּמִּים שְׁאֲגָתִי: ^יכִּי פָחַד פָּחַדְתִּי וַיִּצְאֲתִיגִי וְאֲשֶׁר
 לִגְרָתִי יָבֹא לִי: ^{יא}לֹא שָׁלֹחֲתִי וְלֹא שָׁקֵטְתִּי וְלֹא־
 נִחֲתִי וַיָּבֹא רָגֹז:

ד ^אוַיַּעַן אֱלִיפַז הַתִּימְנִי וַיֹּאמֶר: ^בהִנֵּה דָבָר אֵלֶיךָ
 תִּלְאַה וְעָצָר בְּמַלְיִן מִי יוּכַל: ^גהִנֵּה יִסְרֹף רַבִּים
 וַיִּזְדִּים רַפּוֹת תִּתְּזֹק: ^דכֹּחַשׁל יְקִימוּן מַלְיָה וּבִרְפִים
 כָּרְעוֹת תִּאֲמֹץ: ^הכִּי עָתָה תִּבּוֹא אֵלֶיךָ וּתִלְאַ תִּגַּע
 עֲדִיךָ וּתִתְּקֶל: ^והִלֵּא יִרְאֲתָה כִּסְלִיתָה תִּקְוֹתָה וְתָם
 דָּרְכֶיךָ: ^זזָכַר־נָא מִי הוּא נָקִי אָבֵד וְאִיפָּה יִשְׁרִים
 נִכְחָדוּ: ^חפֶּאֶשֶׁר רָאִיתִי חֲרָשֵׁי אָנוּ וְזָרְעֵי עֲמֹל
 יִקְצְרוּהוּ: ^טמִנְשָׁמַת אֶ־לוֹה יֵאבְדוּ וּמְרוֹחַ אִפּוֹ יִכְלוּ:
 יִשְׁאֲגַת אֲרִיָּה וְקוֹל שֹׁחַל וְשִׁנֵּי כְּפִירִים נִתְּעוּ:
 יִלְיֹשׁ אָבֵד מִבְּלִי־טָרֶף וּבְגִי לָבִיא יִתְפָּרְדּוּ: ^{יא}וְאֵלֵי
 דָּבָר יִגָּבַב וּתִתְּקַח אֲזִנִּי שִׁמְץ מִנְהוּ: ^{יב}בְּשִׁעֲפִים
 מִחֲזִינּוֹת לִילָה בִּנְפֹל תִּרְדָּמָה עַל־אֲנָשִׁים: ^{יג}פָּחַד
 קָרָאִנִּי וּרְעָדָה וְרַב עֲצָמוֹתַי הִפְתִּיד: ^{יד}וֹרוֹחַ עַל־
 פָּנַי יִחַלֶּה תִּסְמָר שְׁעָרַת בְּשָׂרִי: ^{טו}יַעֲמֹד וְלֹא־אֶפִּיר
 מִרְאֵהוּ תִּמּוּנָה לִנְגֵד עֵינַי דְּמָמָה וְקוֹל אֲשָׁמַע:
 יִהְיֶאנּוֹשׁ מֵאֶ־לוֹה יִצְדָּק אִם מַעֲשֵׂהוּ יִטְהַר־גָּבָר:
 יִהְיוּ בַּעֲבָדָיו לֹא יִאֲמִין וְבַמַּלְאָכָיו יִשִּׁים תִּתְּקֶלָה:
 יִשְׁאֶף שִׁכְנֵי בְּתִיחֲמָר אֲשֶׁר־בַּעֲפָר יִסּוּדָם יִדְבָּאוּם
 לִפְנֵי־עֵשׂ: ^{יז}כַּמְּבָקָר לַעֲרֹב יִפְתּוּ מִבְּלִי מִשִּׁים לִנְצַח
 יֵאבְדוּ: ^{יח}הֲלֹא־נִסָּע יִתְּרָם בָּם לָמוֹתוֹ וְלֹא בַחֲכָמָה:

ה ^אקָרָא־נָא הִנֵּשׁ עוֹגֵד וְאֶל־מִי מִקְדָּשִׁים תִּפְנֶה:
 כִּי־לְאוֹיִל יִהְיֶה־כְּעֵשׂ וּפְתָה תִּמְיִת קִנְיָאָה: ^באֲנִי־
 רָאִיתִי אֲוִיל מִשְׁרִישׁ וְאֶקּוֹב נִוְהוּ פִתְאֻם: ^גיִרְחֲקוּ
 בְּגִי מִיִּשְׁעַ וַיִּדְבָּאוּ בְּשַׁעַר וְאִין מִצִּיל: ^דאֲשֶׁר
 קִצְרֵוּ רָעַב יֹאכֹל וְאֶל־מִצְנִים יִקְחָהוּ וְשִׂאֵף צָמִים

חִילָם: ^הכִּי לֹא־יֵצֵא מִעֲפָר אָנוּ וּמֵאֲדָמָה לֹא־יִצְמַח
 עֲמֹל: ^וכִּי־אָדָם לַעֲמֹל יוֹלֵד וּבְנֵי־רָשָׁף יִגְבִּיהוּ
 עוֹף: ^זהָאֵילָם אֲנִי אֲדָרְשׁ אֶל־אֵל וְאֶל־אֱלֹהִים
 אֲשִׁים דְּבָרְתִּי: ^חעֲשֵׂה גְדֻלוֹת וְאִין חֲקָר נִפְלְאוֹת
 עַד־אִין מִסְפָּר: ^טהִנָּתַן מָטָר עַל־פְּנֵי־אָרֶץ וְשָׁלַח
 מִים עַל־פְּנֵי חוּצוֹת: ^ילָשׁוּם שְׁפָלִים לְמָרוֹם
 וְקִדְרִים שָׁגְבוּ יִשְׁע: ^{יא}מִפֶּר מִחֲשָׁבוֹת עֲרוּמִים
 וְלֹא־תַעֲשֶׂנָּה יְדֵיהֶם תַּשְׁיָה: ^{יב}לִכְד חֲכָמִים בַּעֲרָמָם
 וְעֲצַת נִפְתָּלִים נִמְהָרָה: ^{יג}יּוֹמָם יִפְגְּשׁוּ־חֲשָׁף
 וְכִלְיָה יִמְשָׁשׁוּ בַצְּהָרִים: ^{יד}וַיִּשְׁע מִחֲרֹב מִפִּיהֶם
 וּמִיֵּד חֲזָק אֲבִיוֹן: ^{טו}וַתֵּהִי לִדְל תִּקְוָה וְעַלְתָּה קִפְצָה
 פִּיה: ^{טז}הִנֵּה אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ יוֹכְחֵנוּ אֶ־לוֹה וּמוֹסֵר
 שֶׁ־דֵּי אֶל־תִּמְאָס: ^{יז}כִּי הוּא יִכְאִיב וַיִּחַבֵּשׁ יִמְחֹץ
 וַיִּדּוּ תִרְפִּינָה: ^{יח}בְּשִׁשׁ אָרוֹת יִצִּילֶךָ וּבְשִׁבְעַ לֹא־
 יִגַּע בְּךָ רָע: ^{יט}בַּרְעֵב פִּדְךָ מִמָּוֶת וּבַמִּלְחָמָה מִיָּדִי
 חָרַב: ^כבְּשׁוֹט לִשׁוֹן תִּחַבָּא וְלֹא־תִירָא מִשֹּׂד כִּי
 יָבוֹא: ^{כא}לִשֹּׁד וּלְכַפֵּן תִּשְׁחָק וּמַחֲנֵת הָאָרֶץ אֶל־
 תִּירָא: ^{כב}כִּי עִם־אֲבָנֵי הַשִּׂדָּה בְּרִיתָה וְתִיתַת הַשִּׂדָּה
 הַשְׁלֵמָה־לָּךְ: ^{כג}וַיִּדְעַת כִּי־שָׁלוֹם אֶהְיֶה וּפִקְדַת נֹוֹף
 וְלֹא תִחַטָּא: ^{כד}וַיִּדְעַת כִּי־רַב זִרְעָה וְצִאֲצִאִיךָ
 כְּעֹשֵׁב הָאָרֶץ: ^{כה}תִּבּוֹא בְּכֹלח אֱלֹהֵי־קָבָר כְּעֹלֹת
 גְּדִישׁ בַּעֲתוֹ: ^{כו}הִנֵּה־זֹאת חֲקִרְנוּהָ כִּן־הִיא שְׁמִעֻנָּה
 וְאַתָּה דַּע־לָךְ:

ו ^אוַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמֶר: ^בלֹו שָׁקוֹל יִשְׁקֹל כְּעֵשִׂי וְהִנֵּהנִי
 בַּמֵּאזְנוֹנִים יִשְׁאוּ־יִחַד: ^גכִּי־עָתָה מִחֹול יָמִים יִכְבֹּד
 עַל־כֵּן דְּבָרִי לָעוּ: ^דכִּי חֲצִי שֶׁ־דֵּי עֲמָדִי אֲשֶׁר
 חֲמַתָּם שִׁתָּה רוּחִי בַּעוֹתִי אֶ־לוֹה יַעֲרֹכוּנִי:
 הַהִינֵה־קִפְרָא עַל־יַדְּשָׂא אִם יִגְעָה־שׁוֹר עַל־
 בְּלִילוֹ: ^ההִינֵהכֹל תִּפֹּל מִבְּלִי־מִלַּח אִם־יִשְׁ־טָעַם
 בְּרִיר חֲלָמוֹת: ^ויִמְאָנָה לִנְגֹועַ נִפְשֵׁי הֵמָּה כִּדְנִי
 לַחֲמִי: ^זמִי־יִתֵּן תִּבּוֹא שְׁאֵלְתִּי וְתִקְוֹתִי יִתֵּן אֶ־לוֹה:
 וַיֵּאֵל אֶ־לוֹה וַיִּדְבָּאֵנִי יִתֵּר לָדוּ וַיַּבְצַעֵנִי: ^חוַתֵּהִי־
 עוֹד נִחֲמָתִי וְאִסְלָדָה בַחֲלִילָה לֹא יִחַמּוֹל כִּי־לֹא
 כַּחֲדָתִי אֲמָרִי קָדוֹשׁ: ^טמֵה־כִּתִּי כִי־אֵיחָל וּמֵה־
 קָצִי כִי־אֲאָרִיךְ נִפְשִׁי: ^יבִּאִם־כָּח אֲבָנִים כִּתִּי אִם־
 בְּשָׂרִי נָחוּשׁ: ^{יא}הֵאֵם אִין עֲזָרְתִּי בִּי וְתִשְׁלֵה נִדְחָה
 מִמִּנִּי: ^{יב}לִמָּס מִרְעָהוּ חֲסֵד וַיִּרְאֵת שֶׁ־דֵּי יַעֲזוֹב:
 וַיִּחַי בְּגָדוֹ כְּמוֹ־גִחַל כַּאֲפִיק נִחְלִים יַעֲבְרוּ:

וְהַקְדָּרִים מִנִּי־קָרָח עָלִימוּ יִתְעַלְמ־שָׁלֵג: יִבְעַת
 יִזְרְכוּ נִצְמָתוֹ בָּחֲמוֹ נִדְעָכוּ מִמְקוֹמָם: יִיִלְפָתוּ
 אֲרָחוֹת דָּרְכָם יַעֲלוּ בַתְּהוֹ וַיֵּאבְדוּ: יִהְיִיטוּ אֲרָחוֹת
 תִּמָּא הִלִּיכַת שָׁבָא קוּו־לָמוּ: בָּשׂוּ כִי־בִטָּח בָּאוּ
 עֲדִיָּה וַיִּחַפְּרוּ: כִּי־עָתָה הֵייתָם לֹא תִרְאוּ חֲתָת
 וּתִירָאוּ: כִּי־אֲמַרְתִּי הִבּוּ לִי וּמִכַּחֲכָם שִׁחֲדוּ
 בַעֲדִי: כִּי־מִלְטוֹנִי מִיַּד־צָר וּמִיַּד עָרִיצִים תִּפְדּוּנִי:
 כִּי־הוֹרוּנִי וְאֲנִי אֲחַר־יֵשׁ וּמִה־שְׁגִיתִי הִבִּינוּ לִי:
 כִּי־מִה־נִּמְרָצוּ אֲמַר־יֵשׁ וּמִה־יּוֹכִיחַ הוֹכַח מִכָּם:
 כִּי־הִלְהוֹכַח מִלִּים תִּחַשְׁבוּ וְלִרְוֹת אֲמַרִי נֶאֱשׁ: כִּי־הָ־
 עַל־יָתוֹם תִּפְּלוּ וְתִכְרוּ עַל־רִיעֲכֶם: כִּי־עָתָה
 הוֹאִילוּ פָנוּ־בִי וְעַל־פָּנֶיכֶם אִם־אֶכְזָב: כִּי־שׁוּבוּ־נָא
 אֶל־תְּהִי עוֹלָה וְשׁוּבוּ עוֹד צִדְקִי־בָהּ: יִהְיֶ־שׁ
 בְּלִשׁוֹנִי עוֹלָה אִם־חִכִּי לֹא־יָבִין הוֹת:

ז אֶהְיֶ־אֶצְבֵּא לְאֲנוֹשׁ עַל־יֶ־אֶרֶץ וְכִימִי שִׁכִּיר יָמִיו:
 בַּעֲבָד יִשְׁאֲה־צֹל וְכִשְׁכִּיר יִקְוָה פָּעִלוֹ: בֶּן־
 הַנְּתַלְתִּי לִי יִרְחִי־שָׁוֵא וְלִילּוֹת עֲמַל מְנוּ־לִי: דֹּא־
 שְׁכַבְתִּי וְאֲמַרְתִּי מָתִי אָקוּם וּמִדֵּד־עָרַב וְשָׁבַעְתִּי

נִדְדִים עֲדִי־נִשְׁפָּה: הִלְבֹּשׁ בְּשָׂרִי רִמָּה וְגֹוֶשׁ עֲפָר
 עוֹרִי רָגַע וַיִּמָּאֵס: יָמִי קָלוּ מִנִּי־אָרֶג וַיִּכְלוּ בְּאֶפֶס
 תִּקְוָה: זָכַר כִּי־רוּחַ חַיִּי לֹא־תָשׁוּב עֵינִי לְרָאוֹת
 טוֹב: לֹא־תִשׁוּרוּנִי עֵין רָאִי עֵינִיָּה בִי וְאִינּוֹנִי:
 כִּי־עָתָה עָנָו וַיִּלְךְ בֶּן יוֹרֵד אֲשׂאוֹל לֹא יַעֲלֶה: לֹא־
 יָשׁוּב עוֹד לְבֵיתוֹ וְלֹא־יִפְיֶרְנוּ עוֹד מְקוֹמוֹ: אֲגַם־אֲנִי
 לֹא אֲחַשְׁו־כִּי אֲדַבְּרָה בְּצָר רוּחִי אֲשִׁיחָה בְּמַר
 נִפְשִׁי: כִּי־הִים־אֲנִי אִם־תִּפְּנוּ כִי־תִשָּׁם עָלִי מִשְׁמַר:
 כִּי־אֲמַרְתִּי תִנְחַמְנִי עֲרִשִׁי יִשְׂאָ בְּשִׁיחִי מִשְׁכַּבִּי:
 יִיִחַתְתֵּנִי בַחֲלָמוֹת וּמַחֲזִינּוֹת תִּבְעַתְּנִי: וַיִּתְּכֵר
 מִחֲנֹק נִפְשִׁי מָוֹת מַעֲצָמוֹתִי: כִּי־מָאֵסְתִי לֹא־לְעֹלָם
 אֲחִיָּה חֲדָל מִמֶּנִּי כִי־הִקְבֵּל יָמִי: יִמָּה־אֲנוֹשׁ כִּי
 תִגְדָּלְנוּ וְכִי־תִשִּׁית אֵלָיו לִבִּי: וַיִּתְּכֵרְנוּ לְבָבֵינוּ
 לְרָגָעִים תִּבְחַנְנוּ: כִּי־כִמָּה לֹא־תִשְׁעָה מִמֶּנִּי לֹא־
 תִרְפָּנִי עַד־בִּלְעִי רִקְוִי: כִּי־חָטָאתִי מִה אֶפְעֹל לְךָ נֶצֶר
 הָאָדָם לְמָה שִׁמְתֵּנִי לְמַפְגֵּעַ לְךָ וְאֲהִיָּה עָלִי
 לְמִשְׁאָה: כִּי־מָה לֹא־תִשְׂאָ פִשְׁעִי וְתַעֲבִיר אֶת־עוֹנִי
 כִּי־עָתָה לַעֲפָר אֲשַׁכֵּב וְשִׁחַרְתֵּנִי וְאִינּוֹנִי:

הַלְבוֹת שְׂכָנִים פֶּרֶק ו

ו,א בּוֹפִין בְּנֵי הָעִיר זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת חֹמֶה דְּלָתִים וּבְרִיחַ לָעִיר, וְלִבְנוֹת לָחֵן בֵּית הַבִּנְיָנִים, וְלִקְנוֹת סֵפֶר תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים כְּדֵי שִׁיקְרָא בָּהֶן כָּל מִי שִׁירָצָה לְקָרוֹת מִן הַצָּבֹר.

ו,ב מִי שֶׁלָּקַח עִיר בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, בּוֹפִין אוֹתוֹ בֵּית דִּין לָקַח לוֹ דֶּרֶךְ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ מִשּׁוֹם יָשׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכוֹפִין בְּנֵי בִקְעָה זֶה אֶת זֶה לַעֲשׂוֹת בִּינֵיהֶם חֲרִיץ וְכֵן חֲרִיץ.

ו,ג מִי שֶׁיָּשׁ לוֹ חָצֵר בְּעִיר אַחֶרֶת, בְּנֵי הָעִיר מְשַׁעֲבְדִין אוֹתוֹ לַחֲפֹר עִמָּהֶם בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמַעְרֹת וְאַמַּת הַמַּיִם; אֲבָל בְּשֹׂאֵר כָּל הַדְּבָרִים, אֵין מְשַׁעֲבְדִין אוֹתוֹ. וְאִם הָיָה שָׂרְוִי עִמָּהֶם בְּאוֹתָהּ הָעִיר, מְשַׁעֲבְדִין אוֹתוֹ עַל הַכֹּל.

ו,ד כִּשְׁחֵן גּוֹבִין מֵאַנְשֵׁי הָעִיר לִבְנוֹת הַחֹמֶה, גּוֹבִין לְפִי קְרִיבַת הַבָּתִּים מִן הַחֹמֶה; כָּל הַסְּמוּךְ לַחֹמֶה, נוֹתֵן יָתֵר. וְכָל הָדָר בְּעִיר שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ, אוֹ שְׁקֵנָה בֵּה בֵּית דִּירָה נוֹתֵן עִם בְּנֵי הָעִיר כָּכָל הַדְּבָרִים שְׁצָרִיכִין לְתַקּוֹן הַחֹמֶה וְהַדְּלָתוֹת וְשֹׁכֵר הַפְּרָשִׁין הַשּׁוֹמְרִין אֶת הַמְּדִינָה, וְכָל כִּיּוּצָא בְּאֵלּוֹ מְדַבְּרִים שִׁשּׁוּמְרִין אֶת הָעִיר.

ו,ה כָּל הַדְּבָרִים שְׁצָרִיכִין לְשִׁמּוּרַת הָעִיר לְזַקְחִין מִכָּל אַנְשֵׁי הָעִיר, וְאַפְלוֹ מִן הִיתּוּמִּים; חוּץ מִתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, לְפִי שֶׁאֵין תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים צָרִיכִין שִׁמּוּרָה חֲתוּרָה שׁוּמְרָתָן. אֲבָל לְתַקּוֹן הַדְּרָכִים וְהַרְחֻבוֹת, אֲפֹלוֹ מִן חֲכָמִים. וְאִם כָּל הָעָם יוֹצְאִין וּמִתְקַנְיִן בְּעֶצְמָן לֹא יֵצְאוּ תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים עִמָּהֶן, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים לְהַזְדַּלּוֹל בְּבָנֵי עַמִּי הָאָרֶץ.

ו,ו הֵיוּ חוֹפְרִין נָהָר לְהַבִּיא בּוֹ מַיִם לְמְדִינָה גּוֹבִין אֹף מִן הִיתּוּמִּים, שֶׁזֶּה זְכוּת לָהֶם כְּדֵי שִׁישְׁקוּ מִמֶּנּוּ שְׂדוֹתֵיהֶם וּכְרָמֵיהֶם; לְפִיכָּד אִם אֶרֶץ לָהֶם דְּבָר, וְלֹא בָּאוּ הַמַּיִם, הוֹאִיל וְלֹא נִהְנוּ הִיתּוּמִּים, מְחֻזְרִין לָהֶם כָּל מַה שֶׁנִּלְקַח מִחֵן. וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּזֶה.

ו,ז בּוֹפִין בְּנֵי מְבוֹי זֶה אֶת זֶה שְׂלֹא לְחַוְשִׁיב בִּינֵיהֶן לֹא חֵיט, וְלֹא בְּרָסִי, וְלֹא אֶחָד מִבְּעָלֵי אֲמָנוּת. הָיָה שָׁם בַּמְבוֹי אֶחָד מִבְּנֵי הַמְבוֹי אֲמֹן, וְלֹא מִחוּ בּוֹ, אוֹ שֶׁהֵיטָה שָׁם מְרַחֵן אוֹ חֲנוּת אוֹ רְחִים, וּבֹא חֲבָרוֹ וְעָשָׂה מְרַחֵן אַחֶרֶת בְּצִדוֹ אוֹ טָחוֹן אַחֶרֶת אֵינּוּ יָכוֹל לְמַנְעוֹ מִפְּנֵיו וּלְזַמֵּר לוֹ אֶתָּה פּוֹסֵק חַיִּי. וְאַפְלוֹ הָיָה מִבְּנֵי מְבוֹי אַחֵר אֵינּוּ יְכוּלִין לְמַנְעוֹ, שְׁחָרִי יֵשׁ בִּינֵיהֶם אוֹתָהּ אֲמָנוּת.

ו,ח אֲבָל גֵּר מִמְּדִינָה אַחֶרֶת שָׁבָא לַעֲשׂוֹת חֲנוּת בְּצִד חֲנוּתוֹ שְׁלֹזָה, אוֹ מְרַחֵן בְּצִד מְרַחֵן שְׁלֹזָה יֵשׁ לָחֵן לְמַנְעוֹ. וְאִם הָיָה נוֹתֵן עִמָּהֶם מִנֵּת הַמִּלֻּךְ, אֵינּוּ יָכוֹל לְמַנְעוֹ.

ו,ט רוֹכְלִין הַמְּחֻזְרִין בְּעִירוֹת, אֵין בְּנֵי הָעִירוֹת יְכוּלִין לַעֲכָבָן, שֶׁתִּקְנֶת עֲזָרָא הִיא שִׁיחֵיו מְחֻזְרִין, כְּדֵי שִׁיחֵיו חֲבֻשָׁמִים מִצּוּרֵי לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֵינּוּ קוֹבְעִין מְקוֹם וַיִּשְׁבִּין בּוֹ, אֲלֹא מִדַּעַת בְּנֵי הָעִיר; וְאִם תְּלַמִּיד חֲכָמִים הוּא, קוֹבֵעַ בְּכָל מְקוֹם שִׁירָצָה.

ו,י הַפּוֹחֲרִים שְׁמִבִּיאִין סְחוּרָתָם לְמִכּוֹר בְּתוֹךְ הָעִירוֹת, בְּנֵי הָעִיר מְעַכְבִּין עֲלֵיהֶם. וְאִם מִכְּרוּ בָיוֹם הַשּׁוּק בְּלִבָּד, אֵין מוֹנְעִין אוֹתָם; וְהוּא, שִׁימְכְּרוּ בַשּׁוּק; אֲבָל לֹא יִחְזְרוּ עַל הַפֶּתַח־חַיִּים, אֲפֹלוֹ בָיוֹם הַשּׁוּק. וְאִם יֵשׁ לָחֵן מִלּוּחַ בְּעִיר מוֹכְרִין כְּדֵי פְּרִנְסָתָם, אֲפֹלוֹ בְּלֹא יוֹם הַשּׁוּק, עַד שִׁיפְרֹעוּ אֶת חוּבָן, וַיִּלְכוּ לָחֵן.

ו,יא אֶחָד מִבְּנֵי מְבוֹי שֶׁאֵינּוּ מִכְּלָשׁ שֶׁכָּשׁ לַעֲשׂוֹת רוֹפֵא, אֲמֹן, אוֹ גֶּרְדִּי, אוֹ מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת שְׁלֹגוּיִים בְּנֵי מְבוֹי מְעַכְבִּין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁמְרַבָּה עֲלֵיהֶם הַנִּבְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין. וְכֵן מִי שֶׁיָּשׁ לוֹ בֵּית בַּחֲצֵר הַשְּׂתֵפִין לֹא יִשְׁפִּירְנוּ לֹא לְרוֹפֵא, וְלֹא לְאֲמֹן, וְלֹא לְגֶרְדִּי, וְלֹא לְסוֹפֵר יְהוּדִי שְׂבוּתָב הַשְּׂטָרוֹת, וְלֹא לְמַלְמֵד תִּינוּקוֹת שְׁלֹגוּיִים.

ו,יב חֲנוּת שֶׁבַחֲצֵר, יְכוּלִין חֲשֻׁכִּים לְמַחוֹת בִּידוֹ וּלְזַמֵּר לוֹ, אֵין אֲנֹ יְכוּלִין לִישָׁן מִקּוֹל הַנִּבְנָסִים וְהַיּוֹצְאִין, אֲלֹא עוֹשָׂה מְלֹאכְתּוֹ בְּחֲנוּתוֹ וּמִזְכֵּר

בשוק. אבל אינן יכולין למחות בידו ולומר לו, אין אנו יכולין לישן מקול הפטיש או מקול החרים, שהרי החזיק לעשות כן.

וגם וכן יש לו ללמד תינוקות של ישראל תורה בתוך ביתו, ואין השתפין יכולין למחות בידו ולומר לו, אין אנו יכולין לישן מקול התינוקות של בית רבן.

ויד מי שיש לו בור לפניו מביתו שלחברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין; ואינו מכניס בתוכו ומשקה מבורו, אלא ממלא ומשקה מבחוץ. ושניהם עושין פותחת על הבור בעל הבור, כדי לשמור את מימיו, ובעל חצר, משום חשד אשתו שלא תכנס לשם אלא מדעתו.

ומי שיש לו גנה לפניו מוגנתו שלחברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין. ואין מכניס לתוכה תגרים, ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת. וחציצון זורע את הדרך.

ומי החזירו את הדרך מן הצד מדעת שניהם הרי זה נכנס בשעה שהוא רוצה, ויוצא בשעה שהוא רוצה; ומכניס לתוכה תגרים, ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת. וכל אחד מהן יש לו לעפב על חברו בזריעת הדרך שנתנו מן הצד.

הלכות שכנים פרק ז

ז,א מי שהיתה לו חלון בכותל, ובא חברו ועשה חצר בצדו אינו יכול לומר לבעל החלון, סתם חלון זה כדי שלא תביט בי; שהרי החזיק בחוק זה. ואם בא חברו לבנות כותל כנגד החלון כדי שיסיר חוק ראיתו צריך להרחיק את הכותל מכנגד החלון ארבע אמות, כדי שלא יאפיל עליו.

ז,ב היתה החלון למטה בכותל כופה את חברו לבנות כנגדה ברחוק ארבע אמות, ולהגביה הבנין ארבע אמות, כדי שלא יביט בו מן החלון.

ז,ג היתה החלון למעלה בכותל, וכנה חברו כותל כנגד החלון מלמטה אם היה מראש הכותל שפנה עד החלון גבה ארבע אמות או יתר, אינו יכול למנעו, אף על פי שלא הרחיק מכותל החלון כלום, שהרי לא האפיל ואינו מזיקו בראיה.

ז,ד אבל אם נשאר מראש הכותל שפנה עד החלון פחות מארבע אמות כופהו למעט הכותל, כדי שלא יעמוד על ראש הכותל וישקוף מן החלון, או יגביה הכותל על החלון ארבע אמות ויהיה הכותל רחוק מן החלון ארבע אמות, כדי שלא יאפיל ולא יציין ויראה.

ז,ה בנה כותל אחד בצד החלון צריך להרחיק מן החלון טפה, ומגביה הכותל ארבע אמות על החלון, או בונים ראש הכותל, כדי שלא ישב עליו ויציין.

ז,ו בנה שני כותלים משני צדי החלון צריך להיות ביניהן רחב ארבע אמות, והחלון באמצע הארבע; ולא יסבך על גביהן אלא אם כן הרחיק הפסוק מן הכותל שיש בו חלון ארבע אמות, כדי שלא יאפיל עליו.

ז,ז לפיכך מי שבא לפתח חלון לחצר חברו בין חלון גדול בין חלון קטנה, בין למטה בין למעלה בעל החצר מעכב עליו; שהרי אומר לו תזיק לי בראיה; ואף על פי שהיא גבוהה, תעלה בסלם ותראה.

ז,ח הרי שפתח חלון לחצר חברו, ומחל לו בעל החצר, או שגלה דעתו שהניחו, כגון שבא וסיע עמו, או שידע חזק ולא ערער הרי זה החזיק בחלון, ואינו יכול אחר כך לחזור ולערער עליו לסתם.

ז,ט וכיצד דינה שלחלון זה שהניחו לפתחה: אם חלון שראשו שלאדם נכנס ממנה היא, או שהיתה למטה מארבע אמות אף על פי שאין ראשו נכנס ממנה אין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצדידה, אלא אם כן הרחיק ארבע

אמנות כמו שבארנו.

זי היתה חלון קטנה שאין ראשו שלאדם נכנס מומנה, והיתה למעלה מארבע אמות בעל הצר יכול לבנות בנגדה ובצדדיה: שהרי טוען ואומר, לא הנחתיה לפתח אלא מפני שהיא קטנה וגבוהה; אבל שתחזיק עלי עד שארחיק הבנין, לא הנחתיה.

זי, בא במה דברים אמורים, בשפתחה לתשמיש, או כדי שיכנס בה הרוח. אבל אם פתחה לאורה אפלו היתה קטנה ביותר, וגבוהה ביותר הואיל ולא ערער, החזיק, ואין בעל החצר יכול לבנות בנגדה או מצדדיה עד שירחיק ארבע אמות, כדי שלא יאפיל עליו: שהרי מחל לו על האורה.

זי, ובן מי שהיתה לו חלון מחזקת, ובא חברו ובנה בנגדה או מצדדיה בלא הרחקה, או סתמה, ושתק בעל החלון אינו יכול לחזור ולערער לפתח החלון, או להרחיק הבנין: שבין ששתק, מחל שאין אדם עשוי שפוזמין אורו בפניו ושותק, אלא אם בן מחל.

זי, מי שהיו לו חלונות למטה בכותלו, ובא חברו לבנות בפניהן ואמר לו, אני אפתח לך חלונות אחרות בכותל זה עצמו למעלה מאלו הרי זה מעכב עליו ואומר לו, בעת שתפתח החלונות תרעיד את הכותל ותקלקל אותו. ואפלו אמר לו אני אסתר כל הכותל, ואבנה לך אותו חדש, ואעשה בו חלונות למעלה, ואשכר לך בית שתדור בו עד שיבנה יכול לעכב עליו ולומר לו, אין רצוני שאטרח ממקום למקום.

זי, לפיכך אם לא היה שם טרח כלל, ואינו צריך לפנות אינו יכול לעכב עליו; וכופין אותו שיהיה חברו סותם חלון זה שלמטה, ועושה לו חלון למעלה: שזו מדת סדום היא. ובן כל דבר שזה נהנה בו, ואין חברו מפסיד ולא חסר כלום כופין עליו.

זי, וטו אבל בעל החלון שרצה לשנות מקום חלונו,

בין למעלה בין למטה אפלו היתה גדולה, ואמר אפתח אחרת קטנה ואסתם זו בעל החצר מעכב עליו. ובן אינו יכול להרחיב בחלון כל שהוא.

זי, שני אחין שחלקו חצר מדעתן, ושמו הבנין והעצים זה בנגד זה, ולא השגיוחו על שומת האויר, והגיע לאחד מהן בחלקו תרפין החצר, ולשני האכסדרה אם רצה בעל החצר לבנות בותל בסוף חלקו, בונה בפני האכסדרה, ואף על פי שמואפיל עליו, שהרי לא שמו האויר.

הלכות שכנים פרק ח

הא המבקש להוציא זיו מכותלו על אויר חצר חברו כל שהוא בעל החצר מעכב עליו, שהרי מוזיקו בראיה בעת שתולה בו ומשתמש בו. הוציא את הזיו, ולא מחה בו לאלתר בעל החצר הרי החזיק בעל הזיו.

הב היה ביז טפה, החזיק באויר החצר בנגדו; ואם רצה בעל החצר לבנות תחת הזיו, ולבטל תשמישו בעל הזיו מעכב עליו. ואם אין ביז טפה, לא החזיק באויר החצר; ובכל עת שירצה בעל החצר לבנות תחתיו, ולבטל תשמישו שלזיו אין בעל הזיו יכול לעכב עליו.

הג היה הזיו שהוציא רחבו טפה, ומשנה באויר חצרו שלחברו ארבעה טפחים, ולא מחה בו החזיק בארבעה על ארבעה. ואם רצה להרחיב את הזיו, עד שיעשה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים הרי זה מרחיב; ואין בעל החצר יכול לבנות באויר חצרו תחת הזיו כלו, אלא אם בן הניח לו תחתיו גבה אויר עשרה טפחים כדי שישתמש ביזו.

הד המעמיד סלם קטן שאין לו ארבעה חוקין בצד כותלו בתוך חצר חברו, או בתוך שדהו לא החזיק בנזק זה; וכל זמן שירצה בעל החצר בונה בצד הסלם, ומבטל תשמישו. ואם היה סלם גדול שיש בו ארבעה חוקין או יתר, החזיק; ואם בא לבנות ולבטלו בעל הסלם מעכב עליו, עד

שִׁירְחִיק פִּשְׁעוֹר: שְׁחָרִי מָחַל לוֹ לְהַעֲמִיד סֶלֶם גְּדוֹל.

ח, הָ לְפִיכָךְ פִּשְׁיבּוֹא בַעַל הַגָּג לְהַעֲמִיד סֶלֶם גְּדוֹל בַּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לְמַחוֹת בּוֹ, בְּדִי שְׁלֹא יַחֲזִיק עָלָיו; אֲבָל אִם הַעֲמִיד קָטָן אֵינּוּ יָכוֹל לְמַנְעוֹ, שְׁחָרִי אֹמֵר לוֹ אֵין עָלֶיךָ חֶפְסֵד בָּזָה: כָּל זְמַן שְׁתַּרְצָה, תִּבְטְלוּ.

ח, הָ הַרְצָה לְהוֹצִיא צִנּוֹר עַל חֲצֵר חֲבֵרוֹ בְּדִי שִׁיקְלָח שָׁם חַמִּים, אוֹ שַׁעֲשֵׂה מִזְחָלָה עַל כּוֹתֶל שְׁחָרִי חַמִּים נִזְחָלִין וְיוֹרְדִין לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ בַּעַל הַחֲצֵר מַעֲכֵב עָלָיו; וְאִם לֹא מַחָה בּוֹ, הַחֲזִיק זֶה בַּצִּנּוֹר.

ח, הָ רָצָה אַחֵר כָּךְ בַּעַל הַגָּג לְסַתֵּם הַצִּנּוֹר, בַּעַל הַחֲצֵר מַעֲכֵב עָלָיו: שִׁפְשֵׁם שְׁתַּחֲזִיק בַּעַל הַגָּג לְשַׁפֵּךְ מִימּוֹ לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ, כָּךְ הַחֲזִיק בַּעַל הַחֲצֵר שִׁיחִיו מִימּוֹ גָּגוֹ שֶׁלֹּחֲבֵרוֹ בָּאֵין אֲצִלּוֹ לְרִשּׁוֹתָיו.

ח, הָ רָצָה בַּעַל הַגָּג לַעֲקֹר הַצִּנּוֹר מִצַּד זֶה, וּלְהַחֲזִירוֹ לְצַד אַחֵר, אוֹ שֶׁחִיָּה אַרְוֶה, וְרָצָה לְקַצְרוֹ אֵין בַּעַל הַחֲצֵר יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו: שְׁלֹא הַחֲזִיק אֲלֵא בְּמִימּוֹ הַגָּג, וְחָרִי הֵם בָּאִים לוֹ מִכָּל מְקוֹם.

ח, ט וְכֵן אִם רָצָה בַּעַל הַחֲצֵר לְבָנוֹת תַּחַת הַצִּנּוֹר, אֵין בַּעַל הַגָּג יָכוֹל לַעֲכָב עָלָיו: שְׁאֵין הַצִּנּוֹר עֲשׂוּי לְתַשְׁמִישׁ כִּדּוֹ, בְּדִי שִׁיחֲזִיק בְּאֵייר חֲצֵר; וְאֵינּוּ עֲשׂוּי אֲלֵא לְקַלּוֹחַ חַמִּים.

ח, הָ מִי שֶׁחֲזִירִיד מִי גָּגוֹ עַל חֲצֵר חֲבֵרוֹ, וְלֹא מַחָה בּוֹ, וְהַחֲזִיק בְּדָבָר זֶה אִם חָיו חַמִּים מִנְטָפִין, וְרָצָה לְקַבֵּצֵם לְמְקוֹם אֶחָד וּלְעֲשׂוֹתָם צִנּוֹר עוֹשֶׂה; וְכֵן אִם חָיו מִמְּקוֹם אַחֵר, וְחִלְקָן עַל רֹחַב הַכּוֹתֶל, וְהַחֲזִירִין נִוְטָפִין עוֹשֶׂה; וְאֲפִלּוֹ לְבָנוֹת עַל גָּגוֹ כְּמִין צִרִית, עַד שֶׁיִּרְדּוּ חַמִּים בְּמַחֲרָה לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ בּוֹנָה: שְׁחָרִי הַחֲזִיקוֹ מִימּוֹ שְׁלָזָה לִירֵד לְחֲצֵר חֲבֵרוֹ.

ח, הָא כּוֹתֶל שְׁפִין רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אִם חָיו שְׁתַּפִּין בּוֹ, שְׁנֵיהֶם מוֹשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ: זֶה חוֹפֵר מִצַּד זֶה וּמִכְּנִים קוֹרֵתָיו כָּל שֶׁחָ, וְזֶה חוֹפֵר מִצַּד הָאֵחֵר

וּמִכְּנִים קוֹרֵתָיו. חָיָה הַכּוֹתֶל שְׁלֹרְאוּבֵן לְבִדּוֹ, אֵין שִׁמְעוֹן יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. חֶפֶר שִׁמְעוֹן כּוֹתֶל זֶה וְהַכְּנִים בּוֹ קוֹרָה אַחַת, וְשִׁתָּךְ רְאוּבֵן וְלֹא מַחָה בּוֹ הַחֲזִיק בְּמְקוֹם הַקּוֹרָה; אֲפִלּוֹ חֵיתָה קִטְנָה, וְרָצָה שִׁמְעוֹן לְהַחֲלִיפָהּ בְּקוֹרָה גְּדוֹלָה אוֹ עֵבֶה מַחֲלִיף.

ח, הָ חֵיתָה הַקּוֹרָה קוֹרֶת סֶבֶת עֲרָאִי כָּל שְׁלוֹשִׁים יוֹם, לֹא הַחֲזִיק, שְׁחָרִי רְאוּבֵן אֹמֵר לוֹ לֹא מַחֲלִתִי וְהַנְחִיתִי, אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁחִיא עֲרָאִי. לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם הַחֲזִיק, שְׁאֵין זֶה עֲרָאִי. וְאִם סֶבֶת חָהָג חֵיתָ כָּל שִׁבְעַת יָמֵי חָהָג, לֹא הַחֲזִיק; לְאַחֵר שִׁבְעַת הַחֲזִיק. וְאִם חֶפֶר רֹאשׁ הַקּוֹרָה כּוֹתֶל בְּטִיט, מִיֵּד הַחֲזִיק; וְחֹוֹא, שִׁיבִיא רֹאשָׁה שְׁרְאוּבֵן סִיעַ עָמּוֹ אוֹ רֹאשׁ וְלֹא מַחָה.

ח, הָ מִי שֶׁהַחֲזִיק כּוֹתֶל זֶה בְּקוֹרָה אַחַת אֵינּוּ יָכוֹל לְהַכְּנִים בּוֹ קוֹרָה שְׁנִיָּה, שְׁחָרִי לֹא מָחַל לוֹ אֲלֵא עַל אַחַת. בְּמַחֲ דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחוּדָה שְׁאֵין הַכּוֹתֶל חֲזָה שְׁלֹו, אֲלֵא חֲבֵרוֹ מָחַל לוֹ עַל חֲכִנְסַת קוֹרָה זֹו. אֲבָל אִם טָעַן שְׁכּוֹתֶל זֶה, שְׁתַּף אֲנִי בּוֹ, הוֹאִיל וְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּקוֹרָה אַחַת, נֶאֱמָן; וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל, אַחֵר שִׁישְׁבַּע חֶסֶת שְׁחֹוֹא שְׁתַּף בְּכָל הַכּוֹתֶל.

ח, הָ הָיוּ קוֹרֵתָיו שְׁלֹרְאוּבֵן בְּתוֹךְ הַכּוֹתֶל, וּמִצַּד שִׁמְעוֹן מְקוֹמוֹת חֲפּוּרִין לְהַכְּנִים בְּחֵן רֹאשִׁי הַקּוֹרֹת לֹא הַחֲזִיק שִׁמְעוֹן לְהַכְּנִים בְּחֵן קוֹרֹת, וְאֵינּוּ יָכוֹל לְטָעַן שְׁחֹוֹא שְׁתַּף בּוֹ: שְׁחָרִי אֵין לוֹ בּוֹ תַשְׁמִישׁ. וְיָכוֹל רְאוּבֵן לְטָעַן שְׁאֵנִי חֲפֵרְתִי מְקוֹמוֹת אֵלּוֹ מִצַּדָּה, בְּדִי שִׁיחִיו מוֹכְנִים עַד שְׁתַּקְנָה מוֹמְנִי אוֹ שְׁתַּבְּקֵשׁ מוֹמְנִי וְאֲמַחֵל לָךְ תַּכְנִים הַקּוֹרֹת בְּלֹא חֲפִירָה כּוֹתֶל, בְּדִי שְׁלֹא יִתְמַטְמֵט כּוֹתֶלִי בְּעֵת חֲפִירָה.

הַלְכוֹת שִׁכְנִים פֶּרֶק ט

ט, א לֹא יַחֲפֹר אָדָם בּוֹר וְלֹא שִׁיחַ וְלֹא מַעְרָה, וְלֹא יָבִיא אֲמַת חַמִּים, וְלֹא יַעֲשֶׂה בְּרִכַּת מַיִם לְשִׁרְוֹת בָּהֶּ הַבְּגָדִים לְכַבּוֹם, בְּצַד כּוֹתֶל שְׁלֹחֲבֵרוֹ אֲלֵא אִם כֵּן הִרְחִיק מִכּוֹתֶל חֲבֵרוֹ שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים,

וַיִּסּוּד בְּסִיד לְכוֹתֵל בּוֹר זֶה, אוֹ מְקוֹחַ מִיָּם זֶה, אוֹ
כוֹתֵל הָאֶמְחָה מִצַּד חֲבֵרוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבְלְעוּ הַמַּיִם
וַיִּזְקוּ כוֹתֵל חֲבֵרוֹ.

ט, ב מִרְחִיקִין אֶת הַגִּפְתִּי וְאֶת הַזָּבֵל וְאֶת הַמִּלְחָה
וְאֶת הַסִּיד וְאֶת הַפְּלָעִים מִכוֹתְלוֹ שֶׁלְּחֲבֵרוֹ שְׁלוֹשָׁה
טַפְחִים, אוֹ סָד בְּסִיד. מִרְחִיקִין אֶת הַזֵּרְעִים וְאֶת
הַמַּחְרָשָׁה וְאֶת הַגִּמְחָה שֶׁמִּתְקַבֵּין בָּהּ מִי רִגְלִים מִן
הַכוֹתֵל שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים.

טג, מִרְחִיקִין אֶת הַרְחִים שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים מִן
הַרְחִים הַתַּחְתּוֹנָה, שָׁחַן אַרְבַּעַת מִן הָעֲלִיוֹנָה, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יִגִּיד אוֹתוֹ, אוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבְחָלְנוּ בְּקוֹל
הַרְחִים. וּמִרְחִיקִין אֶת הַתַּנּוּר מִן הַכוֹתֵל שְׁלוֹשָׁה
טַפְחִים מִמְּקַרְקְעִיתוֹ, שָׁחַן אַרְבַּעַת מִשְׁפָּתוֹ, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יַחַם הַכוֹתֵל.

טד, אֲבָן שֶׁחַבּוּבָם מִכָּה חֲבָנָדִים עָלֶיהָ עַד
שִׁית־לִבְנוֹ, צָרִיד לְחַרְחִיק אוֹתָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת
מִכוֹתְלוֹ שֶׁלְּחֲבֵרוֹ: שְׁבַעַת שְׁבוּבָם עָלֶיהָ הַמַּיִם
נֹתֵזִין, וּמִזְיָקִין הַכוֹתֵל.

טו, לֹא יִשְׁתִּין אָדָם מַיִם בְּצַד כוֹתְלוֹ שֶׁלְּחֲבֵרוֹ,
אַלֵּא אִם כֵּן הַרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּכוֹתֵל לְבָנִים. אֲבָל בְּכוֹתֵל
אֲבָנִים, יִרְחִיק טַפַּח; וְאִם הָיוּ הָאֲבָנִים צָחִיחַ סָלַע,
מִשְׁתִּין בְּצִדוֹ בְּלֹא חֲרָקָה.

טז, מִרְחִיקִין אֶת הַסֵּלֶם מִן הַשּׁוּבָךְ אַרְבַּע אַמּוֹת,
כְּדֵי שֶׁלֹּא תִקְפִּין הַנְּמִיחַ בַּעַת שְׁמִנִּיחַ הַסֵּלֶם,
וְתַעֲלֶה לְשׁוּבָךְ וְתֹאכַל חֲגוּזָלוֹת. וּמִרְחִיקִין אֶת
הַכוֹתֵל מִן הַמִּזְחָלָה שֶׁלְּחֲבֵרוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי
שִׁיחִיחַ מְקוֹם לְבַעַל הַמִּזְחָלָה לְזִקָּה סֵלֶם וּלְתַקֵּן
מִזְחָלָה שְׁלוֹ, הוֹאִיל וְהַחֲזִיק בָּהּ.

טז, רְאוּבֵן שִׁיחִיחַ כוֹתְלוֹ סְמוּךְ לְכוֹתֵל שְׁמִעוֹן
כְּמִין גַּם, וְכֹא רְאוּבֵן לַעֲשׂוֹת כוֹתֵל שְׁנֵי כְּנָגֵד
כוֹתֵל שְׁמִעוֹן עַד שִׁיעֲשׂוּ הַשְּׁלוֹשָׁה כוֹתְלֵין כְּמִין
בֵּית חָרִי שְׁמִעוֹן מַעֲכָב עָלָיו, עַד שִׁירְחִיק מִכְּנָגְדוֹ
אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שִׁיחִיחַ הַמְּקוֹם שְׁבִין שְׁנֵי
הַכוֹתְלִים רַחֵב, כְּדֵי שִׁירְשׁוּ בּוֹ רַבִּים וְתַתְּחִיק

הָאָרֶץ.

טז, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּכוֹתֵל גִּנָּה אוֹ בְּכוֹתֵל
חֲצֵר בְּעִיר חֲדָשָׁה; אֲבָל בְּעִיר יְשָׁנָה כְּכֹר
נִתְחַזְקָה, וּבוֹנָה כְּנָגְדוֹ בְּלֹא חֲרָקָה. וְכֵן אִם לֹא
הָיָה בְּאֶרֶץ כוֹתֵל שְׁמִעוֹן שְׁבוּבָה כְּנָגְדוֹ אֵלֹא
פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, בּוֹנָה כְּנָגְדוֹ וְאִינוּ מִרְחִיק,
וְאִם עַל פִּי שְׁמִעוֹנֵי הַרְגֵּל מִלְּחָלָה שָׁם, שֶׁחַבּוּתֵל
שְׁחָוָה פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת אִינוּ צָרִיד חֲזוּק
הָאָרֶץ.

טז, מִי שֶׁבָּא לְחַפֵּר בּוֹר בְּסוּף שִׁדְחוֹ סְמוּךְ לְמִצַּר
חֲבֵרוֹ אִם שִׁדְחָה חֲבֵרוֹ אִינָה עֲשׂוּיָה לְבוּרָת, סוּמָךְ
וְאִינוּ יָכוֹל לְמַחֲוֹת בִּידוֹ. וְאִם יִמְלֹךְ חֲבֵרוֹ לְחַפֵּר
בּוֹר בְּצִדוֹ צָרִיד לְחַרְחִיק מִכוֹתֵל חֲבֵרוֹ שְׁלוֹשָׁה
טַפְחִים, עַד שִׁיחִיחַ בֵּין חֲלָל שְׁנֵי הַבוּרָוֹת עָבִי
שְׁשָׁה טַפְחִים.

טז, מִי חִיתָה שִׁדְחָה חֲבֵרוֹ עֲשׂוּיָה לְבוּרָת אִינוּ סוּמָךְ,
עַד שִׁירְחִיק מִן הַמִּצַּר שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים וַיִּחַפֵּר;
וּכְשִׁיבּוֹא חֲבֵרוֹ לְחַפֵּר יִרְחִיק גַּם הוּא שְׁלוֹשָׁה
טַפְחִים בְּתוֹךְ שִׁדְחוֹ, וַיִּחַפֵּר.

טז, מִיָּא חֲבִית וְהָעֲלִיָּה שְׁלֹשִׁים לֹא יַעֲשֶׂה בַּעַל חֲבִית
תַּנּוּר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֵלֹא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ עַל גִּבּוֹ
גִּבָּה אַרְבַּע אַמּוֹת; וְכֵן לֹא יַעֲמִיד בַּעַל הָעֲלִיָּה
תַּנּוּר, עַד שִׁיחִיחַ תַּחְתּוֹ מַעֲזֻבָּה שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים,
וּבְכִירָה טַפַּח. וְאִם תַּנּוּר שְׁלֹשִׁים אַמּוֹת הוּא, צָרִיד
שִׁיחִיחַ תַּחְתּוֹ אַרְבַּעַת טַפְחִים; וּבִירָה
שְׁלֹשִׁים אַמּוֹת, שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים. וְאִם עַל פִּי שֶׁחַרְחִיק
כְּשִׁיעוֹר, אִם יִצְאָה הָאֵשׁ וְהִזְיָקָה מִשְׁלֵם מָה שֶׁחֲזִיק
כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ.

טז, מִי שֶׁחִיתָה לוֹ חֲנוּת תַּחַת אוֹצַר חֲבֵרוֹ לֹא
יַעֲשֶׂה בָּהּ לֹא נִחְתּוֹם, וְלֹא צָבַע, וְלֹא רָפַת בִּקְרָה,
וְלֹא יִבְנִים לָהּ אֶסְפֶּסְתָּא וּכְיוּצָא בָּהּ מִדְּבָרִים
שֶׁעוֹלָה מִחֶם הַכֵּל חֵם חֲרִיבָה: מִפְּנֵי שֶׁחֵם מִפְּסִיד
פְּרוֹת שְׁבִא אוֹצַר.

טז, לְפִיכָךְ אִם הָיָה אוֹצַר יֵין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
שְׂאִין חֵם מִפְּסִידוֹ חָרִי זֶה עוֹשֶׂה בְּחֲנוּתוֹ כֹּל

מלאכת אש; אבל לא יעשה רפת בקר, מפני שמפסיד ריח חיין. ואם החזקה החנות בתחלה לרפת או לנחתום וכיוצא בו, ואחר כך רצה בעל העליה לעשות עלייתו אוצר אינו יכול למחות בידו.

ט, יד כבד בעל העליה ורביץ עליתו, או שרפה בחלונות, כדי לעשותה אוצר, וקדם זה ועשה תנור קדם שיכנים פרות לאוצר, או שהתחיל לאצר שמשמן או רמונים או תמרים וכיוצא בהן, וקדם זה ועשה התנור קדם שיאצר החטין, או שעשה בעל החנות מחילה על גבה להבדיל בין החנות ובין האוצר בכל אלו בעל האוצר מעבב עליו; ואם עבר, ועשה תנור וכיוצא בו אין בעל האוצר יכול להסיר התנור בכל אלו.

הלכות שכנים פרק י

י, א מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה, ובחורב ובשקמה חמשים אמה, מפני נזאי העיר. וכל אילן הנמצא קרוב לעיר בפחות מזה, קוצצין אותו. ואם האילן קדם, נותנין לו בני העיר את דמיו; ואם היה הדבר ספק ולא נודע איזה מהם קדם, אין לו לבעל האילן דמים, אלא נוטל עציו, וחולק.

יב, מרחיקין גרן קבועה מן העיר חמשים אמה, כדי שלא יוליד חרוח התבן בעת שזורה, ויזיק לבני העיר. וכן לא יעשה אדם גרן קבועה בתוך שלו, אלא אם כן היה לו חמשים אמה לכל רוח, כדי שלא יזיק התבן לנטיעת חברו או לגירו.

יג, מרחיקין את הגבלות ואת הקברות ואת הרסקי מן העיר חמשים אמה. ואין עושין ברסקי אלא למזרח העיר, מפני שרוח מזרחית חמה וממעטת חזק ריח עבוד העורות.

יד, מי שבא לעשות משרה שלפשתן בצד ירק שלחברו, שחרי מי המשרה נבלעין בארץ וחולקין ומפסידין את הירק, או שננטע פרשין קרוב מן הבצלים שלחברו, שהן מפיגין טעמן,

או שננטע חרדל בצד פורת דבורים, שחרי הדבורים אוכלין העלין ומפסידין הדבש בכל אלו וכיוצא בהן, אינו צריך להרחיק בכדי שלא יזיק; ועל הנזק להרחיק את עצמו, אם ירצה, עד שלא יגיע לו הנזק: שזה בתוך שלו הוא עושה, והנזק בא לחברו מאליו.

יז, במה דברים אמורים שאינו מרחיק, בשחיה הנזק בא מאליו אחר שיפסקו מעשיו שלמזיק. אבל אם היו מעשיו שלזה שעושה ברשותו מזיקין את חברו בשעת עשיתו, חרי זה כמי שמזיק בידו; הא למה זה דומה, למי שעמד ברשותו ויזרה חצים לחצר חברו ואמר ברשותי אני עושה, שמונעין אותו.

יח, וכן כל החרקות האמורות למעלה בענין זה אם לא הרחיקו, חרי זה כמי שהזיק בחציו. לפיכך צריך להרחיק משרה מן הירק, וברשין מן הבצלים, וחרדל מן הדבורים, שלוש אמה טפחים או יתר מעט כדי שלא יהיה חזק בידים; אבל להרחיק עד שלא יבוא הנזק מאליו, אינו צריך.

יט, בעל עליה שחיה שופך מים, והן יורדין על הדר בבית למטה אם היתה שם מעזבה שהמים פלים בה בעת שפיכה, ואחר שיפסק העליון מלשפך יבלעו המים ויירדו וינטפו על התחתון צריך התחתון לתקן ולהרחיק עצמו מן הנזק; ואם אין שם מעזבה, אלא פשישפך ירדו המים מיד חרי זה כמיזק בחציו, והעליון מתקן או ימנע מלשפך. וכן כל כיוצא בזה.

כ, מי שחיה לו בור בתוך שדהו, ובא חברו ונטע אילן בתוך שדהו קרוב לבור חברו אין בעל הבור יכול לעבב עליו ולומר לו, חרי שרשי האילן נכנסים לבור שלי ומפסידין אותו: שזה נזק הבא מאליו הוא לאחר זמן, ובעת שננטע אינו מזיקו; וכשם שזה חופר בתוך שלו, כך זה נוטע בתוך שלו.

כא, וכן ראובן שחפר בור, ויירד ומצא שרשי

אֵילָן שֶׁלִשְׁמֵעוֹן בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ קוֹצִין וְחוֹפֵר,
וְהַעֲצִים שָׁלוּ. וְאִם הָיָה קָרוֹב לְאֵילָן שֶׁמֵּעוֹן בְּתוֹךְ
יֵשׁ עֵשְׂרָה אַמָּה הַשָּׂרִשִׁים שֶׁלִשְׁמֵעוֹן, וְקוֹצֵצִין
וְנוֹתְנִין לוֹ. וְאִם אֵינּוּ צָרִיךְ לְחַפֵּר בּוֹר, וַיֵּצְאוּ
הַשָּׂרִשִׁים שֶׁלִשְׁמֵעוֹן לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ הָרִי זֶה מַעֲמִיק
שְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים בְּדִי שֶׁלֹא יַעֲכֹב הַמַּחְרָשָׁה, וְכָל
שָׂרִשׁ שִׁימָצָא בְּתוֹךְ שְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים קוֹצֵצִין;
וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שָׁמָּה יִיבֹשׁ הָאֵילָן שֶׁלֹּחֲבָרוֹ, שֶׁזֶה
בְּתוֹךְ שָׁלוּ הוּא חוֹפֵר.

י, מִי שֶׁהִיָּתָה שָׂדֵה חֲבָרוֹ נְטוּעָה גִפְנִים אוֹ שָׂאֵר
אֵילָנוֹת, וְכֹא הוּא לְנֻטֵּעַ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ גִפְנִים בְּצֹד
גִפְנִים אוֹ אֵילָנוֹת בְּצֹד אֵילָנוֹת צָרִיךְ לְהַרְחִיק
אַרְבַּע אַמּוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, יִרְחִיק בֵּין גִּפְנִים
לְגִפְנִים שְׁתֵּי אַמּוֹת; וּבֵין גִּפְנִים לְשָׂאֵר אֵילָנוֹת,
אוֹ בֵּין אֵילָנוֹת לְאֵילָנוֹת, אַרְבַּע אַמּוֹת בְּכָל
מְקוֹם. הָיָה גֹדֵר בְּנִתִּים, זֶה סוּמָךְ לְגֹדֵר וְזֶה סוּמָךְ
לְגֹדֵר בְּכָל מְקוֹם.

י, יֹא מִי שֶׁהָיָה אֵילָן חֲבָרוֹ נוֹטָה לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ,
קוֹצִין מִלּוֹא מִרְדֵּעַ עַל גִּבִּי הַמַּחְרָשָׁה; וּבַחֲרוֹב
וּבִשְׁקֻמָּה קוֹצִין כָּל הַנוֹטָה, עַד שִׁיחֶיהָ שְׁקוּל כְּנֶגֶד
הַמָּצָר. וְכֵן אִם הָיָה נוֹטָה עַל בֵּית הַשְּׁלֵחִין
שֶׁלֹּחֲבָרוֹ, אוֹ עַל בֵּית הָאֵילָן קוֹצִין אֶת כָּל הַנוֹטָה,
עַד שִׁיחֶיהָ שְׁקוּל כְּנֶגֶד הַמָּצָר.

הַלְבוֹת שְׂכָנִים פֶּרֶק יא

י, יֹא מִי שֶׁעָשָׂה גֶרֶן בְּתוֹךְ שָׁלוּ, אוֹ קִבֵּעַ בֵּית
חֲפֵסָא, אוֹ מִלֵּאכָה שֵׁישׁ בָּהּ אֲבָק וְעֶפֶר וְכִיּוּצָא
בְּהֵן צָרִיךְ לְהַרְחִיק בְּדִי שֶׁלֹא יִגִּיעַ הָעֵשֶׂן אוֹ רִיחַ
בֵּית חֲפֵסָא אוֹ הָאֲבָק וְהָעֶפֶר לְחֲבָרוֹ, עַד שֶׁלֹא
יִזְיקוּ.

י, בְּאִפְלוֹ הִיָּתָה הָרוּחַ הִיא שֶׁמְסִיעֶת אוֹתוֹ בָּעֵת
שֶׁעוֹשֶׂה מִלֵּאכָתוֹ, וּמוֹלָכֶת הָעֶפֶר אוֹ נִעְרַת
הַפֶּשֶׁתִּין וְהַמּוּץ וְכִיּוּצָא בְּהֵן, וּבְמִיָּעֵתוֹן לְחֲבָרוֹ הָרִי
זֶה חֵיב לְהַרְחִיק בְּדִי שֶׁלֹא יִגִּיעוּ וְלֹא יִזְיקוּ, וְאִפְלוֹ
עַל יְדֵי הָרוּחַ הַמְּצוּיָה: שְׁכָל אֵלּוֹ כְּמִי שֶׁהָיָה

בְּחֻצֵּי הָן.

י, יֹא, אִם עַל פִּי שְׂחֹא חֵיב לְהַרְחִיק כָּל כֶּף אִם
הוֹלִיכָה הָרוּחַ הַמְּצוּיָה אֶת הַמּוּץ וְאֶת הָעֶפֶר
וְהָזִיקָה בְּהֵן, הָרִי זֶה פֶּטוּר מִלְּשָׁלֵם: שֶׁהָרוּחַ הִיא
סִיעָה אוֹתוֹ, וְאִין נֶזֶק זֶה בֹּא מִכּוּחַ הַמּוּזִיק עֲצָמוֹ.
י, יֹא, הַכּוֹתֵשׁ אֶת הָרִיפּוֹת וְכִיּוּצָא בְּהֵן בְּתוֹךְ
שָׁלוּ, וּבָעֵת שֶׁמִּפְּנֵי מִנְדְּנֵד חָצֵר חֲבָרוֹ עַד שִׁינְדְּנֵד
כְּסוּי הַחֲבִית עַל פִּי הַחֲבִית הָרִי זֶה כְּמוּזִיק בְּחֻצֵּיו;
וְחֵיב לְהַרְחִיק בְּדִי שֶׁלֹא יִנְדְּנֵד, אוֹ יִכְטֹל מִלֵּאכָתוֹ
שְׁמֻזָּקָתוֹ. וְאִם הָיָה בָּעֵת הַנְּדָנֵד חֵיב לְשָׁלֵם,
שְׁחָרִי מִכּוּחֹ בֹּא הַנֶּזֶק.

י, יֹא, כָּל הַהֲרַחְקוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּפֶּרְקִים שֶׁלִּמְעַלָּה
אִם לֹא הֲרַחֲקוּ, וְרָאָה חֲבָרוֹ וְשָׁתַק הָרִי זֶה מִחַל,
וְאֵינּוּ יֹכֹל לְחֹזֵר וּלְהַצְרִיכוֹ לְהַרְחִיק. וְהוּא,
שִׁירָאָה מִמֶּנּוּ שֶׁמִּחַל כְּגוֹן שְׁפִיעַ עֲמוֹ מִיָּד, אוֹ
שְׂאֵמֹר לוֹ לַעֲשׂוֹת, אוֹ שִׁירָאָהוּ שֶׁעָשָׂה בְּצִדּוֹ בְּלֹא
הֲרַחְקָה וְשָׁתַק וְלֹא הִקְפִּיד עַל זֶה: שְׁכָל הַמַּחְזִיק
בְּנֶזֶק, זָכָה בּוֹ כְּמוֹ שֶׁבֹּאֲרֵנוּ.

י, יֹא, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׂאֵר נֶזֶקִין, חוּץ
מֵאֲרִבְעַת מִיָּנִי נֶזֶקִין אֵלּוֹ הָאֲמוּרוֹת בַּפֶּרֶק זֶה שֶׁחֵן
הָעֵשֶׂן, וְרִיחַ בֵּית חֲפֵסָא, וְהָאֲבָק וְכִיּוּצָא בּוֹ,
וְנִדְּנֹד הַקֶּרֶקֶע: שְׁכָל אֶחָד מֵאֵלּוֹ, אִין לוֹ חֲזָקָה.
וְאִפְלוֹ שָׁתַק הַנֶּזֶק בְּמָה שְׁנִים, הָרִי זֶה חוֹזֵר
וְכוֹפֵהוּ לְהַרְחִיק. וְכֵן חֵזֶק רֵאִיָּה בְּמִקְוֶה שֶׁצָּרִיךְ
מִחֻצָּה, בּוֹפֵהוּ לַעֲשׂוֹת מִחֻצָּה בְּכָל עֵת שִׁירָצָה
כְּמוֹ שֶׁבֹּאֲרֵנוּ.

י, יֹא, וְלִמָּה שְׁנֵי נֶזֶקִים אֵלּוֹ מִשָּׂאֵר נֶזֶקִין, לְפִי שֶׁאִין
דַּעֲתוֹ שֶׁלְּאָדָם סוֹבְלָת נֶזֶק מֵאֵלּוֹ; וְחֻזְקָתוֹ שֶׁאֵינּוּ
מוֹחֵל, שֶׁחֻזְקוֹן חֵזֶק קְבוּעַ. וְאִם קִנּוּ מִיָּדוֹ שֶׁמִּחַל
בְּנֶזֶקִים אֵלּוֹ, אֵינּוּ יֹכֹל לְחֹזֵר בּוֹ.

י, יֹא, מִי שֶׁהִחֲזִיק לַעֲשׂוֹת מִלֵּאכָת דָּם אוֹ גְּבִלוֹת
וְכִיּוּצָא בְּהֵן בְּמִקְוֶמוֹ, וַיִּבְּאוּ הָעוֹזְרִים וְכִיּוּצָא
בְּהֵן בְּגִלֵּל הָדָם וַיֵּאכְלוּ, וְחָרִי הֵן מִצָּרִין לְחֲבָרוֹ
בְּקוֹלָם וְצִפְצוּפָם, אוֹ בְּדָם שֶׁפָּרְגְּלִיהֶם שֶׁחֵן
יּוֹשְׁבֵין עַל הָאֵילָנוֹת וּמִלְכָּלְכִין פְּרוֹתֵיהֶם אִם הָיָה

חֵבְרוֹ קִפְדָּן אוֹ חוֹלָה שְׁצָפָצוֹף חָזָה מִזִּיקוֹ, אוֹ שִׁחְפּוּרֹת שְׁלֹו נִפְסְדִין לוֹ בְּדָם חַיִּב לְבַטֵּל אוֹתָהּ הַמְּלָאכָה, אוֹ יִרְחִיק עַד שֶׁלֹא יבֹא חֶזֶק מִחֲמַתּוֹ: שְׁנֹזֵק זֶה דּוֹמֶה לְרִיחַ בֵּית הַכֶּסֶף וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שְׂאִין לוֹ חֲזָקָה.

יֵא, ט וְכֵן בְּנֵי מִבּוֹי אוֹ בְּנֵי חֶצֶר שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶחָד מֵהֶן אֶמֶן, וְלֹא מִחוּ בּוֹ שְׁחָרִי הַחֲזִיק, וְהָיוּ הָעַם נִכְנָסִין וְיוֹצֵאִין לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ, וְשִׁתְקוּ לֹא הַחֲזִיק בְּדָבָר זֶה, וַיֵּשׁ לָהֶם בְּכָל עֵת לַעֲבֹב וְלֹאמַר אֵין אֲנוּ יְכוּלִין לִישָׁן מִקּוֹל הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצֵאִין: שְׁזֵה חֶזֶק קְבוּעַ הוּא, כְּמוֹ הָעֵשֶׂן וְהָאֵבָן. וְכֹזֶה הוֹרוֹ הַגֵּאֲוָנִים.

יֵא, י מִי שֶׁהַחֲזִיק בְּנֹזֵק שִׁישׁ לוֹ חֲזָקָה, כְּגוֹן שִׁפְתָּה חֲלוֹן, אוֹ הַעֲבִיר אֲמַת הַמַּיִם, אוֹ לֹא הִרְחִיק מִה שֶׁרָאוי לְהִרְחִיק, וְחָרִי הַמַּחֲזִיק טוֹעֵן אֶתָּה אֲמַרְתָּ לִּי לַעֲשׂוֹת, אוֹ מִחֲלָתָ לִי אַחֵר שֶׁרָאִיתִי, אוֹ הִפֵּר הַנֹּזֵק וְשִׁתְקָתָ וְלֹא מַחִיתָ בִּי, וְהַנֹּזֵק אוֹמֵר עֲבָשׁוּ הוּא שֶׁרָאִיתִי וְלֹא יִדְעָתִי מִקֵּדָם, אוֹ שֶׁאֵמַר כְּשֶׁרָאִיתִי מַחִיתִי בְּךָ וְאַתָּה אוֹמֵר עָתָה אֶרְחִיק אוֹ אֶסְתַּם, וְאַתָּה מִדְּחָה אוֹתִי מִיּוֹם לְיוֹם כִּדִּי שִׁתְקַבֵּעַ חֲזָקָה בְּכָל יָלּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, עַל הַנֹּזֵק לְהִבִּיא רָאִיָּה; וְאִם לֹא הִבִּיא, יִשְׁבַּע הַמִּזִּיק הַסֵּת וַיִּפְטֹר.

יֵא, יא הַחֲזִיק בְּנֹזֵק שְׂאִין לוֹ חֲזָקָה, כְּגוֹן עֵשֶׂן וּבֵית הַכֶּסֶף וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, וְטוֹעֵן הַמִּזִּיק שֶׁקִּנְיָה מִיָּדוֹ שֶׁלְנֹזֵק עַל הַמִּזִּיק לְהִבִּיא רָאִיָּה שֶׁקִּנְיָה מִיָּדוֹ; וְאִם לֹא הִבִּיא, יִשְׁבַּע הַנֹּזֵק הַסֵּת שֶׁלֹא קִנְיָה מִיָּדוֹ עַל בְּךָ, וַיִּסְלַק זֶה הַזִּיקוֹ.

הַלְבוֹת שְׂכָנִים פָּרָק יב

יב, א הָאֶחָיוֹן אוֹ הַשְּׁתַּפְּיוֹן שֶׁבָּאוּ לְחַלֵּק אֶת הַשָּׂדֶה, וְלִטֵּל כָּל אֶחָד חֵלְקוֹ אִם הָיְתָה כְּלָה שְׂוִיָּה וְאֵין שָׁם מְקוֹם טוֹב וּמְקוֹם רָע, אֲלֹא חוֹלְקִין לְפִי הַמִּדָּה בְּלִבָּד, וְאֵמַר אֶחָד מֵהֶם תִּנּוּ לִי חֵלְקִי מִצֵּד זֶה, כִּדִּי שִׁיחִיָּה סְמוּךְ לַשָּׂדֶה הָאֲחֵרֶת שְׁלִי וַיְהִיָּה הַכֹּל שְׂדֵה אַחַת שׁוֹמְעִין לוֹ, וְכוּפָּה אוֹתָן עַל זֶה:

שְׁעָבוּכֶן בְּדָבָר זֶה, מִדַּת סְדוּם הִיא.

יב, ב אֲבָל אִם הָיָה חֵלֶק אֶחָד מִמֶּנּוּ טוֹב, אוֹ קָרוֹב לְנֶחֱר יוֹתֵר, אוֹ קָרוֹב לְדֶרֶךְ, וְשִׁמּוֹ אוֹתָהּ הִיפָּה כְּנֶגֶד הָרַע, וְאֵמַר תִּנּוּ לִי בַשּׁוֹמֵה שְׁלִי מִצֵּד זֶה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֲלֹא נוֹטֵל בְּגוּרָל. אֵמַר תִּנּוּ לִי חֲצִי מִדָּתָה מִן הַצֵּד הָרַע בְּלֹא שׁוֹמֵה, וְטִלּוּ אֶתְּם אֶת הַחֲצִי הַטּוֹב, כִּדִּי שִׁיחִיָּה חֵלְקִי סְמוּךְ לַשָּׂדֶה שְׁלִי הוֹרוֹ מְקַצֵּת הַגֵּאֲוָנִים שִׁשׁוֹמְעִין לוֹ; וְלִזֶּה יִדְעָתִי נוֹטָה, וְכוּ רָאוי לְדוֹן.

יב, ג הַכְּבוֹר שֶׁחֵלֶק, נוֹטֵל שְׁנֵי חֵלְקִים שְׁלֹו כְּאֶחָד. אֲבָל חַיִּבֵּם שֶׁחֵלֶק עִם אֶחָיו בְּנִכְסֵי הָאָב, נוֹטֵל חֵלְקוֹ וְחֵלֶק אֶחָיו בְּגוּרָל: אִם עָלוּ בְּמִקּוֹם אֶחָד, עָלוּ; וְאִם עָלוּ בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, עָלוּ.

יב, ד אֶרֶץ מִרְבַּעַת שֶׁהָיָה הִנָּחַר מִקּוֹף לָהּ מִזֶּרֶח וְצָפוֹן, וְחִדְרָהּ דָּרוֹם וּמַעֲרָב חוֹלְקִין אוֹתָהּ בְּאַלְכֶסוֹן, כִּדִּי שִׁיגִיעַ לָזֶה נָחַר וְדָרָה, וְלִזֶּה נָחַר וְדָרָה. וְאִם אֵמַר תִּנּוּ לִי הַחֲצִי שֶׁמִּצֵּד זֶה שְׁחֹוֹא בְּצֵד שְׂדִי, שׁוֹמְעִין לוֹ. כִּלְלוּ שְׁלֹדְכָר: כָּל דָּבָר שְׁחֹוֹא טוֹב לָזֶה, וְאֵין עַל חֵבְרוֹ הַפֶּסֶד כָּלֵל כּוֹפִין אֶת חֵבְרוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ.

יב, ה אֶחָד מִן הָאֶחָיוֹן אוֹ מִן הַשְּׁתַּפְּיוֹן שֶׁמִּכָּר חֵלְקוֹ לְאַחֵר מִסְּלָקִין אֶת הַלּוֹקָה, וְנוֹתְנִין לוֹ שְׂאֵר הָאֶחָיוֹם אוֹ הַשְּׁתַּפְּיוֹן דְּמִיָּם שְׁנֵתָן, וְחוֹלָהּ, כִּדִּי שֶׁלֹא יִכְנֹס זֶר בִּינִיחָן.

יב, ו וְלֹא עוֹד, אֲלֹא כָּל הַמּוֹכֵר קֶרֶקַע שְׁלֹו לְאַחֵר יֵשׁ לְחֵבְרוֹ שְׁחֹוֹא בְּצֵד הַמִּצָּר שְׁלֹו לִתֵּן חֲדָמִים לְלוֹקָתָהּ, וְלִסְלַק אוֹתוֹ, וְזֶה הַלּוֹקָה הִרְחוּק, כְּאֵלּוֹ הוּא שְׁלִיחַ שְׁלֹכֵן הַמִּצָּר: בֵּין שְׁמֹכֵר הוּא, בֵּין שְׁמֹכֵר שְׁלֹחוֹ, בֵּין שְׁמֹכֵרוֹ בֵּית דִּין, בֵּין שְׁמֹכֵר שְׁלֹחוֹן יֵשׁ בּוֹ דִּין בֶּן הַמִּצָּר.

יב, ז אֲפִלּוּ הָיָה הַלּוֹקָה תַּלְמוּד חֲכָמִים וְשָׂכֵן וְקָרוֹב לְמוֹכֵר, וְכֵן הַמִּצָּר עִם הָאֶרֶץ רְחוּק בֶּן הַמִּצָּר קוֹדֵם, וּמִסְּלַק אֶת הַלּוֹקָה. וְדָבָר זֶה מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר "וַעֲשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב": אֵמַרוּ חֲכָמִים, הוֹאִיל וְהַמּוֹכֵר אֶחָד הוּא טוֹב וַיֵּשֶׁר הוּא שִׁינְקָה מְקוֹם זֶה

בן המצור, יתר מן הרחוק.

יב, ח חיו בני המצור רבים בלם זוכים בזו השדה הנמכרת, והיא ביניהם לפי מנינם, ונותנין בלן הדמים ללוקח: והוא, שבאו בלם פעם אחת. אבל אם קדם אחד מהן, וסלק הלוקח זכה בה לבדו, הואיל והוא בן המצור.

יב, ט וכן אם באו מקצתן, ומקצתן במדינה אחרת מסלקין אותו אלו העומדים כאן בלבד, והיא להן. וכן המוכר לאחד מבני המצור, או לאחד מן השתפין שלו במשא ומתן אף על פי שאינו שתפו בקרקע, זכה בה; ואין שאר השתפין או שאר בני המצור נוטלין עמו.

יב, י המוכר כל נכסיו לאחד אין בעל המצור ששדה אחת מהן מסלק את הלוקח מאותה השדה, שחרי היא ואחרות קנה באחד. וכן המוכר לבעלים הראשונים, או הלוקח מן הגוי אין בו דין בן המצור.

יב, יא המוכר לגוי משמתינן אותו עד שינקבל עליו כל אנס שיבוא מן הגוי, עד שינהג הגוי עם בן המצור הזה שלו בדיני ישראל בכל. ואם אנסו בדבר שלא בדין ישראל, משלם המוכר.

יב, יב השכירות, אין בה משום דין בן המצור. הממשכן מקום, ואחר כך מכרו לזה שהוא ממשכן בידו אין בו משום דין בן המצור.

יב, יג וכן המוכר מקום רחוק כדי לגאל מקום קרוב, או שמוכר רע כדי לגאל יפה בדמיו, או שמוכר כדי לתן מנת המלך, או שמוכר לקבורה, או שמוכרו למזון האשה או חבנות אין באחד מאלו דין בן המצור, אלא זכה הלוקח.

יב, יד ולמה אין בהן דין בן המצור: שכל אלו טרודין הן למכור, ומפני צרך גדול מוכרין. ואם תאמר יש בהן דין בן המצור, לא ימצאו לוקח, שחרי הוא ואמר למה אטרח ואקח, ויבוא זה ויסלק אותי; ואין הבעלים יכולין להמתין, עד שיביא בעל המצור מעות ויקנה.

יב, טו חרי שטען הלוקח ואמר מפני המס וכיוצא בו מוכר לי המוכר, ובעל המצור אומר שקר אתה טוען לבטל זכותי על בעל המצור להביא ראיה, ואחר כך יוציא מיד הלוקח; ואם לא הביא ראיה, ישבע הלוקח הסת.

יב, טז אפלו היה שם בדבר ספק, אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה שמביא בעל המצור. לפיכך אם טען הלוקח ואמר לו גזלן אתה לשדה זו, ערים אתה, או שוכר או ממשכן צריך בעל המצור להביא ראיה שהוא בעל המצור, ושקרקע זו בחזקתו. וכן כל כיוצא בזה.

יב, יז המוכר ליתומים קטנים, אין בו דין בעל המצור: הטוב והישר שעושיין חסד עם אלו, יתר מבעל המצור. וכן המוכר לאשה אין בו דין בעל המצור, מפני שאין דרכה לטרח תמיד ולקנות, והואיל ולקחה, חסד הוא שתעמד הקרקע בידה. מוכר לטמטום ואנדרגינוס, אין בעל המצור יכול לסלקו, מפני שהן ספק אשה.

יב, יח חיתה הקרקע שלאחד, והבנין או האילנות שלאחד אם יש לבעל הבנין או לבעל האילנות זכות בקרקע, כל אחד מהן בן מצור שלאחריו; לפיכך אם מוכר אחד מהן חלקו, חברו מסלק הלוקח.

יב, יט אבל אם אין לבעל האילנות או לבעל הבנין כלום בקרקע, אלא כל זמן שירצה יאמר לו עקר אילנך או הרס בנינה, ומכר בעל השדה זכה הלוקח, ואין בעל האילנות או בעל הבנין מסלק אותו. ואם מכר בעל האילן או בעל הבנין, חרי בעל הקרקע מסלק אותו.

יב, כ חיה מפסיק בינו ובין מצר חברו רכב שלדקלים, או בנין גבוה וחזק, או גמח וכיוצא בהן רואין: אם יכול להכניס אפלו תלם אחד בתוך הדבר המפסיק, עד שיתערבו שתי השדות חרי זה בן מצר שלו, ומסלק הלוקח; ואם לאו, אינו מסלק הלוקח.

ווען מען זאגט מגילת איכה דארף מען אויסטייטשן די פסוקים אויף זיך אליין. אזוי ווי דער רבי זאגט (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ק"א) אז ווען מען זאגט תהלים, תחינות, אדער תיקון חצות זאל מען אויסטייטשן אלע פסוקים אויף זיך אליין, די אלע מלחמות וואס שטייט אין תהלים, די אלע שונאים וואס דוד המלך רעדט זיך אפ וועגן זיי אין תהלים, דאס גייט ארויף אויף די אייגענע מלחמות וואס יעדער מענטש האט מיט זיין יצר הרע, וואס ער איז דער גרעסטער פיינט פון א מענטש, ער וויל נאר הרגענען דעם מענטש ברוחניות ובגשמיות, און אויף דעם בעט מען אין תהלים אז דער אייבערשטער זאל אונז ראטעווען פונעם יצר הרע און אלע שלעכטע זאכן.

די זעלבע איז מיט מגילת איכה. מען דארף בעיקר טרויערן אויף די אייגענע חורבן אז מען האט נאכנישט זוכה געווען צו זיין אן ערליכער איד, וואס דורך דעם האלט מען צוריק דעם בית המקדש פון ווערן אויפגעבויעט, יעדער איד דארף בעטן דעם אייבערשטן אז פון זיין זייט זאל ער נישט שטערן דאס אויפבוי פונעם בית המקדש, אז זיינע מעשים זאלן נישט צוריק האלטן די גאולה און דעם בנין בית המקדש במהרה.

מוצאי תשעה באב פירט מען זיך אז מען איז מקדש די לבנה. דער אר"י הקדוש שרייבט אויף דעם (פרי עץ חיים, אחר סוד כונת ת"ב) אז דאס איז זייער א גרויסע זאך צו מקדש זיין די לבנה מוצאי תשעה באב.

דער ענין דערפון איז, אזוי ווי מען זעט ביי די לבנה אז דוקא ווען זי ווערט שוין זייער קליין ביז מען זעט עס שוין אינגאנצן נישט, דוקא דעמאלט טוט זי זיך באנייען, און הייבט אן צו ווערן צוריק גרעסער. די זעלבע איז אויך יעצט, דוקא נאך תשעה באב ווען מען האט אזוי שטארק געטרויערט אויפן חורבן, דעמאלט איז די צייט זיך צוריק אויפצוהייבן און אנהייבן פון פריש צו דינען דעם אייבערשטן און זיין וואויל און ערליך. און דערפאר איז מוצאי תשעה באב די פאסיגסטע צייט צו מחדש זיין די לבנה.

			תענית תשעה באב		Fast of Tisha B'Av	
3 Aug	ראשון Sunday	ט 9	בבלי: עבודה זרה מו ירושלמי: - תוספתא: עבודה זרה ז נ"ך: משלי כה-כו רמב"ם: שכנים ו	עלות השחר..... 4:43 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:52 סו"ז תפלה - מג"א . 10:15 שקיעה..... 8:08	נץ החמה..... 5:56 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:28 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:39 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:21	
4 Aug	שני Monday	י 10	בבלי: עבודה זרה מז ירושלמי: כתובות לח תוספתא: עבודה זרה ח נ"ך: משלי כז-כח רמב"ם: שכנים ז	עלות השחר..... 4:44 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:52 סו"ז תפלה - מג"א . 10:15 שקיעה..... 8:07	נץ החמה..... 5:57 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:28 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:39 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:20	
5 Aug	שלישי Tuesday	יא 11	בבלי: עבודה זרה מח ירושלמי: כתובות לט תוספתא: עבודה זרה ט נ"ך: משלי כט-ל רמב"ם: שכנים ח	עלות השחר..... 4:44 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:53 סו"ז תפלה - מג"א . 10:16 שקיעה..... 8:06	נץ החמה..... 5:57 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:29 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:40 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:19	
6 Aug	רביעי Wednesday	יב 12	בבלי: עבודה זרה מט ירושלמי: כתובות מ תוספתא: הוריות א נ"ך: משלי לא - איוב א רמב"ם: שכנים ט	עלות השחר..... 4:45 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:53 סו"ז תפלה - מג"א . 10:16 שקיעה..... 8:04	נץ החמה..... 5:58 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:29 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:40 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:17	
7 Aug	המישי Thursday	יג 13	בבלי: עבודה זרה נ ירושלמי: כתובות מא תוספתא: הוריות ב נ"ך: איוב ב-ג רמב"ם: שכנים י	עלות השחר..... 4:46 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:54 סו"ז תפלה - מג"א . 10:16 שקיעה..... 8:03	נץ החמה..... 5:59 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:30 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:40 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:16	
8 Aug	ששי Friday	יד 14	בבלי: עבודה זרה נא ירושלמי: כתובות מב תוספתא: קרבנות א נ"ך: איוב ד-ה רמב"ם: שכנים יא	עלות השחר..... 4:47 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:54 סו"ז תפלה - מג"א . 10:16 שקיעה..... 8:02	נץ החמה..... 6:00 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:30 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:40 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:15	
Candle Lighting 7:44 הדלקת הנרות						
9 Aug	שב"ק Shabbos	טו 15	בבלי: עבודה זרה נב ירושלמי: כתובות מג תוספתא: קרבנות ב נ"ך: איוב ו-ז רמב"ם: שכנים יב	עלות השחר..... 4:48 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:54 סו"ז תפלה - מג"א . 10:16 שקיעה..... 8:01	נץ החמה..... 6:01 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:30 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:40 צה"כ לשיטת ר"ת..... 9:14	Shabbos Nachamu
Shabbos Ends 9:14 זמן מוצש"ק						

ווער עס וויינט פיינאכט ווערט זיין קול שטארק געהערט, און די שטערנס און די מזלות וויינען מיט מיט אים.

(ספר המדות אות תשובה סימן י"ב)